

Perpetuò virens est: floretque Aprili, Maio, & Iunio, semen verò Iulio maturum. Inveniebam etiam Septembri florentem, & calidioribus locis maturè admodù, videlicet Februario.

Salmanticensi agro frequens est secundum vias: Granatensi, Murciano, & Valentino regionis, locis arenosis & collium declivibus observabam. Apes ex ejus flore plurimùm mel colligere creduntur.

VULGO Salmanticensibus *Coroñilla de Rey* dicitur, quasi fertula regia, & istic officinæ Meliloti vice utuntur. Granatenses & Murciani *Lentejuëla*, id est, Lenticulam, Valentini Polygalam appellant.

IN collibus silvosis Valentix Hispanix vicinis invenitur & alia huic admodum similis, *Polygala II.* sed majoribus virgis, firmioribus, & utcumque rubentibus: majoribus etiam, viridioribus, frequentioribus & carnosis folijs: majoribus & dilutioris coloris floribus: siliquis etiam paulò crassioribus: semine verò omnino simili.

EIVSDEM urbis item maritimis Tertia, oblongis, lentis, fungosis seu medullosis, & omnino virentibus virgis prædita, quas rara obsepiunt folia, superioribus adhuc crassiora & molliora: flos Secundæ par: semen observare non potui.

Viret etiam perpetuò utraque: sed in collibus nata diutissimè floret, Vere & Autumno. Prima & Secunda, ante meam ad Cæs. Maximilianum II. profectioem, in Belgicis hortis alebantur.

PORRÒ Polygala Dioscoridi & Plinio gustu est adstricto, quæ pota lactis abundantiam facit.

ANONIS NON SPINOSA, sive MITIOR.

CAP. LXVII.

ALVNT Silesiaca prata Anonidis quoddam genus à vulgari diversum, quod ab alijs minimè observatum existimo.

Anonis mitior I.

Fraxinella.

MULTOS annuatim ex radice durâ, lignosâ, & perenni fert cubitales, nonnumquam longiores surculos, rotundos, lentos, firmos tamen, ramosos, molli lanugine obductos: multa folia alternatim caulem latâ basi amplectentia, plerumque terna ex eodem pediculo prodeuntia, interdum singularia, molliora & ampliora quàm vulgaris: summæ virgæ & rami desinunt in oblongam spicam florum vulgari quidem similium, sed coloris magis languinei: fert deinde siliquas vulgari persimiles, & ipsum etiam semen. Tota planta lento quodam humore graviter & hircinum virus olente obsita est, Fraxinellæ ferè odoris instar: nullo autem aculeorum vallo munita est.

Anonis mitior I. purpureo flore.

EST & aliud genus huic aded simile (præsertim si utrumq; in hortis colatur) ut ante quàm flores explicentur, nisi diligenter inter se conferantur, vix discerni queant: paulò tamen pin-

Anonis mitior II. luteo flore.

guius deprehenditur, nec adeò graviter odoratum: præterea ubi sponte nascitur, candidius est: ejus item flores, qui lutei sunt, brevioris spica nascuntur.

*Trifolium
fasciatum.*

Prioris semen è Silesia nobis missum est Trifolij majoris & foetidi nomine, plantæ etiam ex eo natæ. Alterum frequens nascitur cum in Narbonensi Gallia, ubi primum obseruabam, tum in Hispania & Lusitania. Floret utrumque genus Junio & Julio.

Natrix Plinij.

CUM tota quasi facie Anonidem vulgarem, exceptis spinis referant hæc plantæ, licebit eas nominare Anonides non spinosas sive mitiores. Posteriorem nonnulli Hispani Ciceris silvestris genus esse autumabant: Pena & Lobelius Plinij Natricem esse censent, cujus lib. xxvii. Nat. Hist. cap. xii. meminit: sed ejus Natricis radix duntaxat hirci virus olet recens eruta, non tota planta. Cumque nullam plenioris descriptionem addat, difficile esse existimo, quænam illa Natrix sit, judicare.

Fraxinella.

OLET etiam hircum vulgò Fraxinella appellata, cujus radix Dictami albi nomine in officinis nota est, & usurpatur. Illius passim in Pannonicis silvis, Viennensi que saltu, duo genera inveniuntur: Vnum elatius, oblongiore florum spica, saturatoribusque floribus & nigrioribus folijs: Alterum humilior, brevioris spica, dilutioribus floribus & folijs: Vngari *Dictamus* & *zaruas* sive vocant. Crescit & in Francofordiano saltu, in quo aliquot plantæ reperitæ niveo flore præditæ.

Varietas.

DORYCHNIUM HISPANICVM.

*Dorycnium
Hispanicum.*

FRUTICOSA & ramosa hæc est planta, pedem aut amplius alta, tenues producens virgas, incanas, flexibiles: folia oleæ albicantia, minora & breviora, terna simul, interdum etiam plura ab eodem exortu prodeuntia, in novellis ramis, qui nondum florem protulerunt admodum frequentia & confertim nascentia, adstringentis gustus: flos copiosus, parvus, trifolij pratensis æmulus, albus, veluti in capitulum congestus summis virgis insidet: quo decedente, quaternæ, quinæ, aut plures interdum succedunt simul junctæ valvulæ, erui magnitudine, rufescentes, in quarum singulis, ut plurimum singula femina continentur versicoloria, qualia penè Tithymali paralij, ejusdemque formæ, coloris & magnitudinis: radix dura & lignosa nigricat. Perennis est, nec sua folia abijcit, nisi novis receptis.

Natales.

Exit copiosè Salmanticensi agro, & alijs Hispaniæ locis, secundum vias & incultis: memini & Narbonensi agro videre: frequentissimam etiam non modò circa Viennam Austriæ, sed plerisque Pannoniæ locis, calidioris tamen regione magis incanam. Floret Maio & Junio: semen valvulis hiantibus exilit Julio.

QUOTQUOT erant Salmanticæ rei herbariæ studiosi, Dorycnium vocabant, eo quo istic versabar tempore, quo etiam nomine apud Mompelianos, ante multos annos donatū fuit.

Anguillara

CAP. LXVIII.

Dorycnio congener planta.

Anguillar a etiam hanc sententiam amplecti videtur, Opinionum libro XIII. Ejus semen à C. V. Vlyse Aldrovandro aliquando missum fuit Trifolij albi appellatione; & ex illo planta nata. Salmanticense vulgus *myediega* vocat.

Trifolium album.

Ceterum, licet cum Dorycnio Dioscoridi descripto nonnullas notas communes habeat, ejus tamen historiae per omnia respondere non videtur.

Hic ferè similis planta Valentino regno & quibusdam Bæticæ locis nascitur, cubitalibus & viminis modo lentis virgis, superiore gracilioribus, brevioribus & latioribus folijs, breviq; pediculo ternis aut quinis simul junctis, ramulos amplectentibus, salsi & nonnihil acrimoniae obtinentis gustus: oblongi ramusculi, ternos, quaternos, aut quinos flores sustinent, Medica majores, viridis coloris: alioqui tota planta candidior est superiore, imò tota incana: ejus neque semen, neque radicem observabam: sed ramulum qualem equitando arumpere potui, exprimi jussi, & hic apposui.

*Dorycnio es-
gener planta.*

VETERES porrò Dorycnium somniferum esse scribunt, & copiosius haustum mortem adferre. An verò planta, hoc capite descripta, soporifera sit, neminem periculum fecisse arbitror.

GENISTA TINCTORIA.

CAP. LXIX.

Genista tinctoria Hispan.

Genista tinctoria vulgaris.

AD duorum cubitorum altitudinem crescit interdum hic frutex, nudo stipite, enodi, recto, digitali crassitudine, candicante cortice tecto, qui in multiplices brevesque ramos, tenellos & fragiles summa parte dividitur: hos ornant folia Lini aut Thymelææ, frequentia, supernè virentia, infernè verò incana & argentei planè splendoris, gustus initio exsiccantis & nonnihil adstringentis, deinde subamari: flores summis ramulis nascuntur spicatum congesti Genistæ tinctoriæ Germanicæ similes, lutei. Tota planta elegans est aspectu.

*Genista tin-
ctoria Hi-
spanica.*

Quo tempore floret, sub ea crescit Hæmoderi quoddam genus elegans, pedalis altitudinis, brachialis interdum crassitudinis, multis floribus à medio scapo ad summum usque exornatum, magnis, oblongis, luteis, extrema parte hiantibus & in quinque partes divisus: totum humidum est, pingui oleaginosaque materia turget.

ajudæ regis

Nvsq; v a m hunc fruticem conspiciebam, quàm Murcianò regno secundùm vias nascentem, & Martio mense florentem. Incolæ stirpem ipsam *scopa* appellabant, Hæmoderum autem sub eâ nascens, *yerna tora*, quia forsitan si vaccæ eo vescantur, ad venerem excitatæ taurum appetunt.

CETERVM suffruticem illum qui à tingendi usu, floris Tinctorij, vel Genistæ tinctoriæ

nomen invenit, in Hispanijs videre non memini: at in Austria & Pannonia silvosis locis, & ad montanorum pratorum margines frequentissimum conspexi. Ungaris *Festö verag* dicitur. Frequentissimus etiam in omnibus pratis quibus proxima silva, cum Francofordia, no agro, tum plerisque alijs Germaniae locis.

SPARTVM GRÆCORVM.

CAP. LXX.

Genista Plin.
11.

OMNIBVS notissimum, Spartum, sive Spartium Dioscoridis, esse Plinij Genistam; sive Hispanicam & Africanam odorato flore, virgulis planè junceis & fractu contumacibus, quibus rara quaedam, dum floret, inhærent folia brevi decidua, ut tota deinde planta sine folijs conspiciatur.

Spartium Dioscoridis Genista Plin.

Spartium 11. Hispan.

Illius historiam, cum à plerisque diligenter & accuratè sit perscripta, hinc proponendam non duxi: sed si alia quaedam ejus genera, quæ in Hispanijs observabam, tanquam nova, & à nullo adhuc exhibita, oculis subijcerem, operæ precium me facturum existimavi.

Spartium 11.
Hispan.

EST verò unum cubitali plerumque stipite, pollicem crasso, scabro & striato cortice tecto, qui in plures cubitales virescentes & striatos ramos dividitur, & hi deinde in junceas, striatas, virides virgulas, quæ novellæ adhuc & primùm germinantes, aliquot folijs exornantur, statim atque planta florere incipit deciduis, ut tota deinde ἀφυλλος conspiciatur: è virgularum lateribus prodeunt longi pediculi, è quibus dependent aliquot exigui flores, glycyrrhizæ vulgaris aut trifolij pratensis floribus pænè similes, lutei, inodori: succedunt cartilaginei, rotundiusculi lobi, vulgari fabæ quæ in jumentorum pabulum cedit, persimiles, ex flavo rufescentes, in quibus unicum maxima ex parte semen (rarè bina) continetur, durum, nigrum, exiguo reni simile, quod in lobis agitatis aut concussis crepitat, & sonitum edit: radix dura est & lignosa.

Spartium 111.
Hispan.

ALIVD longè majus, & hominis altitudinem superans invenitur virgulis priorè tenerioribus, lentioribus, & magis obsequentibus, flore ejusdem cum superiore formæ, sed paulò majore, & omnino albo: lobi etiam conveniunt, minores tamen sunt & minus semen continent.

Natales.

Primum varijs Castellæ utriusque locis crescit arenoso solo, & Maio floret, semen maturum est Julio. Alterum Gadibus duntaxat, & locis vicinis aurâ marinâ perflatis, mihi conspectum

Spartium III. Hispan.

Chamægenista I.

specum est, atenoso & sterili solo, suis floribus onustum Februarii. Lobos observare non potui in ipsa planta: sed mihi deinde ab amico missi sunt ex Hispanijs.

UTRUMQUE genus Hispani *retama* vernaculo sermone appellant: Genistam verò odoratam *hiniesta* & *yniesta*: vulgarem & Septentrionalibus regionibus peculiarem, quæ istic etiam plerisque locis nascitur, *scobas*, quod illâ, quemadmodum nostrates, scoparum, quibus ædes purgant & evertunt, loco utantur.

CETERVM hanc plantam ad Spartum, quod Dioscorides *αυαπριον* vocat, referendam omninò existimo. An verò iisdem facultatibus prædita sit, non intellexi.

De Sparto autem Hispanico junci folio, de cuius usu Plinius lib. XIX. cap. 11. Natur. Historiæ prolixè agit, postea scribemus.

CHAMÆGENISTA.

CAP. LXXI.

GENISTAE illius, quæ per universam Germaniam, Galliam, Angliam atque Belgicam vulgatissima est, cuiusq; flores nondum expansos Belgæ murâ condiunt, & caparum loco edunt, spontè nascentis nulla vestigia observare potui in Pannonia & Bohemia, neque totâ Austriâ & Moraviâ. Sed duo Chamægenistæ genera plerisque locis sese obtulerunt.

PRIMUM multis palmaribus; interdum etiam pedalis aut majoribus virgulis humi diffunditur, teretibus, lentis, striatis, virentibus, & in aliquot ramulos divisis: per quos confuso ordine, & quasi temerè sparsa sunt foliola, bina, terna aut quaterna, ab eodem exortu & tuberculo prodeuntia, Genistæ vulgaris Germanicæ folijs similia, eminentiore dorso, & quasi complicata, supernè viridia, infernè nonnihil incana, amariusculi gustus: ex illorum alis singuli aut bini flores lutei, quatuor foliolis constantes, Genistæ germanicæ florum æmuli, sed minores, nullo interdum, aut certè perexiguo odore præditi, nonnullis locis satis odorati, nascuntur: quibus deinde succedunt plantæ siliquæ, hirsutæ, exiguè flavescens semen Cytisi generibus simile continentes: radix est dura, lignosa, aliquot fibris donata: sed & virgulæ secundum radicem, qua terrâ integuntur, plerumque fibras agunt.

Nascitur multis Pannoniæ locis ad viarum & silvarum margines, editis, siccis, atque desertis nonnumquam agris. In cultis & inter vepres aliquando magis luxuriat, & in majorem altitudinem excrescit. Floret Maio, quandoque etiam Aprili.

ALTERIVS, quæ plano eoque altero ex altero nascente est folio, quod deinde in cauliculum convertitur, historiam, cum ab alijs sit prodita, hic retexendam non æstimavi.

Hanc plantulam olim apud Helvetios cum istac iter facerem, & quibusdam Germaniæ locis colligere memini. Deinde in Pannoniâ sponte & copiose nascentem observabam in silvâ

locis colligere memini. Deinde in Pannoniâ sponte & copiose nascentem observabam in silvâ

silvâ Nemethwywar Ill^{is} Dn. Balthasaris de Batthyan urbi & arci munitissimæ proxima, atque supra Sopronium urbem vulgo *Dedenburg* dictam, Austriacis: sed omnium affluentissimè inter Sakturnya Ill^{is} Comitibus de Zrinio minutissimam arcem, & Fridaw Magnifici Dn. Michaëlis de Zck arcem in collibus: & nunc proximè in silva quadam miliari circiter infra Francofortum, ad sinistram Mœni fluminis, ubi etiam frequens Primum genus, & pleræque aliæ stirpes.

TERTIVM porrò elegans quoddam genus, Secundo quodammodo affine, solis Valentini regni locis incultis & asperis observabam, quod prætermitti non debuit.

Chamægenista peregrina.

VIX palmari magnitudine assurgebat hæc Chamægenista, admodum tamen fruticosa, folijs Chamelææ proximis, brevioribus, duris, & carnosis, aliquantulum in ambitu sinuosis & crispis, rigidiusculisque, uno ex altero e medio folij nervo prodeunte, quemadmodum in superiore, interdum etiam binis ternisque simul exorientibus: hic verò nervus paulatim intumescit, & in ramulum convertitur, sic cum tota planta foliosa sit, & non nisi folijs constare videatur, fit tandem admodum fruticosa: in extremis istis folijs quini, senive, aut plures flores simul juncti, ex villosis calyculis nascuntur, minores quàm in Genistâ, aurei planè coloris, nisi bina inferiora folia incana lanugine pubescerent. Florentè duntaxat colligebam quo dixi loco, mense Martio. Postea tamen resiccatas plantas nactus sum pedales aut ampliores.

AUSTRIACI Vngaris vicini Priorem *Gelbe Elec*/ hoc est, trifolium luteum appellant: Alteram Germani *Erdpsimmnen*/ id est tetrestrem Genistam, nonnulli Genistam sagittalem. Tertiam nullum vulgare nomen intellexi.

CETERVM in Pannonia etiam vulgatissima est ea Genistæ species, spinis & aculeis horrens, quam nonnulli Genistellam spinosam nominant, Vngari *Iglitæ*, hoc est, Aculeatam, Germani *Stichend psimmnen*. Frequens est & circa Francofortum & multis alijs Germaniæ atque Belgicæ locis.

ANONYMOS COLVTEAE FLORE.

CAP. LXXII.

FLOREVM similitudo & aliæ quædam notæ faciunt, ut hanc *ἀνώρου* quidem, sed elegantem, & à nemine adhuc, ut arbitror (præterquam à me in Pannonicis) descriptam plantam superioribus subjungam.

ἀνώρου
Colutea flore.

RADICEM autem habet longè lateque summa tellure serpentem, lignosam, lentam tamen, & subinde capillares fibras agentem, ex quâ prodeunt multi lenti & obsequentes ramuli,

Aspalathus alter III.

Aspalath.
alter II.Aspalath.
alter III.

Natalis.

Nominis.

Facultates.

Scorpius I.

Nepa.

Scorpius II.

Scorpius III.

ALIVD ejus genus robustius, & aliquantum firmitus, nonnumquam altius excrefcens, cujus flos perpetuò pallidior est, alioqui non multum priori diffimile.

TERTIVM genus ad cubiti nonnumquam magnitudinem accedit: plerumque tamen minus est, & pedalis tantum altitudinis, totum etiam tenerius: ramuli in multo plures spinas divisi, istæ denuò in alias, sic ut singulæ spinæ totidem Abrotoni multifida folia videantur, nisi aculei obfisterent, qui, à negligentius considerantibus, vix animadvertuntur: Vere ex ramulorum lateribus exigui alij prodeunt ramusculi cant & hirsuti, quibus adnata sunt mollia & incana lentis folia, majora quàm in primo genere: in summis illis ramusculis flores priori similes, paulò majores, lutei nascuntur.

Crêscit Primum, cum in Cantabris superato Pyrenæo saltu, tum varijs alijs Hispaniæ locis, & Narbonensi Gallia. Secundum in Castella veteri tantummodo observabam. Tertium in Cantabris duntaxat tertio à Victoria urbe miliari, ad radices Pyrenæorum, quâ Hispaniam spectant.

PRIMUM genus ab Herbariæ rei studiosis Salmanticæ & Mompelij Aspalathus alter vocabatur, vulgo Salmanticensium, & aliorum, apud quos nascitur, Hispanorum, *eulalia*: secundum Castellanis *aulaga*: tertium Cantabris *ballada*.

FLORIBVS prioris cum saccharo fermentatis, Salmanticenses ad firmandas & restaurandas collapsas vires utuntur.

SCORPIVS.

CAP. LXXIIII.

DVO plantarum genera, quæ plurimum ad Scorpij, quem Gaza Nepam interpretatus est, historiam accedere videntur, in meis peregrinationibus observabam.

PRIMUM cubitali aut ampliore altitudine affurgit, multis virgis ex atro virëtibus, striatis, densissimo spinarum vallo obfritis fruticosum, quæ deinde spinæ alijs minoribus sunt circumseptæ: folia nulla, nisi primo vere, apparêt, brevi decidua. Flores Genistæ minores pallidi, interdum verò ad eò rufescentes, ut rubere videantur, præsertim sub Autumnum: siliquæ deinde succedunt breves, cylindræ, magna ex parte inanes, aliquando tamen ferentes exiguum semen pallidum aut subfuscum, ut Genista vulgaris Septentrionalium: radix singularis in alias tenues se spargens, & interdum latè se propagans.

Floret Maio & Junio, & quandoque totâ æstate: circa Autumnum verò, denuò floribus onusta conspicitur, eo quæ tempore saturatiores & magis rutili sunt, ut plurimum, flores.

ALTERVM pedis altitudinem raro superat, totum densissimis spinis horrens, quæ non confuso ordine ut in superiore nascuntur, sed seriem quandam servant, & semper contrario inter se exortu binæ nascuntur, virentes quidem, sed languidius quàm superioris, neque aliæ ex alijs: summis ramulis inhærent bini aut terni

Scorpius II.

terni flores superiori similes, lutei coloris, mense Martio: quo tempore exiguas brevesque siliquas, vel potius semina ervi magnitudine, inclusa membranâ quadam multa incanaque lanugine hirsuta, deprehendebam densissimis ipsius plâta spinis occultata, ut ex superiore æstate deciderant: ad eò verò canescebant, ut initio araneorum telas esse existimarem: radix singularis, sed in plures deinde propagines sparsa, dura, & lignosa est.

Primum varijs Belgicæ, Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, Angliæ locis conspexi, nusquam tamen frequentius, quàm incultis illis locis supra Burdegalam, Bayonensi itinere, & apud Cantabros Pyrenæorum jugorum accolæ, ubi tantâ magnitudine assurgit, ut duorum hominum altitudinem æquare nonnumquam viderim, crassitudine verò brachium humanum. Alterum collibus Granatæ vicinis itinere Cordubensi duntaxat, nec usquam alibi mihi conspectum. An porro Echinopoda, cujus doctissimus vir Honorius Bellus in alterâ ad me epistolâ meminit? plurimum certè ad illam mihi accedere videtur.

GALLI primum genus *Tonc morin*, Aquitani *jauge*, Belgæ *Gaspeldoarne* appellant: nullum vulgare nomen Hispanicum intellexi. Alterum genus Granatenses *Molino* vocant.

QVAs facultates Scorpius planta habeat, nemo tradit. Solus Plinius aduersus sui nominis animal valere auctor est.

ERINACEA.

CAP. LXXV.

PLANE nova, & tota elegans est hæc planta, dodrantalis, in orbem per solum diffusa, multis spinis virentibus, sive aculeis horrida: flores Genistæ, ex cæruleo purpurascens, minores, calyculis inclusi hispidis, villosis, omnino ferè incanis, bini aut terni simul semper conjuncti: foliola interdum, dum floret, producit, sed rarè, eaque perpauca, Lenticulæ similia, quæ cum brevi marcescant & decidant, tota planta maxima ex parte sine folijs spectatur, & multiplici spinarum vallo Erinaceum in se convolutum repræsentat: radix lignosa & magna est proportionem.

Nascitur regno Valentino, affluenter verò circa Siete aguas oppidulum, septimo ab urbe Valentia miliari, Madritiano itinere, asperis locis & secus vias. Aprili florentem observabam & eruebam iter istac faciens anno M. D. LXV. semen observare non potui, mense sequente in Belgicam reuersus.

INCOLÆ *erizo* vocant, hoc est Erinaceum, quoniam erinaceum animal terrestre, dum in orbem se contrahit, aut marinum, aculeorum & spinarum vallo planè æmulatur: quæ ad eò causa fuit, ut illi Erinacæ nomen inderem, donec còmodius aliquod ex veteribus Scriptoribus dare possimus. An verò incolæ ad medicum aliquem usum adhibeant, non intellexi.

TRAGACANTHA ALTERA.

CAP. LXXVI.

TRAGACANTHÆ, quam aliquando Massiliæ florentem, & fructu præditam observare memini, simillima est hæc planta, fruticosa admodum, multos pedales habens ramulos flexibiles, latè circumquaque sese diffundentes, candicantes, & dum adhuc tenelli sunt,

Tragacantha altera, Poterium fortè.

Χαλκίσιος Anguil. Poterium Dalechampij.

sunt, lanuginosos, multis longis canescentibus spinis horrentes: foliorum plurimè simul junctæ alæ, Lenticulæ aut Tragacanthæ proximæ, exiguæ, candidæ, lanuginosæ que primo verò per intervalla exeunt, dulcis saporis: folijs hieme decidentibus, nervi illi medij quibus folia inhærebant, in rigidas & acutas spinas evadunt, ut eo tempore tota planta sine folijs conspiciatur, contra quàm in Tragacantha, quæ hieme etiam folia retinet, nec ea abijcit donec nova sequente anno adquisierit: tum demum deciduis vetustis folijs, nervi illi medij etiam in spinas abeunt.

Istam neque florentem, neque semen ferentem vidi: sed sub ea plurimos folliculos bombycinis similes, aut Alceæ illius, quam Matthiolum Hypecoum appellat, folliculis ferè pares, inanes inveni, quos ab illâ excidisse, & florem ex similibus prodire album, non magnum incolæ referebant: de semine nihil certi intelligere potui: radix lenta, longa, in multos ramos divisa, nigro cortice foris obducta, materie intus candidâ, fungosâ, dulci, interior pars gummosum quidpiam & subdulce refert.

Natales.

Nascitur plurima circa Guadix, & la Venta el peral, Granatenfi regno, in collibus, arido & inutili solo: nec alio loco conspexi.

Ποτήριον
πυρρα.

VULGARE nomen non intellexi. Sed cum adè sit Tragacanthæ similis, facilè mihi persuaderem esse legitimum ποτήριον, quod ab Ionibus νευράδα vocari Dioscorides ait, largè fruticare, spinis horrere, spissa lanugine esse, ramulis longis mollibus, lentis, tenuibus, Tragacanthæ proximis, in collibus & aquosis nasci, & radicem recisam proximè terram succum gummi similem reddere tradit: cujusque Plinius lib. xxvii. Nat. Hist. cap. xii. meminit, illam etiam à quibusdam phryniion vocari scribens.

Phryniion.

Rauwolfius
tria Traga-
cantha gene-
ra observa-
vit.

BELLONIVS lib. i. Observat. cap. xvi. duo Tragacanthæ genera observasse refert in Cretensium montium verticibus: earum fortè altera huic similis erit. Certè Rauwolfius lib. ii. suæ Peregrinationis cap. xii. scribit tria Tragacanthæ genera in Libano monte invenisse, quorum unum meam hanc referret; alterum humilius, illi ferè simile, sed luteis floribus, quorum singuli in orbicularibus flavescens folliculis includuntur, racematim quasi in longiusculis virgulis nascuntur; tertium ejusdem penè altitudinis, pluribus virgibus firmioribus purpurascens affurgens, incana lanugine Poterij capitula sustinentibus, & purpureis floribus spectabile.

Cla. V. Dalechampius, optimè de litterariâ re meritis, Poterium in Allobrogibus prope Muram oppidulum Gratianopoli vicinum in silvosis convallibus reperiri ait. Sed si eam intelligit quæ ab alijs plerisque Poterij nomine donatur, vereor, ut suam opinionem legitimis rationibus tueri possit; quippe cum ea plâta penitus à Tragacantha differat, & folia Pimpinellæ vulgaris, quam Germani Sanguisorbam vocant, virentia supernè, paululum candida

cantia infernè habeat, minora & teneriora, spinas molles hinc inde per supremos furculos transuersim & obliquè spargas (cujus rei causa à nonnullis Pimpinella spinosa appellatur) & radicem tenuem, duram, exsuccam. Poterium verò teste Dioscoride & Plinio frutex est longos habens ramos, spinis horridos lanugine spissa tectos, Tragacanthæ proximòs, radices longas admodum, nervosas & firmas, quæ proximè terram recisæ dant succum gummi similem. Pimpinellam illam spinosam aliquoties sanè mihi semine natam, diligenter in horto & fistilibus conservare volui, sed semper hiems subsequens abstulit. nonnumquam etiam mihi missum ejus semen Stœbes Theophrasti nomine: & vulgo adhuc ipsam plantam in Creta vocari *αἰσέβια*, scriptum. De illa consule Honorij alteram epistolam, quæ ad calcem harum Observationum adjecta.

Anguillara opinionum lib. VIII. videtur Pimpinellam illam spinosam ad *Χάλκειος* sive *Χάλκηος* *Ærariam* Theophrasti referre. Doctis. autem Rauwolfius, qui eam in Libano monte etiam invenit, scribit libro & cap. jam memoratis, ab incolis *Bellan* vocari.

STRABO scribit circa novam Carthaginem plantam quandam esse, de cujus cortice telæ pulcherrimæ conficiantur: an hæc mea sit, ignoro, nullam enim qualem ille describit, dum istac iter facerem, observabam, aut istic nasci ab incolis intelligebam.

CETERVM Dioscorides Poterij radices tufas, præcisus nervis & vulneribus glutinandis illini, decoctum ejus nervorum affectibus prodesse, testis est. Easdem facultates tribuit illi etiam Plinius, & addit, in vino potum, rubetarum veneno auxiliari. *Poterij facultates.*

RHAMNVS.

CAP. LXXVII.

Dvo Rhamni genera Theophrastus lib. III cap. XVII. Histor. Plant. facit, album & nigrum, utrumque aculeigerum, & folijs perpetuis. *Rhamni genera.*

Rhamnus I.

Rhamni I. altera species.

Dioscorides tria genera describit, nisi mendosum sit exemplar, ut peritissimus Anguillara suspicatur, qui tertium adscititium esse putat. Et sanè, cum Dioscorides easdem facultates suo Paliuro tribuat, quas Theophrastus Paliuro libro & cap. supradictis descripto: verisimile est tertij Rhamni descriptionem quæ apud Dioscoridem extat, ad Paliuri ejus historiam revocandam, plerasque enim notas habet cum Theophrasti Paliuro communes.

EST verò Rhamnus frutex faciendis sepibus idoneus, rectis virgis, in multos ramos divisus, candidis, quæque validis ac firmis aculeis horrent: folia plerumque quaterna aut quina ad singularum spinarum exortus nascuntur, oblonga, subpinguia, subablida, oleæ similia, sed tenera & succulenta, Autumno, novis succrescentibus, interdum decidua; flores Autumno longiusculi, candicantes, extremis oris in quinque crenas divisi: quibus decidëtibus feminis quoddam *Rhamnus I.*

quoddam rudimentum, ut in Iasmino, relinquatur: numquam tamen ejus fructum videre mihi contigit: crassa multiplicique radice firmatur.

Rhamni 1.
altera spe-
ci. 3.

2. Iltius generis alium observabam Rhamnum pæne similem, sed humiliorem, frequentioribus ramis fruticantem, minoribus folijs, magis carnosiss, falsi gustus, superiore candidiorem: floribus ejusdem cum illo formæ, sed purpurei planè coloris.

Rhamnus 11.

Rhamnus 111. fortè niger Theoph.

Rhamnus 11. ALTER flexibilioribus est virgis & ramis, spinarum etiam vallo horrentibus, angustioribus folijs, neque aded carnosiss, perpetuis tamen ut in priore: flos oleæ herbaceus circa ramos frequens, deinde fructus rotundus, maturitate flavescens & tota hieme in frutice permanens. Totus autem frutex pulvere respersus videtur.

Rhamnus 111. TERTIVM his addo fruticosum, frequentibus ramis, Spini in sepibus nascentis & pruna silvestria ferentis magnitudine, cortice nigro tectis, & longis spinis armatis: folia ex quibusdam tuberculis, ut in priore, multa simul enascuntur, longa & angusta, carnosiss, viridia, adstringentis gustus, & Rhabarbari saporem utcumque referentis, perennia: flos Veris initio parvus, herbacei coloris, pluribus & confertim juxta folia nascens: æstate nigrum fructum fert parvo pruno silvestri similem, rotundum, acerbum.

Natales. Prior Rhamnus multis Hispaniæ, Lusitanæ, Narbonensis Galliæ locis nascitur: Illius alteram speciem uno tantum loco proximè Horiuëlam urbem, veteribus Orcelim dictam, ad flumen Serabin, nunc *Segura* appellatum, Valentini regni extremis limitibus observabam. Alter non modò in Belgicis maritimis, sed etiam in quorundam montium vallibus, secundum amnes crescit. Tertium incultis Granatensis & Murciani regni locis, frequentem inter alios frutices inveniebam.

Nomina. NOME N Græcum *ρᾶμνος*, Latinum etiam Rhamnus. Hispani priorem *scambrones* appellant; alteram ejus speciem *spino*: tertium *spino negro*, qui ad Theophrasti Rhamnum nigrum forsitan referri posset. An verò is sit quem Bellonius in Creta inveniri ait nigro fructu, ignoro. Missus est ad nos ex Hispanijs, ejus fructus Lycij nomine, ex quo natæ plantæ.

Facultates. DIOSCORIDI omnium folia igni sacro, & serpentibus ulceribus efficaciter illinuntur. Sic etiam Plinio. Salmanticæ & alijs quibusdam Castellæ locis, prioris folia cum turionibus, ex oleo, aceto, & sale eduntur primis mensis, habent enim acrimoniam quandam cum aciditate conjunctam, quæ saporis gratiam conciliat. Tertij fructus decocto, relaxata & dissoluta membra, podagræ etiam dolores utiliter foveri incolæ referebant.

LYCIVM.

LYCIUM QUORVNDAM.

CAP. LXXVIII.

SUPERIORIBVS adijciendus videtur hic spinosus frutex, multas ab radice virgas proferens, cubitales, vel etiam ampliores, rectas, tenues, rubentes, multis ramulis præditas, qui in acutam spinam plerumque desinunt, tamen alios aculeos hinc inde sparsos habeant, breves interdum & infirmos, nonnumquam verò firmos, & multis folijs obfitos ut in Rhamno priore: folia nullo ordine digesta sunt, spini foliorum æmula, sed multò breviora, Myrti Tarentinæ aut Buxi folijs quodammodo similia, lenti gustus & cum aliqua aciditate mordicantis. Nec florem, nec fructum videre contigit: nam Novembri, & novo vere duntaxat hunc fruticem inueniebam aliqua ex parte suis folijs viduatum.

Apud Complutum urbem, quam Hispani *Alcala de Henares*, quòd propter eam labatur annis Henares, alijsque novæ Castellæ locis, & Bæticæ parte, quam vulgò Extremaduram cognominant, circa fluenta, & declivibus locis, hieme exundantibus nascentè observabam.

QUONAM referendus esset hic frutex, diu dubitavi, & etiamnum dubito. Sunt nonnulli qui ad Lycium referri debere putant. Castellani, quibus scoparum usum præbet, & in fasces colligatus calfaciendis pistorum clibanis servit, *tamujos*, sive *tamuëxos* vocant.

CETERVM, vox *tamuëxo*, mihi in memoriam revocat quendam suffruticem in incultis nascentem, quem incolæ *tamoxo* appellant. Assurgit is pedali altitudine, frequentibus ramusculis præditus, qui adeo exiguis & cõfertis foliolis onusti sunt, ut ramusculorum lignum vix conspici possit: ea ex cineraceo virentia sunt, & extremæ amaritudinis.

Fueritne autem veteribus cognitus hic frutex, & quo nomine ab illis vocatus, ignoro.

Legitimum porrò Lycium, in sua Peregrinatione observavit Doctiss. Leonardus Rauwolfius, cum in Libano monte ubi ab incolis *zaroa* vocari ait, tum Hierosolymis Ioppen proficiscens, cujus succum Arabibus *Hadhadh* appellatione cognitum esse scribit, & fruticis iconem lib. 1111. inter pleraque alias exhibet.

SPINA INFECTORIA PYMILA.

CAP. LXXIX.

INFECTORIA Spina, cujus baccarum succo, viridem colorem conciliant picturis, & libris, quæque Rhamnus solutivus à Recentioribus nuncupatur, multis Pannoniæ locis vulgarissima est, ubi interdum a boream amplitudinem adipsicitur. De ea nobis non est sermo: sed de alijs duobus fruticibus, qui illi admodum affines esse videntur.

PRIOR bicubitalibus assurgit ramis, in multas alas divisus cortice lævi. Spinæ infectoriæ colore & substantia simili tectis, qui membranâ superiore detractâ, ex viridi pallefcit, & amariusculli saporis est: ramuli paucis spinis horrent, sed ipsi in spinas plerumque desinere solent: folia illi vulgari ferè similia, minora, angustiora, ad pruni silvestris sive spini folia plurimum accedentia, gustu linguam exsiccante: florem ut in vulgari congestum ejusdem coloris & formæ, hoc est ex pallido herbaceum, quatuor foliolis constantem, minorem tamen habet, radicem ut in alijs fruticibus lignosam.

CUBITALES habet Alter ramos, minimi interdum digiti crassitudine, magna ex parte minores, nigro rugosoque cortice obductos, superiore parte in ramulos divisos, qui tenuiore lævioreque cortice tecti, plerumque in acutam spinam desinunt: folia Myrti, aut Pruni silvestris potiùs, breviora tamen & minora, viridia, per ambitum nonnihil ferrata, adstringentis primum, deinde nonnihil amaricantis gustus: flores inter folia herbaceos, quatuor folijs constantes: fructum deinde Spinæ infectoriæ vulgari non absimilem, binis, nonnumquam etiam ternis veluti commissuris distinctum, initio viridem, deinde per maturitatem nigrum: radicem crassam, lignosam, duram, raras fibras in latera spargentem.

Exit Prior frequens in Leytenberg & vicinis montanis silvis. Alter abundanter in monte

Spina infectoria pumila II.

Smilax aspe-
ra rutilo fru-
ctu.

Smilax aspera rutilo fructu.

Smilax aspe-
ra nigro fru-
ctu.

Tempus.

Badensibus thermis imminente, & vicinis jugis loco petroso & salebroso. Vterque floret Maio, & Julio fructum perficit.

SPINAM infectoriam pumilam hos frutices appellavi, quia magnam affinitatem cum vulgari habent, licet minores sint. Si quis tamen Lycij genus potius esse censeret, ejus arbitrio permitto in quam referat classem velit. Neutrius vulgarem appellationem intellexi. Et haud scio, an aliquo in usu sint apud eorum locorum, in quibus nascuntur, accolas.

SMILAX ASPERA.
CAP. LXXX.

ASPERÆ Smilacis duo inveniuntur genera: unum frequentibus spinis horridum, rutilo fructu: alterum paucioribus aculeis armatum, sed folia nullis, nigro fructu.

PRIMA Smilax, longis, frequentibus, valde implicatis sarmentis, nunc in hanc, modò in alteram partem, certà quadam serie servatà, inflexis, lentis, & multis spinis horrentibus nascitur: ex singularum alarum sinu capreolos producens, quibus proximos quosque frutices & arbores amplectendo, ab imis ad summa repit: folia ad singulos inflexus, hederæ, non angulosa, sed à pediculo latiora, deinde sensim in mucronem desinentia, nunc ampla & viridia, modò angustiora & albis maculis conspersa, spinosà cute, ut inquit Plinius, hoc est nervo illo medio eminentiore & foliorum oris aculeatis & spinosis: flores exigui, stellati, sex foliolis constantes, multi, ad singulos extremorum ramulorum inflexus (qui multiplices sunt) conjunctim ex eodem tuberculo, sive (ut Theophrastus ait) ἀπὸ ἐνὸς σημείου ex uno & eodem vestigio exeunt, cædidi, odorati, racemi in modum propendentes: fructus deinde exiguis uvis Labruscæ æmulis constans, maturitate rutilus, nucleos tres, binos, unicum, pro acinorum magnitudine continens, duros, osseos velut Asparagi, foris nigros: radix longè lateque serpentes sub terrâ fibras habet, tenues, candidas, & germinâ summâ tellure spargit minimi interdum digiti crassitudine, nodosâ seu articulata albicantia.

ALTERA similibus cum priore sarmentis & claviculis proxima quæque amplectentibus nascitur, non est tamen adeò spinis horrida: folia etiam paulò breviora, atriora, molliora, nullis, aut certè rarissimis aculeis obsita habet: flos alteri omninò formâ similis, sed colore differens: nam ex albo quasi carneus est, fructusque rudimentum, quod ex medio flore tamquam umbo prominet, rubescit, plenus autem & maturus fructus non est rutilus ut in priore, sed omnino niger, & succulentior, quantum quidem mihi videtur: ossicula coveniunt.

Seriùs florent, imò Autumno etiam ipso, cum suo fructu Octobri & Novembri florentes reperiēbam: at frigidis regionibus culta, & fictilibus adservata, Autumno duntaxat floret, numquam

Smilax aspera nigro fructu.

numquam semen perficit. Mihi magna ex parte altero duntaxat à fatu anno germinare cepit, nonnumquam & tertio. Perpetuò folia retinet.

Crescit prior varijs Hispaniæ locis, & in Narbonensi Gallia, aspero & arido solo nascitur & in alijs, calidioribus regionibus: raram in Lusitania conspiciebam. Alteram autem plerisque illius Provinciæ locis circa sepes, & collium convexa, & extremâ Beticæ parte, quâ Lusitaniæ contermina est.

Σμίλαξ τραχέια Dioscoridi appellatur, σμίλαξ simpliciter Theophrasto. Gaza Hederam Ciliciam interpretatur, quia Plinius lib. xvi. cap. xxxv. scribit Smilacem Hederæ similem, primum è Cilicia profectam. Hispani priorem *zarça parilla*, hoc est Rubiviticulam appellant: Secundam extremæ Beticæ incolæ *uva de Perro*, id est, uvam caninam, Lusitani contermini *recama*, Olysiptonenfes *allega-caon*.

CETERVM Dioscorides ait folia & acinos, ante & post epotos, venenorum antidota esse: & acinorum succo, inquit Plinius, infantibus sæpius instillato, nulla venena postea nocitura. Mihi in Hispanijs relatum est, ejus radice usos, Americanæ Zarçæ parillæ loco, non sine successu: & multorum opinio est Zarçam parillam Smilacem esse novi orbis.

Natales.

Nomina.
Hedera Cilicia.

Facultates.

ROSA. CAP. LXXXI.

Rosa centifolia Batavica.

NON minùs varia Rosarum genera conspiciuntur in Austriæ hortis, quàm in alijs plerisque Provincijs. Aliquot tamè istic aluntur quæ ante videre non memini. Sunt & Sylvestres prius mihi non conspectæ, de quibus omnibus suo ordine. Sed ante quam illarum historiam describere adgrediar, quædam de Centifolia rosa, cujus Theophrastus, deinde eum sequuti Plinius & Athenæus, meminerunt, præmittenda esse existimavi: & de quibusdam alijs rosis, quæ postea ad meam notitiam pervenerunt, dicendum.

Theophr. ergò Plant. Hist. lib. vi. cap. vi. sic ait. Τῶν δὲ Ῥόδων πολλαὶ διαφοραὶ πλείθει τε φύλλων, καὶ ὀλιγότητι, καὶ τραχύτητι, καὶ λειότητι, καὶ κροῖᾳ καὶ εὐσμία. τὰ μὲν γὰρ πλείεσσιν ἀφύλλα, τὰ δὲ δαδὲκαφύλλα, καὶ εἰκοσαφύλλα, τὰ δ' ἔτη πολλὰ πλείον ὑπαίροντα τούτων. ἓνια γὰρ εἶναι φασὶν ἃ καλοῦσιν ἑκατονταφύλλα. πλείεσσα δὲ τοιαῦτα ἐστὶ περὶ Φιλίππου, οὗτι γὰρ λαμβάνοντες ἐκ τοῦ Παγγαίου, φυτεύουσιν, ἐκεῖ γὰρ γίνονται πολλὰ. σμικρὰ δὲ σφόδρα τὰ ἐν τῷ ἡ γὰρ ἔκφυσις αὐτῶν οὕτως, ὥστε εἶναι τὰ μὲν ἐν τῷ ἐν τῷ, οὐκ εὐσμία δὲ, οὐδὲ μεγάλα τοῖς μεγέθεσιν: ἐν δὲ τοῖς μεγάλοις εὐώδη μᾶλλον ὢ τραχὺ τὸ κᾶτω.

Plinius autem lib. xxi. cap. iiii. Nat. Hist. de Rosa agens sic scribit. Genera ejus nostri fecere celeberrima, Prænestinam & Campanam. Addidere alij Milesiam, cujus sit ardentissimus colos, non excedentis duodena folia. Proximam ei Trachiniam minùs rubentem, mox Alabandicam, viliorem albicantibus folijs, vilissimam verò plurimis sed minutissimis

Rosa Centifolia.

Varia Rosarum genera apud Plin.

mox Alabandicam, viliorem albicantibus folijs, vilissimam verò plurimis sed minutissimis

Spineolam. Differunt enim multitudine foliorum, asperitate, lævore, colore, odore. Paucissima quina folia, ac deinde numerosiora: cum sit genus ejus, quam Centifoliam vocant, quæ est in Campania Italia, Græciæ verò circa Philippos: sed ibi nõ suæ terræ proventu. Pangæus mons in vicino fert, numerosis folijs ac parvis: unde accole transferentes conferunt, ipsaque plantatione proficiunt. Non autem talis odoratissima est, nec cui latissimum maximumque folium breviterque indicium est odoris, scabritia corticis.

Athenæus verò lib. xv. Deipnosoph. (ejus verba latinè expressa addam, nam græcum exemplar præ manibus non habeo) Rosarum multa esse genera, Theophrastus lib. vi. inquit, & horum plurimis in flore quinque folia, quibusdam duodecim, alijs viginti, nonnullis circa Philippos [Macedoniæ oppidum] centum, quas plantant ex Pangæo rranslatas, ubi copiosè proveniunt. Harum pusilla valde sunt interiora folia: sic enim illa prodeunt, ut intrinsecus alia sint, extrinsecus alia, sed nec ampla, nec odoris jucundi. Suavius olent quibus folia quina, si scaber est cortex inferior. Præstantissimus odor Cyrenis: quamobrem nobilissimum est illic rosaceum unguentum.

Odoratissimam etiam apud Cyrenas nasci, auctores sunt locis suprâ citatis Theophrastus & Plinius.

Herodotus autem in *Vrania*, sive lib. viii. rosas in Midæ Gordio geniti hortis sua sponte nasci refert sexagènum foliorum, fragrantiore odore quàm ceteras.

AN porrò, quæ apud Batavos Centifoliæ nomine dicitur Rosa, ea sit, cujus prædicti Auctores mentionem faciunt, hæreo. Nam illi Centifoliam inodoram esse, & pusilla habere folia, scribunt. Quæ autem apud Batavos alitur, non modò referente N. V. Ioanne ab Hoghelande (qui binas ejus plantas sub anni M. D. xxix. initium mihi misit, quas cum prævaluisset putarem, corruptas esse deprehendi, præter unius radiculæ fragmentum) Prænestinis majores, & perinde ferè odoratas intellexi: sed etiam Francofurti ad Mœnum apud Balthasarem & Carolum Hoyke Belgas fratresque germanos illo ipso anno conspexi: sequente verò, ex neglecto illo, & veluti abjecto fragmento nata mihi est stirps, quæ altero anno nempe xci. circiter quadragenos flores tulit, non omnes tamen ejusdem amplitudinis, sed in nonnullis numeravi centena vicena folia, extrinsecus majora, intrinsecus pusilla, staminum locum explentia, & in ipsum calicem reflexa, odorem autem deprehendi prænestinæ, ad albam nonnihil accedentem, colorem prænestinæ non dissimilem.

Istius etiam stirpem unam, quæ album florem ferat, habere se ait idem Hoghelandus, mediæ inter illam & proximè sequentem magnitudinis, quam albam majorem provincialem appellari ait, ut superiorem, majorem Prænestinam.

Sed & rarius aliud Centifoliæ genus apud eosdem Batavos inveniri, nuper ad me scripsit ille ipse Hoghelandus, priore aliquanto minus, hoc est, mediæ inter illam & vulgarem prænestinam magnitudinis, alioqui, color, odor, forma, conveniunt: quod verum esse ex ejus planta ab illo M. D. xcii. missa, sequente anno deprehendi.

Prioris generis aliquot parvas stirpes postea accepi ab ornato viro, eodemque docto & diligente pharmacopœo Delphensi, Theodorico Clutio, quarum paucæ quædam bellè germinarunt, ut permansuras sperem: sequente anno una florem tulit.

Non desunt, qui Prænestinam albi coloris inveniri asserant: mihi certè nondum videre contigit, nisi fortè ea sit quam honestus vir Wilhelmus Osterrat Francofurtensis civis unicam in culto suo horto alit. Illius flos multò dilutior Prænestina, & ferè albicans, perinde tamen magnus & plenus, in quo nonnulla etiam folia observavi media ex parte candicantia, altera purpurascantia, vel similis coloris venis aspersa. Anno etiam M. D. xciii. florem mihi protulit ea quam ad me Hoghelandus miserat, planta.

Illi congener esse videtur elegans illa rosa, de qua honestus vir Ioannes Resteau, civis Coloniensis, superioribus Autumnalibus nundinis apud me verba fecit: se videlicet Coloniæ in suo horto alere rosam Prænestinæ similem forma & magnitudine, quæ ut plurimum dimidia ex parte candida folia haberet, reliqua rubra, aut tertia duntaxat ex parte alba, vel nunc integra alba, modò integra rubra inter se commixta conspiciantur. Ejus prolem sequente Octobri ad me mittebat, quæ prævaluit quidem, sed nondum florem ullum dederat, quum Francofurto excessi.

Accipio etiam flavas rosas multiplici foliorum serie præditas extare: nuper enim Vienna Austria ad me scribebat nobilis Matrona, ejus ipsi factam esse spem, & alij se similes expectare retulerunt. Memini certè aliquando videre, Constantinopoli allatos chartaceos quosdam hortulos varij generis stirpibus ornatos, quæ ex chartâ tenuissimè incisâ tam affabrè constructæ, & singulæ suis coloribus adèdè eleganter depictæ erant, ut magnam admirationem & voluptatem spectatoribus adferrent: inter eas erant & flavæ rosæ plenæ, & aliæ pleræque stirpes raræ & elegantes.

CETERVM ad eas quæ præter vulgares à me observatæ sunt, redeamus. Illarum autem varietates sunt species.

PRÆNESTINÆ, quam vulgus Provincialem vocat, valde similis est Prior, nec illâ minus altè assurgit: in solo flore discrimen est, qui circiter quadragenis aut pluribus folijs, paulò amplioribus, & saturatius nonnihil rubentibus constat, multis staminibus flavis umbilicum occupantibus, alabastroque multo crassiore & brevior, quam ob causam *Cuspis rose* vulgo appellatur:

Cyrenæica
rosa.

Rosa 60. foliorum.
Centifolia
Batavica I.

Centif. Batavica alba.

Centif. Batavica II.

Prænestina alba.

Rosa versicolor.

Flavaplena.

Adonidis
horti Chartacei.

Rosa I.

appellatur: odor minus suavis, & albæ ferè proximus. Hujus genus album florem ferens apud Batavos invenitur, Centifoliaque alba illis dicitur, de qua supra.

Valde frequens est Viennensibus hortis, & tota Austria, nullius tamen apud illos usus, quàm ad eliciendam stillatitiam aquam. Francofurti ad Mœnum quædam ejus stirpes Prænestinis mistæ aluntur. Floret cum ceteris Junio, interdum etiam Maio.

Rosa sine spinis.

Rosa Cinamomea pleno flore.

MULTIS statim à radice affurgit Altera virgis, humanam altitudinem interdum æquantibus si fertili solo & umbroso loco pangatur: ut plurimum verò longè infra eam magnitudinem, & cubitalibus duntaxat, vel sesquicubitalibus, lævibus & sine spinis, viridibus, in varios ramos ductis: folia habet alata, hoc est ternis aut quinis uni costæ (quæ subaspera est) inherentes, binis semper inter se oppositis, extremo impari satis amplo, constantia, fusca viriditate supernè nitentia, infernè canescentia: extremis ramis insident flores, oblongis hirsutisque pediculis inhaerentes, multiplici foliorum numero constantes, Prænestinis majores, medijsque inter illas & rubras coloris, jucundi odoris: fructus brevis, crassus, penè orbicularis, maturitate rubens, inæquale semen, & ut rectè Theophrastus notat, *κνικαδης*, ut omnia Rosarum genera, lanugine involutum continet: radix dura, lignosa plerumque, aliarum instar, sub terra propagines in lateribus spargit.

Rosa II. sub sine spinis.

Hujus cognitionem acceptam fero C. V. D. Joanni Schrötero seniori, Ienensis Academiæ in Thuringia Primati, & Illmo Ducum Saxoniae, Landgraviorum Thuringiae, & Principum Coburgensium & Wimariensium tum Medico, qui ab Illma Principe Principum Wimariensium matre eam nactus, liberaliter Viennam usque mihi misit anno M. D. LXXVI. Floret autem Junio. Vidi etiam multos post annos in quorundam Patriciorum hortis Francofurti ad Mœnum. Nec desunt qui flore albo se conspexisse affirmant.

ejus varia: 146.

2. Aliud ejus genus invenitur non valde dissimilibus virgis, Viennæ Austriæ etiam ante meum in eam urbem adventum, in quibusdam hortis cultum, quod minores & rariore foliorum textura constantes flores profert, colore penè fecum vini rubri.

Rosa sine spinis altera.

PARTI propè Tertia est magnitudine: rarè enim duorum cubitorum altitudinem superantem Viennæ observavi, frequentibus & brevibus ramis donatam, purpurascens, qui raris & brevibus spinis armati sunt: foliorum alæ illis similes quæ in Rosa, vulgo Canellæ cognomen adepta, sunt, hoc est, ex quinis aut septenis folijs æquali inter se spatio distantibus constant, uno hinc, altero inde, geniculatim conjugatimque semper adherente, unoque in cacum enexeunte, coloris superna parte viridis, inferna candicantis: flores vulgari Cinamomeæ rosæ similes, sed majores, & multiplici pusillorum foliorum glomeratione constantes, quemad-

Rosa Cinamomea pleno flore.

quemadmodum alba & Prænestina: odor ferè qualis in Alba vulgari plena: fructum nondum videre licuit, tamen multo annis aluerimus: ejus radix late admodum serpit, & vivax est, novas virgas subinde producens.

Ejus natales
dubij.

Vnde primùm Viennam allata sit, plerique dubitant: nonnulli tamen ex Tyrolensi Comitatu originem ducere existimant: alij è Gallia Mochate pleno rubro flore nomine missam. Tunc in omnibus Cæsareis hortis, quorundamq; Principum virorum, & Nobiliorum matronarum, & aliorum qui herbariæ rei studio oblectantur, alebatur: multò verò frequentior postea apud Mag^{cos} ac Generosos Dominos Adolphum Hermannum & Georgium Niedesel zu Eysenpach/patrueles, Hassiæ Marschalcos hereditarios: sed omnium frequentissimam Cassellis in amœnissimo cultissimoq; horto Ill^{mi} Principis Wilhelmi Landgravij Hassiæ, &c. altiùs multò, & supra humanam altitudinem sese attolentem, interdum etiam Autumno rursus florentem, quæ tamen florem minus plenum superiore, quæ Viennæ est, habere mihi visa, & stolones atque ramos minus rubentes.

Rosa campestris odorato flore.

Rosa campestris cum suo fructu.

QUARTA humilis est & fruticosa, folijs illi quæ album florem fert, persimilis: sed ejus flores, licet albi, longè minores, neque unquam planè sese explicantes, ejusdem cum alba vulgari odoris & coloris, qui tamen plus carnei admistum habet. Paulò seriùs alia floret.

Hanc primùm observabam in cultis. D. Ioan. Aicholtzj horto, unde illam adquisivisset ignorantis: deinde Francoforti ad Mœnum in quorundam Patriciorum hortis. Plurimùm autem meo judicio accedere videtur ad Græculam Plin. quam lib. xxi cap. xxx describit.

Rosa gracula
Plinij fortè.
Rosa campe-
stris odora.

QUINTA cubitalibus aliquot, aut ad summum, sed rarissimè, bicubitalibus assurgit virgis, firmis, duris, lignosis, rubescentibus, densissimo spinarum vallo munitis, ex quibus frequentes confuso ordine oriuntur spinosi ramuli, virides, singuli suum florem sustinentes, album, odoratum, quinque folijs constantem, luteæ aut Canellæ rosæ vulgaris æqualem, capillaceis quibusdam staminibus cum suis apicibus luteis medium floris umbilicum occupantibus: fructus rotundus, brevis, initio viridis, deinde, plenam maturitatem adeptus niger, crassa, angulosa, candida, dura semina continet: folia sunt inter eam quæ luteos simplices fert flores, & illam quæ ab aggeribus in quibus sponte provenit, sive à Pimpinellæ foliorum similitudine nomen apud Belgas accepit (dunnen roosen & pimpinelle roosen enim appellant) ferè media, per ambitum serrata, & nullius splendoris; radix dura, lignosa, in diversa tendit.

Invenitur multis circa Viennam locis, præsertim editioribus & montosis. Floret Maio, quo tempore rusticæ mulieres plurimos ejus fasciculos, ob odoris gratiam, venales in forum deferunt. Fructus Augusto maturet cit.

SEXTA

SEXTA pedales, atque aliquando cubitales etiam ex eadem radice profert virgas, virides, *Rosa pumila.* lentas, infernè paucis, supernè multis spinis rigentes: foliorù alas rubræ simillimas, quinque aut septem folijs supernè viridibus, infernè candicantibus constantes: summis virgis & ramulis innascuntur fatis magni calices sive alabastri, hirti barbatiq̃ue, quales in rosis rubris simplici foliorum ordine constantibus, ex quibus deinde sese explicant magnæ, non omnino odoris expertes rosæ, quinque folijs præditæ, initio rubræ, deinde paulatim remittente & quasi evanescente rubedine, carnei ferè coloris, multis luceis staminibus, floris umbilicum, quemadmodum in alijs rosis, occupantibus: fructus ruber, rotundus, omnium maximus & pyri in modum turbinatus, fulvescente pulpa, inæqualia alba semina continet.

Nascitur passim in cædis silvis, aliarum silvarum marginibus, sublimioribus & desertis agris per Austriam inferiorem & universam Pannoniam. Floret Junio, fructus maturescit Augusto, & plerumque tota hieme ipsi stirpi inhæret.

Non ineptè, meo quidem iudicio, *χαμαίρῶδον* græcè dicitur hoc Rosæ genus, Latinè *Rosa pumila*: Austriaci *Erdtrosen* vñ *Hebdrosen*, Vngari verò *Paragi rosa* appellant.

RUBVS IDÆVS PLACAE.

CAP. LXXXII.

IDAET rubi genus mihi ostendebat C.V. Ioannes Placa Medicus & Professor Valètinus, eodem cœnobio, quo Perseâ superius descriptam, primo ab urbe Valentia miliari, sine spinis, folijs rubi mollioribus, longis sarmentis per terrâ sparsis, cujus fructum dicebat Rubo vulgari minorem, aliàs illi admodum similem.

Ansam fortè præbuit Placæ ut hanc plantam rubum Idæum censeret, Dioscoridis Latinus codex, qui capite de Rubo idæo, quod est in quarto libro, hæc verba, *quanquam & sine spinis invenitur*, addita habet, præter Græci codicis fidem.

CETERVM in Austriacis & plerisque Germaniæ silvis sponte provenit Rubus ille baccis sive moris rubris, nõ modò saporis, sed etiã odoris gratia commendatis: Eum Germani *Spinber* Galli *framboisier*, fructum *framboises* appellant: peritiores Idæum esse censent, de quo Diosc. ut dixi, lib. IIII. Plinius lib. XVI. cap. XXVII. Nat. Hist. & lib. XXIII. cap. XIII. in hæc verba scribit.

Idæus rubus appellatus est, quoniã in Ida, non aliàs, nascitur. Est autem tenerior ac minor, rarioribus calamis innocentioribusq̃ue, sub arborum umbra nascens. Hujus flos cum melle epithoris illinitur, & ignibus sacris, stomaticisq̃ue ex aqua bibendus datur, ubi stomachicis legendum cum Dioscoride: nam lib. XVI. cap. XXVII. contra stomachi vitia bibi scribit.

Rubus porrò idæus hic in hortis colitur duorum generum, rubro videlicet & albo fructu.

RUBVS SAXATILIS, SIVE PETRAEVS.

CAP. LXXXIII.

PEDALEM non superat altitudinem, teretibus, subrubentibus, & hirsutis viticulis, in quibus bina aut terna folia, Rubo Idæo à plenisq̃ue nuncupato penè similia, hoc est terna simul ex eodem pediculo nascentia, rugosa, non hirsuta tamen, nullisq̃ue spinis horrentia, valde exsiccantis & adstringentis gustus, deinde amariusculi: in summis viticulis & supremis earum alis flores quidem fert (sed cujus formæ aut coloris, ignoro, verisimile est Rubo idæo aut humili pares) deinde fructum rubo vulgari aut Idæo minorem, hoc est minore acinorum numero constantem: etenim binos tantum, ternos, quaternos, aut ad summum quinos acinos habet, longè tamen majores quàm in ullo alio rubi genere, omninò rubentes, & aded succi plenos, ut quodammodo transparent, acidi & palato gratissimi saporis: continent singuli isti acini singula grana alba, rugosa & inæqualia, adstringentis gustus: radix longè lateq̃ ferpit, & longas interdum viticulas humi spargit, quæ subinde radices agunt.

Abundè provenit in saxosis collibus Neuberg monasterio imminentibus, sub cellissimo ejusdem nominis monte, cujus summum jugum perpetua nive oblitum. Crescit & in alijs scopulis qui circa cellissimorum montium radices sunt, non in ipsis montium jugis. Augusto mense colligebam maturo suo fructu onustum,

Rubus saxatilis alpinus.

Nomina.

χαμαίμορος.

Rubus idæus
Gesneri.

CHAMAEMORVS.

CAP. LXXXIIII.

RUBVM saxatilem sive petræum appella-
vi, quia foliis saxosis & petrosis locis inveni,
aliud enim nomen magis proprium mihi non
succurrebat. Rustici montani Steinber/hoc est
petræas baccas vocant. χαμαίμορος Theophra-
sti non ineptè meo iudicio etiam dici posset:
Gaza humirubum interpretatus est. Quan-
quam proximè ad Chamæbaton etiam acce-
dat humilis ille rubus plerisque Belgicæ silvo-
sis locis & agrorum marginibus interdum na-
scens, baccis sive moris succulentis, paucis &
exiguis acinis constantibus, modò nigris, mo-
dò cæruleis, palato admodum gratis. Occupat
etiam ille multos Austriæ & Pannoniæ agros,
Vngaris *szeüör* dicitur; vulgaris verò rubus
chypke fa, & *födy szedör*, id est terrestris morus.

Notus autem Gesnero haud dubiè fuit hu-
milis hic rubus, eumque in descriptione mon-
tis fracti Idæum appellat. Rubus idæus, inquit,
fructu rubi ferè, absque ullis spinis, humilis
planta; lignosa radice, folijs rubi vel fragi, aci-
nis binis, ternis, aut singulis in uno fructu aci-
do sapore, in saxo. Meminit & in Epistolis.
Simlerus etiam Commentario de Alpibus.

Similem planè meo suis baccis onustum,
eodemque nomine apud montanos pastores
insignitum, ex Silesiæ montanis scopulis eru-
tum, ad me mittebat D. Achilles Cromerus
anno M. D. LXXX. quem copiosè ad metalli-
cas fodinas *Zuchmantel* nasci postea scribebat.

Chamæmorus
Anglicana.

Natales.

Nomen.

INTER mites Rubos etiam censenda est
hæc elegans planta, cujus iconem & histo-
riam nobis cõmunicabat C. V. Thomas Pen-
næus, Londinensis medicus, supra memora-
tus, Chamæmori appellatione inditâ.

DODRANTALIBVS autem prædita est viti-
culis in quibus alternatim tria, quatuor, rariùs
quinque, folia scabra, malvæ, vel potius mori
[*novilla videlicet & primum nata, malim tamen
cum Ribes vulgaris folijs conferre*] folijs non val-
de dissimilia, in quinque præcipuas partes di-
visa, & per ambitum serrata, longis pediculis
innixa, qui ex binis aliis sive apophytibus cau-
liculum amplectentibus exeunt. Summum cau-
lem exornat flos unicus quinque foliolis ex ni-
gro purpurascens constans. Fructus mori
fructui [*rubi vulgaris versus*] similis (unde
nomen) sed paulò minor, primum albicans &
acerbus, postea ruber, ex acerbo dulcis: radix
uteunque nodosa, ex singulis nodis paucas fi-
bras spargens, mirè se propagans, & quam lon-
gissimè terpens, adeò ut brevi tempore maxi-
mum spatium occupet. Floret Iunio & Iulij
initio: fructus Augusto maturus est.

Nivosa & aperta loca amat, summosque
montes, & magnâ copiâ inter ericas provenit
monte Engleborow totius Angliæ celsissimo,
duodecim miliaribus à Lancaltria.

ANGLI *knobberries* appellant, hoc est, nodo-
sam baccam, à fructu nodis simili. Gustu ad-
stringit, exsiccat, & refrigerat.

CHAMAE-

CHAMÆMORO superiori valde affinem in Norwagiâ & finitimis regionibus nasci, ex doctissimi viri Henrici Hoieri Medici, ad præstâtissimum virum D. Petrum Pauvium publicum in Lugdunensi apud Batavos Academiâ Professorem epistolâ intelligebâ: qui & ejus fructum conditum sub extremum annum M.D. XCIII. mittebat, & insequentis anni Junio virgulas, cum folijs & flore inter chartulas repositas.

ERANT autem hæ virgæ tenues, digitalis longitudinis, fusci coloris cortice obductæ, quibus in hærebât uncialibus petiolis folia, vulgaris Ribes folijs nõ valde dissimilia, sed paulò magis orbiculata, in breves aliquot lacinias divisâ, tribusque eminentioribus nervis aversâ parte prædita, è quibus multæ venæ ad circumferentiam sparguntur, in ambitu dentata: è summis virgis exeunt oblongiores tenuioresque petioli sustinentes singularem caliculum, è quo flos emergit candidus, nunc quaternis, modò quinis foliolis constans, umbilicum occupantibus multis exilibus staminibus albis cum flavis apicibus: flori fructus succedit, fragi magnitudine, rubens aut pallidus, cujus interior pulpa mollis, humida, mucilaginosâ, exilium acinulorum plena, gustu non insuavis.

Paludosis & humidis locis gaudere, ex Hoieri epistolâ didici, & maturitatem acquirere fructum, mensibus Junio, Quintili, Sextili: ab incolis verò *Nosta-beeren* appellari. *Natalet. Nomen.*

CETERVM, quæ conservandi hujus fructus ratio, quàm admirabiles ejus facultates, cum ex ipsius Hoieri epistolâ, tum ex ijs quæ ipse anno sexto & nonagesimo supra millesimum & quingentesimum præfens mihi Lugduni confirmabat, subijcere libuit.

EX ipso fructu, inquit, Electuarium rudi minervâ conficiunt quotannis Norwagij, atque Finmarchij, in hunc fermè modum. Baccas in fictili aut aheno per se ad mediocrem consistentiam coquunt, nullo alio addito liquore: cum enim succi plenè sint & molles, alieno humore irrigari non expetunt. Quanquam in delicatioribus sunt nonnulli, qui melicrati Fionensis (quo summè delectantur Septentrionales isti) aliquid affundant. Hanc confectionem idoneis vasis exceptam, & ne corrumpatur ab ambiente aère, butyro dissoluto obductam, usui studiosissimè reservant: nobile sanè, & probatissimum illis adversus scorbutum remedium. Etenim non facile credas, quæ miracula ista gens, solâ hac medicinâ faciat quotidie: ut omnino fatendum sit, nihil ad hanc esse vel cochleariam illam tot encomijs hæctenus celebratam, vel becabungiam, vel sisymbrium cardaminem, & id genus alia, quibus Germani sese efferunt. Et meritò admiranda singularis Dei benignitas, quod Nordlandiæ longius ad Septentrionem remotæ, & foedissimis morbis ob cæli soliq; inclementiam miserabiliter scænti, indigenis remedijs prospicere voluerit: enim verò morborum crudorum, putridorum, melancholicorum, mira hic ubique seges. Idcirco necessitas miseros rusticanos varia auxilia edocuit, ut nunc vel in gravissimis casibus pauperculus aliquis accommodatè sibi suisq; mederi sciat. Ita nonnulli scorbuticos, quamvis ridiculè, tamen benè arque utiliter hunc in modum curant. In vicinam aliquam insulam moris abundantem exponunt, ibidemq; solos relictos, domum non transferunt, priusquam sanitati sint restituti. Tum enim illi, quasi ab omni humanitate exclusi, vitæ tamen (quod credibile est) cupidi, moris istis vesci coguntur, sive ut extremo remedio promissam sanitatem recuperare tentent, sive ut sitim, quâ ut plurimum torquentur, extinguant. Dumq; hoc ad satietatem agunt, sine dubio intra paucos dies oppidò convalescunt. Hieme verò quando id non licet, electuario suo non minus feliciter utuntur, sine certâ dosi, aut custodiâ. Aliqui toto curationis tempore, nullo alio alimento utuntur. Hæctenus Hoierus.

SED & ille ipse alterius cujusdam Bacciferæ, similibus pænè superiori folijs, à se in Norwegia observatæ historiolum mihi anno M. D. XCVI. communicabat.

PROXIMAM [à superiore videlicet] inquit, laudem meretur, fruticosa quædam stirps, quæ Ribesium foliolis & fructu, pro suâ proportionem aded æmulatur, ut nõ dubitem tertiam Ribesij speciem appellare. Dodrantalis est, cortice petiolorum nigricante, folijs latis, dissectis vitis foliorum modo: baccæ in cujusque pediculi apice quamplurimè conjunctæ tamquam in umbellâ, non, ut in vulgari Ribesio, è multis oblongis racemulis pendentes, rubent, acidulæ, saporis valde grati. Incolis *Tettebeeren* nuncupantur. *Chamamorus altera Norwag.*

CVM in Ribes vulgaris mentionem inciderimus significandum existimavi Austriacas & Stiriacas alpes ejus quoddam genus alere, nihil, vel quàm minimum à vulgari differens, fructu tamen non acido, sed dulci. *Ribes vulg. dulci fructu.*

Est præterea Secundum genus amplioribus folijs & majore fructu, licet acidi saporis ut vulgaris: hujus enim flos variat, quia qui in vulgari herbacei coloris est, in hoc eleganter rubet & puniceus est. An huic similis quam N. V. Ioannes Boifot in horto Bruxellis alebat? *Ribes vulg. rubro flore.*

Mittebat etiam anno M. D. XCVI. aliud Ribes genus ex Anglia acceptum ad me N. V. Carolus de Tassis veredariorum Antuerpiæ præfectus, quod uvæ Crispæ rubro fructu appellatione inscriptum erat. Postea tamen è Jacobi Gareti epistolâ Londino ad me missâ fructum ferre intelligebam (meus enim frutex flores quidem tulit, deinde corruptus est) vulgari similem,

Ribes vulgaris fructu dulci.

Berberis vulgaris.

Ribes uari-
naxos.

milem, paullo majorem, confertim tamen in eodem pediculo non nascentem, sed singularem ut in uvâ crispâ.

Grossularia
fructu obscuro
purpurascens.

CERTE anno M.D.XCIIII. Leydæ conspiciebam Grossulariæ genus amplioribus nigrioribusq; folijs, spinas ad singulos foliorum exortus binas vel unicam habens (interdum etiam nullas) breves & vulgari multò infirmiores, præter alias inertes & longè breviores sparsim ramis cortice ex fusco purpurascente tectis innascentes: fructum, dum immaturus est, vulgaris instar virentem, qui maturus purpurascit, plenâ autem maturitate ex purpurâ atrum colorem contrahit perinde ac nonnulla pruna. Atque id esse arbitror, quod paullo supra significavi ex Anglia missum.

Grossularia
majori fructu.

Vulgaris tamen genus etiam invenitur uberius nascens, amplioribusq; folijs & majoribus baccis præditum.

Ribes vul-
gar. nigro. &
albo fructu.

VNGARI porro vulgarem rubro fructu (nam quæ nigrum fert illis est ignota, multò autem magis quæ albo fructu prædita est, mihi paucos ante annos cum Grossulariâ fructu obscure purpurascente cõmunicata) *apro tengõri zõlõ*, id est, minorem marinam uvam appellat. Quidam, teste C. V. Iacobo Dalechampio, hunc fruticem & Grossulariam sive uvam crispam vulgarem, Theophrasto cognitos esse volunt ἴσθι nomine: an verò Grossulariæ hæc appellatio convenire possit, ambigo, quandoquidem Theophrastus nullas spinas ἴσθι (quem Gaza Aequum interpretatus est) tribuit, quam notam aded insignem & singularem diligentissimus & accuratissimus scriptor haud dubiè non prætermisisset. Ejus verba subjungam, ut sunt lib. III. Hist. Plant. cap. xv. Τὴ δὲ ἴσθι, τὸ μὲν, λευκὸν, τὸ δὲ, μέλαν· καὶ τὸ ἀνδρὸς ἑκατέρη καὶ ὁ καρπὸς κατὰ λόγον· ὁ μὲν, λευκός, ὁ δὲ μέλας· ἐνίων δὲ καὶ ὡσπερ ἀνά μέσον ὄν τὸ ἀνδρὸς ἐπιπορφύρει· καὶ ἔτε οἰνωπὸν, ἔτε ἐκ λευκὸν ἐς ἴσθι, ὡσπερ τιτων ἔχει δὲ καὶ τὰ φύλλα λεπτότερα καὶ λιότερα καὶ τὰς ράβδους, τὸ λευκόν.

Theophr.

DE Ribes autem legitimo, libenter acquiesco sententiæ C. V. L. Rauwolfij, qui nascentem ejus plantam in monte Libano observavit, ut ipse lib. II. cap. XI. suæ per ea loca Peregrinationis scribit. Legitimum, inquit, Ribes Arabum istic inveni Septembri mense, tamquam primum, & præter anni tēpus erumpens, sine flore & semine, duobus duntaxat folijs præditū, hirsutis, orbicularibus, Petasitis foliorū vulgo crediti amplitudine, quæ brevibus, sed crassis & nō minus succulētis, quàm ipsi caules, pediculis inherebāt: è quibus caulibus fit (quem admodum in Halepo conspexi) legitimū Rob Ribes Serapionis. Gaudet humidis locis, crassam habet radicē ex nigro purpurascētem, longiusculā, rugosā, incurvā & flexuosā, satis ingrati saporis: caules, ut præcedēte capite adnotat, pænè cubitales, hirsutos, unciā crassos, virides, infernè (ut etiam Serapio prodidit) purpurascētes. Ante ipsum porro, etiam illo ipso loco observabat Petrus Bellonius, ut apparet ex libro, in quo de Coniferis arboribus agit.

Ribes legi-
tim. Arabū.

Natalis.

Berberis vul-
gar.

CETERVM per Vngariam, Austriam & vicinas Provincias, frequentissimus etiam est spinosus

Clematis daphnoides latifolia.

nosus ille frutex, qui in officinis Berberis appellatur, Germanis *Erbfel*, Gallis *Espine vinette*, Italis *Crespino*, Vngaris *iröm barbara*, & *faj soska*, hoc est, vinum barbarum, & arborea acetosa, nuncupata. Hadrianus Iunius vir eruditissimus, & alij docti, Spinam appendicem Plinij esse censent. Ego, tametsi illorum sententiæ facile subscribere possem, retinent me tamē dubium quædam notæ peculiare & manifestæ in Crespino, sive Berberi officinarum, quæ in Spinæ appendicis historiâ non fuissent prætermittæ, si eam intellexisset Plinius, nempe flavum lignum, & magis flava radix, etiam ad tingendum apta, deinde trium illarum spinarū ad singulos nodos perpetua series. Sic verò ego existimo, Spinæ appendicis descriptioni non minùs bellè quadrare eam Spinam, quæ passim tonsilis, præsertim apud diligentes & curiosos hortorum in Belgio cultores, macerie implexâ, extimas hortorum oras ambit, rubentibus bacis fœcundas, quam Germani *Hagdozn*, Galli *Aube espine*, Vngari *Galaginya sa* appellant: vulgus Herbariorum *Oxyacantham* nominat.

Nomina.

Spina appendix Plinij.

Nomina.

PRÆTER verò multiplices facultates Berberis vulgaris, quæ officinis notæ sunt, & à C. V. Matthiolo descriptæ, hoc secretū ab amico accipiebam: vinum album tenue, in quo medianus ille cortex qui inter extimum & ligno adhærentem est, lineo panniculo involutus, per trium horarum spatium maceratus fuerit, mirificè, si bibatur, purgare.

Berberis vulgar. facultates.

Istius porrò Berberis genus, Aschafenburgi ad Mœnum quinis supra Francofurtū miliaribus, inveniri, cujus bacæ sive acini granis interioribus careant, ad condiendum proculdubio aptissimi, non modò intelligebam, sed magnū ejus fruticem in culto horto Joannis Müller diligentissimi Phamacopæi & civis Francofurtensis cōspiciebā.

Berberis vulgaris.

CLEMATIS. CAP. LXXXVI.

CLEMATIDIS duo genera facit Dioscorides, & diversis locis describit. Prior *δαφνοειδής* cognominata, vulgo *Vinca pervinca*, quo nomine etiam ab ipso Plinio vocatur, qui lib. XXI. Nat. Hist. cap. xv. Ægyptiam quoque cognominare videtur. Ejus autem binæ sunt species: Vna vulgatior, cæruleo, ut plurimum, flore, sed quæ eum etiam variat, ut nūc albus, nunc subpurpurascens, qualem apud Allobroges sponte nascentem inter vepres observare memini, præsertim circa Laufannam, eumq; interdum aliū florem medium complectentem: Altera longè ampliora habet folia, crassiores viticulas, majoresq; flores colore cæruleos: ea sponte nascitur cum multis Hispaniæ locis, tum in Narbonensi Galliâ, magnâ præsertim copiâ circa Mompelium.

Clematidis daphnoides varietas.

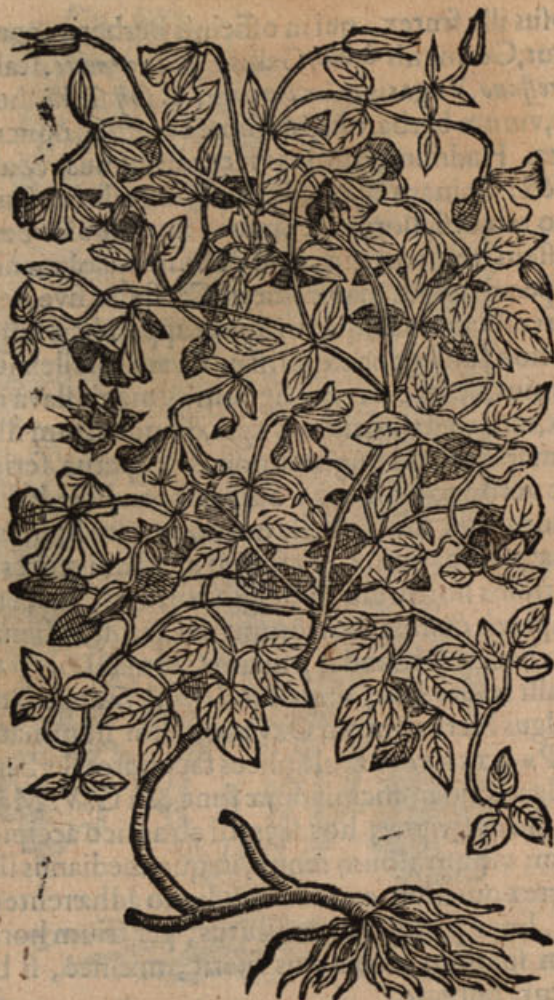
Clematidis ægyptia.

Altera Clematis à Diosc. lib. III. Plin. lib. XXI. cap. xv. describitur: facultates enim ab utroque Auctore traditæ conveniūt. Hujus varia genera in Belgicis hortis aluntur peregrè accepta, quorum tandem coloniam in Austriacos hortos etiam traducebam.

Clematidis alterius varietas.

A d' eorum autem classem non dubium est quin referenda sit vulgaris illa omnibus, quas adij Provincijs, planta, vicinis arboribus & sepibus sese implicans, crassis, rugosis, lentisque farmentis, folijs quinis ex uno nervo prodeuntibus, gustu acris, floribus albis, multa sta-

mina ex umbilico producentibus, odoratis, quibus succedunt rotunda capita seminis simul congesti, & capillaceâ comâ onusti.

Atragene Theoph.

Vitis silvestr. s. Plinij.

Nomina.

Vitis silvestr. s. Plinij.

Vitis silvestr. Diosc.

Taminia s. Plinij.

Clematid. s. Plinij.

HANC rei herbariæ peritissimus Anguillara ἀτραγένην, cuius Theoph. Plant. Hist. lib. v. cap. x. meminit, esse censet, cui lubens assentior, insuper Plinio lib. xvi. cap. lxxxvii. Natur. Hist. Vitis silvestris nomine notam fuisse assero, ut etiam cuilibet, utriusque Scriptoris verba conferenti, facillè apparebit. Nam Theophrastus in hæc verba scribit, πυροὶ δὲ φασιν, ἄριστον μὲν ἐκ τῆς ἀτραγένης καλεμένης ὑπὸ τινῶν. τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ δένδρον ὅμοιον τῇ ἀμπέλω καὶ τῇ οἰνάνθῃ τῇ ἀγρίαῖ· ὡς περ ἐκείνη καὶ τὸ ἀναβαίνει πρὸς τὰ δένδρα. δεῖ δὲ τὴν ἐχάρακα ἐκ τούτων ποιεῖν· τὸ δὲ τρύπανον ἐκ δάφνης. Plinius verò, Teritur ergo lignum ligno, ignemque concipit attritu, excipiente materiâ aridâ fomitibus, fungi, vel foliorum facillimè conceptum. Sed nihil ederâ præstantius quæ teratur, lauro quæ terat. Probatum & vitis silvestris, alia quàm Labrusca, & ipsa ederæ modo arborem scandens. Ruellius à Gallis *Viorne* dici scribit. Germani *Lynen* appellant. Illius sarmenta ego in Pannonia conspiciebam brachiali crassitudine, nodis carentia, erecta, rimoso cortice vitis instar tecta, hæc interdum longitudine sub vastis arboribus, & latè ramos spargentibus, quibus se implicaverant, crescentia.

PLINIVS Lib. xxiii. cap. i. Nat. Hist. aliam adhuc Vitem silvestrem profert à Labruscâ differentem, geniculatam, rimoso cortice, baccis rubentibus, quam si quis diligenter conferret cum Vite silvestri Dioscoridis, unam eandemque stirpem ab eis describi comperiet. Eam autem Plinius esse credit, quam vulgus Taminiam uvam vocat.

CLEMATIDIS porro alterius semen tritum, pituitam bilemque detrahere, in aquâ aut hydromelite, folia ejus illita lepras purgare, Dioscorides auctor est. Plinius, ut diximus, eoque memoravimus Libro, prorsus similes facultates ei tribuit.

CLEMATIS ALTERA BÆTICA.

CAP. LXXXVII.

Clematis altera Bætica.

PEREGRINVM est hoc Clematidis genus, & à nemine, quod sciam, ante quàm ejus historiam evulgarem, observatum. Longa autem habet sarmenta, lenta & ramosa, binos per intervalla capreolos contrarijs semper inter se pediculis nascentes proferentia, quibus vicinas arbores & frutices scandit: folia pyri ferè, minora tamen, dura, viridia, in ambitu incisa sive ferrata, acris & fervidi gustus, singularia in singulis pediculis, sed plurima simul ex clavicularum alis prodeuntia: inter quæ, ex utroque sarmentorum latere pediculi exeunt, caliculum Tithymali caveolis seu labellis similem sustinentes, ex cujus medio exilit capitulum ex multis feminibus milio æqualibus conflatum, quibus insident oblongi cincinnati, & albæ quodammodo villosæ plumulæ.

Hanc

Clematis cœrulea Pannonica.

(plantâ nondum conspectâ) ad amicos in Belgicam mittebam: ex eo prognatæ plantæ simili-

Hanc stirpem primum inueniebam anno ^{Natalis} quinto & sexagesimo supra millesimum & quingentesimum, inter Alindum (vulgo *Medina Sidonia* appellatum) & Calpen, secundum fluentem, vicinas arbusculas operientem & suo pondere deprimentem: deinde alijs Bœticæ locis, Ianuario jam suos cincinnos explicantem.

Non dubium est quin ad κλεματίδα, cuius Dioscorid. lib. IIII. meminit, referenda sit, cum & formâ & temperamento sit illi valde similis.

CLEMATIS CÆRVLEA PANNONICA.
CAP. LXXXVIII.

TAMETS I hæc fruticibus sese non implicet, ut superiores, sed satis firma sit, nec ad miculis egeat, Clematidis tamen nomen imposui, quia ejusdem est temperamenti, & florem purpureæ Clematidi ferè similitudinem habet.

QUATERNIS autem vel quinis assurgit sarmentis cubitalibus, rectis, duris, lignosis, fulvescentibus, quadrangulis, striatis, quibus multa innascuntur folia, asclepiadis panè folijs respondentia, bina semper inter se opposita, quæ initio sese invicem amplectentia, folliculi, aut tumentis vesiculæ formam expriment, deinde expanduntur, lata, venosa, non valde dura, fervidi gustus, quemadmodum Flammulæ Matthioli folia: extremi sarmentis & lateralibus ramulis quibus divisa sunt, singulares propendent flores magni, quatuor folijs crucis in formam decussatis constantes, deorsum nutantes Clematidis alterius purpureæ florum modo, mucronibus tamen exterius non nihil reflexis, eleganti cœruleo colore foris saturatiore, intus dilutiore præditi, non nihil odorati, medullium occupantibus multis staminibus villosis ex flavo purpurascens: quibus succedit semen Pulsatillæ semini ferè simile, in rotunda capitula, & veluti pilulas Atragenæ glomerato fructui similes congestum, longâ villosâ, reflexâque comâ exornatum, nullius acrimoniæ particeps: radix satis crassâ, sarmentitia, multas obliquas & fulvescentes fibras spargit, perinde atque Clematis altera purpureo flore. Caules sive sarmenta singulis annis ad radicem usque marcescunt, & ineunte vere novella, frequentioraque ex ipsa repullulant.

Clematis Pannonica cœruleo flore.

Invenitur sponte nascens in pratis circa ^{Natalis} Stampfen duobus ultra Posonium Vngariæ miliaribus, & alijs ad Danubij ripas fitis supra Posonium, medio ferè itinere inter eam urbem & Tuben, ubi etiam legitimam rubiam sponte crescentem legebam. Floret Maio & Junio, semen maturum est Augusto.

Cum primum Viennam Austriæ appellerem anno videlicet M. D. LXXIII. illius semen mihi communicabat doctissimus vir Ioannes Aicholtzius ejus urbis Medicus & Professor publicus, Clymeni nomine, quo etiam ego

Flammula Matthioli.

Flammula
Matthioli
duor. gener.

1.

21.

Apocynum i. latifolium.

Apocyni va-
ria genera.

Apocynon i.
latifolium.

Apocynon ii.
angustifolium.

lem appellationem istic retinuerunt, licet anno sequente, cum Maio mēse, quibus dixi locis florentē deprehēdissem, sedulo amicos monerem, Clymeni non fuisse semen quod miseram, sed alterius plantæ, quæ ad Clematidis alterius genus aliquod verius referri deberet.

CETERVM Clematis illa altera, sive Flammula Matthioli, cujus modò memini, adeò frequēs in Austriâ inferiore & Pannonia, ut nullæ sint cœduq; silvæ, præsertim circa fluviorum in Danubium delabentium ripas, illis tumescentibus inundari solitas, quæ eâ non abundant. Duorū verò generum, ab ijs qui diligentius observant, esse deprehenditur. Vna enim sarmenta rubescentia habet, quemadmodū & foliorum nervos & pediculos, præcociorq; est, & odoratū fert florem. Alterius autem sarmenta cum foliorum pediculis virescunt, & florem seriùs proferunt. Humanam verò altitudinem utriusque sarmēta ut plurimum superant, & singulis annis nova, eaq; frequentiora ineunte vere (marcidis & corruptis prioribus) renascuntur.

Huic prorsus similem mihi natam memini, semine ab amico mihi misso Clematidis flore albo pleno appellatione. An verò talis reperiatur, me latet: mihi certè nunquam videre contigit.

APOCYNVM. CAP. LXXXIX.

STIRPIVM quæ ad Apocyni historiam à Veteribus traditam plurimum accedere videntur, tria observabam genera: quibus & quartum addi poterit.

PRIMI stipes pollicari est crassitudine, brevis, cineraceo cortice tectus, in plures alas sive ramos divisus, qui licet læti sint & viminei, rarè tamen vicinis fruticibus sese advolvunt aut implicant, sed nullo adminiculo egentes, per se subsistunt: folia perpetuò gemina inter se opposita, ad singulos ramorum nodos adnascuntur hederaceâ formâ, molliora, quamvis satis carnosa, quibus vulsis aut fractis, ex albo pallefcens succus emanat: flos pusillus, albus, Asclepiadi non dissimilis, ex alarum sinu quasi umbellatim prædit. Fructum non observabam, sed Asclepiadis fructui pænè similem intelligebam: semen certè quod hoc nomine aliquando ad me missum fuit, Asclepiadeo par erat, planum, in medio aliquantulū intumescens, nigrū, albâ interiore pulpâ, quod terræ cõmissum, non est natum. Plantam autem ipsam satis crassâ radice, pingui, succo turgidâ, & fragili accipiebam à C. V. Alphonso Pancio Serenif. Ferrariæ Ducis Medico, & Academiæ Professore. Videbam deinde Cassellis apud Illustrif. Principem Hassiq; & Cattorum Wilhelmum, & Clarif. viros Camerarium & Aicholtzium, sed & ego Viennæ Austriæ alebam, hieme quidē folia abijcientē, illius autem inclementiâ facile ferentem.

ALTERVM amplexicaule est, vicinis pedamentis sese convolvens multis longissimis sarmentis, quibus etiam præaltarum arborū (si vicinas nanciscatur) cacumina superat: sunt verò ea sarmēta dura, lignosa, lenta, fractu invieta, rutilantis ex fusco coloris, multis nodis, sive geniculis distincta: è quibus bina semper folia ex adverso nascentia prodeunt, dura, superioris folijs nigriora, multò longiora, mucronata, plurimiq; venis trãversim ex medio nervo orientibus insignita, quemadmodū Nerij folia, non tamen adeò

Apocynum II. angustifolium.

adèd angusta, neq; dura, lacteo succo plena. Flores extremis ramulis lateralibus insidèt quaterni, quini, aut plures, Asclepiadis nigræ floribus formâ similes, multò tamè majores, coloris nigri ad purpureû tendentis, cui nò nihil viriditatis admixtum sit, qualis ferè color in Aristolochiæ rotundæ prioris & Polyrrhizi flore nigro, conspicitur. His deinde succedunt oblongæ & torosæ siliquæ Rhododendri siliquis pænè similes, geminæ ut plurimum, & extrorsum aliquantulum inflexæ, sive divaricatæ, deinde mucrone rursus coalescètes (quod Plinius his vocibus diviso acuto intelligere videtur) quibus dehiscens, semen apparet priori majus, & plenius, multâ lanugine, ut Asclepiadis semè, involutum: radix longa, sarmentosa, latè se spargens, & subinde germinans.

Ejus alia species per omnia ferè similis invenitur: sed tenuioribus ramis, multoq; angustioribus folijs, nò minùs tamen viridibus & nervosis.

Utraque Secûdi generis species, semine ex Italiâ accepto mihi nata est, cum in Belgio, tû Vienne Austriæ, perennisq; est, deciduis tamen hieme folijs, seriùs flores producens, quàm ut fructus ad maturitatem (quemadmodum & Rhododendri) pervenire posset.

TERTIUM, longis, tenuibus & frequètib; sarmentis proxima quæque scandit, multiplici circumvolutione & arcto nexu illa amplectès, viridibus, geniculatis, folijs hederæ mollibus, subcineracei coloris, lacteo succo, ut etiam sarmenta, adèd turgidis, ut vel levissimo vulnere, nò minùs copiosè, quàm ex quovis Tithymali genere profiliat. Flores ex alarum sinu multi umbellæ ferè in morè prodeunt, candidi, parvi, quinq; folijs perinde ac Asclepiadis flores constantes: siliquæ præterea similes, multo tomento & lanugine plenz, qua semen occultatum, planum, ex cineraceo fuscum, Asclepiadeo semini par. Molestissimæ sunt hujus radices, quæ sarmentosæ & fibrosæ admodum, eadè ferè crassitudine longissimè hac illac serpunt, & latè vicina circû loca occupant, candida alioqui & fragiles, adèd tamè vivaces, ut, si vel minima fibra sub terrâ latens oculos illâ eruentis effugerit, proximo vere germinare, & vicina loca occupare conspiciatur. Iraque, non minùs exosa hæc planta rei herbariæ studiosis, quàm Aristolochiæ clematidis illud genus, cui vulgus Sarracenicæ cognomen imposuit. Hujus cauliculi & sarmenta hieme exarescunt & pereunt, sed novè vere alia & frequentiora germinant.

Istius siliquas semine plenas, paucos annos post meum ex Hispanijs in Belgicam reditû, cum aliquot alijs seminibus & plantis, Pinciâ vsque mihi mittebat optimus vir Ioannes de Ioigny Fabricarum istic Præfectus, hispanica inscriptione additâ, que trepa por los arboles, hoc est, per arbores reptit: postea radicib; adèd multiplicata est, ut nemo esset in universo Belgio rei herbariæ studiosus, qui eâ ex suo horto penitus erutâ nò cuperet.

CETERVM in regni Valentini & Narbonensis Galliæ maritimis, præsertim littore illo quod inter Volcarum stagnum & mare mediterraneû est,

Apocynum III. latifolium.

Convolvoli genus herbidis locis observabâ, proximè descripto Apocyno non multùm dissimile, cum sarmentosis ramulis, tum folijs quæ magis quidè orbiculata, in mucrone tamen definentia, cineracei coloris. Tota etiâ planta lacteo succo prægnans, & vicinarum stirpium cauliculis sese implicans, cujus semen mihi non conspectum. Ejus autem iconem, qualis istic

Apoc. II. angustifol. spec. alceræ.

Apocynum III. latifol.

Apocynum III. latifol.

Apocyn. IIII. latif. Scammonea Valent.

Asclepias nigroflora.

ἀπόκυνος.
Κυρονεάμυος.

περιπλακός.

Scammonea
Valentina &
Mompelliana.Apocyni fa-
cultates.

Lupulus.

Lupuli facul-
tates.

florens & sine radice à me lecta, studiosorum oculis subijcere libuit.

SE D etiam ad Apocyni classem referendam censet Fabius Colūna V. C. & acerrimi, in examinandis stirpium notis, iudicij, plantam illam, quam quotquot de re herbaria commentarios hactenus scripserunt, pro Asclepiade, nigro flore, exhibuerunt. Consulat Lector ejus librum cui titulus ΦΥΤΟΒΑΣΑΝΟC, cap. de Apocyno.

AD veterum porrò Apocynū, ἀπόκυνος, quod Dioscorides etiam à nonnullis κυνοκαμύνη appellari ait (differentem tamen à Cynocrambe, de qua peculiari capite postea agit) referendæ hæc plantæ videntur: sed prima omnium maximè. Sunt qui περιπλακός nomine omnibus Amplicaulium generibus communi, appellent. Quartum genus Valentinis & Mompellianis Scammonea dicebatur, plurimum tamen à legitima Scammonea distans.

PLINIVS Apocyni semine ex aqua dato, pleuréticos & omnes lateris dolores sanari tradit lib. xxiiii. Nat. Hist. cap. xi perniciosum autem esse hunc frucicem canibus, & omnibus quadrupedibus, in cibo datum, & ipse, & Dioscorides scriptum reliquere.

PRIORIS sanè, quod hoc cap. descripsi, Apocyni periculum fecit in canibus Ill^{mus} Cattorum Princeps Wilhelmus, fecit & arsenici, aconiti Lycostoni, quod vulgo Napellum vocant, & Nerij: sed nullum magis presentaneâ perniciem adferre deprehensum est, hoc Apocyno. Id autè factum est ab ipso Principe anno M. D. xxc. presentibus ejus Medicis Mauritio Thaurer & Laurentio Hyperio, cum experiri vellet, an Silesiaca terra, quæ apud Stregam eruta, eas facultates adversus venena obtineret, quales, qui venalè proponebat, habere affirmabat. Quotquot autè canibus, propinato veneno, tantundè terre in potu datū est, post aliquot symptomata restituti sunt: quibus verò terra non est exhibita, perierunt, at qui Apocynum hauserat, omnium citissimè.

AD hujus libri porrò calcem adijcienda putavi, quæ, dum Salmanticæ viverem, de Lupuli sive Lupi salictarij (stirpis etiam amplexi caulis) facultatibus intelligebam, non adscriptâ tamen ejus historiâ, quæ à plerisque tradita est.

Vulgus ergo & vetulæ Salmanticenses, sæpe numero medicinam empiricâ factitare solitè, ad curandam alopeciam à venereâ lue natam, hac ratione lupulo utebantur. Ejus radices pondere libræ unius probè lotas & à fordibus repurgatas, per noctem in aquæ libris octo macerabant: postridie in illâ ipsa aquâ, lento igne & fumi experite, ad tertiæ partis consumptionem coquebant, vel etiam ad mediam partem, si vehemens esset alopecia. Decoctionem servabant in usum: ejus uncias octo manè agris jejunis propinabant, deinde stragulis injectis sudorem provocabât. Addebant interdum apij sive felini hortensis, duas aut tres, & graminis aliquot radices, nonnunquam etiam passas uvas à gigartis mundatas.

CAROLI CLVSI
RARIORVM PLANTARVM
HISTORIAE

LIBER SECVNDVS.

ARBORVM, Fruticum, & Suffruticum absolutâ historiâ, quam priore libro complexi sumus: hoc secundo, de stirpibus, quæ bulbaceâ aut tuberosâ constant radice, agemus, quarum magna pars florum elegantia & varietate omnium oculos ad se allicit, & mirum in modum recreat, nec postremum locum inter coronarias obtinere debet. A liliacei verò generis plantis, ob earum magnitudinem & florum pulchritudinem, initium faciemus.

TUSAÍ, sive LILIVM PERSICVM.

CAP. I.

BICVBITALI aut etiam ampliøre assurgit *Tusaí* historia. *Tusaí* interdum caule, firmo, crasso intus fungoso, viridi, rotundo quidem, sed ad cubiti altitudinem striato, multisque liliaceis ferè folijs nunc æquali, modò confuso ordine eum ambientibus, exornato, elegantis viridis splendentisque coloris, sed fœtidi odoris, & quasi hircini, nares etiam procul ferientis: idem ille deinde caulis pedali, nonnunquam etiam cubitali, supra folia emicat longitudine, nudus & sine folijs, neque striatus & viridis, sed lævis & purpurascens coloris, qui tamen in summo totidem panè in angulos desinit, quot flores sustinebit, nempe binos, ternos, quaternos, quinos, senos, aut plures, omnes verò quasi æqualiter, sed contrario situ nascentes, singulosque inter bina folia, inferioribus longè minora & angustiora, æquali ferè longitudine propendètes elegantissimo spectaculo: supra flores caulis denuo attollitur dodrantali plerumque, aut majore amplitudine, folijs exilibus & angustis onustus: nonnunquã supra flores nullus cauliculus eminet, sed conferta duntaxat angustorù foliorum coma: interdum etiam mihi nati sunt supra flores non unicus cauliculus sive ramulus, sed bini, terni, aut plures suis etiam folijs singuli ornati.

Crevit porrò Viennæ Austriæ in meo hortulo anno M. D. XXC. atque etiam alijs, plantâ undenis, pluribusve aut paucioris floribus prædita, cujus caulis supra septenos æqualiter propèdentes denuo nudus, quasi dodrantali longitudine

assurgens, reliquos flores singulos inter folia nascentes protulit, longâ, densâ, & multifidâ Tusaí pluribus floribus ordinibus. aliâ foliorum comâ supra eos fusâ. Sed & intelligebam ab his qui aliquot annis Constanti-nopoli hæserant, caulem nonnunquam, supra priorem illam florum æqualiter propendentium seriem, dodrantali longitudine attolli, aliamque florum seriè gestare, aliquando etiam tertiam, ac tum demum foliorum comam supereminètem: eas verò stirpes unicum florum ordinem subsequèntibus annis plerumque ferè observavi, ut peculiare genus non sit censendum, sed Naturæ luxuriantis quidam duntaxat lusus, licet mihi altero etiam anno duplicem florum seriè gestare similem plantam meminèrim.

Habit

Tusai sive Liliium Perficum. II.

Tusai cum semine.

Tusai dicitur
149.

Habuit autem Viennensis quædam patricia, cujus caulis supra terram planus pedali longitudine extabat, deinde in binos ramos sindebat æquali longitudine excrecentes, singulos undenis floribus onustos, magnâ etiam fusâ supra eos foliorum comâ: habuerunt & alij, & ego anno nonagesimo supra millesimum & quingentesimum, similes plantas in binos caules cubitali pænè supra terram altitudine divisas, quorum alter octo aut plures, alter quinos aut senos flores tulit: mea verò planta hoc etiam peculiare habuit, quod eminens coma multifida fuerit.

Tusai nōd-
149.

At quæ Viennæ in meo hortulo observata est *Tusai* planta dum anno M.D. xxci. in Anglia peregrinaret, reliquas quas postea observaverim florum numero superavit: nam quinquagenis aut pluribus floribus onusta fuit. Et Illustrissimo Cattorum Principi Wilhelmo, eum annum proximè præcedente floruit planta quadragenis floribus prædita. Iacobus etiam Garetus civis Londinensis & Aromatarius anno M.D. xxcii. me monebat plantam habuisse quæ binos & septuagenos flores protulerit. Habuerunt & alij similes interdum, in quibus plures flores nati, viceni nempe, triceni, aut quadrageni: quotquot autem tam numerosos flores tulerunt, planos, latoſque, & valde striatos habuisse caules animadverti, atque proximo inſequenti anno ad ingenium rediſſe, hoc eſt, caulem rotundum, ternis, quinis, ſeptenis, aut octonis floribus præditum habuiſſe. Ut porro ad huius ſtirpis hiftoriam revertamur: cum flores primùm erumpunt, inter folia latent, candicantesque ſunt, deinde paulatim incrementum ſumunt, unâ etiam ſucceſcente eâ caulis, quæ illos ſuſtinet, nudâ parte: florum verò pediculi in augmento deorſum inſlectuntur, & ipſi flores pallescere incipiunt, venis tamen purpureis ſecundum foliorum (quæ ſena ſunt, lata & per extremum mucronata) longitudinem & latera excurrentibus, ungue autem ſingulorum foliorum nonnihil foris eminente & ex nigro purpuraſcente. Flos iam abſolutus & maturus expanditur, tintinnabuli modo propendens, aurei mali ſive citrij colore, ſed pallidiore, venis illis purpureis ſummam venuſtatem adferentibus: ſingula floris folia internâ parte in ipſis unguibus, ſingularibus tuberculis candidis prædita ſunt, quæ meridiano etiam ſole limpidiſſimam dulcemque aquam exſtillant lachrimarum in morem, ut uniones propendentes videantur, ſed abundantius pluvio tempore: ea deinde tubercula marceſcentibus floribus in albas lacunas abeunt: ex medio flore ſex candida ſtamina cum pallescentibus apicibus prominent, breviori trifido ſtilo inter ea latitante. Flori ſuccedunt magna trigona, interdum etiam tetragona, capita, ut in Lilio puniceo, à nonnullis Martagon appellato, quorum ſinguli anguli utrinque pinnati ſunt & alati: excuſſo autem flore, ſtatim ſuſſum eriguntur quæ ſœcunda futura ſunt capita, magnâ Dei omnium rerum conditoris providentiâ, ne, dehiſcentibus illis, ſemina ante maturitatem

uritatem excidant: sunt verò ea plana, liliacea, paullo oblongiora, cartilaginosa, subrufa, duplici serie in singulis angulis digesta, que madmodum in Lilij generibus, Tulipis, congeneribusque plantis. Radix bulbosa est, crassa, ex magnis, crassis, & succulentis squamis compacta (memini binas & amplius libras pendentes eruere) colore interdum albo, nonnunquam etiam purpurascens, plerumque autem pallido, fœtido admodum odore, hircumque, uti folia, olente.

Ceterum Aliud genus est, nec caule, nec folijs, nec florum formâ à superiore differens: nam & illos in extremâ lævis & nudi caulis parte æqualiter ferè in ambitu nascentes, singulosque inter bina angusta folia sustinet, uti superius, sed color variat, nec ut in præcedente flavus, vel verius pallescens, sed rubet, aut sandaracæ sandicisq; colorem refert, instar astaci elixi chelarum ferè: sex etiam latis & mucronatis folijs constat, unguibusq; ex purpurâ nigricantibus, cum suis interiore parte candidis tuberculis limpidum rorem stillantibus, & sex staminibus, stiloque æquali longitudine propendentibus. Hoc genus superiore magis venustum mihi videtur.

Variat item in nonnullis plantis florum color: est enim vel medius inter utrumque genus, vel ad prioris, secundive colorem quam proximè accedit.

Sed & Quartam quandam differentiam observabam, licet ejus florum color proximè ad secundum genus accederet: angustiora enim folia habebat, illaque & radicem nullo tetro odore, quantum quidem naribus manifestè percipi posset, prædita.

Floret porrò hæc planta Aprili, interdum etiam Martio, si aëris temperies paullo calidior fuerit, unâ cum præcocibus Tulipis, atque etiam maturius: semen Junio maturum.

Nusquam verò sponte nascentem hanc plantam conspexi: sed Constantinopoli delatam, eò, quo ad Maximilianum Cæsarem hujus nominis II. Viënam evocatus sum, anno, primus Belgicæ hortis communicavi: & in Viennensibus reposita feliciter provenit. Ante meum tamen ex Belgio discessum, ejus iconem (qualem C. V. Rembertus Dodonæus in Purgantium historię Appendice exhibuit) Ill. V. Ioanni de Brancion miserat C. V. Alphonfus Pancius Ser^mi Ducis Ferrariæ Medicus, utriusque nostrum amicissimus.

HACTENUS nullam plantam observare memini, quæ Hemerocallidem Dioscoridi descriptam exactius (meo quidem judicio) referat, quàm hæc. Alij conferant, & judicent. Alia verò est Hemerocallis, cujus Athenæus lib. xv. Deipnosoph. meminit his verbis. Floris Hemerocallis qui noctu flaccescit, ad exortum solis mox reviviscens, Cratinus in *Effeminatis* sic meminit.

Anemonarum vernis calicibus, serpillio, croco, hyacintho, Elichrysi ramis, ænanthe, carog, mihi hemerocalle.

Pancius verò illius, de qua nobis sermo, iconem mittebat *Corona Imperialis* nomine insignitam, quam appellationem apud Herbariorum vulgus adhuc retinet: bulbi verò à Cæsareis Oratoribus Constantinopoli missi, aut delati, nunc *Tuschiachi*, modò *Tusai*, sive *Tousai*: sic enim u. pronuntiandum Germanico more, & elevatione vocis in ultima i, nomine: *Tuschai* autem (ut ab ijs intelligebam qui Constantinopoli vixerant) Lilium regium significat. Interdum etiam bulbi missi *Turfani* & *Turfanda* appellatione: sed postremæ hæc voces à Turcis duntaxat nominibus adijci solent, ad rei, cui adnexæ sunt, magnitudinem exprimendam: exempli gratiâ, *Cavala lale turfanda*, id est, Cavala flos (Tulipam intellige) magnus & amplus; qualem ferotinx plerumque Tulipæ habere solent: si verò *Turfani* aut *Turfanda*, nullo adjecto alio vocabulo scribunt, de magnis & amplis intelligendum.

Ex Persiâ verò Constantinopolim delatos illius bulbos omnino mihi persuadeo, quoniam cum eos primùm accipiebam, inter reliquas hæc fuit inscriptio, *Tusai, fior Persiano rosso ò discolorito, con la testa abasso*, hoc est, *Tusai, flos Persicus ruber aut decolor, nutante capite.*

CETERVM, an apud eos medicum aliquem usum obtineat, non intellexi: arbitrator tamen venustatis & ornatus potiùs causâ hanc plantam in suis hortis illos alere, quàm ob ulla ejus facultates. Nam Turcæ omnium elegantium florum, etiam nullo odore præditorum, sunt studiosissimi: nec ullis sumtibus parcunt, ut eos undiquaque conquirant.

DIOSCORIDES autem suæ Hemerocallidi has facultates tribuit: radix pota, aut cum melle & lanâ in pello apposita, aquam educit & sanguinem: folia trita mammaram inflammationes à partu contractas, oculorumque collectiones mitigant: radix & folia igni ambustis utilissimè illinuntur.

LILIVM SYSIANVM.

CAP. II.

EODEM cum superiore nomine, imò inter ipsius bulbos Constantinopoli missa fuit hujus plantæ bulbosa radix, altero post meum in Viënam adventum anno: cum tamen ceteris esset candidior, & nullo virulento odore prædita, seorsim terræ committebam, diversam à *Tusai* esse ratus: nec meâ opinione falsus sum. Nam novo subsequente vere maturè admodum germinare cœpit, tandemque caulem protulit cubitalem, rotundum, multis circumseptum folijs digitalis longitudinis & latitudinis, longè quàm *Tusai* modo descripti folia angustioribus, illis ferè similibus quæ in summo ipsius capite nascuntur, virescentis ex cineraceo coloris, sive quodammodo æruginosi, qualis in Tulipæ folijs conspicitur: contorquentur

Lilij Sufiani flos.

Lilij Sufiani scapus cum radice.

quentur verò illa, buxeique sunt odoris. Florem mihi non protulit, sed paulatim planta contabuit: at quæ Generoso viro Vlricho de Khunigsperg anno M. D. XXXIII. floruit, præcedente anno cum plerisque alijs elegantibus stirpibus Constantinopoli allata, flores habuit sex folijs constantes, magis patulos quàm in picturâ expressi, foris purpureæ valde obsoletæ colore præditos, internè paullo dilutiores, inodoros, quorum unguis subvirescebat: ex umbilico sex inæqualia staminula prodierunt purpureis apicibus primum conspicua, qui obversi, flavo polline conspersi apparebant: tria deinde longiora staminula coibant, stilumque medium florem occupantem æmulabantur: subsequuta deinde sexangula capita, sive triangula, quorum singuli anguli binis alis erant præditi, Tusai capitibus ferè similia, sed minora & breviora, semine Tusai etiam simili, paullulum tamen breviora, plena radix magna est, Tusai radici pænè æqualis, è paucis sed magnis squamis contexta, candidioribus tamen & aliquantulum longioribus nulloque (ut iam dixi) tetro aut gravi odore nares feriente prædita.

Tempus.

Floret Aprili, semen illius maturum cum Tusai semine aut paullo post. Nullum autem semen tulit, quam mihi idem Dn. de Khunigsperg ex sua natâ dedit planta: terti tamen caules anno M. D. XXXV. ex illa prognati, singuli floribus, hic vicenis, ille tricenis, tertius pluribus onusti. Bulbos cum selectissimis quibusque alijs, sequentis anni rigida & aspera hiems corrumpit. Anno verò M. D. XXXIII. quos postea adquisiveram bulbos, non modò flores, sed abundè semen maturum protulerunt Lugduni Baravorum.

Nomina.

MISSI aliquoties hujus stirpis pauci bulbi Tusai bulbis permixti, cum inscriptione *Tusai fior Persiano, si domanda Penachio Persiano*; tandem postremò acceptus ejus bulbus *Susam-ziule* appellatione, quod è Sufis primum Constantinopolim allatus sit: hacque adeò de causa Lilium Sufianum nuncupavi.

Natales.

Paullo autem ante meum è Belgica discessum, munere Mag^{ci} Viri Iacobi Contareni patricij Veneti, miserat consanguineo suo Ill. Ioanni de Brancion, Generosus Iacobus de Coudenhove ex Italia similem bulbum *Penachio Persiano* nomine, qui, eo defuncto, ad Gen. Ioannem vander Dilft, pari cognationis vinculo ipsi junctum, ex legato, cum multis alijs rarissimis plantis pervenit. Is anno M. D. LXXVI. bicubitalem aut ampliore tulit caulem, quinquagenis floribus onustum, nullum autem semen: imò ne germinavit quidem subsequente anno, ut ipsemet Vander Dilft ad me Viennam perscribebat. Illius iconem, dum florebat, suis coloribus exprimebat Raphaël de Coxia Regius pictor, & exemplar mihi mittebat, ex quo hæc icon imitata.

Illius etiam iconem habeo, sed non magno artificio depictam, eamque sine bulbo, cum Lilij rubri sive miniati Byzantini (de quo proximo capite) munere doctissimi viri summique omnium Naturæ miraculorum scrutatoris & admiratoris, Nicolai Rassis Regis Galliarum cheirurgi,

cheirurgi, qui Hyacinthi majoris nomine appellabat cum apud illum anno M. D. LXXI. Lutetiz essem.

De hac etiam planta ad nos in Belgicam scribebat Alphonfus Pancius, quando Tusai iconem mittebat, his verbis *Penachio Persiano è pianta bellissima, & è specie di Giglio è Martagon, diverso della Corona Imperiale: hoc est Penachio Persiano elegantissima est planta è Liliij aut Martagonis generibus, differens à Corona Imperiali.*

LILIUM RVBRVM SIVE MINIATVM Byzantinum.

CAP. III.

VENUSTA admodum est, & dum ejus historiam describebam, satis rara hæc planta, cujus folia Liliij albi folijs similia, breviora tamen latioraque, & in lateribus subhirsuta, confuso ordine caulem amplectuntur, qui cubitalis aut major est, ex viridi purpurascens, digitalis crassitudinis: flores summo fastigio proferunt languido collo deorsum propendentes, sex folijs convolutis & reflexis, ut in Lilio montano, sive Martagone Matthioli, constantes, elegantissimo minij, aut ceræ rubræ recentis colore: è medio flore exeunt sex candicantia stamina, croceis apicibus insignita, stilo inter illa prominente. Floribus succedunt capita ijs quæ in Lilio silvestri sive montano nascuntur plurimum respondentia, atque simile paleaceum fuscumque semen continentia. Radix interdum valde magna non est, nec Liliij silvestris radicem multum superat, illique (recens eruta) colore valde similis est, diutius autem extra terram adservata, aliquando exalbescit, nonnumquam squamæ vel totæ purpurascunt, vel quibusdam notis saturatè rubetibus asperguntur: augetur verò lætiore solo consista, & subinde in plures bulbos dividitur: omnes autem hujus plantæ caules infimâ parte paullo supra bulbum, fibris ut in Lilio silvestri, sunt donati.

Lilij Byzantini miniatæ historia.

Floret Junio cum Lilijs, aut paullo seriùs: semen etiam serè admodum, videlicet sub Augusti finè, aut demum Septembri maturum est.

Tempus.

Constantinopoli Viënam delata fuerat, ante meum in eam urbem adventum, hæc planta, & aliquot nobilibus Matronis communicata.

Vnicum postea bulbum inter alios *Sultan Zambach* nomine missos à Generoso & Mag^o Viro Davide Vngnad, cum apud Turcarum Imperatorè Cæsareus Orator esset, accipiebam, qui primis annis unicum florem semper mihi protulit: sed anno M. D. LXXIX. quaternos, altero eum insequente, senos, eosque omnes ex summo extimoque caule simul prodeuntes, quemadmodum & ea planta quæ Generoso Viro Wolfgango Christophoro ab Entzestorf anno M. D. XXCIII. floruit, tredecim flores extimo caule, eoque unciam lato sustinens saturatè rubentes, cum præcedente anno quinque duntaxat extimo etiam sed rotundo caule, ut meus, tulisset.

Sed & Patricia quædam Viennensis aliquot plantas habuit, Inter quas una extimo caule duas uncias lato tres & viginti flores tulit, in reliquis plantis quæ vel in ipsius, vel aliarum nobilium Matronarum, vel Entzestorfij, qui instructissimum habuit, vel meo horto alebantur, plerumque unicum, interdum alterum & tertium in singulis caulibus florem natum conspiciebam. Gen. porrò Ioan. vander Dilft plantam habuit semine natam, quæ primo quo flores proferre cœpit anno, octonos, proximo autem insequente, qui fuit septuagesimus octavus supra millesimum & quingentesimum, quadragenos protulit: an verò planus fuisset caulis, & illius extimo fastigio nati flores, non significabat. Sed pictura illa à Rasio mihi donata, cujus superiore capite memini, vicenos aut plures flores ab extimo caule plano propendentes habebat.

Zufiniare pedunculata.

Anno præterea secundo & nonagesimo supra millesimum & quingentesimum binas habui saturatiores flores gerentis plantas, quarum prior quaternos, altera septenos flores tulerunt, omnes summo caulis fastigio æqualiter innascentes, non temerè per caulem sparsos, quemadmodum Liliium album aut silvestre ferre solent: singulæ autem hoc peculiare habuerunt, ut unus medius inter reliquos surrecto pediculo nasceretur, & in alterâ quidem ille duodenis folijs constans, & quodammodo gemellus, ut in secundâ subjectâ icone videre licet.

Zufiniare gemello flore.

CETERVM

Lil. Byzant. min. satur. flore πολυανθης.

Lil. Byzant. miniato dilutiore flore.

Zufiniare
vaticias.

CETERVM duorum generum esse videtur hæc planta; una videlicet dilutioribus floribus prædita, altera saturatoribus. Ego sane longâ experienciâ didici, eas plantas quæ dilutiores ferunt flores, caulem & folia viridiora habere ijs quibus saturatiores sunt flores: postremis enim caules & folia plerumque ex purpurâ nigricant. Deinde mihi conspectæ sunt radices Constantinopoli allatæ, quibus color purpurascens fuit, dilutiores protulisse flores: aliæ contra saturatiores. E florum verò numero, an certa aliqua differentia (ut initio existimabam) constitui possit, plurimum ambigo, cum eas stirpes quæ numerosos tulerunt flores, subsequente interdum anno, paucos, aut unicum duntaxat habuisse observaverim: at læto & pingui solo depositos bulbos, plures ut plurimum proferre flores animadversum.

Nomina.

HANC plantam Clariss. Matthiæus *Hemerocallidis* alterius nomine appellare videtur, & in Iapidæ montibus eruisse ait: sed illius descriptionem valde mutilam proponit. Eruti porro annis septuagesimo nono supra quingentesimum & millesimum atque eum subsequen-
tibus bulbi, in hortis supra sinum in Cornu Byzantino vulgariter Pera nuncupato sitis, allati sunt plerisque nobilibus viris & matronis *Zufiniare* appellatione, cum à Generoso viro Vlricho de Khunigsperg, tū ab alijs qui proximis subsequen-
tibus annis Constantinopolim honorarij conducendi gratiâ missi, inde redierunt: tamen in schedis interdum esset additum, à nonnullis *Corona di Re* appellari.

Memini & *Zufiniare* nomine inscriptum semen, quale ante descripsi, accipere, cum primum Viennam appulsem: sed terræ commissum non prædijt, nimis vetustum fuisse puto. Quæ tamen postea ex meis plantis collegi semina, commo-
do tempore sata, feliciter provenerunt, plana-
que foliola initio dederunt, qualia ferè Tusci prima folia, altero deinde anno latiora, tertio cauliculum aliquot folijs onustum, quinto demum & sexto florem.

CETERVM Liliū hoc miniatum hovo vere cum Martagone primum emergere solet: *Sultan* verò *Zambach*, de quo quinto sequente capite, etiam ante hiemem cum Lilio albo.

Mihi autem relatum est, conspectas esse Lilijs hujus Byzantini plantas, quæ florem non miniatum ferrent, sed prorsus niveum, in ceteris alteri parem. In chartaceis sanè illis Adonidis hortis, quorum in Rosa memini, nullæ *Zufiniare* stirpes albo flore erant, sed omnes vel saturato rubro, vel dilutius rubente, atque etiam flavo colore præditi, illique jam singulares, modò terni aut quaterni æqualiter nascentes.

Zufiniare ni-
veo flore.Zufiniare
flavo flore.

HABEBAT porro amplifs. vir Ioannes Martorff Patricius Francofurtensis & Senatorij ordinis, postremis annis quibus in ea urbe habitavi, aliud genus Lilij rubri, ex Stutgardensi Ill^{mi} Ducis Wirtembergici horto acceptum, quod uno ferè mense maturius Byzantino flores proferebat, nempe sub finem Maij, aut initium Iunij, ut mihi referebant qui viderant, & ipse anno tertio & nonagesimo supra millesimum & quingentesimū videre avebam, nisi infortunium luxati femoris dextri accepissem, quod non modò tunc lecto adfixum detinebat, sed postea dextri cruris usum prorsus ademit. Erat autem floris color (illorum testimonio) minus satur & longè dilutior eo, qui in floribus præcedēte capite descriptis apparet: caulis sanè, ut ex plâtâ, quam unicam alebat, quamque mihi Francofurto discedenti liberaliter donabat, deprehendere licuit, gracilior & brevior erat Byzantinis adultis, cubitalem videlicet altitudinē non multum excedens, folia quæ inhærebant angustiora & magis saturatâ viriditate prædita: bulbi squamæ (nam squamatam radicem habet perinde ac Byzantinum) longè etiam breviores erât: tulerat verò illo anno tres flores summo caulis fastigio æqualiter insidentes, mihi autem Lugduni apud Batavos, sequente proximo anno unicum (tam longâ enim in itinere morâ radix valde afflictâ fuerat) eius, quem supra dixi, coloris, proximè autem insequente binos duntaxat: anno verò M. D. XCVI. bulbus

Lil. R. præcox 1.

mihî furto sublati cum selectissimis quibusque quas in horto alebam bulbaceis & tuberosis stirpibus. Licet autè maturius altero flores proferret, illo tamen seriùs germinare solebat.

CETERVM sub initium anni quarti & nonagesimi supra millesimum & quingentesimum, monebat me doctissimus vir Thobias Roelsius, Mittelburgensis in Walachria πολυτροπος, Ioannem Somer, Prætoris eiusdem urbis filium, ex Italicâ peregrinatione varias & elegantes stirpes attulisse, inter quas bina essent Lilia miniato seu rubro flore, maturius Byzantino flores proferentia, quorum alterum angustiora folia haberet illo quod Constantinopoli allatum: alterius verò folia multo breviora essent, ac paullo latiora. Horum icones suis coloribus expressas, sed radicē mutilas, cum aliquot utriusque plantæ folijs sequente Iunio ad me mittebat.

Quod latiore est folio, non videtur ab simile illi, quod modò descripsi à Patricio Francofurtensi acceptum.

Valde autem diversum est Angustifolium, non quidem floris formâ (nam ejus etiam folia circumvoluta & reflexa) sed colore, qui Lilio cruento majori non bulbifero similis est, rum situ, foliorumque per caulem sparsorum dissimilitudine: multa enim & conferta fert folia cubitalem & ampliorem caulem confuse vestientia admodum angusta, & longa, instar ppenè foliorum Tragopogi: caulis item fastigium flores profert non eodem ortu, ut in Byzantino, sed in summi caulis alis, inter angustissima foliola παραλλήλωσ nascens: an utriusque radix Byzantini radicem æmuletur, me fugit: nam neutrius plantam videre mihi contigit. Sed & triennio post iconem suis coloribus expressum ad me mittebat idem Ioannes Somer, qualem ille depingi curaverat ad normam ejus plantæ quæ ipsi eodem anno quinque & triginta flores protulerat.

Lil. R. præcox 1.

Lil. R. præcox 111. angustifolium.

LILII porro silvestris, sive Martagonis Matthioli (cujus proximo capite mentionem fecimus ob affinitatem, quam cum Lilio Byzantino rubro habet) differentias, quas quidem mihi observare licuit, non incommodè forsitan hîc subijciemus.

Lil silvestris, sive montan.

VNVM autem genus majore excrescit altitudine, & ampliora nigrioraque habet folia: multo etiam plures flores saturatè purpurascens, qui frequentibus interdum nigricantibus maculis, aliquando raris distincti sunt, atque, priùs quàm expandantur, multâ lanugine pubescere conspiciuntur.

Variat nonnunquam hoc genus: nam non procul Maurpach Austriz, eruere memini, cuius

Varietas.

cujus caulis viridis, caput non inflexum, sed surrectum, multâ nihilominus lanugine etiam hirsutum, flores dilute purpurascens, nec ullis maculis aspersi.

- ii. ALTERVM humilior est, ejus folia dilute virent, rariore flores producit, eosque dilutiores, ac multis nigricantibus maculis notatos: præcocior est reliquis, ejusque flores, ante quam explicentur glabri sunt & purpurascens: caulis etiam purpurascit.

Varietate.

Istius generis alteram speciem etiam humilem eruebam ultra Dravum flumen ad Greben in Pannonia Interamni, quæ tamen serius reliquis florebat, etiam in hortulo Viennæ proximè reliquas hujus generis stirpes reposita: illius flores valde obsoleti, nigri que punctis internè distincti.

Tertia etiam humilis est species apud Maurpach cum majore promiscuè nascens, cujus caulis leviter purpurascit, coma inflexa est, flores glabri foris, explicati verò, dilutissime purpurascens, & quasi carnei coloris, nec ullis maculis aspersi.

Harales.

Passim utrumque hoc genus provenit in silvis & umbrosis pratis Leytenberg, eorumque montium, qui à Calemberg Austriz, ad Alpes usque procurrunt: nascitur & in plerisque Stiriz ac Vngariz silvis, atque montibus illis silvosis, qui non procul Francofurto in ripâ Mœni sito, ad Septentrionem absunt. Minus autem olim observare memini in multis Germaniz silvis, non modò editiore loco sitis, sed etiam in plano.

- iii. TERTIVM porro quoddam genus silvosis illis montibus modò memoratis ad Francofurti Septentrionem inventum, humile, Secundo generi proximum: florem tamen colore varium: nam ante quam explicentur, foris carnei quodammodo coloris sunt, explicati verò, intus albi, & notis quibusdam purpureis insigniti. Similem stirpem habui munere N. V. Joannis Boisot veteris amici, quæ tandem adoleverat perinde ac primi generis plantæ: sed ejus radix ochræ colore minus tincta, quam superiorum. Sed Francofurtensis quidam civis unam habebat, cujus flores interiore parte omnino nivei, nec ullis notis distincti.

Lil. fil. nivea flore.

- iiii. EST etiam Quartum quoddam genus, cujus flores Primo non dissimiles, sed seriùs sese explicare soliti, illique non insuavi odore præditi.

Omnium flores terram spectant, & per intervalla in summo caule nascuntur, foliaque ad pediculum reflexa habent: semen etiam in trigonis capitibus duplici serie in singulis angulis continetur, fuscum, planum, cartilagineum. radix luteo ochræ colore infecta est, quam ob causam à Germanis Goldwurzi id est, aurea radix appellatur.

Nomina.

QVONIAM Tertio hujus libri capite *Sultan Zambach* meminimus, non abs re erit, si quænam sit planta, hîc declaraverimus.

Nâ aliquoties hoc nomine allatæ sunt Constantinopoli radices Lilio similes, quarum extremæ squamæ cum flavescerent, Martagonis alicujus, consimilis Lilio tertio præcedente descripto, genus existimabam: ideoq; quibusdam amicis in Belgicâ missæ pro Martagone Constantinopolitano. Sed post quàm terræ commissas, folia Lilio vulgari prorsus similia producere animadverti: negligentius illas colui, vulgaris Lilij esse existimans, præsertim cum in Indice adscriptum comperissem, *Sultan Zambach* *sa fiori grandi bianchi*, id est, Sultanæ Liliû magnos albos flores habet; & in altero, *a odore di Giglio*, Lilij odorem habet. Inde factum, ut apud Belgas, modò *Sultan Zambach* appellatione, modò Martagonis Constantinopolitani flore albo donata sit ea planta, cum tamen unica eademque sit, non duæ diversæ. Atque fieri posse arbitror, ut qui Venetijs in hortis Iudecæ Martagon Constantinopolitan. albo flore vidisse asserunt, & illi qui eam stirpem habere gloriâtur, fallâtur, & hoc Zambach viderint aut habeant, non Liliû illud tertio capite descriptum albo flore: inficias tamen nõ eo, quin inveniri possit. quis enim in interiorem Naturæ sinum penetravit, in quo plurima adhuc occulta latent? Constantinopoli tamen ignotum esse assero, alioqui Viennam fuisset perlatum, cum Turcæ nihil singulare habeant, quod pecuniâ (cujus sunt valde avidi) redimi non possit.

Sultan Zambach.

Martagon Constantin. albo flore.

Biennio autem post quam superius dictas radices terræ credidissem, cum omnes quas servaveram, flores proferrent, certissimè comperi, nihil aliud esse quàm Lilij albi genus, vulgari proximum. Hujus tamen caules, licet vulgari non breviores, à diligentius observantibus graciliores, rarioribusque & minoribus folijs septi deprehenduntur, ipsiusque flores paullo minores, æquè tamen ac vulgaris flores odorati. Nonnullæ verò radices in tantam molem excreverant, ut vix utraque manu comprehendi possent: una etiam illarum plures quàm sexagenos flores in plano tresque ferè uncias lato caule protulerit: subsequente autem anno, rursus paucos in tereti, ut reliquæ, caule.

Lil. alb. Byz. Zambach.

Lil. alb. Byz. Zambach, πορδύμπος.

Memini cum anno M. D. LXIII. Vlyssipone essem, Liliaceam radicem in foro emere, quam Petro Coudebergo pharmacopœo doctissimo Antuerpiam cum Draconis arboris ramo, Colocasiâ, varijsque alijs rarissimis istic observatis plantis misi. Ea ipsa flores huic prorsus similes (nisi memoria fallit) postea tulit: sed quia plerumque in extimo caule confertim nascebantur, & interdum informes erant, vitiumque contrahebant, ipse Liliû fatuum cognominare solebat.

Liliû fatuum.

ZAMBACH porro vocem, testis est Amatus Lusitanus, Commentarijs in Dioscoridem capite de Iasmino unguento, idem Arabibus significare, quod nobis Iasminum, topiarijs operibus nobile & accommodum, cujus florum odor suavissimus quidem est, sed caput etiam ferit. Verisimile autem est, Turcas hanc Arabicam vocem, omnibus plantis quarum odor pæne Iasmini florum (quos etiam in Asiaticis hortis ultra Bosphorum rubri coloris inveniri intelligo) suaveolentiæ similis est, tribuere: sunt enim Turcæ valde negligentes & imperiti in rebus propriè nuncupandis. Sic illi, *con Zambach* appellant, Narcissi marini bulbû, qui Mompellianis Pancratium flore Lilij, Valentinis Hemerocallis dicitur, quod ejus flos non modò Lilij quodammodo formam, sed etiam odorem referat: sic vocem *Gul*, quæ illis Rosam significat, omnibus floribus rosarum æmulis accommodant, addito *catamer* vocabulo, si pleni sint, ut *Gul catamer*, illis est & Rosa plena, & Anemone flore multiplici foliorum texturâ constante, & Papaver, & Malva Hortensis & similes pleno flore præditæ, omnes enim hæc simili nomine nobis fuere missæ.

Zambach quidi.

Iasminû vulg. flore.

con Zambach.

Gul catames πορδύμπος.

Lilij puniceï
differentia.

non bulbife-
rum majus.

non bulbife-
rum minus.

Bulbiferum.

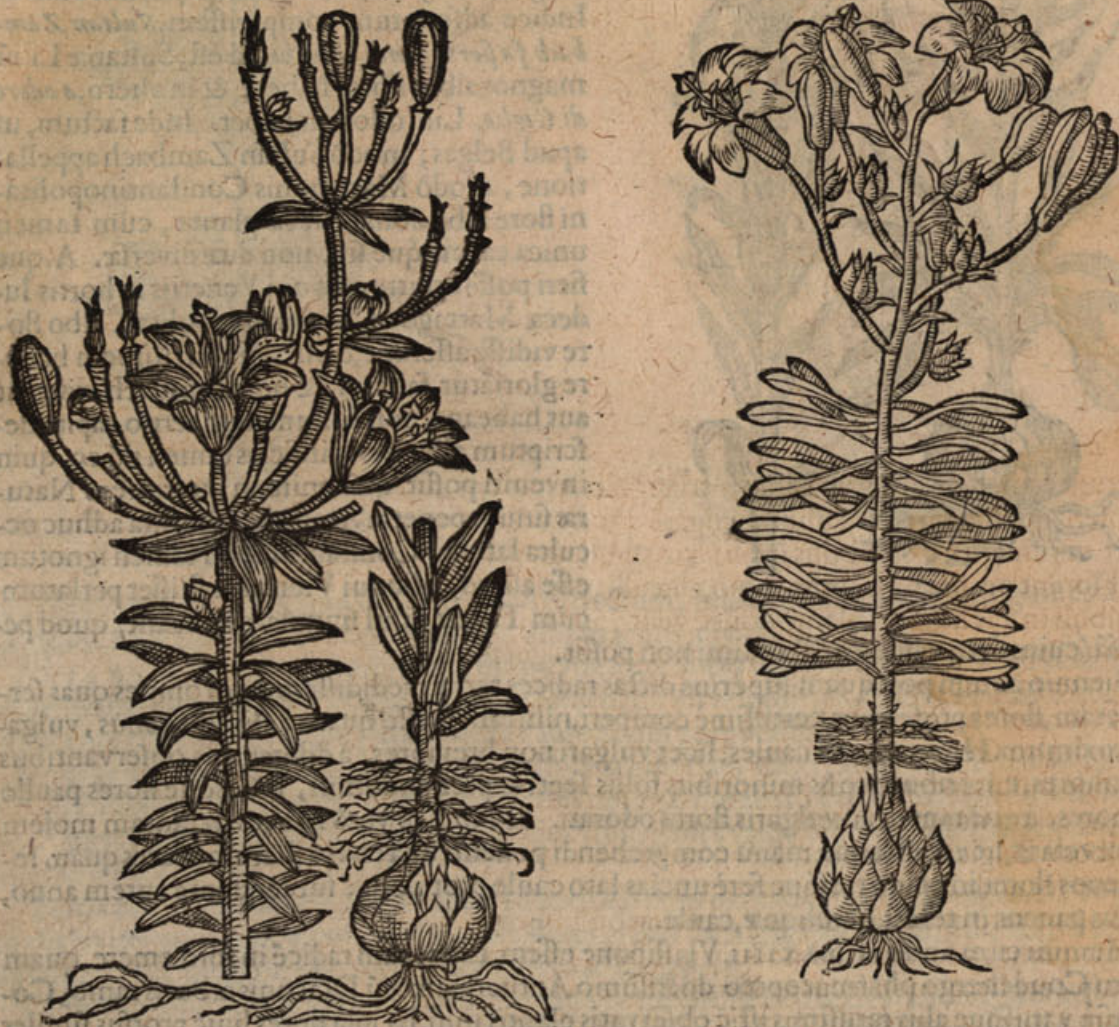
LILII Puniceï, siue, ut appellant, cruenti, multa sunt genera: nam Vnum nullos bulbos in summis alis fert: Alterum verò ijs est præditum.

NON Bulbiferi binæ sunt differentia omnibus notæ. Vna enim longo & præalto affurgit caule, valde dilutos fert flores, serotinaque est, cum Lilio albo duntaxat florens: in qua sexagenos aliquando flores uno cauli inhærentes, observare memini. Altera longè humilior præcociorque Priore, puniceos & quasi rubentes profert flores, nonnunquam vicenos aut plures: memini & plenos videre, duodecim, viginti aut plurium foliorum texturâ constantes: singulare etiam habet hæc planta, quod ex majore bulbo obliquè & in latera propagines sub terrâ graminis modo spargat.

BULBIFERI autem tres differentia apud eos qui rem herbariam excolunt, observantur, sed non ab omnibus, quas operæpretium duxi sigillatim hîc exprimere.

Martagon bulbiferum I.

Martagon bulbiferum II.

I. PRIMVM igitur bulbiferum Liliū, bicubitali interdum affurgit caule, firmo, crasso, folijs septo liliaceis, subatris, in summis alis crassiores bulbos gestans, & amplos flores rubros, Lilio puniceo minori non bulbifero concolores. Teneriores hujus plantæ, ante quàm flores ferre incipiant, bulbis secundum caulem inter folia natis non minus donatæ sunt, quàm reliquæ duæ species: sed quando vetustiores sunt, floresque aliquot annis protulerunt, vix, nisi in summo caule, ubi in alas dividitur, & secundum flores, majores bulbi nasci solent.

II. ALTERVM, vix cubitalem excedit altitudinem, caule etiam est firmo, striato, ex viridi nigricantibus folijs prædito, quæ tamen cum summo caule incanâ lanugine pubescunt: ejus flores igneo rubore non rutilant, ut in superiore, sed magis pallefcunt, & ad Lilij puniceï non bulbiferi majoris colorem plurimum accedunt. Ejus adultioris caules, paucos etiam bulbos, eosque superiore minores, nisi in summis alis gestare solent.

III. TERTIVM, inter duo superiora mediæ plerumque est magnitudinis, licet nonnunquam prioris altitudinem attingat: caules habet graciliores & infirmiores, atque ipsi cum folijs dilutius virent: flores Secundo generi persimiles. Hoc semper fecundâ bulborum inter folia nascentium sobole onustum est: ejusque radix, Prioris radice minor, è lateribus propagines plerumque spargere solet, quæ ad singula genicula in candidos bulbos excrecentes, subinde novas in ambitu plantas producant, Lilij puniceï non bulbiferi minoris instar: ejus bulbi in alis nati, secundæ speciei pares, priori magnitudine inferiores: omnesque, terræ commissi, sui generis plantam procreant, & secundo anno in caulem bulbillis onustum excrescunt.

Ferunt

Ferunt tamen omnia hæc Lilia in triangulis capitibus latum, cartilagosum, subfuscum semen, quemadmodum lilium vulgare quod sterile nõ est, sed sui generis plantas etiam profert: verum quæ ex bulbillis in alis natis crescunt plantæ, multo celerius adolefcunt.

Florent omnes hæc plantæ Iunio, aliæ alijs paulo maturius, semenque perficiunt Augusto: Tempus. bulbuli in alis hæere solent, donec vento aut contactu excutiantur, imò interdum plantæ adhuc inhærentes, fibras deorsum spectantes agere solent, tamquam ad communem matrem terram aspirantes, & illâ se condi cupientes.

Prior nullibi sponte nascens à me observata est, sed eam primùm Liræ conspexi in cultissimo horto Generosæ matronæ Mariæ de Brimeur Mag^a viri Conradi Scheti uxoris, quæ deinde bulbis in terram depactis, reliquis Belgicis hortis brevi tempore communis facta est, atque etiam nunc Viennensibus ac alijs vicinis, meâ operâ: nam ipsa ad me aliquot majores bulbos è Belgica mittebat. Reliquæ duæ in montanis Austriæ & Styriæ pratis sponte cre- Natales. scunt: secunda autem rarior inventu.

Solent verò cum hæ, tum aliæ duæ non bulbiferæ, cum primùm florum gemmas ostendere incipiunt, à formicis admodum infestari, sic ut eo tempore numquam immunes ab ipsis conspiciere liceat: non secus ac Præoniæ flores ante quàm explicentur, qui mirum in modum etiam à formicis appetuntur, præsertim qui plenus est, & ille etiam explicatus atque apertus.

PORRÒ Liliasphodelus ille puniceo flore, quem C. V. Dodonæus Hemerocallidem esse censet, valde luxuriat in omnibus Austriæ, plurimisq; Germaniæ hortis: at qui luteum odoratumq; nec ita caducum habet florem, Austriæ incognitus erat ante meum istuc advetum: illum autem maximâ copiâ sponte nascentem in multis uliginosis pratis, non procul ab oppido & munitissima Nemeth wywar Ill. herois Balthasaris de Batthyan p. m arce, quâ Occidentem spectat, annis M. D. LXXIX. & LXXX. deinde inveni. sed incolis neglectam, ubi florentem sub finem mensis Maij, & Iunij initio eruebam. Batthyanus admiratus aded elegantem & odoratum florem in ipsius fundo nasci, multas ilico illius plantas cum suis cespitibus erui jussit, & corbis in suum hortum inferri. Vngari *Zœd lilium* appellant: Croatæ autem, apud quos etiam albo flore inveniri mihi asserbant, *Illyan zwet*.

Liliasphodelus puniceus.
Liliasphodelus luteus.

Liliasphodelus albus.

TULIPA, sive LILIONARCISSVS.

CAP. VII.

LILIACEAS stirpes subsequi debet peregrina illa, & ob insignem in flore colorum varietatem omnibus rei herbariæ studiosis merito gratissima planta, quam vulgus Tulipam, Doctiores Lilionarcissum appellant.

M 3

Illius Lilio narcissus.

Illius autem duo hæcenus primaria genera observabam, præcox vnum, serotinum alterum: tamen inveniantur quædam veluti dubiæ, quæ medio inter utrumque genus tempore florere soleant, potius tamen inter serotinas habendæ, quàm inter præcoces. De utroque genere peculiari capite agemus, atque hoc VII. præcoci tribuimus.

Tulipa præcox historia.

PRÆCOCIOR Tulipa unicum fert caulem, pedalem maxima ex parte, interdum amplio-rem, rotundum, virentem, & brevi quadam incanaq; lanugine aspersum, non concavum, sed firma medulla plenum: hunc plerumque terna amplectuntur folia, nonnumquam quaterna & quina, inferiora lata admodum, ut etiam palmarem latitudinem explere viderim, & liliacea, longiora tamen & crassiora, carinata, supra terram sese pandentia & contorquentia, superiora autem minora & angustiora, eaq; vel propendentia & nutantia, aut interdum surrecta, omnia autem colore ex cæruleo virente aut ærugineo, & veluti farina asperso. Summo cauli insidet magnus flos, unicus (geminos etiam aliquoties vidi, vel summo caule conjunctim nascentes, vel bifido inhærentes) sursum spectans, sex folijs ut plurimum constans (tamen & septenis & octonis conspexerim) ejusdem initio cum caule coloris, & interdum ad terram sese inflectens, illiq; incumbens, ut colubri aut serpentis caput in terra decumbentis ementiatur, deinde paulatim sese sublevans, & colorem mutans, atque tandem sese explicans, & calathi cyathive instar in fundo pandens, ex quo sena, aut totidem quot folijs constat, stamina prodeunt, modò lutea, modò pallida, modò nigricantia, pediculis etiam quæ stamina sustinent, mirum in modum variantibus. Excusso flore, succedit membranaceum triangulare caput satis magnum, oblongiusculum, vel brevius, ventreq; magis prominulo: quo in tres partes à summo dehiscente, conspiciuntur sex ordines seminis plani, cartilaginei, liliacei ferè, & circinata propemodum rotunditatis interdum, altera tamen parte, quæ capitis centrum & interiora pertingit, oblongiusculi ut plurimum, pallidi, fulvi, aut rubescentis, & si imbres frequentiores ceciderint, etiam fusci. Radix bulbacea interdum brevior est, nonnumquam oblongior, crassa, inferiore sede nonnihil prominente, uti Colchici radix ferè, fibris aliquot tenuibus donata, & foris vel fulvescente, sed magna ex parte nigricante membrana obducta, quæ interna parte lanuginosa est, castanearum corticis instar, aliquando autem aded densò tomento plena, ut mollissimè recubet bulbosus, qui solidus est, firmus, & velut albumen ovi coctum candidus, gustantiq; dulcis, saltem non ingratus.

Tulipa præcox flava.

T. Præcox summa vni-versa.

I. T. p. lutea.

II. T. p. rubra.

III. T. p. alba.

SUMMA autem in Præcoce est coloris varietas: nec majorem in ullo alio flore videre memini, nisi fortè in Papavere. Etenim aut omnino luteus est, aut ruber, aut albus, aut purpureus: interdum etiam bini vel plures ex his coloribus in eodem flore permixti conspiciuntur. Non desunt qui cærulei omnino coloris se vidisse asserant, mihi sanè hæcenus videre non contigit.

Lutea Tulipa vel ad auri fulgorem accedit, aut pallet, foliorum autem ungues plerumque aurei sunt, licet etiam habuerim veluti fuligine asperfos: odor quasi ceræ recentis, sive etiam croci, interdum nullus, vel admodum imbecillus.

Rubræ color nunc saturator est, modò dilutior & gratissimi aspectus, interdum etiam inelegans, & obsoletus: foliorum ungues vel lutei omnino, aut tanquam levi quadam fuligine in luteo aspersi, in quibusdam nigra macula medium unguem luteum tantummodo inficit, in alijs totum ferè ita occupat, ut nihil nisi lutea quædam linea nigrum unguem ambiens conspiciatur: interdum aded magni sunt isti ungues, ut dimidiam folij partem occupent. Hujus verò odor aliàs gratus est instar mali aurei, magna verò ex parte valdè obscurus, vel papaveris virus quodammodo referens.

Albæ omnino candidus est, nisi tria exteriora folia dorso cineracei vel interdum etiam cærulei quidpiam coloris admistum habere videntur: ungues lutei, nonnumquam veluti fuligine aspersi, apices & stamina pallent.

Habui, quibus ungues profus albi essent, apices nigricantes.

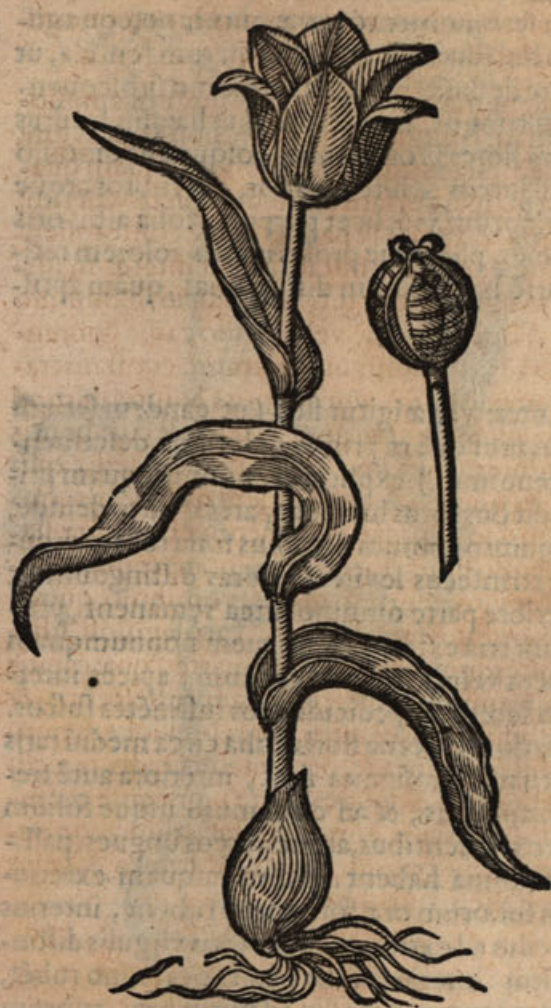
IV. T. p. purp.

Purpurea aliàs saturator est, & violaceum, sive amæthystinum colorem habet, aliàs Præcox flo-

Tulipa præcox rubra.

Tulipa præcox alba.

Tulipa præcox purpurea.

niæ floris æmula, nonnumquam dilutior, & Damascusenam sive Provinciam (quam eruditiores Prænestinam vocant) rosam colore referens, interdum verò aded diluta, ut albescere videatur, aliquando ex purpura nigricat & obsoletior est: omnium autem unguis cum apicibus aut pallent, aut lutei sunt coloris, tametsi nigros etiam apices habeant nonnullæ, & pediculos ea sustinentes quadam veluti fuligine infectos. Invenitur & odora, & inodora.

Facere verò non possum, quin hæc adjiciam, quæ circa simplices has, & unius coloris Tulipas observavi. Habui enim anno. M. D. xxv. & aliquot subsequentibus, cujus flos, cum præcedentibus annis elegans ruber fuisset, postea variè commixtus ex rubro & flavo inter se confusis coloribus, modò flavo medio quasi folium occupante, modò rubro vel utroque radiatim per oras discurrente fuerit. Similiter flavam quæ flavum & rubrum: & purpuream quæ album & purpureum colores variè inter se commixtos, & radiatim folia secantes habuerint. At illud etiam observabam, quotquot sic nativum colorem mutarunt, subinde corrumpi solitas, voluisse tamen ante, hac colorum varietate heri sui oculos oblectare, tamquam ipsi extremum vale dicturæ.

Tulipa in coloribus interduo ludunt.

Varia aded multiplex est, ut difficile sit omnes ejus differentias verbis exprimere. Nam cum cujuscumque tandem præcocis Tulipe femina excussa, & tellure sepulta germinet, non omnia retinent nativum matris colorè, sed in varios colores transformant

T. p. varia.

formant flores præsertim Albæ, cuius semine prognatas plantas insignem colorum varietatem præ reliquis nanctisci, experientia & diligenti observatione didici. Semina enim in eodem capite nata, à memet ipso collecta, eodemque ferè momento terræ, autumno, com missa (quo tempore, non verno, ferenda sunt omnium bulbacearum & tuberifarum semina, ut feliciter proveniant, vel etiam maturius cum sponte defluunt) plantulas proximo subsequente vere prodixerunt, quæ post quintum, sextum, septimum, imò etiam (ut alia alijs facilius adolefcunt) octavum, nonum & decimum annum flores protulerunt, eosque aut omnino albos & matrem referentes, atque albos varios, vel luteos & luteos varios, aut rubros atque rubros varios, vel purpureos ac purpureos varios, quorum videlicet purpurea folia albis oris ornata fuere. Quantum ad Flavas aut Rubras attinet, pleræque proles matris colorem retinent; sæpe etiam in alium commutant. Omnes porro has colorum differentias, quam aptissime poterimus verbis exprimere conabimur.

Tulipa præcox F. v.

Luteæ variæ igitur flos (ut eandem seriem sequamur quâ in primis coloribus describendis tenuimus) explicatus, nonnumquam primis diebus totus luteus apparet, quarto deinde, aut quinto demum die, illius folia rubris virgulis extrinsecus leviter per oras distinguuntur, interiore parte omnino lutea remanent, præsertim tria externa, & unguem nonnumquam habent veluti fuligine tinctum, apices interdum luteos, & pediculos eos sustinentes fuscus. Interdum externa floris folia circa mediû raris rubris radijs insignita sunt, interiora autè frequentioribus, & ad extremum usque folium ferè excurrentibus, atque aureos unguis, pallida stamina habent. Nonnumquam exteriorum foliorum oræ foris planè rubent, interius à medio ad extremas oras rubris virgulis distinguuntur: interiora folia externè omnino rubent, internè autem à medio ad summum, rubrum nervum protensum habent, latera verò rubentibus radijs exornata. Sunt etiam quorum exteriora folia dorso omnino luteo sunt, per oras verò, dilutioris cinnabaris colore virgatim distincta, interiore parte ad unguem usque cinnabaris color tota occupat: interiora autem folia cinnabaris etiâ colore omnino infecta conspiciuntur, nisi duplex nervus luteus secundum longitudinem, & luteæ virgulæ in extremas oras excurrent, illius apices nigricant, pediculi eos sustinentes lutei, nonnullâ tamen fuligine infecti, unguis aurei, magni, stamina quodam-

5. modo superant. Aliorum exteriora tria folia mucronata & lutea sunt, præter oras quæ purpurâ rubescente radiatim intercurfante insigniuntur, deinde extremæ oræ luteæ sunt, internâ parte circiter medium folium, frequentes rubri coloris radios habent: interiora folia orbiculato mucrone prædita ab infimo ad summum oblongis rubris lineis distinguuntur, præter extremas oras quæ luteæ sunt, interior pars minus radiata quàm exterior, unguis magni, lutei, quemadmodum stamina cum suis apicibus: hi odorati. Est & cujus folia extremam cuspidem orbiculatam habent, foris omnino aurea, luteis oris: intus autem omnino lutea, aurei sive potiùs rubri coloris flavo permixti lineâ radiatim medium folium, transversimque secante: pediculi lutei sunt, apices cineracei: aliquantulum odoratus est. Cujus item folia orbiculato profus sunt mucrone, dorso in exterioribus ad extremum usque mucronem luteo, oris latis, ex aureo rubris, unguibus luteis dimidium folium occupantibus, staminibus & apicibus luteis: nonnihil etiam odoratus. Alij similiter huic pares, sed dilutiore colore præditi, staminibus & apicibus duntaxat variantibus: sed nec hi odore carent.

T. p. R. v.
differentia

1. Rubræ variæ flos exteriora folia magna ex parte mucronata habet, interiora orbiculata. Aliquando autem utraque magnis oris auri fulgore splendentibus sunt prædita, magnis unguibus luteis apicibus vel nigris, vel obsoletâ purpurâ tinctis, & staminibus ea sustinentibus plerumque velut fuligine infectis: hujus flos satis odoratus est. Interdum exteriora folia luteas oras foris habent, interius autem dilutiùs rubent, & quasi radiatim in luteas oras satis latas rubedo desinit: interiora verò similiter rubent, sed latiores oras habent, rubro colore radiatim ut in exterioribus desinente, unguis luteos, stamina cineracei coloris: & istius flos nonnihil odoratus. Nonnumquam dilutiore minij colore rubent utraque folia, mediocres

oras

Tulipa præcox R-V.

Tulipa præcox A-V.

oras habentia, foris minij colore interiora folia ferè tota occupante, virgatim tamen in oras luteas desinente, magnis unguibus flavis, apicibus cineraceis, pediculis ea sustentibus luteis: flos etiam utcumque odoratus. Aliorum exteriora folia, medio dorso luteo sanguineis virgulis distincta sunt, reliquâ parte rubrâ, oris tamen luteis: interiora omnino ferè rubra, sed rubro colore radiatim in aureas oras desinente, interiore parte totâ propemodum luteâ, nisi circa medium folium rubris radijs distinguerentur, ungues cum pediculis lutei, apices nigri. Quorundam folia omnia mucronata, externè dorso lutei coloris, reliquâ parte sanguinei, præter oras quæ luteæ sunt, internè sanguineis radijs tota respersa, extremis tamè oris luteis: interiora foris sanguinis modo omnino rubent, luteæ seu flavæ oræ sunt, coloribus tamen sese invicem commiscentibus, internâ parte omnino flava sunt, nisi circa medium crebrioribus sanguineis radijs instar orbis quodammodo insignita essent: ungues, stamina & apices cum superiore genere conveniunt. Sunt aliorum etiam omnia folia mucronata, oris aureis reliquâ parte rubris, præter exteriorum foliorum dorso, quæ aureis quibusdam virgulis aspersa sunt, omnium ungues lutei radiatim in rubro commixti, pediculi lutei, apices nigri. Nonnullorum externa folia mucronata, interna orbiculata, tota rubra, exceptis oris, quæ aurei coloris sunt radiatim in rubro desinentis: exteriora verò folia saturatiora sunt, omnia tamen interiore parte magis aurea sunt, ungues, stamina, pediculi, cum præcedente conveniunt: omnium istorum flores satis odorati. Invenitur etiam cujus folia parvas oras aureas habent, elegantissimo rubro colore reliqua occupante, ungues flavos, stamina veluti fuligine tincta, apices obsoletè purpureos.

Alba-varia aut omnia folia extremâ parte mucronata habet, aut tria duntaxat exteriora, sed interiora orbiculata. In nonnullis externa folia ad extremum usque mucronem omnino ferè alba sunt, exceptis oris quæ elegantis & dilutè admodum purpurascens sive carnei ut ita dicam coloris sunt: interiora verò magis purpurascunt. ungues lutei, deinde exalbidi, stamina cum suis apicibus flava. In quibusdam exteriora folia exalbido sunt dorso purpureis virgulis asperso, reliquâ parte purpurascens aut incarnatâ: interiora folia omnino purpurea sunt, ungues stellatim flavi, deinde albi, apices lutei, pediculi eos sustententes veluti fuligine aspersi. Aliorum externa folia albo etiam sunt dorso, pluribus purpureis punctis distincto, interiore parte dilutiore purpurâ nitet: tria interna folia saturatioris sunt purpuræ quàm in superiore, ungues flavi radiati stellæ instar, apices nigri, fusci pediculi. Interdum externa folia magnas oras carneo colore præditas habent, reliquâ parte alba: interiora verò quasi carnei sunt coloris. Nonnunquam externa folia pallefcentè sunt dorso, aliàs omnino alba, præter oras quæ foris brevibus & raris purpurascētibus radijs exornatur: interiora tota alba sunt oras

4.

5.

6.

7.

8.

VII.

T. p. A. V. differentia

1.

2.

3.

4.

5.

6. oras tamen longioribus & frequentioribus purpureis lineis insignitas foris habent, interiore parte omnino ferè alba sunt. Quorùdam exteriora folia dorso & extremo mucrone pallèt, alioqui candida omnino, oræ interiore parte paucis purpurascensibus radijs distinguuntur: interiora folia à medio ferè ad extremas oras purpurascensibus radijs foris aspersa sunt, intus verò omnino alba, præter oras quæ rarioribus virgulis distinctæ sunt. Aliquãdo externa tria folia prorsus alba sunt: interiora autem oras nunc paucis, modò multis purpurascensibus sive carnei coloris virgulis distinctas habent: omnium ungues flavi sunt, apices & pediculi pallent. Invenitur etiam cujus omnia folia coloribus quidem albo & carneo permixtis prædita sunt, sed qui cineraceum carneo colori temerè perfusum referant, vel similis planè coloris cum tenuiore illo sericeo panno carnei coloris, cujus subtemen album est, Germani Silberfarb/ hoc est, argenteum colorem vocant: hujus ungues exalbidi, apices obsoletè purpurascens, pediculi albi sunt.

Tulipa præcox P-V.

VIII.
T. p. P-V.
differentia

1. Purpureæ variæ flos magnâ ex parte omnia folia mucronata habet, interdum tamen externa duntaxat mucronata sunt, interiora autem orbiculato & obtuso mucrone prædita: est etiam cujus omnia folia orbiculatum habent mucronem, ut ex singulorum descriptione videre licebit. Nonnûquam igitur omnia folia mucronata Pæoniæ polyphylo & pleno flore purpureum colorem imitantur, orasq; habent ex albo purpurascens, ungues ex luteo viridique coloribus simul quodammodo permixtis subobscuris, exalbido orbe radiatim eos ambiente, pediculos flavos sed veluti fuligine infectos, apices nigros: illius flores magni sunt & admodû patuli. Mucronata etiam singula folia, foris ut plurimum purpurea sunt, interius mediâ parte carnei coloris, oris ex albo pallentibus, unguibus, staminibus, & apicibus flavis sive luteis. Interdû omnia folia mucronata, foris & intus purpurea sunt omnino, extremasq; oras albas habent, ungues luteos albo orbe circumdatos, apices obsoletè purpurascens initio, deinde ubi obversi sunt (solent enim omnes bulbacei generis florum apices explicante sese flore aperire & invertere) flavo polline aspersos, flavos pediculos. Aliorù singula folia etiam mucronata, & saturatiore purpureo colore prædita, omnium oræ exalbida, ungues albi, in imo tamen flavi, apices & stamina pallida. In quibusdâ omnia similiter folia mucronata, sed color purpureus dilutior magisq; floridus, oræ exalbida, ungues ex viridi pallentes, pediculi nigricantes, apices pallidi: odoratus est plerumque istarum Tuliparù flos, reliquarum inodorus, ut etiam subsequens.
2. In sexto etiam genere omnia folia mucronata, obscurioris purpuræ & quasi amethystinæ colore prædita sunt, magnis autem oris albis, unguibus, staminibus & apicibus flavis. Quorundam contra florù singula folia orbiculatis sunt oris, ijsq; magnis & albis, reliquâ parte saturatiore nitenteq; purpureo colore prædita, flavos ungues ambit albus orbe, cineracei apices, flavi pediculi. Nonnullorum interiora folia aliquantulum orbiculata, dilutiore purpureo colore splendent: interiore parte tota ferè alba sunt, omniù oræ magnæ, albæ, ungues, stamina & apices flavi coloris. Reperitur etiam cujus externa folia mucronata & reflexa, exteriori parte obscurioris purpuræ colore prædita sunt, interiora verò orbiculata & dilutius purpurea, utraque autem in magnas albas oras desinentia, & interiore parte veluti purpureum orbem, totum florem per medium ambientem habentia, luteos vel flavos ungues albo orbe inclusos, apices obsoletè purpurascens, flavos pediculos. Est præterea cujus omnia folia mucronata, & tria externa foris purpurea, omnia autem magnis oris albis prædita, interioreq; parte omnino alba, nisi mediam eorum partem veluti purpureus orbe secaret & varium faceret, ejus ungues flavos ambit albus circulus, stamina cum apicibus pallent.

3. S E D ante quàm finem hujus capiti imponam, adjicienda putavi, quæ circa Tulipas semine Constantinopoli missa natas observabam.

4. Magnum seminis illarum cumulum acceperat Illustris vir Augerius de Busbeque cum plerisque bulbaceis stirpibus eo anno quo Viennam veni, hæc, cum sequente anno in Galliam proficisce-

proficisceretur, mihi reliquit: ea verò demùm annis septuagesimo quinto & sequente supra mille finum, & quingentesimum confertim (quòd vetusta essent, & victa, vixque nascitura, existi marem) terræ mandavi. Ex his tamen ingens Tuliparum numerus prognatus est, quarum nonnullæ quinto, sexto, atque etiam sequentibus annis flores tulerunt insigni colorum varietate commendabiles. Nam flavos omnino, rubros, albos, & purpureos, vel ex his coloribus inter se commixtis distinctos hoc est, F. V, R. V, A. V, P. V. nactus sum præcoces: Sed inter illos etiam fuerunt, qui diligentius observanti, potiùs ad Dubiarum vel Serotinarum Tuliparum classem referendi videtur, quàm Præcocium: nam licet æquali cum Præcocius magnitudine nonnullæ duntaxat assurgant, eodem tamen cum Dubijs sive Serotinis tempore florere animadverti: de ijs autem proximis capitibus.

Tuliparum semen etiam vetustissimum germinat.

Hæc igitur sunt quæ de Præcocium Tuliparum varietate nunc commentari libuit: non me fugit tamen, quin plures differentiæ tradi potuissent, sed ejusmodi, quas ad jam enumeratas, tamquam primarias, reduci atque sub illis comprehendi posse existimo. Nunc autem ad Serotinarum descriptionem transeamus.

TULIPA SEROTINA.

CAP. VIII.

SEROTINA Tulipa, majore est amplitudine, cubitalem enim & tripedalem interdum habet caulem, firmiorem, crassiolem, rotundum, fungosa materie plenum, & brevi etiam incanaq; veluti lanugine, sive efflorescentiâ quadam aspersum: hunc alternatim amplectuntur quaterna plerumque folia, nonnumquam quina & sena, carinata, firmiora quàm in Præcoce, ut plurimum erecta, non nutantia aut ad terram inflexa, atq; oris interdum aded reflexis, ut sinuosa videantur, aliquando omnia æqualia. Summo cauli, qui pedali vel majore plerumque, imò cubitali etiam nonnumquam longitudine nudus supra folia eminet, unicus insidet flos magnus & oblongus, cyathi modo concavus, sex folijs constans, extremo apice omnino mucronato vel orbiculato, aut tribus exterioribus duntaxat mucronatis, interioribus orbiculatis, ut in Præcoce, & è contra: caput ut in illa triangulare, membranaceum, crassius ut plurimum, & prominulo ventre, quo à summo dehiscente, sex ordines seminis plani, cartilaginosi, fulvi, aut rubescentis, majorisq; quàm in Præcoce conspiciuntur: radix præcoci similis, longiore tamen majoreq; bulbo constat plerumque, in reliquis cum illa conveniens.

T. serotina historia.

Tulipa serot. πολύκλωνος minor.

Tulipa serot. πολυκλαδής major.

Tametsi autem hæc Tulipa non secus ac præcox unico ut plurimum constet caule, eum tamen interdum πολυκλωνον & ramosum habet: nam natæ mihi sunt rubro flore atq; etiam flavo præditæ, quibus ex infimi folij ala alter nudus & pedalis ramus, gracilior tamen, & ad summi

T. serotina minor πολυκλωνος.

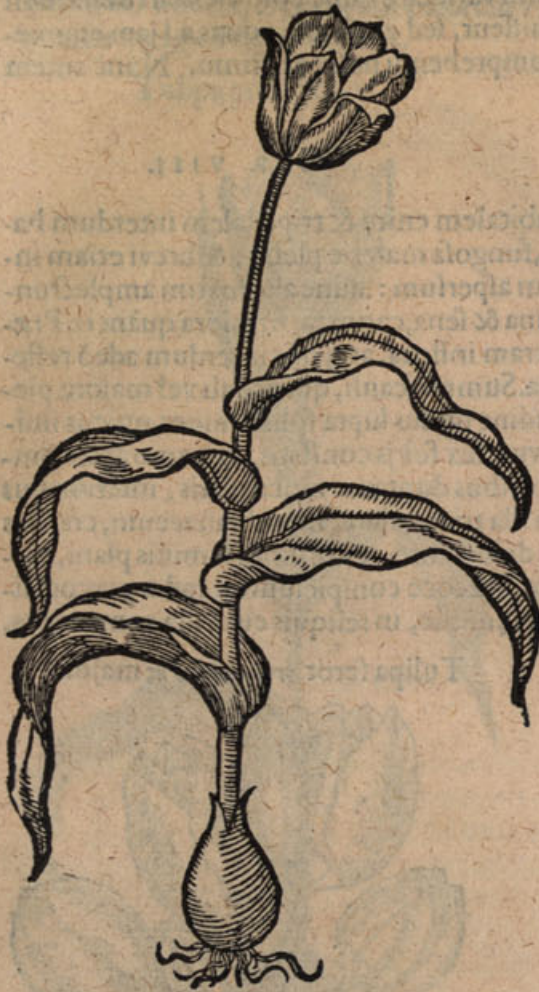
summi folij exortum tertius, crassitudine primarium caulem propemodum æquans eadem-
que altitudine nudus excrefcens adnascetur, singuli etiam suum florem sustinentes: in-
terdum quaterni, quini, & plures (nam anno xci. habui sex ramis totidem floribus constan-
tem) flores singuli suo graciliori ramo ex alis nascente insidentes provenerunt, sed alij alijs
maiores, nonnulli etiam vitiati. frequentius verò accidit ut unico ramo donetur, quàm binis
aut pluribus.

IN hac porrò tam insignem colorum varietatem non deprehendi, sed flavas duntaxat,
vel ad auri colorem inclinantes, & rubras unguibus plerumque nigris, orbe aureo cinctis, cas-
que vel odorato vel inodoro flore.

Tulipa serotina flava.

T. s. flava.

T. s. rubra.

FLAVA ejusdem ferè coloris est cum præ-
coce, hoc est, dilutioris & quodammodo flavi,
vel pallescentis, vel intensioris & quasi auri
modo rutilantis, vidi etiam cujus foliorum oræ
sanguineis guttis aspersæ essent: foliorum un-
gues plerumque ceræ recentis colorem refe-
runt, interdum nigricantibus quibusdam ve-
nis distincti conspiciuntur, vel nigra macula
notati: apices cum pediculis vel flavi sunt colo-
ris, aut cineracei, vel fuligine quadam infecti,
aut omnino nigri.

RUBRAE color plerumque saturatior est,
& quasi nigricat, interdum dilutior & perelegans:
foliorum ungues aut omnino flavi sunt,
quales in quibusdam præcocibus, aut omnino
nigri, qui Sole illustrati cæruleum quidpiam
permixtum habere videntur, vel macula ni-
gra nunc minore, modò majore (eaque tenui
orbe aureo inclusa, ut oculum quodammodo
exprimere videatur, qua de causâ à nonnullis
Ochio di Sole, hoc est, Solis oculus cognomina-
tur) flavum inficiente, nonnumquam etiam
totum ferè occupante: apices cum pediculis
vel omnino flavi sunt, vel nigri, interdum api-
ces cinerei coloris, & pediculi flavi.

Ceterùm harum Serotinarum Tuliparum
quæ vel flavi, vel rubri coloris flore præditæ
sunt, nullæ hæctenus varietatè in satiatione mihi
pepererunt, nisi quod interdum ex rubræ semine,
flavæ, contrà ex flavæ semine, rubræ natæ
sunt, unguibus sæpè numero variantibus.

TULIPA DVBIA.

CAP. IX.

Tulipa dubia
historia.

TULIPÆ medio inter præcocem & serotinam tempore florentes, videlicet quæ mar-
cescente præcocium flore suos explicant, & serotinis florere incipientibus, jam sene-
scunt, imò interdum cum illis etiam florent, Dubiæ quodammodo appellari possunt, cum
utriusque generis naturam referant. Sunt verò inter eas nonnullæ, quarum flores & ipsa
planta serotinarum magnitudinem æquant: aliæ quæ præcoces non superant, nec illis formâ
sunt absimiles, & illæ quidem vel amplissimis floribus præditæ, vel præcoce non majoribus:
sunt etiam quædam præcocibus humiliores. Singularum autem differentias quàm dilucidè
poterimus hîc explicabimus, earum videlicet quæ nobis sunt conspectæ: nam quis reliqua-
rum infinitam varietatem verbis exprimere queat?

I. dubia
major. 1.

2.

3.

4.

5.

DVBIAE igitur majores, florem non minùs amplum habent, ut diximus, quàm seroti-
næ. Illum autem vel pallidum admodum, vel flavum, omnibus folijs mucronatis, & ungui-
bus flavis instar ceræ recentis. Invenitur etiam cujus omnia folia omnino flava, extremas
oras orbiculatas habent ad præmaturi aurei mali colorem accedentes: stamina cum apici-
bus flava sunt. illius flos odoratus. Alia item cujus color omnino aureus, externa deinde fo-
lia flavo dorso prædita, oras dilutioris cinnabaris colore radiatim distinctas adquirent: inte-
riora verò folia cinnabaris etiam colorem, atque insuper binos luteos nervos secundum lon-
gitudinem, & flavos radiolos in latera excurrentes: ungues hujus magni, flavi, altitudinem
superant apicem, qui nigri sunt, pediculi flavi, sed fuligine infecti. Nonnumquam omnia
folia orbiculato mucrone prædita flavi coloris sunt, rubris venis secundum eorum longitu-
dinem excurrentibus, nunc tenuibus, modò crassioribus, atque etiam totum dimidium fo-
lium interdum inficientibus. Sunt quibus flores dilutius rubent, & cinnabaris colorem
quodam

Tulipa dubia i. major.

Tulipa dubia i. major altera.

quodammodo referunt, omnium foliorum extremis oris mucronatis; vel saturiores sunt, & quodammodo nigricant, exterioribus folijs mucronatis, interioribus orbiculatis: unguibus flavis, magnis vel parvis nonnumquam veluti fuligine aspersis, vel in omnibus folijs, vel in exterioribus duntaxat: apices modò flavi & leviter nigricantes, modò omnino nigri, flavi etiam pediculi media ex parte nigricantes. Aliarum flores sunt coloris albi exoleti, qui *ἡρόλευκος* dici queat: nam folia ex albo pallescunt, eorumque dorsum flavescit: interiora folia orbiculata, ungues & apices pallent. Nonnullarum flores omnia folia habent extremo mucrone orbiculata dilutissimi purpurei coloris, & quodammodo carnei, maximos ungues albos, qua capiti adhærent flavescentes cū staminibus & apicibus. Quarundam paulo saturatiùs purpurasunt, & aliquarum prædulcium præcociorumque rubescentium uvarum, quas Germani *Terminer*/ Austriaci *Muscatteller* appellant, colorem referunt, interiora folia orbiculata, ungues cum apicibus flavescunt. Reperiuntur item quarum flores saturæ admodum sunt purpuræ & nigrorum acidorum cerasiorum succum panè referunt, Austriaci *Weißelstorb* vocant: harum ungues vel subcærulei sunt, vel ex cæruleo nigricantes, stamina fusca sunt.

DUBIÆ mediæ quæ amplissimum florem habent, paucæ sunt à me observatæ. Earum una valde pallidi coloris, coctum sulphur ferè referentis, propterea Austriacæ nobiles matronæ *Schuebelstorb*/ id est, sulphurei coloris cognomen illi indiderant: omnia ejus folia mucronata, ungues fuligine infecti. Ejus unicum bulbum Byzantio allatum habuit Generosa Dn. de Heysenstain, quæ illius prolem communicavit: floruit quidem illa anno M.D. XXCVI. & bonum semen dedit, sed subsequens rigida hiems cum matre corruptit: semen anno sequente terræ commissum, Viennæ in meo hortulo relictum. Altera flavi elegantis coloris florem habet, cujus omnia folia mucronata, nigri ungues, nigri apices, fuligine infecti pediculi. Hæc anno M.D. XXCI. florem mihi tulit sedecim folijs constantem, ejus verò proles tredecim, at sequente anno, mater duntaxat octo, proles sex. Tertiæ flos F. v. est, hoc est, ex flavo & rubro coloribus permixtus, magnis sex mucronatis flavisque folijs constans, quæ ab ungue omnino nigro, rubras venas per foliorum longitudinem radiatim excurrentes & in latera sparsas habet, nunc raras admodum, modò densas & confertas.

Dubiarum mediarum, quarum flores Præcocius sunt æquales, & caules intra illarum magnitudinem nonnumquam consistunt, ut plurimum autem Dubiarum majorum altitudinem æquant, multiplex est genus, cujus differentia difficiliter distingui possunt quàm Præcocium, ob variam colorum mixtionem per totos flores interdum diffusam, ut longâ & diligente observatione didici: aliquas tamen ex his quæ vel mihi floruerunt, vel apud alios

N crevisse

11. Dubia media 1.

1.

2.

3.

111. Dubia media 11.

Tulipa dubia II. media I.

Tulipa dubia III. media II.

Tulipa dubia III. media II. versicolor.

crevisse significatum est, quâ potero perspicuitate, pro ingenij mei tenuitate describam. Sunt igitur quædam Flavæ diluiores vel pallecentes, quarum externa folia quodammodo foris virescunt: aliæ quarum folia orbiculata sunt, ungues autem subvirescunt: quarum item folia flavi coloris elegantis, interiora tria supernè orbiculata, & quibusdam sanguineis guttis aspersa: nonnullè omnia folia flava habent, ungues cerei coloris, quales alioqui serotinæ habent: aliæ quarum ungues nigrâ & splendente maculâ sunt insigniti, vel ex fusco & viridi coloribus commixtis perfusi. Nonnullæ F-v. sunt, nam licet omnia folia initio flava sint, tertio tamen vel quarto die post quàm explicati sunt flores, singula folia tenui limbo rubro exornata conspiciuntur, nonnumquam etiam in prolibus (nam satis foetifica est) nullus apparet, vel alternis duntaxat annis conspiciuntur: quædam flava folia habent, oras autem cinnabaris ferè colore infectas: aliarû folia pallidiora sunt, & rubris venis ornatas habent oras: quarum item folia etiam pallent, sed perfusus est mali aurei præmaturi color, præsertim circa oras: invenitur etiam versicolor elegantissima, cujus colores flavus & ruber ita commixti sunt, ut è sericeo panno flavo, cujus subtemen rubrum est, constare flores videantur, illius ungues nigri sunt: A-v, serotinæ semine mihi hæc nata, elegantissimum florem tulit anno M. B. XXCVIII. Aliarum flo-

rum flores albi quidem sunt, sed in flavum degenerantis coloris qui *ωχρολευκος* qualis in Dubia majore descriptus est, harum folia vel omnia mucronata, vel interiora orbiculato mucrone constant, ungues, stamina, apices pallent: nata etiā mihi est *ε. v. serotinae* semine quod Ioan. Boissot communicavit, sulphurei quaedam coloris, qualis illa *Heysensteinia* ferē, sed minus ampli floris. Quarundam flores *ωχρολευκος* etiam sunt coloris sed alius color adjunctus: nam cujusdam omnia folia mucronata, extremum illum mucronem rubro colore tinctum habent: alia pallidiora sunt & oras rubris venis distinctas habent: in nonnullis foliorum orae vel purpureis venis distinctae, vel carnei coloris omnino sunt, qui etiam media folia occupant. Vnam habui *α. v. serotinae* semine natam quae anno *M. D. xxix.* florem profusus album protulit, licet initio virescens color perfusus quodammodo conspiceretur, staminum apices fusci fuerunt. Nonnullarum flores *α. v.* sunt octavae *α. v.* praecoci ferē similes, ijque, vel dilutiores, interioribus folijs quodammodo orbiculatis, unguibus nunc exalbidis circa summum purpurascens maculā insignitis, staminibus exalbidis, eorum apicibus nigricantibus, modō unguibus & staminibus candicantibus, vel unguibus exalbidis subcaeruleo orbe inclusis, albis staminibus, nigricantibus apicibus: aut saturatoribus folijs praesertim exteriori parte, exterioribus mucronatis, omnium oris candicantibus, unguibus exalbidis subcaeruleā maculā insignitis, albis staminibus, apicibus eorum nigricantibus: quarundam folia mucronata dilutiorisque sunt coloris aut saturatoris: Inveniuntur etiam quarum flores plurimum ad *α. v.* praecocis secundae & tertiae colorem accedunt: & alia semine à Boissot misso nata elegans in cujus flore purpureae venae per totū folium dispersae sunt, floruit haec primum anno *M. D. xc.* Purpurearum flores coloris nunc sunt dilutioris & magis floridi, foliaque interiora orbiculata habent, exalbidos ungues, purpurascens stamina, eorum apices nigricantes: modō quasi similes Purpureae dilutiori dubiae majori, candicantibus oris, unguibus vel ex albo flavescens, vel flavis omnino, aut veluti fuligine infectis, aut ex caeruleo, flavo, & subvirescente coloribus commixtis: modō saturatoris coloris, cui albicantes tamen quaedam venae permixtae sunt, unguibus aut ex flavo nigricantibus, aut flavis omnino, aut ex viridi nigricantibus, aut subcaeruleis, sive ex caeruleo flavescens, aut caeruleis omnino, nisi flavescens orbis ambiret: sunt etiam quarum flores dilute purpurei illum ferē colorem referunt qui in Caryophylleis floribus remissè miniatis è Silesia primum delatis conspicitur, Viennenses & Silesiacae matronae *Pomerant; sarb/* quasi aurei mali colorem illis tribuunt, quia dilutius rubenti coloris flavus quodammodo perfusus videtur, horum color vel dilutior, praesertim interiore parte & per oras, vel saturator, interdum internè dilutissimus, foris saturator, ungues vel flavi, vel flavum colorem fuliginosus ambit orbis, vel ex viridi nigricant, vel fusci sunt: vidi etiam quarum flos ad postremam differentiam Secundi generis valde accederet, rubro tamen colore alium superante: quaedam plurimum accedunt ad eam quae inter Dubias majores octavo loco reposita est, verum humilior, folijs interioribus orbiculato mucrone praeditis, unguibus vel omnino albis, vel candicantibus & superiore parte ad caeruleum colorem tendentibus, staminibus exalbidis, apicibus ad fuscum vergentibus, vel unguibus caeruleis, aut ex caeruleo virescentibus, vel nigricantibus: aliae Dubiarum majorum nono generi similes ferē, licet minores, quarum ungues vel fusci sunt, vel ex caeruleo nigricant, vel flavi nigro orbe flavum colorem ambiente. *P. V.* florum folia vel dilutiore colore purpureo sunt praedita, vel saturatore, omnium orae mucronatae, vel interiorum orbiculatae exalbidae sunt, ungues aut albi, aut subcaerulei, aut albi quidem, sed quos latus orbis carnei coloris ambit, stamina plerumque nigricantia. Inter reliquas Rubrae mihi natae quarum folia foris ad purpurascens colorem accedebant, interius autem coccinei ferē coloris erant, ungues, stamina, apices flavi: item quarum flores rubri, folijs tamen exterioribus secundum longitudinem flavus color aspersus: & quarum color non splendens, sed obscurus & ad lateritium accedens, ungues flavi vel nigri: praeterea, quarum flores *R. serotinae* similes, quae ab unguibus nigris flavo orbe cinctis *Oculus Solis* cognominata est. Alia item cujus flos nondum mihi conspectus dum haec scriberem, verum pictura à nobili viro Ioanne de Hogelande Lugduno Batavorum missa anno *M. D. xc.* deinde illius unice quam habebat, bulbus, ejusdem anni autumno, cujus flos omnia folia mucronata habet, eaque, ut ipse Hogelandius ad me scripsit, initio quidem omnino viridia, deinde oris veluti pallecentibus, quae tandem in rubrum colorem mutantur radiatim sese alteri colori commiscens, color etiam ille viridis senescente flore elanguescit, praesertim interiore foliorum parte: & sanè subsequentibus annis, bulbus ille florem mihi dedit, qualem descriperat, nullum tamen semen nancisci potui. Sed & alia semine mihi nata, similem florem produxit Lugduni Batavorum anno quinto & nonagesimo supra millesimum & quingentesimum. Sunt autem omnes haec dubiae mediae secundae classis (praeter postremum genus) mihi natae semine, vel Byzantio allato, vel à *N. V.* Ioanne Boissot communicato, vel eo quod mihi serotinae meae dederunt, vel (quod magis mirandum) aliquot etiam praecoces. Nam anno *M. D. xxvi.* ex purpurea praecocius florente habui *p. serotinam* elegantem dilutiorem, cujus folia interiore parte ad illum purpureum colorem accedebant, quem conspici dixi in quibusdam purpureis secundae classis Dubiarum mediarum, quae à Matronis Austriacae *Pomerant; sarb* cognominatur, unguibus flavis, in tribus verò exterioribus folijs, nigricantibus: item *ωχρολευκος* è *p. v.* autem praecoce, *p. serotinam* ad rubrum quodammodo tendentem, & *p. v. serotinam* dilutiorem elegantem. Anno sequente,

rursus è P. præ. Rub. serot. elegantem ad carneum colorem accedentem, unguibus ex caru-
lo nigricantibus. M. D. XXCVIII. autem anno è P. præ. ὠχρολευκον serotinâ, R. serot. unguibus &
staminibus flavis, P. serot. nigricantibus. ung. & P. V. serotinam: ex A. præc. Flavam serot. & P. V.
serotinam. Contrâ ex A. V. serotinâ, natæ sunt præcoces Alba, Flava, Rubra ung. flavis, Ru-
bra *Ochio di Sole*, & P. dilutior.

Ex serotinis
aliquando
præcoces.

Colorum in
Tulipis sum-
ma varietas.

Cujusdam porrò R. V. quæ anno M. D. LXXVII. primùm Bruxellæ florem protulit, semine,
nactus est jam dictus Boifot, & quædam nobiles Matronæ dubias etiam Tulipas mirâ colo-
rum varietate ludentes, ut ad me perscriptum est: etenim & flavas, & pallentes, ex albo item
palescentes, sive ὠχρολευκους, purpurascens, intensius aut dilutius rubentes, lateritij colo-
ris, atque alias alijs coloribus insignitas habuerunt: quibus etiam similes, & aliæ elegantissi-
mis coloribus variè mixtis postea mihi semine natæ, & singulis annis adhuc nascuntur, qui-
bus pares nunquam ante conspectæ: ita Deus in istis floribus admirabilem suam potesta-
tem ostendit.

T. serot. viri-
dis duplici
foliorum in
flore serie.

CETERVM anno M. D. XCIII. mittebat Iacobus Plateau Tulipæ, quæ illi semine nata erat,
monstroræ quidem, sed non inelegantis, iconem, colore à reliquis differentem, ejus enim
flos, ipso referente, prorsus viridis, internè sex parva crassaque alia folia etiam viridia com-
plectens, caput ambientia, ut initio parva brassica florida sive Cypria videretur. Primò quo
florem tulit anno, neglexisse scribebat, vitium aut Naturæ ludum esse existimans: sed cum
subsequentibus quatuor annis florem non variare animadverteret, nullum autem probum
semen præbere, ejus rei pertæsus, bulbum alteri donavit.

T. serot. viri-
dis oris palli-
dis, & albis.

SED & mihi biennio post, ex semine natis serotina mihi florem dedit sex folijs, ut reliquæ,
constantem, prorsus virentibus, exceptis oris quæ pallidæ erant, & unguibus, qui ex viridi
palescebant. Floruit etiâ mihi anno M. D. XCVI. Alia viridis cujus oræ albæ fuerunt. Breviter,
singuli anni nobis proferunt novum aliquod Tuliparum genus, nec ante cuipiâ conspectum.

Tulipa dubia pumilio.

Tulipa du-
bia pumilio.

Tulipa pu-
milio altera.

HUMILIOR porrò Tulipa pedalem altitudi-
nem non superat, imò ut plurimum infra eam
consistit, folijs & flore ad Præcocem proximè
accedens: floris autem folia omnia mucronata,
sed exteriora multo longiora, foris obscure ru-
bra, extremis tamen oris virentibus, interiora
omnia folia intensè rubent & splendent: un-
gues flavi radiati, sed quos nigerrima macula
sic inficit, ut orbis aureus & radiatus eam dun-
taxat ambire videatur, & oculum quodammo-
do ementiatur: stamina cum suis apicibus ni-
gricant: hujus radix bulbacea interdum erio-
phora est, nam exterior illa membrana bulbi
substantiam amplectens & regens, plurimo
denso, candido, mollique tomento adeò suf-
fulta est, ut mollissimè bulbum recubare ne-
cesse sit.

INVENTVR etiam alterum pumilionis
Tulipæ genus, quod mihi quidem conspectum
non est: sed iconem suis coloribus expressam
accipiebam anno millesimo quingentesimo
sexto & nonagesimo, ab erudito viro Ioâne de
Ionghe, Ecclesiaste Middelburgensi in Mat-
tiacis, additâ hac descriptione:

Mitto ad te Tulipæ cujusdam iconem, ad
ipsius plantæ similitudinem expressam, hoc est,
eadem quâ Tulipa magnitudine, paribus cau-
le, flore, folijs (quæ paullo longiora & angustio-
ra habere debet) & bulbo quem crui, ut pictor
commodius exprimeret. Tribus jam annis
continuis in horto habui florem proferentem,
sed unicum, nec florem habuit quamdiu sin-

gulari folio prædita fuit, aliarum Tuliparum modo: nam superiore anno habui flore suo o-
nustam, & aliam unicum folium producentem, quæ nunc quaterna folia nacta, primum flo-
rem demùm tulit alteri prorsus similem, ut certum sit id genus majorem amplitudinem non
adquisiturum. Hactenus ille. Tota verò planta (quantum ex icone deprehendere potui) pal-
mo major non est, quatuor promens folia angusta, carinata, Tulipæ Mompellianæ folijs si-
milia, inter quæ cauliculus prodit uncialis aut paullo longior, nudus (præter aliarum Tulipa-
rum morem) ex viridi purpurascens, summo fastigio florem gerens sex folijs constantem, fo-
ris nonnihil purpurascens, intus candidis, umbilicum occupante oblongo capitulo sex
flavis

Tulipa pumilio altera.

flavis staminulis septo, quod, an semen protulerit, ignoro: florem autem tulisse Aprili inde conijcio, quoniam sub Maij initium picturam mittebat, cujus bulbus exiguus, bulbi tamen aliarum Tuliparum formam referens, ex spadiceo nigricante cortice tectus. Icone accepta, Croci verno tempore florentis genus initio existimabam.

CETERVM non omnes flores diu in sua coloris elegantia & venustate perdurant, verum nonnullarum magis caduci, brevi marcescunt, aliarum firmiores sunt & coloris gratiam diutius retinent, praesertim serotinae & dubiae: omnes certe nubilo caelo sese contrahunt, & pluvio facile corrumpuntur, etiam ante quam expandi possint interdum, si continui cadant imbres: contra, temperato sole illustrati, explicantur & diutius conservantur: at vehemente etiam ejus ardore nimium excocti, & suo humore exhausti, facile defluunt. Neque omnes versicolores, tam praecoces, quam serotinae, singulis annis eandem coloris gratiam perpetuo retinent, sed alternis variare saepius observavi, exempli gratia F. V. A. V. uno interdum anno nitidissima sunt, sequente vix alius color, quam flavus vel albus in eis conspicitur, sic R. V. & P. V. nonnumquam magnas habent oras flavas & albas, sequente valde exiguas.

*Tulipa altera
nis plerumque
annis elegantiores
proferunt flores.*

CETERVM tamen si seminibus terrae mandatis Autumno (inutilis enim bulbacearum & tuberosarum maximam ex parte verna est fatio)

*Tulipa vna
vix seritur
modis.*

hujus plantae genus conservari soleat: interdum tamen & nucleis majori bulbo adnatis propagatur, sed nulla inter praecoces Tulipas fertilior rubra, & alba, omnium autem maximam serotina rubra, quae admodum foecunda est, ut etiam semine nata, & vix bima alias proles generet biennio aut triennio ante quam florere incipiat, quod etiam faciunt pleraque dubiae: Solent enim omnes Tulipae nondum adultae, & ante quam flores proferre incipiant, ut plurimum singulis annis recta & quasi ad perpendicularum in dodrantalem & palmarem altitudinem profundius descendere (Apennineas excipio, & quasdam alias, quae non in altum, sed in latus & obliquum, ante quam floriferae sint, proles a longis venis dependentes spargunt, ut proximo capite declarabimus) serotinae autem illae & dubiae jam dictae: etiam in veteris bulbi exuvio aliquid substantiae relinquere, quae in alium bulbum efformata, similiter in exuvio substantiae quidpiam relinquit quae in alium bulbum transit, ut si quis cum dexteritate quadam & industria trimos & quadrimos eruat, exuviorum vestigia sequendo, nonnumquam velut catenam aliquot bulborum coherentium, & ex primo exuvio ortum ducentium inveniatur: licet interdum accidat ut R. serotina jam grandior, nondum tamen plane adulta, instar Tulipae Apenninae sive Bononiensis proles in latus spargat, ut in meo hortulo, in quo varij generis bulbosas stirpes florum elegantiam & varietate commendabiles alebam & excolebam, dum Viennae agerem, non semel observavi.

Memini & bulbos in infima aëre, quasi summa tellure natos, in serotinarum & dubiarum generibus praesertim (licet etiam in A. V. P. V. & quarundam aliarum praecocium alii bulbi mihi nati sint) qui telluri commissi, ejusdem coloris cum matre florem subsequente anno producerint: eundem etiam colorem retinent bulbi matri adnati. Ex seminibus vero quae fit propagatio, plane (ut dixi) incerta est, in praecocibus nimirum & dubijs: nam serotinae magna ex parte suum genus conservare videntur, quemadmodum superiore capite dictum est: aut si aliquam mutationem acquirunt, exigua ea est, & plerumque in unguium & staminum varietate, aut coloris intensione vel remissione consistit.

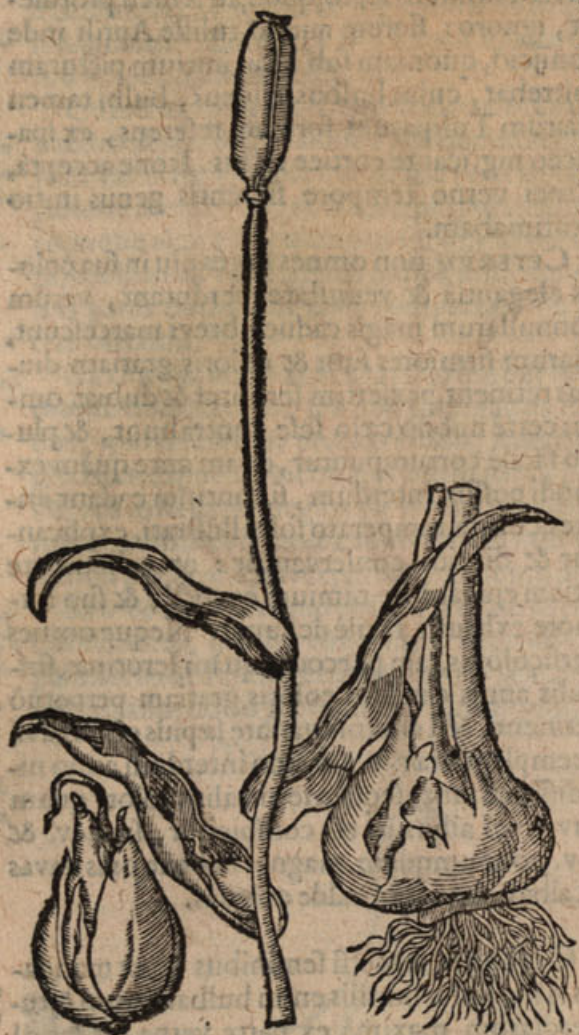
Tulipa bulbifera.

Solet caulis a medio bulbo erumpere: sed ipso cum folijs jam marcido, & siccato, si bulbum eruas, ad latus illius enatum conspicies (quod etiam evenit in Iride bulbosa, Colchico, & congeneribus alijs) novo bulbo paulatim succrescente, & totius plantae succum ad se recipiente, quo tempore commodissime erui potest, erutus bulbus diu extra terram adservari, & in alia loca etiam procul dissita sine noxa transferri.

Omnes autem cujuscumque generis Tulipae (ut etiam hoc breviter annotem) quemadmodum longa experientia didici, quamdiu florem non ferunt, ἀκαυλοι plane sunt, & un-

Tulipa bulbifera.

σατύριος
φυλλος.

cum folium singulis annis proferre solent: at si, dum emerfit, sese explicare incipiens, secundum etiam eo inclusum appareat, illo ipso anno florem prolaturum spes est, nisi pruina, aut aliud ab insectorum erosione incommodum eam intercipiat.

Quo nomine veteribus dicta sit hæc planta, multi dubitant. Sunt tamē peritiores nonnulli, qui ad Satyrium Dioscoridis, quibusdam τριφυλλος cognominatum, referendam censeant: ad cuius sanè descriptionem multis notis accedit. An verò iisdem facultatibus cum Satyrio prædita sit, neminem periculum fecisse intellexi.

Memini ante plures annos Viennensi pharmacopæo ad rubri cancri symbolū plus quàm centenos Serotinæ bulbos quadrimos dedisse, ut saccharo condiret, radicum orchidis instar, & in aliquo, qui ad hujusmodi remedia confugeret, periclitaretur: verum illo negligentia quadam condire obliuio, perierunt. At anno M. D. XCII. Ioannes Muler pharmacopæus multos condijt, radicum Orchidis instar, quibus certè longè suaviores & palato gratiores deprehendebam: an verò id præstarent, quod satyrio tribuitur, nondum intellexi.

Potuisset autem ante triginta annos Antuerpianus quidam mercator certi quidpiam de ea re statuere. Is enim cum horum bulborum non exiguum numerum ab amico cum byssinis pannis Constantinopoli sibi missum accepisset, cepas esse existimans, ex illis aliquot sub prunis assari iussit, & vulgarium ce-

parum modo, ex oleo & aceto in cœnam sibi parari: reliquos in horto, inter brassicas & alia olera defodit, ubi neglecti, omnes brevi perierunt, præter paucos quos Georgius Rye mercator Machliniensis, rei herbariæ perquam studiosus, ad se recepit: cuius sanè diligentia, & industria acceptum referre debemus, quòd eorum postea flores, gratissimâ varietate delectationem & voluptatem oculis adferentes, videre nobis licuerit.

Natales.

Hactenus autem Tuliparum bulbi nobis Byzantio missi sunt, præcocis quidem *Café lalé*, serotinæ verò *Cauallá lalé*: à locis nimirum unde primùm Constantinopolim illati sunt, appellatione inditâ: Caffa urbs est in peninsula *Gazaris* dicta, quæ inter Propontidem & Euxinum pontum sita est: *Caualla* verò in Macedonia urbs maritima. Sunt qui Tulipam, præsertim purpureâ, Cosmofandaló esse velint à veteribus inter coronarias herbas numeratum.

TULIPA BYZANTINA ALTERA.

CAP. X.

QUIA novum Tulipæ genus hoc capite describemus, operæpretium me facturum existimavi, si pauca quædam de Apenninea, Narbonica, & Hispanica, quibus nostra hæc aliquot notas similes habet, prius dissereremus.

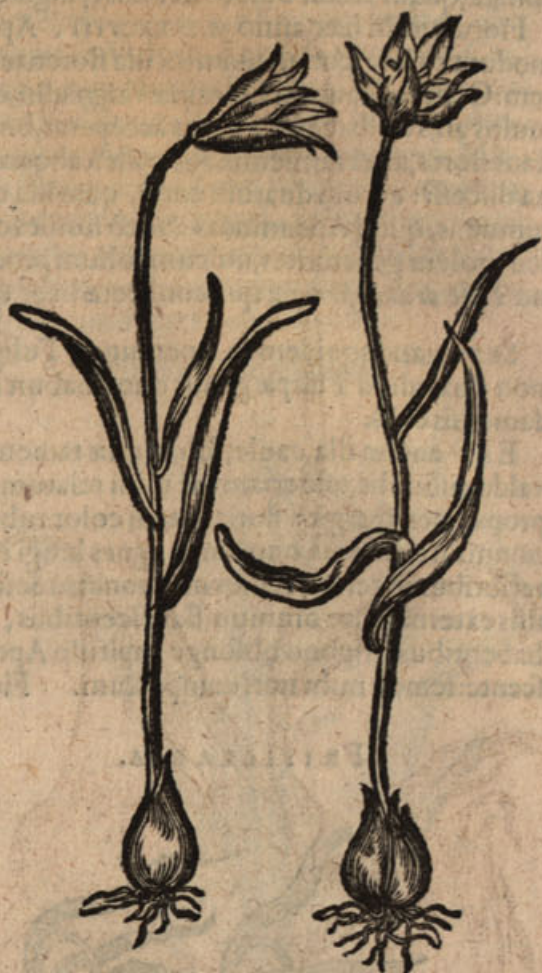
Tulipa Apenninea.

APENNINEA igitur Tulipa pedalem vel etiam cubitalem fert caulem, in binos aut ternos ramos interdum divisum, quibus singulares insident flores senis ut plurimum folijs nonnumquam & octonis constantes, foris subvirescentibus, intus flavis, protuberante è meditullio capite trigono oblongiusculo, multis flavis staminibus cincto: valde odoratus is flos, leucioij flavi suaveolentiam referens, superioribus Tulipis plerumque magis expanditur, & ferè à meridie sub vesperam duntaxat: folia alijs Tulipis angustiora, etiam carinata nonnihil, subcineracei cum caule coloris, terna, quaterna: semen paleaceum ut in reliquis Tulipis, sed longè minus: radix bulbosa spadiceo cortice tecta, in binas aut plures soboles singulis annis dividitur, proximo anno flores daturas, quin & alias subinde obliquè & in latera spargit (præsertim quæ nondum florem tulit) non in altum recta mergit. Floret cum serotinis, aut paullo etiam serius. Nascitur plurima in Apennino, unde erutam memini Bononiâ ad nos ante multos annos mittere C. V. Vlysses Aldrovandum, Bononiensem Professorum, & omnium Naturæ miraculorum Scriptorem solertissimum: cuius lucubrationes avidè adhuc expectamus.

Tulipa Apenninea.

Tulipa Narbonensis.

Tulipæ Byzantinæ genus alterum.

HVIC similis pænè est Narbonensis è Ceben-
nis montibus, à C. V. Matthia de Lobel primùm
eruta, & amicis in Belgicam missa: minor tamen
est in omnibus, flores foris magis virentes, intus
flavi, delicatius quiddam spirant: radix etiam è te-
nuibus nervis in latera soboles & bubillos spargit.

*Tulipa Nar-
bonensis.*

TERTIA in monte quodam Aranjoes vicino na-
ta, in Belgicam à Francisco de Hollebeque Regio
hortulano missa, Narbonèsi paullo minor est: ejus
florem non vidi, sed Narbonensi similem esse in-
tellexi, qui folia tamen habeat foris non omnino
viridia, verùm purpurascete etiam colore perfu-
sa. Illius bulbos aliquando alui, qui unico dunta-
taxat folio semper germinarunt, adeoq; inanes pau-
latim facti sunt, ut tandem perierint. Miserat præ-
terea idem Franciscus & alios aliquot bulbos (ut
Hispania bulbacearum, & variarum aliarum ele-
gantium stirpium maximè ferax est) quorum ma-
ximam partem in Hispanicâ meâ peregrinatione
non observaram, qui tandem belgicum aërem re-
spuentes, contabuerunt.

*Tulipa Hi-
spanica.*

BYZANTINA autem folio prodit liliaceo, unico,
si florem non feret, reliquarum Tuliparum more,
at florem prolatura pedalem promit caulem, viri-
dem, rotūdum, quem amplectuntur bina plerum-
que folia liliacea, dilutiùs virentia, & Lilij Perfici
foliorum modo splendentia, florem summâ parte
sustinentem Apenninæ Tulipæ flori formâ & am-
plitudine parem, sex mucronatis folijs cōstantem;
quorum exteriora paulo angustiora sunt, interiora
verdè latiora, exalbido foris cum purpurascete &

*Tulipa By-
zantina ge-
nus alterum.*

viridi mixto colore, internè autem tenuiter rubescete sive diluto carneo, unguibus & sta-
minibus flavis nigricante apice insignitis nonnihil odoratum: caput trigonum Apenninæ
simile,

simile, quod ad frugem non pervenit: radix bulbacea Apenninæ planè similis, aliquot fibris donata, quam etiam bulbos in latus spargere observavi.

Floruit mihi hæc anno M. D. XXCVIII. Aprili mensè & alterum in supremâ alâ (quemadmodum ex hac icone, quam ex illa florente ipsemet exprimebam, videre licet) habuit florem: Generosæ autem Dominæ Vngnadin, quæ præcedente Novembre Byzantio illam cum multis alijs bulbaceis stirpibus acceperat, binæ etiam floruerunt, una binos, veluti mea, gestans flores, altera unicum. An postea aliquæ ipsi floruerint, ignoro; illo ipso enim anno Vienna discessi: earum duarum certè, quas illa donante solùm retinueram, quodammodo contemnens, quòd Apennineas (adèd similes erant bulbi) existimarem, nulla deinceps floruit, sed prolem generantes, unicum folium produserunt. Missa autem fuit cum hac inscriptione *Lalé di duoi fiori*, ex qua conijcere licet, ut plurimum binos proferre flores.

Sed quandoquidem in Apenninæ Tulipæ mentionem incidimus, silentio premeendum non duxi aliud Tulipæ genus quod habuit honestus vir Theodoricus Coornhard Amsterodamensis civis.

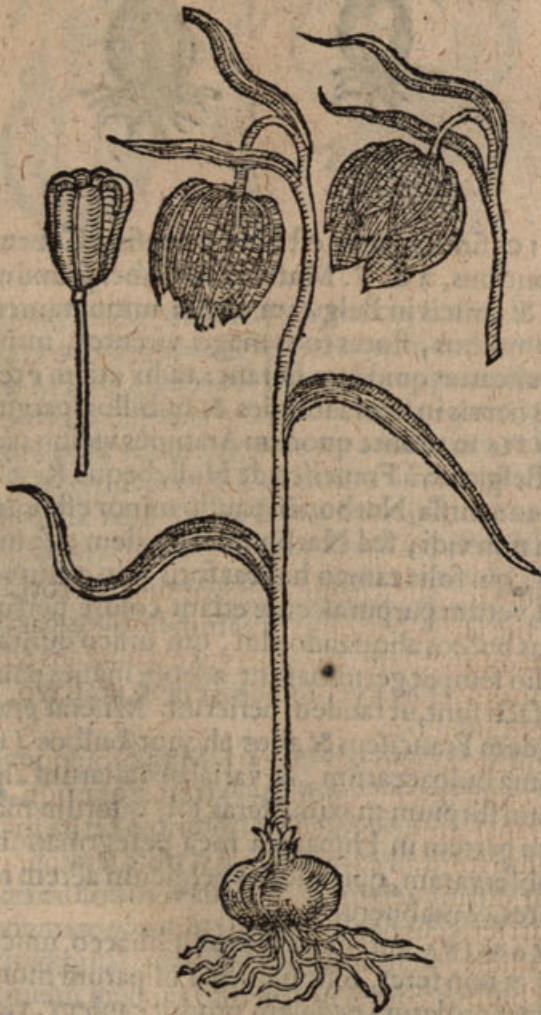
T. R. Apenninæ similis.

EST autem illa, caule, folijs (quæ tamen paullo viridiora) floris formâ, Apenninæ non valde dissimilis, nec etiam (ut mihi relatum) radice, quæ, ut inquit, illius instar, obliquè propagines spargit: floris autem color ruber est saturatior sex folijs mucronatis constans, nonnihil odoratus, quorum unguis longi nigri, flavo colore eos ambiente, internis folijs interioribus in ternos radios mucronatos desinentibus, in reliquis ternis, orbiculato mucrone, illis externâ parte omnino flavescentibus, his verò paululum flavi circa infimum unguem habentibus, trigono oblongo capitulo Apenninæ instar medium florem occupante, rubescente: semen mihi non conspectum. Floret Aprili.

FRITILLARIA.

CAP. XI.

Fritillaria historia.

VENVSTISSIMA hæc planta pedali, interdum etiam majore, est caule, rotundo, tenui, foris ex viridi purpurascens, & obsoletioris coloris, intus verò, ut Tuliparum, fungoso: quina plerumque habet folia, interdum etiam plura, incondito ordine, per caulem sparsa, angusta, carinata, digitalis longitudinis vel majoris, superioribus exceptis, quæ breviora sunt, caule viridiora, & Narbonensis vel Hispanicæ Tulipæ folijs forma coloreque proxima: flos in summo caule sæpissimè unicus (interdum bini, rarò terni, omnes autem eodem tempore se aperientes) nonnumquam gemellus, inodorus, deorsum spectans & propendens tintinnabuli modo, sex folijs constans ut plurimùm, (habui etiam octonis & duodenis) quæ areolis quibusdâ nunc quadratis nunc oblongiusculis, partim candidi, partim purpurei, sive saturatioris, ut ita dicam, carnei coloris, elegantissimo ordine, pulcherrimæque serie distincta sunt, quadris tamen ad latera minoribus: folia interiore parte sunt vegetiore & elegantiore colore prædita, candicansque, qua parte capiti in hærent, ut Rosarum folia, unguis habent, à quorum infimâ sede virescens quædam, & herbidi coloris linea, ad medium usque folium ducta videtur: sex stamina medium florem occupant, quorum apices primum pallidi, deinde, ubi obversi sunt, flavi, & quasi pulvere quodam conspersi (quali sunt omnium ferè florum apices) quæ stilum trifurcum, ut in plerisque alijs floribus, ambiunt: triangulare deinde succedit caput, unciam plerumque

longum, supernâ parte crassius & sine coronâ, alioqui Narbonensis Tulipæ capiti simile, in quo semen planû, jam dictæ Tulipæ semè quasi referens, membranaceo margine latiore, in quo nullum, contrâ quàm in Tulipis, germen conspicitur: radix bulbosa, cædida, solida, nullis tunicis sepra, sed veluti in binas easque ut plurimùm æquales partes secta, è cujus medio protuberat quasi pulvinus quidam, unde caulis emergit, sessili parte multis fibris donatâ.

Varietas.

Hujus flos interdum variat: nam ut plurimùm saturatius purpurascens quadras habet, interdum dilutiores. Vnam habeo semine natam dilutissimam. Floret cum præcocioribus Tulipis, interdum etiam Martio, in hortis.

Tempus.

Sponte

Sponte quibusdam pratis ad Ligerim flumen non procul Aureliâ urbe Gallia celebri natalis scitur, unde primum ad me missa fuit Machliniam, & Belgicè comunicata anno M. D. LXXII. (nasci etiam in Nortmanniâ & Britanniâ minore intelligo). Deinde Viennæ Austriae, aliquot bulbos accepi triennio post munere Ill. V. Joannis de Vulcop, Regis Gallia apud Cæsarem Maximilianum II. tum Legari. Misit etiam ad me aliquot post annos Ill. V. Augerius de Bousbeque Sereniss. Reginae Elizabethæ Caroli IX. Galliarum Regis viduæ, summus Austriae Præfectus & Cæsari à Consilijs, Lutetiâ multos bulbos, ut nobilium Austriacarum, Matronarum quæ illius floris erant studiosissimæ, votis satisfacerem. Anno verò M. D. LXXIX. in quibusdam pratis quatruiduano itinere infra Budam Pannoniæ, ab ijs qui Constantinopolim redibant, mense Martio, florens observata est. Sed & postea pleræque semine mihi natæ sunt, quæ septimo & octavo demum anno, vel etiam serius floruerunt: quarum aliæ binos, quædam ternos, nonnullæ vel geminos, vel duodecim folijs constantes flores tulerunt.

Fritillaria dilutior.

Fritillaria Aquitanica.

N. V. Ioannes Boisot, veterè amicitia mihi conjunctus, aliud genus habebat magis serotinum, quod toto bimestri post primum floruisse ad me scribebat, binis ornatum floribus parte interiore ex flavo virentibus, sine ullâ colorum distinctione: foris nervus extuberans & eminentior ex obscuro virebat, foliorum oræ non nihil reflexæ versiculores erant, ex flavo, virente, & purpureo. Ex Aquitaniâ originem ducere asserbat.

Is postmodò bulbos quem mihi Autumno communicabat anno M. D. C. LXXIII. Maij subsequētis initio florem aperuit sex folijs, ut in præcociore constantem, quorum extremæ oræ non nihil reflexæ erant, dorsi nervus paululum extuberabat, atque virebat, interiora terna folia externis erant latiora, omnia autè exterius ab imo folio ad extremas oras, obsolete purpureæ radijs, sub quibus non nihil flavi conspiceretur, distinguebantur, interioribus verò colore ex viridi flavescente & splendente prædita erant, veluti sericeus pannus viridis, cujus subtemen flavum sit: sex stamina ex umbilico prodibant pallidis apicibus obsita, alia alijs longiora. Nullum semen tulit, proximo anno imminutus bulbos florem non dedit, tandem subsequens rigida hiems omnino corruptus.

CETERVM Fritillariæ Tertium quoddam genus habuit Ioannes Somer, cujus paulo ante memini, vir qui exoticarum & elegantium stirpium culturâ valde delectatur, ijsque bene instructum habet, quod florem anno nonagesimo septimo supra millesimum & quingentesimum produxit, sex quidem folijs constantem & nutantem, ut superiora genera: sed quorum folia sunt flavi coloris rubris maculis distincti, illorum medio nervo prominulo & virentis coloris.

QUI ad me primum genus mittebat pharmacopæus Aurelianensis, Noël Capperon vocatus,

Narciss. latif. simplici flo. prorsus albo 1.

Narciss. latif. flo. prorsus albo II.

paullo, & omnino nivei, quorum videlicet calix ille medius (qui in priore flavus) etiam albus est, odor priori similis, similis etiam radix. Illius nec capita neque semē observare potui: nam Ianuario extremo, nascentem pingui solo nonnullis Lusitaniæ & Bæticæ locis, & uliginosis multaq; adhuc aqua stagnantibus & florentem observabā anno M. D. LXV. tum etiam Februarij initio in summa Calpe eruebam duntaxat. Ejus aliquot bulbi in Belgicam missi nondum flores tulerant, dum octennio post à Cæsare Viennam accerferer. Hæc porro planta, ex illarum est numero, quas magnæ illius & generalis Stirpium Historiæ, ante paucos annos Lugduni expressæ Auctor Dodonæo tribuit, & ab eo me sumpsisse scribit. Ego verò non modò hanc, sed plurimas alias quarum descriptionem in Hispanicis observationibus dedi, Dodonæum à me habuisse assero, & omnia quæ in Hispanicâ meâ peregrinatione observaveram liberaliter communicasse dico, quemadmodum ante feceram quæ è Narbonensî Galliâ decennio ante in sportis attuleram. Sed quî quæso scribere potuisset Dodonæus de stirpibus in Hispaniâ aut Galliâ nascentibus, nisi alterius manu ducente, cum ante annum MDLXXIIII. quo ad Cæsarem Maximilianum II. evocatus est, numquam Belgicâ excesserit? Hæc autem neminem existimare velim à me dicta, tamquam cum larvis luctari, aut defuncti manibus insultare sit animus (cum enim vivens mihi fuerit amicus, etiam defuncti memoriam colo) sed ut mea, hoc est, meo labore diligentique observatione parta mihi vindicem. Mei numquam fuit pudoris, ut mutuum ab aliquo quidpiâ sumpserim, quin ingenuè semper professus sim à quo habuerim: an alij simili gratitudine erga me usi sint, benevolis lectoribus æstimandum relinquo. nec in Appendice ad Purgantium historiam Dodonæus negat, quin illius & aliquot aliarum icones à me acceperit, ut animadvertere potuerunt qui ipsius Dodonæi verba expendere maluerunt, quàm nudarû picturarum intuitu pascere oculos. Sed de his satis, ad Narcissi historiam redeamus.

Hujus generis alius est, superiore minor, firmioribus magisq; candicantibus folijs, qualia ferè sunt in Narcisso marino, qui à Narbonensibus Scilla sive Pancratium, dum Mompelij viverem, dicebatur, Valentini Hispani Hemerocallidem appellabant, ut in ejus historiâ dicemus, caule brevior, & binos, ternos aut quaternos duntaxat flores proferente.

Ex Hispania post meum reditum missus, reliquis Narcissis seriùs, hoc est Maio, Bruxellæ in quibusdam hortis floruit.

TERTIVS item Byzantio allatus M. D. XXCVII. qui sequente anno folia dedit primo generi similia, caulem inter folia emergentem, pedalem, qui ternos & quaternos flores dedit ejusdem cum superiore magnitudinis, nivei prorsus coloris, id est, calice etiâ niveo, è quo emergebant sena stamina, terna alijs longiora, flava. Alius præterea aded illi in omnibus similis, ut vix quis.

Narciss. latif. fol. niveus alter.

Narciss. latif. fol. niveus tertius.

vix quispiam discernere potuisset, nisi differentiam fecissent flores illo minores, & frequentiores in summo caule nascentes, odorem & fragrantiam Iasmini referentes: hujus semen in trigonis capitibus conclusum, nigrum inæquale: utriusque radix minor paullo priore & nigris tunicis septa, *zerincada catamer bianco* nomine missa fuit, ut & quinquennio ante: Floruit Maio mense.

Narciss. latifol. flo. prorsus flavo.

N latifol.
flavo flore.
sive IIII.

Nar pallido
flore medio
aureus sive
V.

QUARTVS latifolius etiam Byzantio allatus fuit, *zerincada-catamer sari* nomine, folia illi proximè descripto similia: flos in illo variat, nam vel totus flavus est, vel omnino pallidus, præter calicem qui in hoc planè aureus est: semen in trigonis capitibus narcissinum, inæquale, nigrum: radix tunicis spadice coloris tecta.

QUINTVM locum obtinebit is Narcissus, quem cum alijs aliquot elegantibus stirpibus, Kal. Iunij anno M. D. XCVI. ad me Hispani mittebat cruditissimus vir Doctor Simon de Tovar Hispalensis Medicus, ego verò extremo insequente Septembri demum accipiebam, ab ipsius obitu: nam paullo post intelligebam Augusto extinctum fuisse, magno cum meo dolore, nec mediocri totius Botanici studij detrimento: doctissimus enim & diligentissimus erat, egregieq; in hac palæstrâ versatus, qui si diutius vixisset, multarum exoticarum stirpium cognitionem posteris acquirere haud dubiè potuissent.

Hujus autem Narcissi bulbus satis crassus erat, externo cortice spadice coloris præditus, qui Ianuario sequente, quaterna protulit folia, lata & quodammodo carinata, ut præcedentium aliquot, viridia, cubitalis longitudinis, inter quæ caulis prodijt cubitalis aut altior, deinde duorum cubitorum altitudinem superans (quam in reliquis Narcissorum generibus observare non memini) viridis, striatus, intus cavus, summo fastigio su-

stinens membranaceum quoddam involucrem, è quo exibant suis petiolis innitentes flores, quini, seni, septeni, aut plures, senis folijs, instar aliorum Narcissorum simplici foliorum texturâ constantium præditi, coloris flavi, non nihil quidem pallescentis, floridi tamen, quorum medius calix aureus, suavis valde odoris. An porò prolificum semen daturus sit, adhuc ignarus sum, quandoquidem eo florente ejus historiam concinnabam Martij initio, ut is annus valde præcox fuit, nullâ aut perquam exiguâ præcedente hieme, quæ demum extremo Martio valde aspera fuit, & multas stirpes corrupit.

Non multum dissimilis erat, qui anno M. D. XXCVI. mihi floruit, à Ioâne Boifot præcedente Autumno acceptus, quem Ferrariâ allatum scribebat. Misit & alium cujus florem ex pallido virefcere aiebat, calicem quæ angustum flavum habere: sed utrumque bulbum corrupti hiems illa rigida subsequens.

Narciss. latifol. clausura.

NASCUNTUR & alij Narcissi quibus latiora sunt folia & flores simplici foliorum textura constantes, in Belgicis & plerisque Germaniæ hortis: de quibus cõsulendæ Cl. virorum Dodonæi Pemptades & Lobelij Observationes. Illud autem dicendum putavi, Majorem illum amplis folijs, & in eodem caule binos ut plurimum, interdum ternos & quaternos flores magnos sustinentem sex folijs albis constantes, & pallidum calicem cingentes, odoratos (vidi etiam qui & duodenis folijs constarent) in Anglia sponte nasci, à viris fide dignis intellexisse. Alterum verò ex his qui unicum florem ferunt (rarò binos) album, cujus calix parvus, pallidus, oris fimbriatis purpurascens, nascentem observabam in quibusdam Narbonensis Galliæ pratis, atque etiam semper Constantinopoli missum, cum alijs bulbaceis & tuberosis stirpibus, *Deve bohini*, sive *boini*, id est, collis vel capitis cameli, nomine, quia floris collum longiùs quàm ceteri Narcissi, protensum habet.

Narciss. latifol. VI.

ILLI non dissimilem Sextum observabam, cui quaterna aut quina Martio mense erumpunt folia, oblonga, angusta, inter ea deinde caulis nudus, rotundus, intus fungosus, in cujus summo, è tenui membranâ prodit, unicus, nonnumquam & alter, flos sex niveis folijs stellæ modo decussatis constans, parvum calicem pallidum cingentibus, cujus oræ rubella fimbria exornatæ, sex in eo inæqualibus staminulis flavescens: flori suaviter odorato succedunt capitula

aded ex latere, pedalis & longior etiam emicat caulis, plerumque unus, aliquando verò & alter, nonnumquam pariter (quanquam hoc rarò) interdum successivè, dilutè rubens, rotundus, compresso tamen stilo, cavus, & interiùs subalbidus, qui in membranèam desinit vaginalam saturatè rubentem, & ad extremum acuminatam fissamque, è quâ flos unicus erumpit, oblongus, pediculo nixus viridiore, qui deorsum inflexus & veluti procumbens (ut in Leucoio bulbofo vel Lilio rubro, tamen si non æquè nutàs deorsumq; procumbens) sex munitur folijs eleganti minij colore rubentibus, tribus superioribus, totidem inferioribus: quorum quod è superioribus medium est, surrectius eminet: reliqua duo ad latera à medio reflectuntur: inferiora autem deorsum curvantur, cunctis ita coccinatis, ut ensis etiam rubri, qui ab ordinis Sancti Iacobi equitibus in veste gestatur, formam valde referat, unde Iacobæi cognomen ipsi à me inditum. Sunt porrò in hoc elegantissimo flore stamina septem similiter rubra: quorum medium aliquanto longiùs in triàngularem apicem desinit, cetera sex apices transversè finiunt, interiùs fulci, superficie verò luteo pulvisculo obducti: cuncta autem, ad mediam ferè eorum longitudinem, medium ex inferioribus folium ambit: idem etiam à reliquis duobus inferioribus complexum: atque ubi hæc deorsum flectuntur, stamina ipsa sursum elevantur.

Illo ipso porrò anno floris cum suo caule & foliorum iconem ad me mittebat Ill^{mus} Comes Arembergius, quam ad vivum depingi curaverat ex plantâ quæ illi florem protulerat, à D. Tovare eodem anno acceptâ: deinde sequente Februario bulbi suis coloribus expressi iconem, qui crassus est tunicâ exteriore fuscâ tectus, fibrisque infimâ sede, nonnihil prominente, frequentibus, crassis plerisque & in alias tenuiores divisus, & alijs minoribus, præditus.

HÆC sunt quæ de Narcissis latiore folio & floribus simplici foliorum texturâ præditis dicenda censui: nunc ad eos, qui simplici quidem flore etiam constant, sed angusta habeant folia, pergamus, eorumque differentias percurramus.

Narciss. juncifol. i. amplo calice,

Narciss. ix.
qui angustifol.
fol. i.

NON ò igitur Narcisso (qui primus inter eos qui angustioribus folijs sunt præditi) bina, aut terna sunt folia, pedalis aut majoris longitudinis, crassa & succulenta, instar foliorum Narcissi præcedentis tertij minoris, verùm angustiora, & quodammodo media inter illa, & sequentis juncifolij majoris folia, carinata tamen & viridi colore prædita, proximè ad juncifolij Narcissi foliorum viriditatem accedente: prodit inter folia caulis gracilis, instar ejus qui subsequitur, firmus, pedalis longitudinis, qui summo fastigio ex membranaceo folliculo, binos aut ternos flores promit valde elegantes, majores & laxiores quàm reliquorum Narcissorum juncifolio, sex præditos folijs flavis, quorum medium occupat calix major quàm in ullo Narcissorum genere, semunciam namque longus, & per oras veluti sinuosus, paulo saturatioris lutei coloris, continens breviter sex stamina flava apicibus aureis prædita, & stylum flavum extimâ parte crassiorem: odoratus est is flos, perinde atque Narcissi juncifolij flores: radicem habet Narcissi sequentis bulbo æqualem.

Mihi demum conspectus est hic Narcissus anno nonagesimo quinto supra millesimum & quingentesimum, Aprili mense suis floribus onustus apud Theodoricum Clutium, Academici horti Præfectum, Lugduni Bavorum, quo anno bulbi mihi communicati cum ab illo, tum à Cornelio van Hille Ecclesiaste Roterodamensi.

Narciss. x.
qui angustifol.
fol. ii. &
juncifolius x.

DECIMO etiam Narcisso, qui angustiore folio secundus, bina aut terna sunt oblonga folia, angulosa, carnosa, & pæne rotunda, juncis viridioribus & medullofis, levore coloreque quodammodo similia, nec minus flexibilia, inter quæ medius exilit caulis, rotundus, cavus, nullus ornatus folijs, in cujus summo, ex tenui quodam membranaceo involucre, flores terni, quaterni, aut quini prodeunt oblongi (gemelli interdum) forma Narcissinis similes, odoratiore eo qui medio purpureus est, flavi omnino, hoc est tam interiore calice quam ambientibus

Narciss. juncifolius II.

Narciss. juncifolius minor.

bientibus eum folijs, quæ vel mucronata, vel mucrone nonnihil orbiculato conspiciuntur: his succedunt triangula capita obtusis angulis ut reliquorum Narcissorum, nigro & anguloso semine plena, minore tamen quàm aliorum Narcissorum: radix etiam minor, candida, nigricantibus membranis tecta.

Istius genus invenitur minus, gracilioribus, rotundioribus, frequentioribusque folijs, cauliculis è medio prodeuntibus pusillis, unicum plerumque aut alterum florem duntaxat sustinentibus, flavum & odoratum ut alterius, sed folijs constantem firmioribus & magis orbiculatis.

Prior sponte nascitur in montanis pratis non procul Toletis, & circa Guadalupe. Posteriorem uliginosis inter Hispalim & Gades locis cum ipso flore eruebam Ianuario mense: at in Belgicis hortis neuter nisi Aprili floret, vel etiam Maio, licet interdum denuo paullo antè brumam, si mitior sit aëris constitutio.

Intellexi ab Hispanis Narcissi quoddam genus in Hispania inveniri quod omnino juncis etiam sit folijs, sed florem candidum producat, eamque ob causam *Iunquillos blancos* ab incolis appellari: sed cum illum numquam conspexerim, plura hinc adferre non licet. Anno tamen M. D. XCVI. ab eruditissimo viro D. Simone de Tovar paucos bulbos eo nomine insignitos accipiebam: sed aded exiles, ut post multos duntaxat annos illorum flores sint sperandi.

NARCISSVS PRÆCOX PLENO FLORE.

CAP. XIII.

EXPLICATA præcocium Narcissorum qui simplici sunt flore historiâ, eos qui plenum sive πολυφυλλον illum habent & colore quidem variantem describamus.

PRIOR latioribus est folijs quàm primus simplex, & quodammodo carinatis ternis aut quaternis, caulis striatus, nudus, intus concavus, ut in superioribus, pedali altitudine assurgit, qui è membranaceo folliculo summo cauli insidete, ternos, quaternos, aut plures (nam meminimus in hortulo meo Viennæ florere qui septenos habuerit) flores promit, senis albis amplisque folijs, ut prioris simplicis tertium genus, constantes, quibus pro calice sex alba alia folia sunt, minora tamen, & flavi calicis fragmentis sic intersecta & disjuncta, ut nulla calicis forma appareat, sed veluti apophysis flava ad singula interiora folia adnata videatur: odoratissimus est ille flos, & gravedine quadam caput tentans: nullum semen in hoc genere observavi: radix interdum crassissima, multis spadiceis tunicis septa, & frequentibus fibris donata.

ALTER folia, bulbum, caulem, priori aded similia habet, ut neuter ab altero discerni queat, soli flores discrimen faciunt, qui etiam è vaginulâ summo cauli insidente, emergunt terni aut quaterni, priori magnitudine æquales, senisque folijs albis constantes amplum

Narcissus pleno fl ore 1.

Narcissus pleno flore 11.

Narcissus pleno flore 111.

Narciss. plen.
111.

aurei coloris calicem cingentes, ad eò multipliciter mirumque in modum implicatum, ut leucioj flavi polyphyllum florem saturatiorem quodammodo æmuletur: odor perinde suavis ac in priore.

TERTIVS folia & reliqua omnia superioribus ferè similia habet, sed paullo minora: flores etiam in hoc minores, sex albis folijs constantes, medium calicem flavum & plenum habet, emicantibus è medio oblongiusculis angustis foliolis stellatim quasi decussatis, albi quidem coloris, sed cui & viridis foris, & pallidus interiore parte permixti sint: odor ferè qualis in priore, sed nescio quid magis aromaticum spirans, medius inter narcissi & muscari odorem.

Omnes Byzantio allati: primus quidem sæpissimè, nam singulis annis, cum alijs bulbaceis stirpibus Viennam mittebantur: alterum duntaxat conspexi in horto Generosæ Dn. Vngnadin, anno M. D. xxviii. præcedente Autumno illi cum alijs & simplici niveo flore missum: tertium habui munere Philiberti de Bruxellis Cæsarei dapiferi cum plerisque alijs bulbis sub anni M. D. lxxv. initium. eodem quidem anno & sequentibus folia produxit, at nullum florem. toto anno M. D. lxxix. latuit, ut perijisse existimaverim. anno subsequente Martio denovo prodijt, & Aprili ternos flores, quales modò descripsi tulit: tulit & proximo subsequente anno plures dum in Anglia peregrinarer, refe-

rentibus domesticis. Florent etiam superiores Aprili. At huic ante hiemem folia emergere non solèt, sed novo vere duntaxat, eo videlicet anno quo florem dabit. Nam si ante hiemem illi pro-

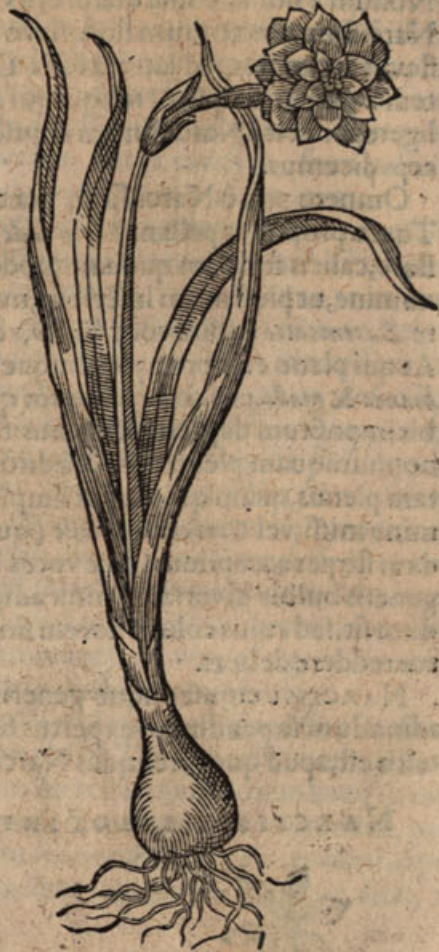
illi prodeunt (rarissimè id fit) proximo anno non florebit. Sæpe etiam in reliquis præcocius Narcissis qui Constantinopoli mittuntur vel pleno flore vel albo medio luteo, accidit, ut sterilitatis indicium sit, si folia ante hiemem emerferint.

ANNI porò M. D. XXCVIII. Augusto mense Byzantio missi sunt magni muneris loco tres crassi Narcissi bulbi Ill. V. Davidi Vngnad Baroni in Zonneg & Pleiberg atque bellici consilij Præsidi, qui Feza Aphricæ urbe recens allati, magnum florem multiplici foliorum numero constantem omnino flavum ferre dicebantur: ille Viennâ discedenti unum donavit, quem, cum propter raritatem mihi carus esset, orto per hiemem committere nolui, sed in fictili summa curâ alui: omnis tamen mea sedulitas inutilis fuit, nam corruptus est. Eandem fortunam experti sunt quos uxori reservarat, ut ex ipsius litteris postea intellexi.

Narciss. plen.
1111. flavo
flore.

Narcissus pleno flore v.

Narcissus pleno flore vi.

QVINTVS è genere Narcissi medio purpurei latifolij Sexti qui ex laxo membrana- ceo folliculo exit, proditque novo vere cum illo, folijs alijsque rebus omnino similis, solum discrimen in flore est, qui sex quidem majusculis folijs latè expansis constat, ut ille, sed in calice illo rubra fimbria ornato, alia sex folia paulo minora continet, singula peculiarem fimbriatum caliculum habentia, è quorum medio aliquot alia minuscula folia staminibus permixta prodeunt: suavis admodum est odoris, ad Muscari quodammodo accedens. Singulares ut plurimum sustinet caulis flores, interdum etiam binos, ut qui simplici foliorum textura constantem florem fert.

Narciss. plen.

Floruit mihi Maio mense anni MDCXC. præcedente autumno à Io. Boifoto Bruxellis missus. Eodem tempore pro pleno etiâ Narcisso accepi ab honesto viro Ioanne Mermanno Colonia bulbum, qui quidem sequente vere prodijt & in summo caule vaginulam tulit: sed illa exarescens floris spem præcidit. At annus XCI. planè similem superiori esse declaravit. Quo etiam anno mihi communicavit N. V. Philippus de Sivry, Præfectus urbi Montibus Hannoniæ, Narcissi bulbum, qui sequente anno florem tulit illis similem, sed viginti, & pluribus folijs constantem, intercurfante inter illa fimbriato calice ut in jam dicto. At qui Illmo Comiti de Arenberg floruit anno M. D. XXCI. quatuor & sexagena folia habuisse scribebat ad me idem Boifot, & unicus bulbi, quem ab eodem Comite impetraverat, prole superiore Augusto cum alijs aliquot raris bulbaceis stirpibus ad me mittebat: verùm tabellario, cui pyxidula, quâ inclusi erant, tradita erat Coloniam ferenda, in prædones incidente, cum illi ad junctis perijt magno meo dolore.

SEXTVS paullo angustiora videtur habere folia, alioqui non dissimilia: bis floris specimen Viennæ mihi dedit, sed vitium fecit, Francoforti toto biennio folia duntaxat novo vere dedit: an id accidat propter fœcunditatem, proles enim singulis annis satis liberaliter sub-

Narciss. plen.
VI. albo flore.

ministrat, ignoro: at qui bulbum cum hac icone mittebat honestus vir idemque rei herbariz studiosissimus & diligens observator, Iacobus Plateau, civis Tornacensis, mihi significabat unicum summo caule ferre florem sub Maij mensis finem, totum niveum, & multiplici foliorum texturâ constantem: hujus radix minor est quarto genere.

Vnde primum in Belgicam illata sint quartum & quintum genus ignoro: quod autem Mermannus communicabat, ex Regis Galliarum horto desumptum fuisse intelligebam.

Nomina.

CETERVM hi flores *Ναρκίσσοι* à Græcis, Narcissi à Latinis appellantur, Galli peculiare nomen non habent, *Narcisses* tamē nominare possent, Germanis *Narcissen* rosin dicuntur. Priori simplici flore *Lirio blanco* ab Hispanis nomen impositum: alteri *Lirio blanco* & *Cebollinas*, à quibusdam etiam *Narcisso de Sevilla*, id est, Narcissus Hispalensis, vel quod circa Hispalim plurimus nascatur, vel quod à me primum, deinde ab alijs ex eâ urbe sit missus. Ejus altera species *Iunquillos blancos* appellata fuit, tametsi præter floris formam nihil affine habeat cum Narcisso juncifolio. Tertij & Quarti historiarum Turcicum nomen adscriptum. Octavum & Nonum à similitudine quam ejus folia cum juncis habent, Hispani *Iunquillos* vocant, nos Narcissum juncifolium flore flavo vel tenuifolium diceremus, ad differentiam Quarti, cui flavus etiam flos, sed latiora folia. Dodonæus Bulbum vomitorium esse contendit: quo autem argumento ipse & reliqui qui ejus vestigia sequuntur, id probare possint, libenter intelligerem: certè Narcissorum cujuscumque generis radix vomitum præmansa ciet, ut deinceps dicemus.

Omni porro Narcissum, præter eum quem peculiari nomine *Devebohini* dictum dixi, Turcæ propriè appellant *Serin cade*, hoc est, Regium calicem, quod flavum illud in medio flore, calicis formam quodammodo referat: qui verò mittit ejus bulbos vario corruptoque nomine, ut plurimum inscribunt, nunc *Zeremcada*, modò *Zeremcade*, interdum ineptiore *Zarematta* addita voce *bianco*, vel *giallo*, cum colorem album vel flavum designare voluit. At qui pleno est flore, plerumque *Zeremcada catamer* appellarunt, additis iisdem vocibus *bianco* & *giallo*, pro coloris florum quos mittere se putabant, varietate: tametsi sæpissimè nobis impositum deprehenderimus: nam multos simplici flore hoc nomine accepimus, contra nonnumquam pleno flore præditos, hac simplici *Zerin cada* inscriptione. Interdum etiam tam plenus, quam qui amplo simplici est flore, præsertim crasso præditi bulbo, *Penachio* nomine missi, vel *Giul catamer lale* (qua appellatione & Anemonem pleno flore, & alias quasdam stirpes accepimus) quæ voces Rosæ plenæ florem significant. Sæpissimè etiam ejusdem generis bulbis diversa nomina adscripta fuisse cõperimus: ut schedis additis minimè fidentum sit, sed cujus coloris florem sint habituri Narcissi bulbi, ipsa *αὐτοψία* nos docere & certos reddere debeat.

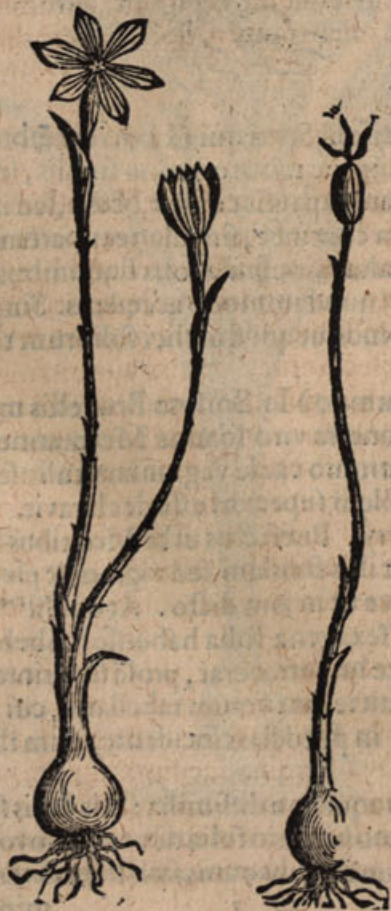
Facultates.

NARCISSI cujuscumque generis radicem præmansam vomitum ciere jam diximus, quem admodum sæpenumero expertus sum: quâ facultate præditam esse, ipse etiam Dioscorides testis est, apud quem reliquas Narcissi facultates requirere studiosos ne pigeat.

NARCISSVS SEROTINVS.

CAP. XIII.

Narcissus serotinus
sive autumnalis
nominis.

Natalis.

Nomina.

Narcissi Persici historia.

VNICVM cauliculum, digitalis longitudinis, gracilem, vacuum habet hic Narcissus, in cujus summo florē Narcissinum odoratū, sex foliolis albis constantem, & in medio exiguum calicem flavum continentem: flori succedit exile trigonum caput, exiguum nigrum angulosumque semen continens: radix Narcisso juncifolio valde similis, minor tamen, multis candidis tunicis, lentoque succo prægnantibus constans, sed nigrâ quadam membranâ tecta. Tota planta amara est, ut superiores Narcissi, verèque dixit Plinius, odorato saporem rarò ulli non amarum.

Nascitur plurimus ad Anam flumen in Turdulis, ubi florentem, & suis capitulis jam maturescere incipientibus eruebam sub Octobris finem, nullis è bulbo natis folijs, nec ulla eorum vestigia observans, quod sanè mihi admirationi fuit.

Incolæ *Toñada* appellabāt, nos serotinum nuncupavimus, possemus & Autumnalem minorem vel minimum dicere: nam Narcissum vix minorem inveniri posse puto.

NARCISSVS PERSICVS.

CAP. XV.

ΑΚΑΤΑΟΣ planè est hæc planta, & floris duntaxat pediculo prædita, veluti Crocum, Colchicumque: exilit ergo è membranaceo cucullo,

Narcissus Persicus.

cullo, tamquam ex vasculo aut theca flos oblongus, Croci aut Colchici floris æmulus, sex folijs cõstans ex flavo pallefcntibus, quorum tria interiora paulo angustiora sunt, externa latiora, & summo mucrone nõnihil incurva, sive ἀπόφυσιν quandam habentia, qua interiorum mucronem amplectuntur & comprehendunt, ingrati odoris, & papaveris quasi virus redolentis, stamina sex medium florem occupant, in foliorum unguibus nata, sed internorum foliorum reliquis longiora, exilit è medio oblongior stilus gracilis, & sine capite. Folia illi sunt Hemerocallidi Valentinx, de qua paullo post, non multum absimilia, lata, plana, ejusdemq; cù illis coloris, hoc est, ad ærugineum tendētis, quæ ut plurimum convolvuntur, aut sese circumagunt: radix crassa, bulbosa, à basi (quæ multis fibris donata est) statim extuberans, intus candida, foris pallidior quidem, sed aliquantum etiam nigricans.

Semel duntaxat Cõstantinopoli allatum est hoc bulbi genus, mihiq; communicatum à Philiberto de Bruxellis, cujus ante memini, anni M. D. LXXV. initio, quem postea varijs amicis cùm in Belgicã tum in Germaniã distribui. Initio Narcissum Autumnalem majorem sequente capite describendum, ex bulbi forma esse coniciebam, in qua opinione valde me confirmavit flos sub finē Septembris emergens. Sed postquam folia non subsequi animadverti, & ineunte demum vere prodire observavi, eaque ab illius folijs colore differētia: tum exactius collatã inter se utraque plantã, dispares esse manifeste deprehendi: ætate breve inter folia

caput pollicem crassum, brevi pediculo inhærens, & summã tellure vix emergens, ferre aliquoties observavi, quod cùm inane esset, seminis conspiciendi spes omnis sublata.

NOMEN schedæ illi additæ inscriptum erat *Zarem cada persiano*, id est Narcissus Persicus. Multum verò convenire videtur cum Narcisso vel Lirio altero Theophrasti, cujus meminit Hæstorix plantarum lib. sexto, cap. vi. florem amplum illi tribuens, coloremq; (ut eruditiores volunt) melinum, non nigrum, figura oblongum, serotinumq; admodum, post Arcturum & circa æquinoctium sese ostendentem, vel, ut sequente capite ait, autumno primis imbribus, quemq; libro VII. historix cap. XII. caulem tantum floris habere dicit, ut crocum, cum omnibus alijs assurgat.

Nomina.
Lirium als.
Theoph.

NARCISSVS AUTVMNALIS.

CAP. XVI.

PERSICO Narcisso valde affinis est hic Narcissus, tametsi neuter flore Narcissum æmuletur, sed folijs, & radice. Quina autem aut sena habet folia, oblonga, pollicem lata, præ viriditate ferè nigricantia, splendentia, humi plerumque sparsa, inter quæ brevis exit cauliculus viridis, rotundus, vix supra terram se attollens, cui insidet flos superiori formã similis, sed brevior, flavi omnino coloris ex membranaceo folliculo emergens, cujus exteriora tria folia interioribus majora sunt, eaque velut amplectuntur, omnia autem mucrone sunt magis orbiculato, quàm Persici folia: sex stamina suis apicibus ornata, & stilus è floris umbilico emergunt: radix crassa est rotunda, intus candida foris, ut Narcissus, nigricans.

Narciss. autumnalis major.

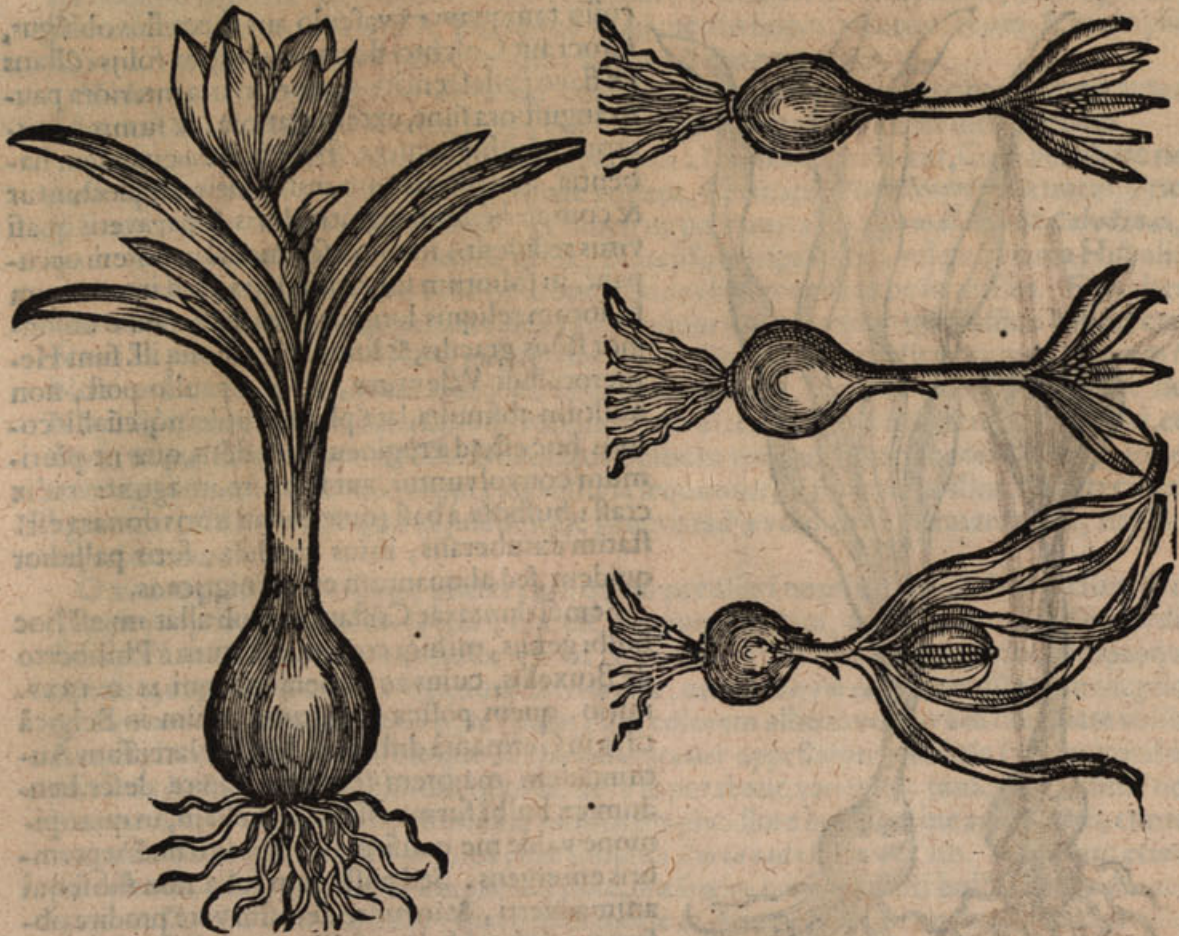
Hujus alia species invenitur angustioribus folijs, in reliquis cum illo conveniens. Sub Augusti finem, & Septembris germinare incipit, & plerumque floret. Gaudet montanis quibusdam Hispaniæ pratis: etiam in Italia sponte nasci audio. Ex Thracia ante paucos annos etiam adferri cepit, cujus bulbos quod siccitate nonnihil palleferent initio Persici Narcissi esse putabam: sed emergentia illico, post quàm telluri fuerunt commissi bulbi, folia, omnem dubitandi occasionem ademerunt.

Tempus.
Natales.

ALTER Octobri mense, quemadmodum Persicus, nudum è vaginula membranacea profert florem sex oblongis & angustis folijs constantem, non æqualibus, nam exteriora paullo longiora & latiora sunt, omnia autem mucronata foris flavescentia & splendentia, interius flava ad majoris colorem magis accedentia, flava stamina medium florem occupant. odoratus est hic flos, soloq; pediculo innitens, supra terram non attollitur: flore jam marcido, emergere interdum incipiunt folia, ut plurimum autem ineunte vere duntaxat, terna aut quaterna, plana, viridia, & splendentia instar foliorum majoris, sed longè angustiora, &

Narciss. autumnalis minor.

ra, & præter aliorum morem sese contorquentia, & cincinnorum instar convolventia: semen primum mihi tulit anno M.D.XCI. initio Iunij in capitulis uncialibus, ferè trigonis, rotundum, nigrum, cui inhærebat albicans quædam & spongiosa ab uno latere materia: radix pusilla, nigra tunicâ tecta, inferioreque sede tenuibus fibris firmata.

Nomina.

NONNULLI vocant hanc stirpem Narcissum autumnalem, alij Colchicum luteo flore, cum tamen nihil cum colchico commune habeat, præter florem, reliqua sunt Narcissi. Quod si à floris similitudine colchicum dicendum, omnia croci genera etiam Colchicum appellare licebit, cum florem colchico similem habeant. Hispani *Açuçenas amarillas*, id est, Lilium flavum: è Thracia verò allatum *Ciden sari* nomine. Posset etiam non incommodè forsitan ad Lirium alterum Theophrasti referri, vel *νάρκισσος ὀπωρινὸς* græcè dici: Secundus autem *νάρκισσος ὀπωρινὸς ὁ μικρότερος*, sive Narcissus autumnalis minor. Verum quidem est mihi missum à Generoso Viro Carolo de Houchin Domino de Longatre Colchici lutei minoris nomine, à Iacobo Plateau verò, Colchici montani minimi lutei appellatione.

Sparganium
Plaça.

SVPR A Valentiam salebrosis & petrosis locis nascitur quædam planta bulbacea binis folijs prædita, humi stratis, longis, crassiusculis ex viridi nigricantibus, Narcissi majoris autumnalis folijs ferè similibus, sed quibus interna parte secundum nervi medij longitudinem alba quædam latiuscula linea ducta est: radix bulbosa multis tunicis constans candicantibus, & lenti viscidique succi plenis, ingrati amarique saporis, foris nigro cortice obductis.

Eam C.V. Ioannes Plaça Medicus Valentinus, pedalem caulem (nam radicem cum folijs duntaxat, eo demonstrante, eruebam) lævem, aliquot in summo flores Lilij æmulos, candidos ferentem habere, deinde rotunda capitula, in quibus exiguum semen contineretur, asserbat, & Sparganium vocabat.

PSEUDO-NARCISSVS.

CAP. XVII.

Pseudonar-
cissus vulga-
ris.

PSEUDO-NARCISSVM illum vulgarem maturè admodum florem proferentem sex pallidis, & stellatim decussatis folijs constantem, magno, longo flavoque & fimbriato calice è medio protuberante ornatum, tanta abundantia in pratis, Londino satis vicinis, crescere certum est, ut in celebri illo vico vulgo *Ceapside* nuncupato Martio mense rusticæ mulieres maximam copiam flores venales proponant, & omnes tabernæ eo flore exornatæ conspiciantur. Crescit & alijs Angliæ, & plerisque Germaniæ locis: meminimus & olim, cum Lovanij humanioribus litteris operam darem, ad silvulam illius, cœnobio vulgo Perck dicto vicinæ, margines legere sponte natum.

Reperitur etiam illius genus magis præcox, alioqui non valde diversum à jam memorato, cujus flos non pallidus, sed aureus instar majoris Hispanici.

Hunc

Pseudo-narcissus pleno flore.

Pseudo-narcissus major Hispanicus.

Pseudo-narcissus minor Hispanicus.

Hunc verò, colorem interdum mutare observavi, hoc est, calicem illum medium non minus pallidum habere, quàm sint sex illa externa folia ipsum ambientia.

Nunc etià apud Belgas in hortis alitur aliud genus prorsus illi simile, folijs, bulbo, ceterisq; rebus, sed diverso flore, qui videlicet medio illo calice careat, & ejus loco, plurima folia externis illis omnino similia & pallida habeat.

AT aliud genus nonnullis veteris Castellæ pratis, & humidis motanis locis, Anglico quidem simile, sed folijs longè majoribus, magisque virentibus, longiore caule, paullo minore flore, eoq; prorsus flavo, & quasi aureo, videlicet tam externis folijs quàm calice: radix hujus crassior est quàm in superioribus.

EST etiam alius, qui novo vere terna aut plura profert folia, majori forma coloreque similia, sed longè minora & angustiora, florem pusillum, majori tamen Hispanico & forma & flavo colore persimilem, insidètem digitali, tenui, viridi cauliculo inter folia emergenti: flori succedit trigonum, obtusis tamen angulis, & ferè rotundum capitellum, in quo semen inæquale nigrum, satis magnum pro plantæ proportionem: radix bulbosa, exigua, foris nigricans. Missus mihi hic fuit primùm à Io. Moutono, Narcissi minimi montani latifolij nomine, deinde à Generoso Dn. de Longatre, pro Pseudonarcisso minimo Hispanico flavo.

Pseudonarcissus pleno flore.

Pseudonarcissus major Hispanicus.

Pseudonarcissus minor Hispanicus latifolius.

NASCITVR verò quibusdam Lusitaniæ Baturixque collibus, Pseudo-Narcissi genus aliud, cui folia non lata ut superioribus, sed valde angusta, sive potiùs juncea; caulis tenuis, nudus,

Pseudonarcissus juncea folijs.

nudus, palmum altus, cujus extremitati insidet flos è vaginula emergens, qui sex folijs ex herbido pallefcentibus & expansis constat, quorum medium calix flavus, calathi instar oblongus, oris præditus non sinuosis & fimbriatis ut superiorum, sed æqualibus: radix exiguo Narcisso similis, intus candida, foris nigricans.

Florebat Ianuario, cum Vlyssipone Hispalim proficiscerer: & Incolæ *Campanilla*, hoc est, Campanulam vocabant.

SED & expressâ meâ Stirpium quas in Hispania observabam Historiâ, misit ad me Ioannes Moutonus Tornacensis pharmacopæus diligentissimus & fidelissimus, idemque rei herbariæ peritissimus, elegâtes Pseudo-narcissi juncifolij icones, quas è plantis, ipsi medio Martio anni M. D. LXXVI. florentibus delineari iusserat: eas porrò aliquot ante annis à quodam è Gallicia redeunte in Cantabrorum jugis erutas accepisse, scribebar.

Harum prior, illi per similis est, quem proximè descripsi: imò illam ipsam esse certus sum. Nam anno M. D. LXXXIII. trium harum stirpium singulares bulbos ad me misit, qui omnes sequente anno non modò egregiè creverunt, sed etiam flores protulerunt ipso Febuario, quia fortè in fictili repositos diligentius adseruaveram.

Pseudo-narcissus juncifol. II. flavo flor.

Pseudo-narcissus juncifol. III. albo flor.

Pseudonarcissus juncifol. folijs II.

Pseudonarcissus juncifol. folijs III.

Nomina.

Alter tenuiora paullo, licet surrecta, habuit folia, florem flavum, hoc est, calicem per oras leviter & tenuiter fimbriatum, & sex illa foliola calicem ambientia, ex herbido pallefcentia, in capitulo flori succedente nigrum rotundiusculum semen etiam tulit: radix pusilla foris nigricans, bulbacea, tenuibus fibris è sede prodeuntibus firmata.

Tertius quaterna aut quina folia habuit tenuissima, & capillaria, viridia, humi procumbentia & sparsa, inter quæ cauliculus emerfit infirmus, palmaris, tenuis, nudus, unicum in summo florem è membranaceo folliculo prodeuntem sustinens, tenellum, candidum omnino & calicis oris fimbriatis: hujus semen non observavi: radix superiori similis. Omnes verò has elegantes plantulas mihi abstulit asperrima illa anni xxvi. hiems.

VULGAREM porrò Dodonæus appellat Narcissum silvestrem: sunt qui putent Theophr. lib. VI. Hist. cap. VII. *βολβέ κωδίων* esse, cujus solū inter coronarios flores, & qui maturè erumpunt, meminit, sive Plinij lib. XXI. Hist. Nat. cap. XI. Codiaminon, quod bis florere ait, vere & autumno. Germani *gelb Hornungs blumen*/ Austriacæ matronæ *gelb beckerl*/ id est, flavum caliculum, & *gelb Wertz blumen*/ hoc est, flavam violam martiam, Belgæ *geel tydelosen*/ Galli nonnulli *Coquelourdes*, alij *Porrien*, à porraceis videlicet folijs appellant.

HEMERO.

HEMEROCALLIS VALENTINA.

CAP. XVIII.

H V I C plantæ, quæ inter Narcissi genera referenda, quina aut sena sunt folia, oblonga, lata, Narcissinis similia, sed planiora, firmioraque, subcineracei quodammodo coloris: caulis inter ea assurgit cubitali interdum altitudine, & Leucoij bulbosi quarti (de quo paullo infra) crassitudine firmior, nudus & sine folijs, qui cacumine promit membranaceū involucrum, & eo dehiscente quinos aut senos, interdū plures flores, Pseudo-narcisso vulgari similes, lilij odorem spirantes, albos omnino: præter externorum sex foliorum nervum, & extremos mucrones, qui viridi colore nonnihil aspersi conspiciuntur: è medio oblongo protuberante calice per oras laciniato exeunt candida sex oblonga stamina suis apicibus flavis ornata & medio longiore stilo, ut lilio albo ferè: marcidis & defluentibus floribus subsunt triangularia capita, in crassitudinem successu temporis extuberrantia, quibus semen continetur nigrum, magnum, compressum, fungosum: radix bulbacea, magna, alba, oblongior, lento humore plena, nigricante cortice obducta, quæ interdum adnatis Narcissorum modo se propagat. Caulis etiam & folia concisa aut contracta lentum humorem exstillant.

Hemerocallidis valentina historia.

In maritimis circa Valentiam Hispaniæ frequens, & toto illo maritimo tractu infra Mompelium, ubi Maio mense florentem, Iulio quoque & Augusto semen maturum ferentem magna difficultate ante multos annos eruebam, tam altè arenâ maris fluctibus aggestâ, mersa erat.

Natalis

Allata etiam est Viennam aliquoties, dum istic vivebam, Constantinopoli, Narcissis varij generis permixta, *Conzambach* nomine, addita inscriptione, albos ac odoratos flores proferre medio inter Augustum & Septembrem tempore: & certè bis autumo florem dederunt recens allati bulbi Generoso viro Wolfgango Christophoro ab Entzestorf Austriaco: sed illæ ipsæ plantæ nullum postea florem amplius tulerunt, quemadmodum nec eæ omnes quas è Gallia, Hispania & Italia sæpius in Belgium delatas, vel semine natas aliquot annis aluimus. Itaque hanc plantam, ut & alias quasdam, in illarum classem reijcio, quæ mutato naturali solo, nunquam, aut rarissimè flores solent, cum videlicet concepto jam in ipso bulbo flore eruuntur, & transferuntur. Aliquot etiâ bulbos ad me Neapoli mittebat Ferdinandus Imperatus, quos cum alijs plerisque (curante Ill^{mi} Viro Ioanne Vincentio Pinello) Francofurti accipiebam ex ea urbe discessurus sub finem Septembr. M. D. XCIII. quos subsequenti anni hiems, omnibus hortis valde noxia, sustulit.

Eo porro tempore quo Mompelij apud C. V. Gulielmum Rondeletium vivebam, Scilla vocabatur, atque ex ea trochiscos qui Theriacam ingrediuntur pharmacopæi parabant: postea Pancratium flore Lilij vocari cepit. Quæ in Valentino littore nascitur, D. Ioanni Plateæ Medico & Professori illius urbis celeberrimo Hemerocallis nuncupabatur, qui eâ liliaceos quidem flores ferre affirmabat, sed flavescentis aut pallidi coloris. Hispanorum vulgus *Amores mios* vocat. Itali quidam *Giglio marino*, apud quos rubro aut purpureo flore inveniari, præsertim Ostiensi portu, mihi aliquando relatum est.

Scilla

Pancratium

LILIONARCISSVS HEMEROCALLIDIS Valentiniæ facie.

CAP. XIX.

Q V A N Q V A M cum Hemerocallide Valentina magnam affinitatem habeat, eodem tamen capite non complectendam, sed peculiare caput illi tribuendum operæpretium duximus: notas enim quasdam habet ab Hemerocallide alienas.

Semine autem ex Italia misso nata est hæc planta Ioanni Bidaut Canonico Insulano, rei herbariæ (ut intelligo) studiosissimo, qui floris iconem N. V. Ioanni Boifot mittebat, is verò ad me, anno M. D. XCII.

Iacobus etiam Plateau, cujus frequens in meis Observationibus mētio, eodem anno scribebat similem plantam ipsi natam semine Florentiâ misso Martagonis rarissimi appellatione, quod tamē ipse, propter dissimilitudinem aliter appellare maluisset. Sequenti anno, meo rogatu

rogatu

Lilio-narcissus Hemerocallidis facie.

Lilionarcissus
biflorus.

rogatu ejus imaginem misit, & litteris ad me exaratis descriptionem addidit, quas, quoniam gallicè loquebatur, latinas sic faciebam: Mitto, uti petieras, iconè ejus Narcissi, quem satione adquisivi, & eorum, quæ circa eam plantam observavi, descriptionem.

EIVS bulbus Muscari crassitudinè æquat, vel etiam superat, pauloq; longior est, multis tunicis involutus, quarum extrema fusca est, sequens subrufa, tertia candidior: ejus radices seu fibræ, graciliores & frequentiores, quàm in Muscari: sub Aprilis demùm finem (nullos bulbos memini adedè tardè emergentes) sena aut plura producit folia, duplò ferè latiora quàm Muscari, sed illis breviora, & sub extremum Augustum marcescentia, dissimili planè ratione quàm tua Hemerocallis Valentina, cujus folia Augusto emergunt, deinde tota hieme viridia permanent. Ex eodem bulbo bini interdum prodeunt caules, ferentes singuli, circiter Junium mensem, folliculo inclusos sex aut octo flores parvo lilio non dissimiles, medium occupante parvo calice albo, in multas lacinias per oras secto, odorato, in quo sex alba stamina flavis apicibus prædita, & medius stilus albus: semè in thecis nigrum, minus & magis rotundum Hemerocallidis semine. Ego Lilio-narcissum Orientalem appellarem: sed tuo judicio permitto.

Illius porrò eiconem, ex ea, quam ipse Plateau mittebat, expressam hîc subjecimus.

LEUCOIVM BVLBOSVM.

CAP. XX.

Leucoium
bulbos præcox
minus.

TRIA Leucoij bulbosa radice apud Panones observabam genera: quorum duo præcocia sunt, tertium serotinum. Præcocibus addo aliud peregrè Viennam allatum, deinde minimum genus in Hispanicâ peregrinatione erutum.

PRIMUM, Narcissi autumnalis majoris folijs similima habet folia, admodum viridia & nitida, nò tamen adedè atra viriditate splendentia: caulem è medio illorum exeuntem, sesquipalmarem, nudum, striatum, infirmum, concavum, membranaceum folliculum, sive vaginulam in summo ferentem, è qua unus, interdum alter, rarè tertius erumpit flos, sex folijs æqualibus constans, candidis, sed extimâ & angustiore parte veluti maculâ è viridi flavescente infectis, nutans & deorsum spectans, exigui cymbali modo, medium occupantibus sex flavis staminibus cum candicante stilo, florifq; Spinæ appendicis, sive Oxycanthæ vulgo creditæ odorem referens, nec ingratus: flori succedunt membranacea capitula, pyri modo turbinata, semen ex candido flavescens continentia, oblongiusculum, durum: radix bulbosa est, multis candidis tunicis (extimâ tamen fuscâ) constans, & densâ candicantium fibrarum comâ firmata.

Leucoium
bulbos præcox
minus.

ALTERIVS folia non multùm à superioris folijs forma discrepant, verùm angustiora sunt & firmiora, ad Pseudo-Narcissi vulgaris flavo flore foliorum colorem æruginosum & quodammodo cineraceum magis accedentia: cauliculi graciliores, palmares, nudi & con-

CAVI

cavi è vaginulâ illi insidente, unicum semper florem (plures observare nō memini) prominenti superiore minorem, nutantem etiam & pendulum, atque sex folijs præditum, quorum tria externa omnino nivea, alijs duplo longiora latioraque sunt, radijsque solaribus illustrata, aut sudo cælo, alarum modo se explicant, tria interna breviora sunt, & cordis, ut vulgo ab imperitis pingitur, formam, sive sagittæ crenam referunt, binis viridibus maculis circa crenam foris notata, internè sex viridibus radijs ab umbilico ad extremas oras insignita: medium florem sex etiam staminula crocea, stilusque exilis, candidus, occupant, odor nullus, aut perquam exiguus: similia superioribus ferè capita succedunt, minora tamen, & olivæ virentis formam penè exprimentia, in quibus semen altero candidius: radix superiore minor, multis etiam tunicis albis constans, externâ nonnihil nigricante, & sessili parte multis tenuibus fibris prædita.

Prodit utrumque maturè admodum, statimque inter bina folia florem ostendit vix liquefactis nivibus, quas secundum genus nonnumquam etiam penetrat: Maio mensè semen maturèscit, & folia marcescunt.

TERTIUM genus secundo ferè simile est, ineunteque Martio bina folia promit illi similia, sed latiora, æruginei etiam coloris, floris gemmam ut in illo complectentia: crassiusculus caulis tandem succrescens, unicum florem vaginulâ inclusum sustinet, formâ superiori similem, duplo ferè majorem, tribus externis folijs alarum modo expansis, prorsus niveis, interioribus verò brevibus, bifulcis ut in superiore, simul coëuntibus, & veluti tubulū quempiam efformantibus, foris plerumque circa unguis virescentibus, reliquâ parte albis, oras tamen secundum crenas virides maculæ inficiunt, interioribus verò aut magna ex parte viridia sunt, aut octo radijs ab imis unguibus secundum longitudinem ductis prædita: prioris fragrantiam utcumque æmulatur hic flos, & suavius quidpiam spirare mihi videtur: radix secundo major.

Primum, in silvâ quadam non procul Zolonock Ill. Dn. de Bathyan oppido udis locis solummodo observabam: crescit etiam plerisque Germaniæ locis: Alterum nō modò in Vienne nsi & Leytano saltibus, sed etiam plerisque Pannoniæ pratis: umbra tamen magis delictari videtur: Tertium Byzantio Viennam inferri cæpit, Narcisci bulbis permixtum, post annum M. D. XXII. Sed & simile pænè mittebat Doctis. Imperatus, cum multis alijs bulbis, Neapoli, sub Autumnum anni XCII. è monte Virgineo erutum.

QUARTO quinque aut sex sunt folia Narcissinis similia & virentia: è quorum medio caulis pedalis aut amplior assurgit, nudus, concavus, aliquantulum planus, & binis acutioribus angulis præditus, viridis, è membranacèa vaginulâ quinos aut senos flores summo fastigio proferens,

Leucoium bulbos præcox Byzant.

Natalis.

Leucoium bulbos ferocis. majus L.

Leucoium bulbos ferotin. majus. 1.

Leucoium bulbos. autumnale tenuif.

proferens, tintinnabuli modo pendulos, sex æqualibus & niveis folijs cōstantes, quorum extremam partem virides maculæ inficiunt, senis intus staminibus flavis, medioque lacteo stilo, apice viridi insignito: floribus succedunt magna & trigona angulis obtusis capita, pyri in modum ferè turbinata, nigrum semen orobaceum, Lilia sphodeli flavo flore semini non ab simile continentia: radix crassa & bulbacea multis succulentis tunicis constat, & plurimis fibris donata est.

Natala.

Seriùs superioribus plerumque germinare solet, atque Maio demù mense flores proferre. Vno duntaxat inter amnis Pannoniæ loco hoc genus observabam uliginosis pratis supra Warasdinum anno M. D. LXXIX. Memini & illi simile planè, duodeciginta priùs annis eruere in Pratis Lateræ vicinis cum Mompelij viverem.

Sed & ejus genus quibusdam pratis ad Danubium sitis infra Viennam Austriæ nascitur, cujus folia quidem similia, sed pallidiora, nõ aded mucronata, & veluti bifido mucrone prædita: flores item maculis viridi magis pallentibus infecti. Alitur hoc etiam in Germanicis & Belgicis hortis.

Leucoiū bulbos autumnale tenuifol.

QVINTVM cauliculo est palmum alto, gracili, unicum, interdum alterum & tertium ferens florem omnino lacteum, pendulum, sex folijs constantem, & tintinnabuli modo formatum, inodorum, ingrati que gustus, in quo pallida stamina: flore jam aperto, demum prodeunt quaternæ aut quina capillaria viridia que folia: radix bulbosa, satis crassa pro plantæ exilitate, è multis glutinosis tunicis compacta & amara, quæ candicante mēbranâ integitur.

Extremâ Bæticâ, quâ Lusitaniæ contermina est, non procul Badajoz, quam nonnulli Pacem Augustam esse existimant, ad flumen Anam sitam, nascitur, ubi sub finem Octobris & Novembris initio, cum suo flore eruebam Vlyssiponem proficiscens, unde in Belgicam cum parvo illo serotino Narcisso amicis mittebam: qui diu in pensilibus suis hortis utrūque aluerunt, nullum tamen, quod sciam, florem videre potuerunt, & an hætenus bulbos conservarint, ignoro.

Nomina.

PRIMUM genus à rhizotomis mulierculis *Mossvell*/quasi dicas palustrem violam, nominatur: in Germania verò ubi plerisque locis nascitur, *weisse Hornunges blumen*/ id est, candidus Februarij flos, ad differentiam Pseudonarcissi vulgaris, quem *gelb Hornunges blumen* appellari dixi. Alterum ab iisdem mulierculis *weisse vepf*/ & *Suetropfen*/ hoc est, alba viola & niveæ guttæ, ab insigni videlicet candore appellatur. Serotini majoris nullum vulgare nomen intellexi, quemadmodum neque Quinti, quod Leucoium autumnale dici poterit, cum autumnò duntaxat, ut puto, floreat.

SCILLA

SCILLA HISPANICA.

CAP. XXI.

Scillæ hispanicæ flos & semen.

Hic est ille bulbosus, cuius hodie tantum in
 parte Belgica & in Hispania, Nam cum
 primum nati, nunc amplius in Jacobi
 Antoni Cornu partem, & in Hispania
 tumus dicitur, hic excolunt, aduocant
 piceo macerant, ac ad hunc generatim per
 buccinas, subinde ad in multas tunc con-
 fus, sed operantur, in multis tunc
 plebibus extant, & sic hunc in
 nati (opole) prope, & in
 Illud in primum, & in

SCILLÆ historiam plerique dederunt: sed quia nemo haecenus legitimam ejus iconem
 exhibuit, facere non potui quin meis observationibus infererem, cum eam & primum
 emergentem, & florentem, semineq; onustâ, plerisque Hispaniæ & Lusitaniæ locis eruerim.
 Est verò Scillæ caulis plerumque cubitalis aut major, rectus, nudus, absque folijs, pluri-
 mis candidis & stellatis floribus ornatus, Asphodeli minoribus, ornithogalo majori (quod
 quidam Scillam Epimenidiam putant) valde similibus, qui ab imis (uti verissimè Theophras-
 tus Hist. lib. vii. cap. xii. scribit) explicari incipiunt, quemadmodum Asphodeli & quarun-
 dam aliarum bulbacearum stirpium flores: his succedunt triangula capitula compressis an-
 gulis & velut inania, in quibus tamen nigrum, planum, paleaceum semen: quinque, sex aut
 plura demum emergunt folia liliacea, lata, viridia admodum, densa sive carnosâ, humi expan-
 sa, nonnihil carinata: radix crassa est, multis tunicis albis lento quodam humore plenis præ-
 dita, multisq; crassiusculis fibris capillata.

Scilla histo-
ria.

Copiosè nascitur supra Olyssipponem, & plerisque alijs Lusitaniæ & Hispaniæ locis. Floret
 Augusto & Septembri, semen Octobri & Novembri maturescit: folia maturo jam semine,
 & exarido caule, emergunt Novembri & Decembri.

Natales.

GRÆCIS σκίλλα, Latinis etiam Scilla dicitur, cujus Plinius tria genera facit, masculum
 folijs albis, feminam nigris, & tertium cibus gratum Epimenidium, quod angustiore est folio,
 & minus aspero, vel, ut Theophrastus habet, læviore. Hispani *Cebolla albarrana* appellant.

Nomina.

Cum porrò Epimenidia scilla, teste Plinio, edulis sit, Hemerocallidem valentinam, illam
 esse non posse, certissimo argumento est exemplum de duobus piscatoribus, quod interdum
 C. V. Rondelerus referre solebat: id autem est ejusmodi. Istorum piscatorum alter cultrum,
 Hemerocallidis, eo concisæ, succo intinctum, sodali, quem oderat, cibum sumpturo adpo-
 suit: ille bonæ fidei, nec insidias metuens, carnes propolitas secat, ipsq; vescitur, abstimente
 alio, qui se fame premi negabat: post paucos deinde dies miser ille, qui carnes ederat, sublatus.

Scilla epime-
nidia.

PANCRATIUM.

CAP. XXII.

PANCRATIO amplitudo major est, extimæ tunicæ rubent, foliaque ampliora, longiora,
 magis carinata & quodammodo surrecta.

Pancratium.

Abundè crescit in Hispaniæ mediterraneis, aded rusticis exosum, ut me ejus bulbos eruen-
 tem admonerent ne degustarem, præsentaneum enim esse venenum. Germinat cum Scilla:
 florentem autem, aut semen ferentem numquam hanc plantam conspexi.

Natales.

Pancratium.

Bulbus Eriophorus.

Bulbi eriophori hist.

SYNT ergò Bulbo criophoro multa oblonga folia, Hyacinthinis fere similia, non Narcissinis,

Fabiano autem Ilges, ut ad me scribebat anno M. D. XCII. in pensilibus hortis non modò caulem protulit, sed etiam plurimos flores spicæ instar in eo nascentes, sex folijs constantes, seillæ (quantum ex pictura, quam epistolæ conjunxerat, colligere licebat) florum æmulos.

Παγκράτιον ἢ σκίλλα Græcis, Pancratium Latinis dicitur, Hispani eodem quo superiorem nomine donant, *Cebolla albarrana*.

DIOSCORIDE teste Scillæ vires & præparationem habet, eodemque pondere in morbis efficaciter assumitur: cui tamen mitior, quàm Scillæ, facultas inest. Plinius easdem facultates, atque etiam plures illi tribuit. Hispanis rusticis, licet exosa, aliquo tamen in usu est: nam aqua, dum illa assatur, exstillante scabiem utiliter illini, & curari mihi asserebant.

BVLBVS ERIOPHORVS.

CAP. XXIII.

Hic est ille bulbus, cujus florem tanto tempore Belgica videre desideravit. Nam cum primum nacti munere amplissimi viri Iacobi Antonij Cortusi patricij Patavini, plurimis annis summa diligentia istuc excoluimus, atque adhibitâ omni curâ, ut ad florum generationem perduceremus, subinde etiam mutatis terræ generibus, sed operam lusimus: in maximâ tamen amplitudinem excrevit, & se mirum in modû adnatâ sobole propagavit. Et postquam accessit Illustrium quorundam Venetorum qui ad nos scripserunt testimonium, ejus floré (tametsi plus decennio bulbum in suis hortis aluissent) nunquam conspexisse: factum est, ut sterilem esse mutato natali solo, neque florem proferre arbitraremur, præsertim cum id vitium numerosa nucleorum prole abundè compensaret. Verùm aliter rem se habere, anno M. D. LXXV. mense Maio deprehendi.

Nam cum præcedente eum annum brumâ aliquot illius bulbos *Muscari* majoris nomine cum plerisque alijs rarissimis plantis, Constantinopoli rediens attulisset Philibertus de Bruxella, cujus ante memini, & ex illis nonnullos pro nostrâ amicitia mihi dedisset, partem ipse terræ concredidit, partem in pensili horto C. V. Ioannes Aicholtzcius Medicus & Professor Viennensis: mihi omnes perierunt, ille verò duos conservavit, quorum alter etiam floruit non sine ingenti meâ lætitiâ, quam omnibus rei herbariæ studiosis, istius bulbi suis floribus onusti delineatione ad vivum expressâ à peritissimo artifice Martino Rota S. C. Mis sculptore, atque descriptione in Appendice ad Hispanicas observationes, illo ipso anno testatam esse volui. Eam cum denuò in Pannonicis observationibus evulgassem, significavit mihi Generosus Dn. de Longarre ipsi etiam Junio anni M. D. XCIII. flores dedisse. Mihi verò, ab eo tempore quo iconem delineari curabam, illius florem nunquam videre contigit, licet multis annis postea bulbum aluerim mirâ fecunditate plurimas soboles procreantem.

Narcissinis,

cissinis, minus carnosâ & succulenta, duriora etiam, viridia, mucronata, ingrati saporis, quibus minutissimè etiam confractis, tenuia quædâ stamina instar telæ araneæ diduci possunt. Ex horû medio caulis exit cubitalis, aut amplior, rectus, Scinlini caulis æmulus, lævis, nudus, virescens, supremâ parte ad cæruleum colorè tendens, oblongamq; ac densam veluti spicam, in denos vel plures versus, ante quam explicetur, distinctam, primum viridem, sed paulatim (dum sese explicat in flores) cæruleum colorem contrahentem: flores senis foliis stellatim expansis constant, triangulo umbone in medio protuberante, Hyacinthi autumnalis floribus valde similes, inodori, cærulei cum suis, quibus insident, pediculis, & internis staminibus, quorum apices initio purpurei, ubi sese expanderunt, pallescente quadam veluti farinâ aspersi sunt. Incipit florere ab imo, ut Scilla, & reliquæ magnâ ex parte bulbaceæ stirpes, flores racemî aut spicæ instar confertos habentes, solêt. Semen observare voluimus, sed flores admodum caduci, statim marcescere cœperunt, & relictis tantùm in caule pediculis deciderunt. Radix crassa & bulbosa est, è plurimis tunicis albis contexta, tomentosa, & veluti araneæ telis obfita, multos ut plurimum bulbos ad latera adnatos habens, & crassis oblongisque fibris nitens.

Eriophorus Peruânus.

ALIVD porro elegantissimum Eriophori genus ab eruditissimo viro Doctore Simone de Tovar Medico Hispalense celeberrimo, anno M.D.XCVI. accipiebam, nunquam ante mihi conspectum, quod jam descripto adjungendum putavi.

Eriophorus Peruânus.

MULTA id ex radice promit folia, surrecta initio, deinde in terrâ sese inclinantia, dèsa, carinata, instar foliorum Hyacinthi, viridia, splendentiaq; quæ minutim cōfracta, tenuissima stamina præbêt, haud secus ac Primum genus: inter hæc folia sesquipedalis nascitur caulis, teres interdû & gracilis, firmus tamè, nudus, virescens, qui summo fastigio plurimos fundit flores, initio quasi in spicâ congestos, deinde ab infimo sese explicare incipientes & in latitudinè expandentes, sex foliis stellatim decussatis cōstare deprehenduntur, coloris purpurei, circa umbilicû autè cærulei, ut & prominens umbo, atq; sena quæ illû ambiunt staminula lata, flavis seu pallidis apicibus prædita, singula florû folia per longitudinè secante venâ ex atro purpureâ; odor valde tenuis & exilis: oblongis verò gracilibusq; innituntur flores pediculis ex viridi purpurascētibus, quorû singuli ex appendicularû candidarum & membranacearum sinu prodeunt: floribus successerunt trigona mucronatâq; capitula, semen continentia rotûdum, nigrum semini Hyacinthi Anglici seu Belgici par: bulbus ejus crassus, longiusculus & quodammodo pyramidalis, ex albo flavescens (cujus squamæ, perinde ac in priore, molli lanugine plenæ) infimâ sede multis crassiusculis fibris prædita: floruit extremo Maio insequente.

Ceterum, cum diligenter hanc stirpem considero, & cum Hyacinthi stellati Peruâni iconem confero, plurimis notis convenire comperio, & illâ ipsa iconem hanc stirpem, aut illi parem, expressam esse, pænè mihi persuadeo: illud solum interest, quod iconi folia non carinata, sed medio nervo protuberante & sublevato adpicta sint, tum radix nimis obtuso mucrone. Hanc ob causam Lectori optionem relinquo, ut quo loco volet, iconem adapter.

Eriophorus, Laniferi nomen huic bulbo inditum, ob tomenti copiam, quod lanæ modo in stamina diduci potest.

Nomen.

Theophrastus inter veteres, lib. VII. Plant. Hist. cap. XIII. Eriophori meminit bulbi, illum in littoribus nasci, lanamq; sub primis tunicis habere, ex qua togæ & aliæ vestes cōficiantur: deinde, quod internum est in eo bulbo, mandi: cujus in hoc nullum periculum fecimus.

Ejus etiam meminit Plinius lib. XIX. Natural. Hist. cap. II. Theophrasti testimonium adferens: & Athenæus lib. Deipnosoph. II.

Sed satis mirari nequeo, quosdam scribere non esse veritos, Dodonæum vidisse in Ill. V. Ioannis Brancionis orto Eriophorum illum bulbum, cujus iconem exhibet in appendice ad Purgantium historiam; cum tamen disertè scribat, Eriophorum quidem vidisse (primum

videlicet quem hoc capite nos describimus) at florem numquam. Iconem autē quam illic addidit, acceptam fert illi, qui, me urgente, eam miserat. Et certē Dodonæum aliquoties admonuisse memini, ne evulgaret, quod mihi admodum suspecta esset illa icon.

HYACINTHVS ORIENTALIS.

CAP. XXIII.

DE Hyacintho orientali quidquam scribere non erat animus, quia à plerisque prodita est ejus historia: cum verò de isto flore quædam observaverim ab illis vel non animadverta, vel neglecta, præter institutum facturus non video, si ea hic protulero.

Hyacinthus orientalis.

Hyacinthus or. πολυανθης.

Hyacinth.
orientalis.

PRÆTER illum ergo qui omnibus jam satis notus est, cujusque florem coloris intensio-
ne vel remissione admodum variare deprehendi (nam totus quasi cæruleus, vel subcinera-
ceus, vel dilutius purpurascens & hilaris, aut saturatè purpureus & ad violæ nigræ ferè colo-
rem accedens invenitur) in meo hortulo alebam, cujus bulbus reliquorum magnitudinem
non admodum superabat: sed folia firmiora erant, caulis etiā inter illa prodiens major, cras-
sior, vicanos aut plures flores proferens, alijs quidem similes, sed ex cineraceo quodam mo-
do purpurascens, omnesque in unum latus propendentes, reliquis non minus odoratos:
semen in triangulis capitibus minus altero.

Hyacinth. or.
πολυανθης.Hyacinth. or.
πολυανθης.

Hujus semine nata mihi est planta πολυανθης, cujus caulis cubitalis, crassus, firmus anno
M. D. XXCV. decem & septem flores habuit, non ejusdem cum matre coloris, sed purpureos
floridiores, & sub illis binos ramulos, quorum singuli quinis floribus erant onusti: sequente
tamen anno nudum tulit caulem paucioresque flores, cum longè plures expectassem, quan-
doquidem primo foetu tam fuisset fertilis.

Hyacinth. or.
πολυανθης
Jac. Plateau.

VERVM diligentissimus & eruditionis non contēndæ Jacobus Plateau mihi scripsit,
Hyacinthum alere se valde amplis folijs, magno, crasso, firmoq; caule, multis floribus præ-
dito, colorem non addidit, sed iconem misit Hyacinthi polyanthi majoris nomine insigni-
tam, qualem hinc exprimi curavimus.

Habeo quidem unam stirpem valde lato folio & saturatius virescente præditam, cujus
caulis etiam crassus, firmusque, sed in ferendis floribus parciior, utpote qui plures dens non
det, cōsque non ad latus unum spectātes & cōversos, sed omni latere æqualiter quasi sparfos,
saturatius purpurascens: capita etiam saturatius virentia, quasi purpuræ inperso colore.

Hyacinth. or.
albus purpu-
rei sem. nat.

CETERVM, quod silentio minimè premendum duxi, Generoso Wolfgango Christopho-
ro ab Entzestorf, semine à me communicato natus est Hyacinthi bulbus, qui Aprili mense
anni

Hyacinthus orient. πολυανθεος alter.

Hyacinthus orient. niveus.

anni M. D. XXCI. florere cœpit, & sequentibus annis similes primis flores proferte nõ desijt. Eius folia alijs similia sunt, paulò tamen dilutiùs virentia, inter quæ caulis emergit satis firmus, senos, septenos aut plures (habui enim duodenos & quatuordecim) interdum flores proferens crassiusculos, interiore parte omnino niveos, foris etiam albos, sed quorum externa tria folia ad *ἰσχρολευκον* colorem quodam modo accedunt, non minùs tamen odoratos quàm superiores Hyacinthos: ijs succedunt trigona capita dilutiùs virentia, semen etiam nigrum continentia: radix satis crassa, candicans, multis fibris donata.

ANNO porrò M. D. XXCVII. Byzantio accepit Generosa Dn. Vngnadin magni muneris loco, & pro Hyacinthis niveo flore, quatuor exiguos bulbos à reliquis discretos, quorum duo candicantes erant, alij dilutè purpurei & coloris admodum floridi: utriusque generis unum mihi dedit: purpureum utriusque subsequens hiems corrupit, tamen si mei magnam curam habuerim, alter paucos dedit flores eòsque omnino niveos, altero minores, ut etiam tota planta multò tenerior & infirmior est.

Diversis autem ab utroque, qui pro albo Hyacintho hætenus est habitus, cujusque unicam stirpem à C. V. Alphonso Pantio missam alebat in pensilibus hortis Ill. Ioan. de Brancion, cum Viennam evocatus sum ex Belgicâ: hujus postea plures bulbos Viennâ illi misi, nam istic satis frequens erat, cum valde sit liberalis in sobole generâda. Sunt verò illius flores ante quam explicentur, albi, sed aperti oras tantum albas habet, reliquâ parte quasi carnei coloris, cum tamen senescere incipiunt, ferè toti nivei fiunt.

T V R C Æ omnes Hyacinthos hætenus acceptos *Zambul* appellatione miserunt, additâ voce *Indi*, cum Indicum, vel aliâ quapiam, cum locum unde acceperint, indicare volunt. Florent omnes Aprili.

C E T E R V M huic capiti annectendam censui raram quandam plantam, nec ante annum M. D. XCIII. mihi inspectam, cujus sanè primam cognitionem acceptam feio Bernardo Paludano, Medico, viro doctissimo, mihiq; amicissimo, & (si quis alius) naturalium rerum peritissimo, atque earum opulentissimum atque instructissimum penû habente. Ipsis enim Cal. Decembris, hujus stirpis caulem ab illo accipiebam bipedalè aut ampliozem, firmum, non concavum, enodem, quem tamen per intervalla ambiebant octo, aut novem folia in condito ordine disposita, & ipsum mediâ ex parte amplectètia, ut nodorum quandam speciem præberent, circa imum longiora, & latiora, supernâ parte breviora, omnia tamè carinata, dilutiùs virentia, satis dura, & si quis vel in minimas partes confringeret, veluti tenuissima stamina, inlar foliorum Eriophori vulgaris divulsorum ostendètia: summus caulis definebat

Hyac. orient. niveus.

Hyac. or. ex- albidus.

Nomina.

Hyacinthi Indici biflora.

sinebat in duodenos aut plures flores (quorum unicus dūtaxat apertus, reliqui adhuc clausi) confertim & in spicæ quodammodo formam nascentes, unciam longos, summâ parte in sex lacinias aliquantulum reflexas divisos, florum Hyacinthi Asiatici instar, sed longè crassiores & magis succulentos, non minus forsân, quàm mali citrij flores, sex staminibus è medio prodeuntibus (quorum apices pallidi) & illis breviorè stilo: odoratúsne sit, an odoris expers, me latet, quia satis afflictum vecturâ, & mediâ ex parte confractum accipiebam: qualem autem radicem haberet, non erat adscriptum.

Nomen.

MISSA porrò fuerat Paludano hæc planta, cum inscriptione, *Bulbus Indicus florem album proferens floris Hyacinthi orientalis æmulum*: ego, propter tenuissima illa, ut dixi, instar telæ araneæ stamina, quæ caulis inhærentia folia, vel minutim confracta reddebant, Eriophori genus aliquod arbitrabar, tamen & caulis folijs ornatus, & florum forma refragarentur, nec radix mihi conspecta esset.

Ex epistolâ tamen, quam biennio post ab eruditissimo viro D. Simone de Tovar (qui Paludano plantam communicaverat) accipiebam, cum aliquot ejus plantæ, tuberibus verius, quàm bulbis, scrupulus mihi injectus est, an ad Eriophori genus commodè referri posset: etenim in hunc modum scribebat.

Hyacinthus Indicus tuberosa radice.

Hyac. Orientalis Indicum.

PLANTÆ Indicæ, mihi Hyacinthi Orientalis Indici indigetatae bulbus, pluribus adnatis tuberibus se propagat, è quibus multa prodeunt folia humi sparsa, oblonga, angusta, mucronata, allij foliorum æmula, atque in eorum medio cōplures caules assurgunt rotundi, lōgi, bicubitales, & non rarò altiores, ac ferè tricubitales, duriusculi, leves, minimi digiti crassitudinem nunquâ superantes, unde, ob nimiam illam longitudinem ac tenuitatem infirmi, obliquè quo tēpore flores ferunt, se contorquent, & humi plerumque procumbūt, nisi bacillis aut adminiculis sustineantur: hos autem caules, per intervalla, singularia folia alternatim latâ basi ambiūt, breviora multò, sed magis acuminata, quàm circa radicē: atque in eorum summo permulti spicatim cohærentes insident flores, candidi, Hyacinthi orientalis floribus similes: hanc verò plantam Eriophori bulbi genus esse, non facile assentiat. Hæc Tovar, ad ipsum enim scripserâ, ex ijs, quas in folijs caulis inhærentibus deprehenderam, notis Eriophori genus mihi videri.

Et cerrè quæ mittebat, quæque ab Illmo Comite Arembergio post accipiebam tubera, insequente Sextili folia producerunt longa, humi sparsa, carinata instar foliorum Eriophori, sed angustiora & lōgiora, in mucronem longum desinentia, seseq; invicem amplectentia, quemadmodum Iridis latifolia,

caulis expertis, folia, quæ vulla & confracta, non secus in stamina diducebantur quàm breviora illa caulis annexa: radix tuberosa est, Ari Ægyptij, sive Colocasix instar, sed longè minor, adnatis se propagans, nonnullisque fibris prædita, ut ex subjectâ icone videre licet. Itaque si Hyacinthus nuncupanda erit hæc planta, Hyacinthum Indicum tuberosa radice, appellare licebit.

Hyac. Indicus tuberosa radice.

HYACINTHVS HISPANICVS.

CAP. XXV.

Hyac. Hispanicus.

DODONÆI Hyacintho non scripto valde absimilis non est hic Hyacinthus: folia tamen profert non adedò splendentia, nec humi strata, sed potiùs surrecta, breviorè caulem, flores dilutius purpurascens, & ad cæruleum colorem quodammodo tendentes, quorum odor etiam magis obscurus: semen, radix, ferè conveniunt.

Floret eodem tempore cum Dodonæi non scripto, nempe sub Aprilis finem & Maio.

Hunc in Hispanicâ meâ peregrinatione non observavi, sed paucos ante annos è Belgicâ missum accepi à Generoso Dn. de Longatre, Hyacinthi Hispanici inodori nomine. Vnde porrò ille habuerit, mihi incòpertum.

CETERVM

Hyacinthus Hispanicus.

Hyacint. obsoleti coloris Hisp. serot.

CETERVM non scriptum Dodonzi, non modò circa Machliniam & Bruxellas non potestremas Belgicæ urbes in pratis quibusdam & silvulis nascentem conspexi: sed in Gallicæ parte, Belgicæ vicinæ, vulgo Picardia dictæ, in silvulis erui dum Luteriam proficiscer: nusquam tamen abundantius, quàm in pratis herbidisque locis Londino vicinis, & etiam longius ab eâ urbe distitis, ubi eruere memini qui cubitali constant caule, & tricenos haberent flores, modò intensius purpurascens, modò dilutius, aliquando etiam omnino niveos (quales etiam apud Bruxellas nasci solebant) vel mediâ ex parte purpureos, alterâ candidantes: sed carnei coloris etiam inveniri, non modò ad me perscripsit honestus vir, & diligens pharmacopæus Iacobus Garetus iunior Belga, verùm etiam binos ejus bulbos postea misit, quorum alter corruptus, alter elegantem carnei coloris florem tulit, M. D. XCI. deinde mirum in modum prolibus auctus est.

Hyac. non script. Dodonzi.

HYACINTHVS OBSOLETIOR HISP.

CAP. XXVI.

QVINA aut sena habet hic Hyacinthus folia, oblonga, carinata, succi plena, coloris ex cineraceo virescentis, Muscari foliorum æmula ferè, angustiora tamen, flexibilia, orbiculato fermè mucrone, candidâ venâ interiore parte per longitudinem excurrente, ingrati saporis: prodit caulis è medio foliorum, pedalis longitudinis, vel etiam amplior, gracilis, firmus tamen, nudus, denos, duodenos, interdum etiam vicanos flores per intervalla ferens deorsum spectantes, Hyacintho Anglico non multùm absimiles, senis folijs constantes, quorum terna exteriora valde reflexa sunt, interiora non aded, sed veluti tubulum quemdam imitantia: color in his valde obsoletus, ut qui ex purpureo, pallido & virescente permixtus videatur, odor nullus: semen fert in triangulis capitulis, planum, nigrû, cartilagosum, circinata ferè rotunditatis, scillæ semini pænè par: radix globosa & rotunda, multis candicantibus tunicis constat, & numerosis fibris scissili parte prædita est.

Hyac. obsol. Hisp. serotini historia.

Sponte nascitur quibusdam Hispaniæ locis, unde primùm in Belgicam delatus, nonnullis amicis floruit, à quibus semine communicato, natæ mihi sunt plantæ Viennæ, quæ aliquot annis nullum semen tulerunt: anno verò M. D. XXCI. & sequentibus abundè, quinimo semina M. D. XXXIII. nata, atque simul ac maturissent circa matrem sata, illo ipso anno germinarunt Septembri, & quædam ex illis plantæ biennio post flores dederunt, deinde capitula suum semen continentia.

Serò germinat, & folia in Autumnum seruat: Iunio autem cû Lilijs floret; flores etiam, semine ex eodem capite excepto natarum stripium variare solere observabam, ut alij alijs obsoletiores conspiciantur.

Varietas.

Hyacinthi obsolet. Hispan. ferot. semen.

Nomina.

X varij bulb-
bi à Hollebe-
quo misit.Muscari hi-
floria.

Muscari obsoletiore flore.

Coloris floris
varietas.

CVM in Belgicam amicis primùm mitteret hunc bulbum Franciscus Hollebeque, Regis Hispaniæ Simplificista & hortulanus in Aranjoez, nomen adscriptum erat Hyacinthi flore coloris cineracei & terrei. Et sine dubio inter Hyacinthi genera recensendus est.

Addiderat præterea sequentes bulbos, vnum quatuor aut quinque flores gestantem albæ campanulæ modo efformatos: Alium campanulæ etiam flore satis magno ad terram inclinato, flavi intus coloris, foris purpurei: tertium flavo flore superiore parte aperto: alium flavo humili flore, cui semen simile *Amores mios*: Narcissum juncifolium albo flore: Narcissum cæruleo flore: Pseudonarcissi genus admodum exile: alium montanum ignotum Croco silvestri similem: Hyacinthum orientalem Hispanicum: & Tulipam Hispanicam, cujus ante memini. E quibus nullum superesse puto, præter Pseudonarcissum & Hyacinthum Hispanicum, quorum descriptionem suis jam locis inserui.

MUSCARI.

CAP. XXVII.

EVICINIS Constantinopoli hortis, ultra Bosphorum in Asia sitis, primum nostræ Europæ communicata est hæc planta, quæ ob suavissimum odorem silentio præmenda minimè fuit.

HABET autem quina aut sena oblonga folia, humi diffusa, & obliquè inflexa, canaliculata, satis crassa & succulenta, Hyacinthi comosi majoris, sive primi Matthioli, folijs perquam similia, & tenuia stamina, si rumpantur, etiam ostendentia, non adè tamen abundè, ut Eriophori folia. quæ cum primum germinant, vel purpurascunt, aut albescunt, interdum pulcherrimo rubro colore nitent. Ex horum medio caulis verno tempore erumpit satis crassus, rotundus & nudus, admodum infirmus pro sua crassitudine: hunc à medio ad summum ferè racematim coherentes ambiunt flores, urceolis propemodum similes, initio interdum purpurascens, aut virides, deinde ex purpurâ virentes, aut cù viriditate albicantes, nonnumquam subcærulei, aliquando nigricantes initio sive saturatè purpurascens, deinde pallidi vel flavescens, vel ab initio pallidi, postea flavi, postremo ubi tabescere incipiunt, nigricantes aut pulli, ijque mucrone quàm in alijs crassiore & obtusiore interdum, qui marcescere incipientes, gratissimum moschi ferè, aut aromatum odorem referunt, licet qui flavo colore est, gravius quidpiam & narcissinum quodammodo spiret: intelligo & niveo omnino flore, atque etiam egregiè rubente inveniri, quos sanè mihi videre nondum contigit. Omnibus succedunt prægrandia trigona & veluti pinnata capita, in quibus semen continetur nigrum, rotundum, magnitudine orobi, aut seminis Hyacinthi primi Matthioli sed majore. radix subest magna, albicans, multis tunicis cepearum modo contexta, & frequentibus crassis fibris ex imâ sede prodeuntibus firmata, perennibus, nec singulis annis marcescentibus & pereuntibus, ut Hyacinthorum, Narcissorum, Tuliparum, Liliorum, & multarum aliarum bulbacearum stirpium fibræ. Ab imo flores explicare incipit ut cæte-

Muscarum flavo flore.

Muscarum caulibus suis filiquis onustus.

ut ceteræ bulbaceæ spicatum vel botryodem florem ferentes. Observavi interdum hanc stirpem, caulem in binos ramos dividere, quorum singuli multis floribus onusti fuerint.

Ad Hyacinthi genera hanc plantam sine controversiâ referri debere, nemo est in Botanico studio mediocriter versatus, qui non agnoscat. Ejus verò primam notitiam amplissimo viro Jacobo Antonio Cortuso acceptam referimus, qui illam Ill. Ioan. de Brancion summo meo amico, & tamquam fratri charissimo, ante multos annos in Belgicam usque mittebat Tibicadi nomine. C. V. Matthiolus ejus iconem omnium opinione exhibet Comment. in Diosc. cap. De Bulbo vomitorio, nullâ tamen additâ descriptione. Constantinopoli verò (unde primùm eò perlata fuerit adhuc ignoramus) semper missa fuit vel *Muscari*, vel *Muschoromi* aut *Muscurimi* appellatione, ob insignem odoris suavitatem, qui ad eorum passillorum fragrantiam, quos ex benjuin alijsque odoratis parare solent, quodammodo accedere videtur: eandem ob causam nonnulli etiam *Muschio greco* vocant.

HYACINTHVS COMOSVS BYZANTINVS.

CAP. XXVIII.

QVATERNÀ, quina, aut sena interdum habet folia, humi ut plurimum fusa & expansa, nonnumquam procumbentia duntaxat, oblonga, Hyacinthi primi Matthioli folijs valde similia, latiore tamen mucrone prædita, & in lateribus veluti tenui lanugine obsita, præsertim infimâ parte, circa eorum exortum, ingrati gustus & nauseam facile excitaturi: ex horum medio, pedalis, nonnumquam major, nascitur caulis, teres & rotundus, nudus, intus fungosus, foris viridis lævisque, quem à medio ad summum sexageni plerumque aut plures ambiunt flores oblongiusculi, oris in sex laciniolas divisis, sex staminulis purpureis intus præditi, inodori, initio candicantes, deinde cum marcescere incipiunt, fusci & inelegantis coloris: pediculi quibus flores nituntur, initio brevissimi sunt, deinde paulatim marcescentibus floribus excrecentes, quatuor unciarum aut ampliorem longitudinem adquirunt, sic ut totus caulis suis floribus ita expansis onustus, aspergillum non minus referre videatur, quàm Hippuris quoddam genus: caulis suprema pars cum florum pediculis purpurascit: incipit florere ab imis: trigona deinde capitula fert, exigua, pro plantæ amplitudine, in quibus paucum semen, interdum in singulis capitulis unicum duntaxat, rotundum, nigrum, Hyacinthi comosi majoris semine minus continetur, interdum nullum, nam ut plurimum capitula inania sunt, nec arbitror unquam plura collegisse ex unicâ, quam habebam plantâ, ternis seminibus, aut (quando plurima) quinis aut senis: radix rotunda, bulbosa, multis candicantibus tunicis constat, exteriori subfusca, & basî multis fibris albis fultâ.

Circiter

Hyacinthus comosus Byzant.

Hyacinthus comosus albo flore.

Notulas. Circiter annum M. D. LXXVIII. primùm allatus est Constantinopoli cum alijs varij generis bulbis, Mag^o V. Paulo à Trautzon Cæsareæ aulae Mariscalco & à secretiore Consilio, in cuius suburbano paucos bulbos videbam Maij initio florentes anno M. D. xxc. Ex eodem tempore nullos missos memini præter unum aut alterum, duntaxat semel atque iterum: quia forsitan non expetitur, cum nulla floris elegantia sit præditus.

Nomina. Quo nomine à Turcis insigniatur, me latet: nam Muscari bulbis semper permixtus fuit: ego propter comæ & florum quandam cum comoso majore Hyacintho similitudinem, comosum Byzantinum cognominavi.

Hyac. comosus albo flore. CETERVM huic non admodum dissimilem & in Belgicâ, & Viennæ aluimus, nullâ aut perpusillâ comâ præditum, cuius flores obsoletioris coloris albicantis, Byzantini floribus satis accedunt, pediculi tamen flores sustinentes in longitudinem non excrescunt, semen & radix satis conveniunt. Vulgare ejus nomen, Hyacinthus comosus albo flore.

Hyac. comosus major. Hyacinthi porrò illius primi Matthioli, sive comosi majoris à quibusdam cognominati, qui in multis orbis Christiani provincijs sponte nascitur, duo in Pannonijs genera observabam. Alterum præcox, latiore folio, crassiore coma, ineleganti tamen, majoreque bulbo. II. Alterum magis serotinum angustiore folio, tenuiore comâ, laxiore verò & elegantiore; hujus flores comæ proximi, ex caruleo purpurascunt, ejusdemque cum comâ sunt coloris, quæ nota in priore desideratur: bulbus etiam minor. Præcox, Maio: hoc Junio floret.

SEMINE autem ex Hispanijs anno M. D. LXXV. Hyacinthi orientalis hispanici nomine misso (cujus tamen duo esse genera statim deprehendi, nam magnitudo dispar erat) Viennæ Austriæ bulbaceæ plantæ mihi natæ sunt, quæ tandem duo Hyacinthi comosi majoris genera pepererunt, à vulgaribus nec florum comâ, nec folijs differentia, nisi quod alterius folia latiora & Muscari folijs proxima, incunte vere duntaxat emergere solebât; alterius angustiora longiora que, etiam ante hiemem: minutius semen Hyacinthi comosi majoris æmulum erat, alterum crassius Muscari semini perquam simile, quæ adeò causa fuit, ut separatim sererem.

Illud autem peculiare in nonnullis, ut præmaturi flores excussi, nigrum sive fuliginosum pollinem spargant ustilagini ferè similem.

Nomina. VULGAREM utrumque Vngari appellant *Kygio hägma*, id est, Serpentinam cepam. Belgæ Brabanti, *Quispel* hoc est, Aspergillum, propter comam aspergilli instar expansam, Hispani *ajo de cigüeñas*, h. e. allium ciconiarum. Non desunt qui Pericarpum bulbum Phnij esse censent, cuius duas species esse dicit libro Nat. Hist. xxv. cap. x. cortice rubro alteram, alteram nigro papaveri similem: sed ex tam mutilâ descriptione, quis sententiam cõmodè ferre queat?

Bulbus pericarpus Elinij.

ILLVD autem verè dicere possum, nullum unquam bulbum gustasse (nam quotquot stirpes inuenio mihi parum cognitae, vel ante non conspectae, gustare soleo, ut de illarum sapore commodius iudicium ferre possim) qui maiorem vomendi appetentiam mihi fecerit isto Hyacintho maiore comoso: ea de causa, illorum sententiam probare nequeo, qui in Esculentorum bulborum classe ponunt.

*Hyac. comosus
major valde
nauseam exci-
tat.*

HYACINTHVS BOTRYODES.

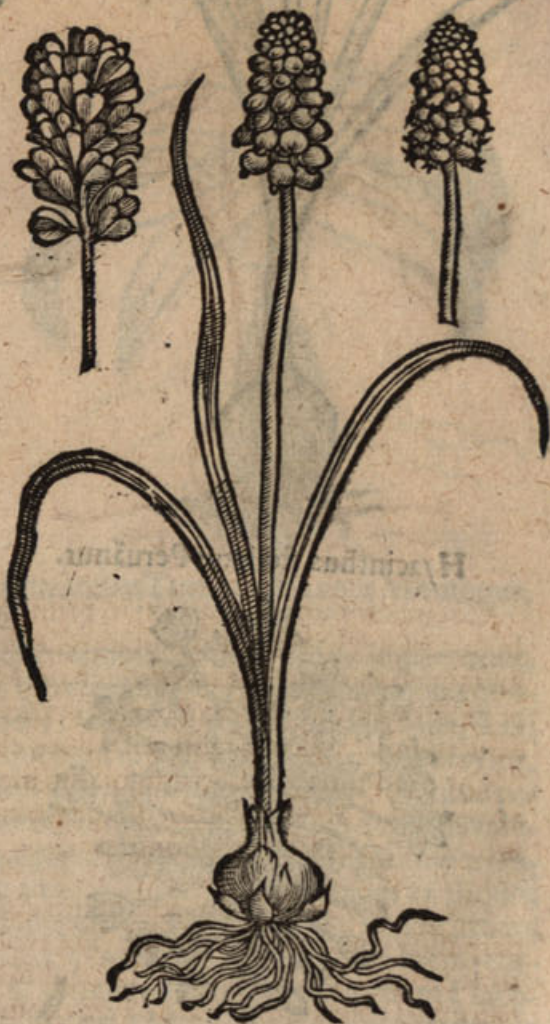
CAP. XXIX.

SPONTE plerisque Pannoniae locis & copiosè nascitur Hyacinthus ille Hispanijs & Gal-
lia Narbonensi vulgaris & passim obuius in agrorum marginibus & secundum vias, quem ego à floribus racemi in modum extremo caule cògestis *βοτρυώδης* cognomino, non-
nulli comosum minorem appellare malunt: nec desunt qui Bulbinem Plinij esse putent
Germani *Hunds knoblauch* id est, caninum allium, Belgæ à racemi instar congesta florum spicâ
Druyckens appellant.

Nomina.

Hyacinthus botryodes I.

Hyacinthus botryodes purp. III.

ETVS duo inueniuntur genera: unum crassioribus, longioribusque folijs, florum etiam racemo longiore, densiore, & odoratiore: alterum minora omnia habet, & magis vulgare est. Istorum duorum generum flores saturum admodum colorem habent, & quasi nigrum.

*Hyacinth. bo-
tryod. purp.
flora.*

EST verò & tertium genus brevioribus, latioribus, firmioribusque folijs, quæ humi dif-
fundi non solent, nec flexuosa sunt ut superiorum, sed surrecta: hujus flores licet superiori-
bus formâ similes, longè tamen aspectu hilariore, dilutioris purpuræ, atque etiam in cæru-
leum tendentis colore præditi sunt. Id genus Viennæ, aut vicinis locis sponte non nascitur,
sed ex Tyrolensi comitatu delatum esse fertur.

I.
II.
III.

Similes porrò omnino plantæ non modò Viennæ, sed etiam ante in Belgicâ è semine Hya-
cinthi botryodis lacteo atque è niveo purpurascente flore (binè enim ejus inueniuntur diffe-
rentiæ) natæ sunt: & inter illas etiam quæ ramosam tulerunt florum uvam, hoc est, quæ uvæ
in modum plures congestos habuerunt racemulos, alios alijs minores & graciliores: quibus
similes plantas semine albi à me communicati natas habuit plures quàm quadragenas III.
Balthasar de Barthyan in Zolonock sub Martij finem florentes anno M. D. XXCV.

*Hyacinth. bo-
tryod. III.
uva ramosa.*

VERVM Hyacinthus *βοτρυώδης* lacteo flore, à superioribus florum formâ non differt,
sunt enim concavi & tumentes, nulla tamen, vel perquam exiguâ odoris gratiâ commen-
dabiles. Is etiam in duas species distingui potest.

*Hyacinth. bo-
tryod. albo
flora.*

Vna enim lacteum omnino florem habet, caulem exalbidum, foliaq; dilutius virentia, &
quasi pallescens: tota etiam planta tenerior, nec nisi primo vere, folia protrudit.

I.

Alterius

Hyacinthus betryodes albo flore.

Hyacinthus stellatus Peruānus.

ALTER etiam elegans, nec mihi cum suo flore, dum hæc scribebam, conspectus: cuius

Alterius flos niveo quidem colore præditus est, sed cui perfusa videatur tenuis quædam & dilutissima purpura, qualis in rosis albis nondum planè expansis, præsertim circa unguis: hæc vetustate & marcescente flore intensior redditur: caulis è viridi purpurascit, foliaviridiora sunt, & infimâ parte quodammodo purpurascencia.

Omnium semina in triangulis quibusdam vasculis continentur, rotunda, nigra, exigua: omnium etiam radix plurimos exiguos ucleos in ambitu generare solet, nulla tamen abundantius quàm duorum priorum. Florent ut plurimum Aprili, interdum etiam Maio, si vernum tempus ob præcedentis hiemis asperitatem serius incipiat.

Lactei prior species olim nobis communicata à C. V. Alphonso Pantio, memini & in Baldo monte erutam à studiosis quibusdam ex Italia reducibus Viennam adferri: Altera ab amplissimo V. Cortuso *Discadi* albi nomine in Belgicam missa.

HYACINTHVS STELLATO FLORE.

CAP. XXX.

MVLTA sunt Hyacinthi stellato flore genera, quorum historiam hoc capite describendam duxi: ad cuius calcem nonnulla etiam de Hyacintho vulgari stellato flore dicemus.

PRIMUM autem locum merito sibi vindicabit elegans & rarissimus ille, quem, ex Peruano orbe delatum, in suo horto alebat Everardus Munichoven (cui hæc studia cordi) & florentem suis coloribus exprimi curabat: ejus deinde exemplar ex archetypo Everardi imitatû, pro nostrâ amicitia, ad me mittebat Nobilis vir Carolus de Tassis, Regius Antuerpiæ Curatorum Præfectus, mense Augusto anni XCII. supra millesimum & quingentesimum.

LATA, crassa, multaquæ (ut ex icone animadvertere licuit) habuit folia, Hyacinthi orientalis, seu potius Eriophori bulbi folijs similia, humi, magnâ ex parte, sparsa, & viridia, inter quæ prodiit nudus caulis, virescens, summo fastigio multis floribus, spicæ in modum simul congestis, onustus, qui ab imo sese primum explicare incipiunt, instar Scillæ, Ornithogali & similium: pediculi oblongi, ex atro virentes, ex gracilium & exiguorum foliorum alis orti flores sustinent, sex folijs stellæ instar expansis constantes, purpurei foris coloris, intus ex purpurâ carulei, umbone, quemadmodum in vulgari, floris umbilicum cum sex staminibus illum ambientibus, occupante. Fuerit-ne odore aliquo præditus is flos, aut in semen abierit, nondum intellexi: radix bulbosa, crassaquæ instar radicis Hyacinthi orientalis, fusco colore prædita foris, & multis crassiusculis fibris ab ima sede prodeuntibus firmata.

Hyac. stellat.
discadi.

iconem

Hyacinth. stellatus Lilij fol. cum flore.

Hyacinth. stellatus Lilij fol. cum sem.

iconem cum sequente descriptione Viennam ad me mittebat Tornaco, Ioannes Moutonus, meâ Pannonicarum stirpium historiâ jam evulgatâ.

ATVLTIT, inquit, qui Pseudo-narcissos juncifolios communicabat, ex iisdem jugis erutum bulbum, Liliaceo satis similem, sed oblongiorem, flavescentis coloris, ut Martagonis quorundam, sive Lilij silvestris & montani purpurei radix: sena autem vel plura fert folia, Lilij albi (ante quam in caulem abeat) folijs similia, è quorum medio caulis exilit pede brevior, multos flores in summo sustinens, Hyacinthi stellati vulgo nuncupati floribus, omninò pares, sex folijs constantes intensè cæruleis, sive violaceis, eminente ex umbilico quodam veluti umbone, cujus causâ Hyacinthum stellatum *λινωφυλλον* appellavi: flori succedunt triangula capitula, in quibus semen. Mittebat etiam ille anno M. D. xxcvi. ejus bulbum ex aliquot pallefcientibus squamis imbricatim dispositis constantem. Sed cum toto bimestri in itinere hæssisset, atque omninò flaccidus ad me pervenisset, terræ commissum subsequens hiems corruptit. Alterum deinde bulbum ab eo accipiebam, & aliquot post annos unum etiam à Iacobo Plateau: sed omnes mihi corrupti. Ejus porro iconem à Moutono etiam acceptam, in appendice ad suam Stirpium historiam, exhibet Lobelius noster. Sed anno M. D. xcvi. ejus bulbum à N. V. Ioanne Boifot accipiebam, qui insequente anno mihi flores dedit.

TERTIO quaterna aut quina sunt folia humi fusa, longa, carinata, dilutè virentia, Hyacinthinis adeò similia, ut ante quàm florem conspicerem, Hyacinthum esse crederem: inter hæc emerfit digitalis ferè longitudinis, gracilis & infirmus cauliculus, priore anno ternos sustinens flores, altero quaternos aut quinos, sex folijs constantes, diluti cærulei coloris, inodoros, qui Solis radijs illustrati, instar florum Hyacinthi stellati vulgaris sese explicarunt, & exalbida sex staminula ostenderunt, quorum apices purpurei, stilo in medio eorum assurgente: successerunt triangula capitula, qualia in vulgari, sed inania, ut semen observare nequiverim: radix bulbosa est, non magna, nigro cortice tecta, & fibris subtus prædita.

Hunc bulbum Byzantio acceptum cum alijs stirpibus Francofurtum ad me mittebat anno MDxc. Generosa Domina Vngnadin, nomine adscripto *Susam giule*, quâ appellatione initio Liliium Susianum insignitum, deinde, Iris illa bulbosa præcox, quam Matthiolus pro Hermodactylo Constantinopolitano exhibuit, Dodonæus pro Iride tuberosâ. Flores mihi protulit Aprili cum alijs Hyacinthis.

QUARTVM Mittelburgi, in Walachriâ Zelandiæ insulâ, alebat honestissimus ac diligentissimus vir Wilhelmus Iasparduyn, ejusdem urbis Pharmacopæus, & prolè anno M. D. xciiii. communicabat: iconem verò cum ejus parvo bulbo (qui periit) mittebat Doctifis. vir Thobias Roelsius illius urbis Medicus.

Hyac. stellat.
Byzantinus.

Hyac. stellat.
subcinere-
cens.

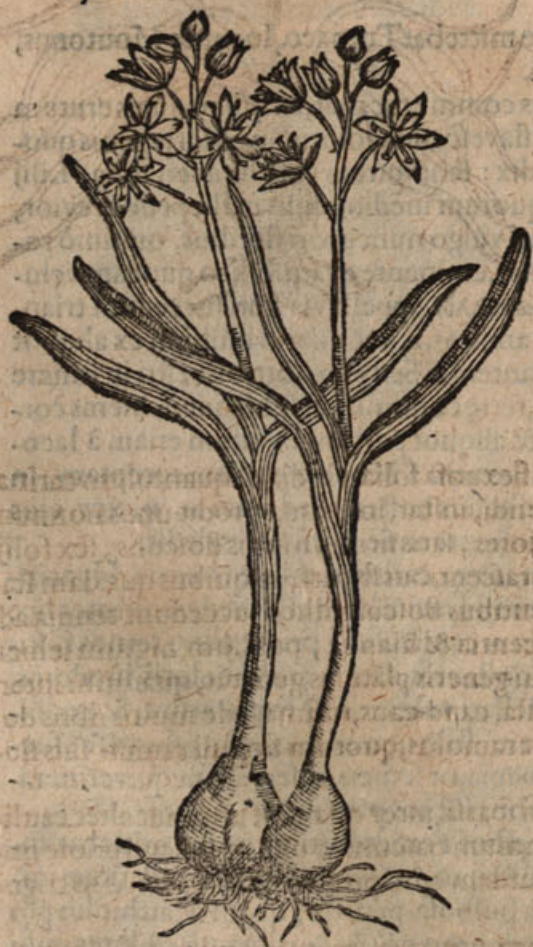

Hyacinth. stellatus Byzantinus.

Hyacinth. stellat. cineracei coloris

Hyacinth. stellatus albo flore.

Hyat. stellat.
vulgaris &
eius varietas.

Is autem multa habet folia humi jacētia, instar foliorum Hyacinthi Anglici vel Belgici ferē: inter quę prodit cauliculus palmaris, vicenos, tricenos, aut plures interdum flores, spicę vel uvę instar congestos, ferens, sex folijs constantes, medium occupante umbone sive capitello, & sex staminibus, non secus ac in Hyacintho, qui stellati cognomen vulgo obtinuit, sed longē dilutioris coloris, & veluti ex cęruleo cineracei: floribus succedunt capitula trigona semen continentia: radix bulbosa est, candida, instar radicis Hyacinthi Belgici.

Floret cum vulgari, hoc est, sub extremum Martium, vel etiam Aprili.

CETERVM in proximis Viennę silvis, atque in Pannonia supra Nemethwywar, quę iter ad Grätziū est, Principum Stirię Regiam, ad villam Kerthwelyes, vulgaris est is Hyacinthus, qui à floribus radiatim expansis, & in stellę formam decussatis, stellati cognomen apud rei herbarię studiosos invenit, is videlicet qui cęruleo est flore: in quo varietatem etiam observabā, alijs floribus magis saturis & ad violaceum quasi tendentibus, alijs ad carneum colorem proximē accedentibus. Habet autem ipsa planta vel terna folia, vel, ut plurimum, bina, ut etiā illi bulbi quos Neapoli Francofurtū ad me mittebat Ferdinandus Imperatus. Qui albo est flore, sponte nascentem nusquā videre mihi contigit: sed binos aut ternos ejus bulbos Francofurti accipiebā munere doctissimi & ornatissimi viri Philippi Stephani Sprangeri Pharmacopęi Palatinalis Heidelbergę: alium deinde exalbido & veluti cineraceo subcęruleo ve flore præditum, Lugduno Batavorū missum à N. V. Ioanne ab Hogelade. Omnes autē in itinere corrupti, dū Francofurtū Leydam meā supellectilē transfero.

Superioribus

Superioribus autem generibus maturius floret, & in triangulis vasculis semen fert, non atrum ut cetera genera, sed fuscum & tamquam fuligine infectum: cui non valde dissimile etiam est illius semen, qui albos profert flores.

Viennenses porrò Matrone cum qui ceruleum habet florem, *Blaw baldrjan* appellant, quasi ceruleum liliū convallium: nam *œnanthen*, vulgo Liliū convallium dictam, ipsæ *Baldrjan* nuncupant. Belgæ, à stellato flore, *Steveten* vocant.

SED & Hyacinthum stellatum vulgari alioqui formâ similem reperiri audio, quorum alter flores proferat suaviter rubentes & quasi carnos, alter flavos: illos autem videre nondum mihi contigit.

HYACINTHVS AUTVMNALIS.

CAP. XXXI.

HYACINTHI autumnalis duo observabam genera, non forma quidem differentia, sed amplitudine: distinctionis ergò causa, in majorem & minorem dividemus.

Hyacinth. autumnalis major.

Hyacinth. autumnalis minor.

M A I O R quina aut sena habet latiuscula & flexuosa folia, viridia, aliquantulum carinata colchici montani hispanici, paulo post describendi, instar, inter quæ prodit unus nonnunquam bini, terni, aut plures cauliculi palmo majores, satis firmi, multis flosculis, sex folijs stellæ instar expansis constantibus & dilutè purpurascensibus stipati, in quibus quædam staminula nigricantibus apicibus prædita: marcescentibus flosculis illico succedunt tenuia admodum & trigona capitula, quæ brevi matureſcentia & hiantia, pusillum nigrum semen ostendunt, quod terræ gremio statim exceptum sui generis plâtulas generat, quæ mihi interdum tertio anno flores dederunt: radix crassiuscula, candicans, infima sede multis fibris donata. Hoc genus mihi interdum cauliculos dedit ramosos, quorum singuli ramuli suis flosculis onusti.

Hyac. aut. nalis major.

M I N O R I plura & exiliora sunt folia, humi sparsa, inter quæ exit unus aut alter cauliculus dodrantalis, nudus, gracilis, circa cujus summum nascuntur radiati flosculi priore minores, & foliolis minus mucronatis constantes, ejusdem cum priore coloris: semen in trigonis vasculis simile, radix candicans, minor.

Hyac. aut. nalis minor.

Primum in hortulo duntaxat alui, sponte natum non vidi, maturius minore florentem, interdum vel sub Iulij finem, vel Augusti initio. Alterum ante quadraginta annos in vicinis Mompelio colliculis florentem sub initium Septembris eruebam; deinde Madritianâ Parisiorum silvâ, eâ parte quâ ad Bononiense cœnobium vergit, arenoso solo & salebroso: postremo Salmanticæ proximis colliculis ad flumen Thormim sitis, lapidoso admodum solo.

Natales.

AUTVMNALEM hunc Hyacinthum appellabamus, quia non nisi autumnno florebat.

Nominabat.

bat. Quidam Bulbinem Plinij esse existimabant: sed Bulbines apud ipsum lib. xx. Nat. hist. cap. ix. descriptio planè refragatur, cui porracea folia & rubicundum bulbum tribuit. Alij Theophrasti τριφυλον esse æstimant, quod lib. vii. hist. cap. xii. inter eas quæ ante foliorum & caulis exortum florere incipiunt, reponit. Verum quidem est, hanc plantam florere incipere ante quàm folia emergant: sed alio loco Tiphyi inter æstivos flores meminit: quæ nota huic non convenit.

ORNITHOGALVM ARABICVM.

CAP. XXXII.

Ornithogali
arabici hist.

OBLONGA habet folia, viridia, carinata, Hyacinthi orientalis folijs adeò similia, ut ab ijs vix discernat quispiam, nisi in hoc studio benè exercitatus, præsertim in plantâ suo caule & floribus viduatâ, minimè autem Narcissi foliorum æmula: inter quæ cubitalis emergit caulis, lævis, nudus, gracilis, virefcens, quam aliquot in summo nascentes cõfuso ordine ambiunt ramuli sive longi pedicelli flores magnos sustinentes, Narcissinis magnitudine pares, sed Ornithogali forma præditos, illorumque modo sub vesperam se claudentes, sex folijs profus albis constantes, medicati odoris & præmansum coriandrum ferè referentis, triangulari capitulo nigro, splendente, medium florem occupante, quod ambiunt sex alba stamina flavo apice coronata: femina numquam adhuc observare mihi licuit, licet singulis annis Byzantio cum alijs stirpibus ejus bulbi Viennam missi fuerint, quorum nonnulli flores dederint: capitula tamen incrementum capientia senescente flore, & ex nigro viridem colorem contrahentia, ut semen datura viderentur, paulatim contabescere cœperunt: radix bulbosa, Hyacinthi æmula, candicans plerumque, è multis tunicis conflata, latâ admodum sede, & in ambitu fibras spargente. Floret Maio.

Belgis primùm cõmunicata hæc planta fuit, missis ex Italia ejus radicibus Ill. Ioãni de Brancion, à C. V. Alphonso Pantio, & amplissimo

Iac. Ant. Cortuso, deinde etiam Constantinopoli cum alijs raris stirpibus accepta. Semel istic florentem vidi: Viennæ autem per sæpe.

Ornith. arabici
natura.

Mira autem est hujus bulbi natura: nam plerumque experti sumus vix ulla folia promere, nisi singulis annis exemptus aliquanto tempore adseruetur, deinde autumnò terræ denuò concredat, tum enim demum germinare solet etiam ante brumam: nullus autem florere mihi conspectus est, nisi recens Constantinopoli allatus. Nam ex illorum est numero, qui, nisi istic eruti jam conceptum in utero florem habeant, in frigidiores provincias translati, nullum dent. Præterea cum frigoris valde impatiens sit, neque in Belgica, neque Viennæ hiemem in horto ferre potuit; sed in sicilibus reponendus, ubi bulbis circa matrem adnatis feliciter se propagare solet.

Nomina.

Ex Italia porrò missus fuit Lilij Alexandrini nomine: Constantinopoli verò semper *Zunbul arabi*, quod Hyacinthum arabicum significat. Viennenses matronæ *weisse Jacinthe*/hoc est, candidum Hyacinthum appellarunt, donec legitimus albus Hyacinthus illis innotescere cœpit, tunc enim, Turcicum nomen imitata, *Arabische Jacinthe* vocarunt. Sed quia ad Ornithogali genera potius referendus videtur, quàm ad Hyacinthos, Ornithogali Arabici nomen indidi, à natali ubi nimirum sponte crescit loco: licet Matthiolus Narcissis, cum quibus nullam affinitatem habet, adnumeret.

ORNITHOGALVM ALIVD.

CAP. XXXIII.

VARIA alia sunt Ornithogali genera, quorum nonnulla ab alijs tradita sunt, pleraque verò à me primùm observata: de omnibus igitur ordine differemus, initium à majoribus facientes.

Ornithogali
majus 1.

OMNIVM autem maximum, porracea habet folia sena aut plura, caulem inter ea emergentem cubitalem aut ampliorem, rectum, nudum, firmum, magnam florum spicam gerentem, qui explicati senis folijs constare conspiciuntur ex albo virefcens, & foris herbaceis omnino:

Ornithogalum majus I.

Ornithogalum majus Byzant.

Ornithogalum Pannon. albo flore.

deinde capita, nigrum rotundum semen continentia : radix subest bulbosa, longa, candida, lento

omnino : ijs succedunt trigona capita nigrum magnumq; semen cōtinentia: radix satis crassa, bulbosa, multis tunicis candicantibus cōstans.

ALTERVM, non minore altitudine assurgentem habet caulem, superiori similem, sed viridiorem, quem à medio ferè ad summum fastigium multo plures exornant flores, priore majores, foris præter oras, quæ albæ sunt, omnino virides, interius verò dum explicati sunt, lactei omnino candoris : semen in triángulis capitibus alteri simile, sed paullo majus & oblongius: radix candidior, & longior interdum in amplam magnitudinẽ extuberat: folia illi longiora, magis viridia, & extremo mucrone acuminato.

Ornithogalum majus II.

Huic ferè simile Tertium, sed paullo humilius, dilutiore etiam caule & folijs, quod cœpit Byzantio deferri alijs bulbis permixtum, nullo addito nomine.

Ornithogalum majus Byzant.

QUARTO quinque aut sex, ante hiemem, ut Arabico, sed præter reliquorũ consuetudinem, germinant folia, humi expansa, angusta, digitalis longitudinis, ex viridi incana, & Caryophylleorum florum altitium folijs forma & colore valde respondẽtia, aliquantulum hirsuta, herbacei gustus & insipidi: subsequente Aprili, folijs flaccescere incipientibus, inter illa exilit dodrantalis cauliculus senos aut plures spicatum coherentes sustinens flores, qui è senis foliolis compositi, Maio mense aperiuntur, interiore parte non minùs lactei candoris quàm in secundo genere, foris nervo viridi illorum dorsa occupante, ut in secũdo & vulgari: triangula

Ornith. Panno. albo flore.

lento

lento humore plena, gustus primum insipidi, deinde acris, foris cineracèa tenui membranâ obducta, & sessili parte multis candicantibus fibris capillata. Illud peculiare habet hæc planta, ut natali loco, ubi sponte nascitur, magna ex parte, cum floribus onusta est, sine folijs conspicitur, aut saltem jam ferè evanidis & flaccidis. At in hortis culta diutius plerumque folia retinere solet, & in majorem amplitudinem excrescit, spicam vicenùm aut plurium florum nonnumquam proferens.

Ornith. vulgare.

QUINTVM est vulgare illud, omnibus certè quas peragraverim regionibus obvium in agris, Ornithogalum, à C. V. Dodonæo Bulbi leucantheri nomine descriptum.

Ornith. aliud vulgare.

Aliud hujus generis alebat Viennæ in cultissimo suo horto, Generosa D. de Heusenstain latioribus folijs, crassiore caule, amplioribus floribus, paullo majore bulbo ex Tyrôlèti Comitatu allatum: alioqui cum Quinto genere conveniens: quale etiam Neapoli ad me mittebat doctissimus vir Ferdinandus Imperatus.

Ornithogalum Hispanic. minus.

Ornithogal. pallido flore.

Ornith. Hispan. minus.

EX parvo orbiculari albicante bulbo sena aut septena novo vere profert Sextum folia, Ornithogalo vulgari ferè similia, sed paulo angustiora, nulla vena candicante per longitudinem secta, è quorum medio prodit singularis cauliculus, interdum & alter, palmaris, teres, sustinens senos, septenos, aut plures flosculos, alternatim quidem nascentes, sed quasi umbellam quandam efformantes, ad eò æquali sunt altitudine, non secus atque in vulgari & arabico, senis foliolis ex albo subcæruleis constantes, totidemque candidis staminibus & medio capitulo subcæruleo umbilicum occupantibus: nulla adhuc capitula vel semen observare potui, torâ comâ brevi à floribus marcescente. Floret Aprili.

Ornithog. Pallido flore.

SEPTIMUM non valde absimile est Bulbo silvestri Fuchsj & Tragi: majore tamen folio constat, cauleque crassiore, licet infirmo: bini que aut terni quos sustinet flores majores, minus flavi, sed ex herbaceo quodammodo pallidi.

Bulbus sil. Fuchsj.

OCTAVVM locum dabimus Bulbo silvestri Fuchsj, cujus cum ab alijs sit prodita historia, eam hic repetere non est necesse.

Ornithog. Fla. Alcmavianum.

ALIUD præterea est Ornithogalum, mihi non conspectum, sed N. V. Ioan. ab Hoghelande de eo me monuit. Binis duntaxat id præditum est folijs angustis, longis, Hyacinthi botryodis vulgaris cæruleo flore folijs valde similibus: cauliculo inter illa prodeunti insident flores flavi, duplo majores, staminibus in medio rubentibus: ejus bulbosa radix ad eò vulgari jam dicto similis, ut si misceantur utriusque bulbi dignosci non possint. Pro Nono haberi poterit.

Ornithog. Pann. luteo flore.

VNICO Decimum prodit etiam foliolo, duas aut tres uncias longo, angusto, exalbici coloris & acidi gustus: juxta quod tenuis uncialis cauliculus, unum aut alterum foliolum sustinens, è quorum medio bini aut terni exiliut flosculi stellati, intus flavi, foris ex viridi purpurascens, sex radiolis & totidem staminibus intus præditi: ijs succedunt pusilla, triangula capitula,

Ornithogalum Pannon. luteo flore.

Victorialis longa.

pitula, semine ruffo, exili, & inæquali plena. radix alba, rotunda, cineraceo putamine obducta, exigui pisi magnitudine. Sed & hoc cultura aliquantulum majus evadit.

Primum satis frequens observabam inter segetes agris Nemethwywar Ill. Bathiani vicinis. Alterum etiam inter segetes Mompeliano agro & per Hispanias: Viennæ etiam mihi natum semine à Rasio Lutetia missio, Moly appellatione. Vtrumque Maio floret. Quartum largissimè provenit aperto illo & late patente campo secundum silvulam pago Lachn imminentem, & in siccioribus pratis secundum Danubium, in monte Badensibus thermis imminente, totaq; illa montium serie, inde usque ad Calenberg excurrente, & Hamburgense monte apertis & gramineis locis. Quintum jam dixi nusquam non esse mihi cõspectum. Sextum mihi communicabat Generosus Dn. de Longatre, Hyacinthi stellaris serotini albo flore inscriptione, & ex Hispania missum dicebat. Septimum observabam in Scitiacarû & Austria-carum alpium pratis ubi silvæ desinere solent. Octavum non modò ubique ad agrorû & silvarum cæduarum margines in Germania frequens, sed etiam apud Vngaros circa sepes & agrorum margines natum vidi. Nonum circa Alcmariam Hollandiæ urbè repertum est. Decimum eodè quo Quartum nascitur loco apud silvulam illam pago Lachn vicinam: sed apico magis delectari videtur, abundantius enim crescit in aperti illius agri margine Meridiei opposito. Observabam etiam in siccioribus agris inter Nemethwywar & Zolonoch oppida sæpius memorata. Hoc cum quarto genere in Belgicam à me missum Brancioni & alijs amicis altero post quam Viennam appulisset (nam Ratisbona secundo Danubio navi vectus sum) anno.

PRIMUM porrò appellat Dodonæus Asphodelum bulbosum Galeni, cum nihil Asphodeli præter florû formam habeat. Octavum Vngaris *Tik tara*, quidam *περδύσιον* Perdicium Theophrasti esse cõsent, quia forsitan lib. Hist. I. cap. IIII. scribit plures illi radices esse quàm folia: adijcit tamen crassas habere radices, quæ sanè nota huic non convenit.

VICTORIALIS LONGA.
CAP. XXXIIII.

Nunc ad bulbaceas illas stirpes progrediamur, quæ stellatis quidem ut præcedentes sunt floribus, verum minoribus, & in unum caput, ut plurimum, congestis: atque, gravi odore nares ferientes, inter Allij genera potius sunt referendæ.

Eius autem quam hoc capite describemus, caulis, digitalis est crassitudinis, fungosus, infimâ parte purpurascens, supernè viridis & striatus, multos in summo ferens flosculos, oblongis pediculis inhærentes, senis candidis foliolis stellatis constantes, ceparum floribus similes, senis intus staminulis, stiloq; præditos: deinde trigona capitula, in quibus semen rotundum, nigrum: caulem circa medium amplectuntur & quasi vestiunt, bina aut terna folia, nervosa, oblonga & lata, Gentianæ majoris folijs penè similia: radix oblonga, extremâ parte bulbosa, multisque

gig. pediculis inhærentes, senis candidis foliolis stellatis constantes, ceparum floribus similes, senis intus staminulis, stiloq; præditos: deinde trigona capitula, in quibus semen rotundum, nigrum: caulem circa medium amplectuntur & quasi vestiunt, bina aut terna folia, nervosa, oblonga & lata, Gentianæ majoris folijs penè similia: radix oblonga, extremâ parte bulbosa, multisque

multisque validis & perennibus fibris donata, multiplici cortice varijs fibris transversim coeuntibus constante, & quodammodo reticulato, involuta, quæ singulis annis feliciter alijs bulbis circa ipsam adnatis se propagat, fibris aded implicatis, ut difficile sit, bulbos conjunctim natos & coherentes, se jungere.

Natales &
Namina.

Copiosè nascitur in Durrenstein, duobus supra Gamingam milliaribus, & mōtanis pastoribus Lanlauch dicitur, quibus magno est in usu adversus corrupti aëris & nebulæ exhalationes. Invenitur & in montibus qui Bohemiam à Silesia determinant, ubi à Germanis Stegwurtz appellatur, quia qui effodiendis metallis operam dant, magnas certasque illius vires se experiri prædicant, ad sese muniendum adversus impurorū spirituum insultus, à quibus frequentissimè impetuntur: unde etiam Victoralis nomen ab effectu inditum contendunt. Matthiolus Allium anguinum vocavit. Iosias Simlerus Allium alpinum nuncupat, Stegwurtz & Sibenhamerz ab involucrorum, quibus tamquam reticulo radix involvitur, multitudine. Vulgus Herbariorum Victoralis longæ aut majoris cognomen dedit, ut à Gladiolo discernant, cujus radicem, ob corticis quo integitur, cum superiore similitudinem, Victorialem rotundam & parvam appellant.

Allium urfinum
Lilium convallium sive
Oenanthe.

CUM Victoralis porrò longæ folijs magnam similitudinem habent Allij ursini folia, licet molliora & teneriora. Frequentissimum autem id est in omnibus Pannoniæ & Austriæ silvis, conjunctim plerumque nascens cum Lilio convallium, sive Oenanthe, Austriacis, ut ante dixi, weisse Baldzian/ Vngaris Zent györgy veraga, hoc est, S. Georgij flos, dicta, & Gyewngy Wyrag à nonnullis, quod significat unionis florem.

Xyphium
minus.

XYPHIUM autem sive Gladiolus minor, cujus etiam meminimus, multis Pannoniæ & Austriæ pratis, & nonnumquam ad silvarum declivi loco strarum margines frequens est, illi simile quod in Hispanijs & Narbonensi Gallia inter segetes nascitur rubro eleganti flore. Sed & vicinis Pragæ, Bohemiæ Metropolis, locis crescit.

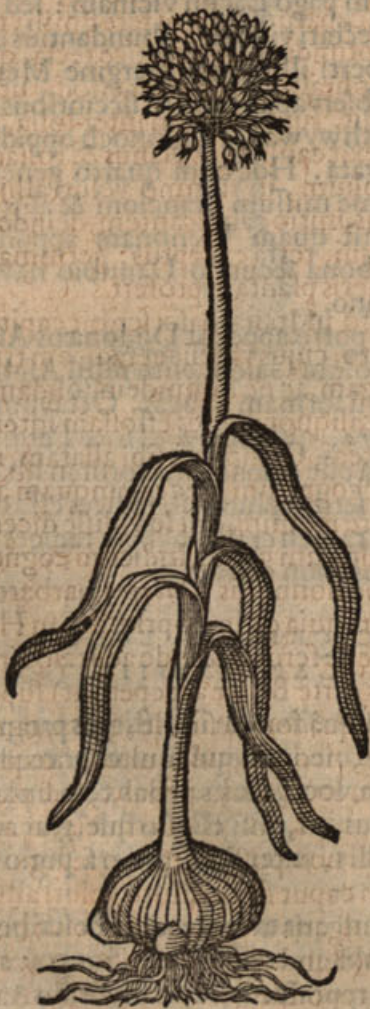
SCORODOPRASVM.

CAP. XXXV.

SCORODOPRASI duo genera evidentibus notis inter se discreta, cum Viennæ vivere, observabam.

Scorodoprasum I.

Scorodoprasum I.

Scorodoprasum II.

PRIMUM oblonga & lata profert folia, porraceis majora, carinata, caulem sesquicubitalem, nonnumquam bicubitalem, digitalis crassitudinis, superiore parte nudum, ferentem in summo caput membranaceo involucreo tectum, ut cepa, quod explicatum, multos flosculos simul congestos cepaceis similes, sex ex albidis foliolis constantes ostendit: quibus succedunt trigona capitula, in quibus nigrum semen, cepæ semini par: radix subest crassa, parvæ cepæ æqualis, multis albis tunicis constans, quæ sessili parte plurimis candidis fibris prædita est, & vetustate in alios majores bulbos sese dividit, atque alios minores ad latera adjunctos habet, gravis, medijsq; inter allium & porrum odoris. Junio & Julio floret.

BICUBITALEM habet Alterum caulem, multis ab infima parte ad medium usque porraceis folijs, priore angustioribus, circumdatum, medio inter porrum & allium odore: reliquam partem nudam, viridem, lævem, summo fastigio sustentem caput è multis bulbis, ut in Moly Indico congestum, & candicante membranaceo involucreo cuspidate longa, viridi, prædito tectum, quod deinde bulbis excrecentibus rumpitur, nudosque bulbos initio purpurascens, postea exalbidos detegit, inter quos flosculi quidam nascuntur: ea caulis extrema pars, cui caput innititur, initio sese cum suo capite convolvere solet, ut serpentis obtorto collo similitudinem quodammodo referat, deinde sensim paulatimque sese explicare incipit, donec tandem caput erigat: radix è multis

nucleis simplici aut duplici tenui membranâ tectis constat, & numerosis exalbidis fibris sessili parte donata est.

Iunij initio suum caput contorquet, Julio verò erigit, eodemque mense bulbos ad maturitatem perducit, qui terræ crediti, sui generis plantas procreant.

Primi

Scorodoprasum II.

Moly Theophrasti.

Primi generis pauci bulbi ornithogali Arabici bulbis permixti Byzantio demum allati sunt paullo post quàm Viennam venissem, quorum unum aut alterum Ill. Ioan. de Brancion mittebam, cum alterius generis aliquot bulbulis. Vnicusquem servaveram mirum in modum se propagavit, ut successu temporis multis elargiri potuerim. Eum autem apud Turcas esse in delicijs, mihi aliquando referebat Ill. Augerius de Bousbeque.

SUNT qui secundum genus *ὄφιον κόροδον* appellent, quia caput cum suprema caulis parte serpentis instar se contorqueat.

MOLY. CAP. XXXVI.

VARIA sunt Moly genera, quorum bina à Veteribus descripta habemus: Homericum, cujus Theophr. Plant. Histor. lib. ix. cap. xv. & post eum Plin. Nat. Histor. lib. xxv. cap. lll. meminere: & Dioscoridæum. De his isto capite agemus, atque etiam tertium quoddam genus addemus, nuper admodum Europæ (ut aiunt) familiare factum.

PRIMUM, folijs est Scillæ tribus aut quatuor, longioribus, invicem amplexantibus, cubitali aut ampliore caule, crasso, concavo, rotundo, foliorum experte, multos flores stellatos, candidos, summo fastigio sustinens longis pedicellis in hærentes, nigro in triangulis capitulis semine, ceparum semini ferè simili: radix crassa, alba, rotunda, nigro cortice tecta, quam negat Theophrastus difficulter effodi, ut Homerus tradidit. Iuxta caulem inter folia, alius plerumque exit cauliculus planus & foliaceus, seu veriùs folium, in summo veluti allij nucleum gerens, initio candicantem, deinde pallescentem, qui, terrâ exceptus, germinat, & ejusdem generis plantam profert.

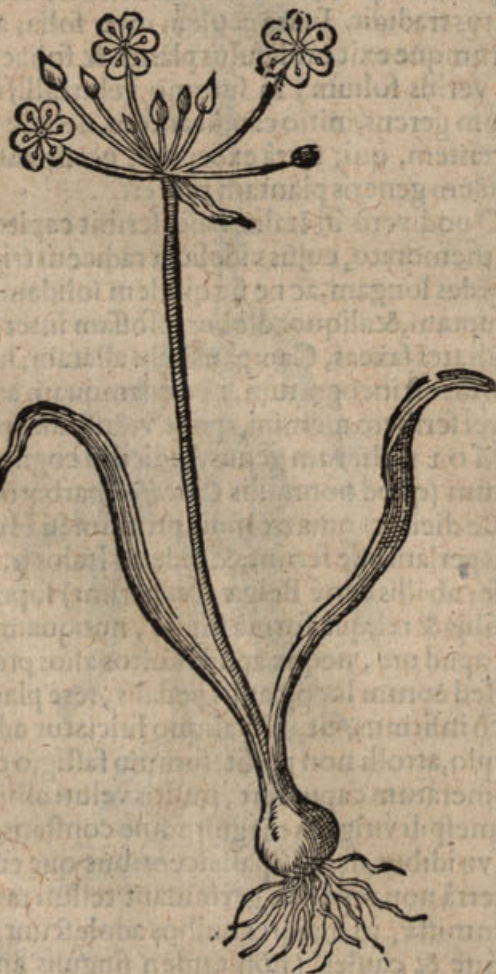
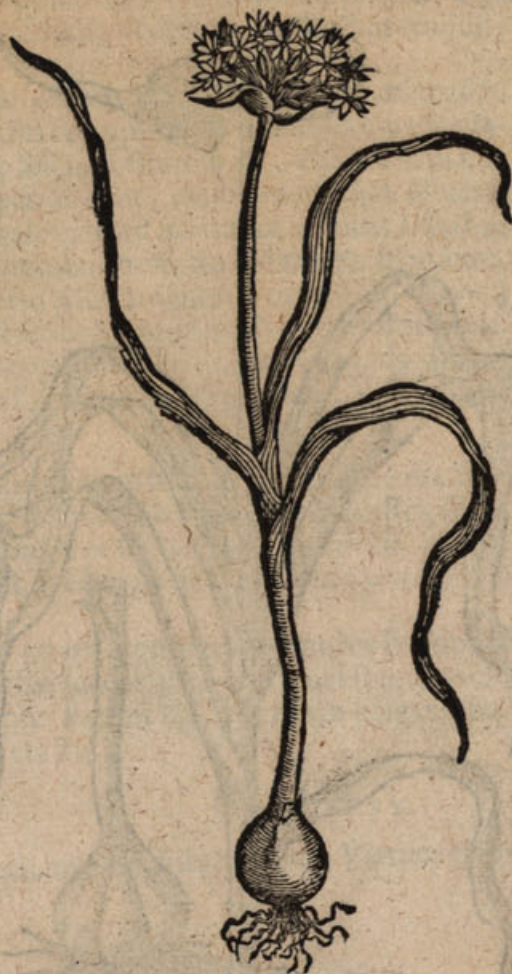
Quod verò in Italia nasci scribit capite supra memorato, cujus videlicet radicem triginta pedes longam, ac ne sic quidem solidam, sed abruptam, & aliquot diebus effossam inter difficultates saxneas, Campaniâ sibi allatam, mihi prorsus est incognitum, nec quemquam audire, vel scribere memini, qui se vidisse diceret.

MOLY alterum genus, Indicum cognominatum (quod nonnullis *Caucasum* barbaro nomine dicitur) quia ex India primum in Hispanias perlatum esse ferunt, & inde ad Italos transivisse (ab illis certè Belgæ acceperunt) superiori folijs & reliquâ formâ simile, nunquam flores apud me, neque apud multos alios protulit: sed eorum loco, caulis pedalis, ferè planus, adè infirmus, ut, nisi aliquo fulciatur adminiculo, attolli non possit, summo fastigio conglomeratum caput fert, multis veluti allij spicis mespili vulgaris magnitudine constans, initio viridibus, deinde pallescentibus, quæ etiam in terrâ non repositæ, germinant: telluri tamen commissæ, in majores bulbos adolescunt, foliaque & caules (non tamen singulis annis, quemadmodum nec ipsa etiam pares) producunt:

Moly minus.

Moly Dioscoridis.

Natalis.

Moly minus
21.

unt: ra lix, ut alterius, cepacea, rotunda, alba, multis tunicis amicta, quarum externa fusca, vetustate sese separans, & in alios bulbos pangens.

Cœpit hoc etiam Constantinopoli Viennam adferri, dum istic vivebam, *Zumbul arabi* bulbis permixtum: & inde forsitan, etiam in Italiam; à doctissimo tamen viro Ferdinando Imperato intelligebam, Neapolitano regno sponte nasci.

BINA aut terna graminaceorum pænè instar folia habet Tertium, mollia, ad terram inflexa, exteriore parte aliquantulum lanuginosa, inter quæ caulis exilit dodrantalis, lævus, rotundus, cavus, summâ parte membranaceum quoddam involu- crum sustinens; è quo multi emergunt flosculi candidi, sex foliolis constantes: radix bulbosa, avellanæ nucis magnitudine, intus alba, succulenta, aliquantulum acris, subingrati odoris, foris nigricantibus membranis involuta.

Nascens hoc Moly, & initio Februarij flores proferens, Gadibus, ea veteris urbis parte quæ in mare protenditur, eruebam, non procul à sacello locum occupante, in quo Herculis templum fuisse ferunt.

PLVRIMVM ad Μῶλυ Dioscoridis accedere mihi videtur, præsertim si pro *πηχίων τρισαίρων*, legatur *δακτύλων τρισαίρων*.

HVIC valde simile est Moly illud, quod Moerkeræ Flandrorum in cultissimo suo horto alebat Ill^{us} Heros Carolus à Divo Audomaro, Dominus de Dranoutre, Moerkerken, &c. Caulisejus palmaris, viridis, denos aut plures sustinens flores, sex niveis foliolis, non mucronatis, ut superioris,

rioris, sed orbiculatis & maioribus constantes, senis in medio staminulis, inter bina porracea quodammodo, sed angustiora folia assurgebat: radix erat rotunda, candicans nucis ponticæ magnitudine, albicantibus fibris prædita. Vnde habuisset ignorabat, sed semine peregrè accepto sibi natam eam plantam augurabatur.

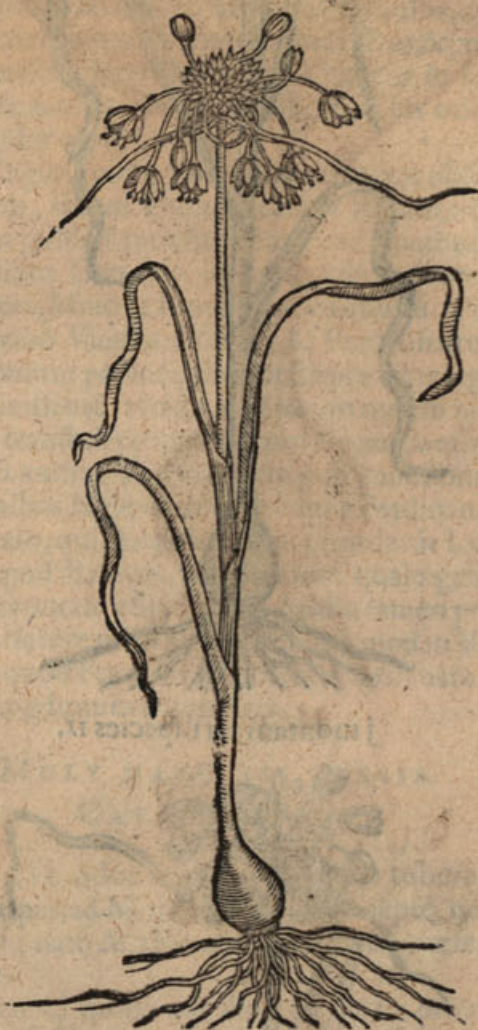
ALLIVM sive MOLY MONTANVM.

CAP. XXXVII.

MVLTA etiam in Vngariæ, Austriæ, Stiriz, Moraviæque montibus Moly sive Allij sunt genera, folijs, floribus vel capitibus inter se discrepantia: quorum maximam partem ab alijs hæcenus minimè observatam fuisse existimo.

Allium seu Moly montan. latifol. I.

Allium sive Moly montanum II.

PRIMUM, caulem habet duorum cubitorum altitudine excrecentem, quem, ad medium usque, ambiunt folia, multò quàm in Allij generibus latiora, longa, porraceis proxima: summo cauli, qui lævis & junceus est, insidet caput è multis bulbis ex atro purpureis simul congestis, satisque crassis conflatum, inter quos in oblongis petiolis nascuntur flores dilutè purpurascens, quibus succedunt trigona vascula, in quibus semen: radix bulbosa, crassa, ex multis nucleis constans, numerosis albis fibris prædita est: sed & bulbi rotundi radici in hærent ijs ferè pares qui in capite nascuntur, qui que, terrâ excepti, plantas sui generis producant. Toti stirpi Allij gravis odor inest. Iunio & Iulio flores & bulbos fert.

CVBITALI assurgit Alterum caule, lævi, rotundo, viridi, in quo terna plerumque folia, superioris folio angustiora, & veluti graminea: summus caulis caput sustinet duabus laxis membranaceis tunicis longiore mucrone præditis obvolutum, quibus sese aperièntibus, multi exigui bulbi simul congesti apparent, inter quos flores, sex purpurascens foliolis constantes, & oblongis pediculis in hærentes, dependent: rotundam, albam, longis, candicantibusque fibris capillatam radicem habet.

EADEM excrecit Tertium altitudine, totidemque illi sunt juncea folia, viridia, caulis supra folia lævis, rotundus, viridis, inter binas membranaceas etiam tunicas longà caudà insignitas, caput sustinet è multis exiguis bulbis, puniceis è viridi coloris, & in longiusculam herbaceam cuspidem plerumque desinentibus, confertimque nascentibus, conflatum, inter quæ dependent in oblongis gracilibusque pediculis flores superioris floribus formâ & magnitudine similes, coloris exalbidi, quorum media foliola, secundum longitudinem, & utrasque oras, vena obsolete purpurascens inficit: radix etiam rotunda est, candicans, longis albicantibusque fibris prædita.

R

HABET

Allium five Moly montan. IIII.

Allij montani IIII. species I.

j montani IIII. species 17.

Moly mon.
III. IIII.Moly mons.
IIII. species
altera.

Natales.

HABET & Quartum terna juncea folia, caulem cubitalem, rotundum, cui insidet caput duabus membranaceis tunicis caudatis conclusum, quo utrinque dehiscente, magna explicatur florum ex longis pediculis dependentium, coma, qui sex pallidis foliolis constant, totidem etiam staminula cum stilo in medio obtinent, qui cum suo caule resecti, & in cubiculum illati, suavissimi odoris (qualis in præcocioris Cyclamini floribus percipitur) sed fugacis admodum, esse deprehenduntur: ijs succedunt trigona capitula, in quibus semen nigrum, planum, Caryophylleorum florum semini non multum ab simile: radix globosa est, superiori similis, & eodem modo capillata, nucleos interdum in lateribus deponens.

Alia invenitur ejus species, pari ferè altitudine excrefcens, similibusque propè folijs prædita, cujus coma inter laxas, membranaceasque, & longum mucronem habentes tunicas, latè sese explicat, floribus coloris valde obsoleti plena: radix superiori similis, nucleos etiam in lateribus profert.

Trium istorum postremò descriptorum radix allium subolet, folia autem herbaceū quandam odorem potius referunt.

Alterum & tertiu genus, in longè porrecta illa montium serie, qui à Stiriacis Austriacisque Alpius ad Danubium supra Viennam excurrunt, sponte nascuntur. Quarti verò prior species circa Pofonium, Vngariæ nunc Metropolim ad

Allium seu Moly montanum v.

Allium sive Moly Narcissinis fol. I.

lim ad sinistram Danubij sitam, in quo Vngarica comitia fieri solent, & locis Niclasburg in Moravia vicinis, omnium autem abundantissimè supra Badenses thermas, crescit.

PARI altitudine assurgit Quintum, caule nudo, viridi, paucis folijs viridibus obsito, cujus fastigio insidet caput orbiculare initio, è multis floribus brevi petiolo præditis congestum, qui sex foliola, nunquam sese prorsus explicantia, habent, sex in medio staminibus & stilo, elegantis purpurei coloris: radix bulbosa, alba, nucleos interdum tenui membrana tectos, & proximè caulem lateribus adnatos, habens, & sessili parte multas albicantes fibras. Ejus odor, Allij instar caput ferit.

Moly montan. v.

In Vngaria circa Pofonium duntaxat observaveram, quum Pannonicarum stirpium historiam publici juris faciebam, ad vinetorum in collibus Danubio imminentibus sitorum margines, Maio & Junio floribus onustū. Post quàm verò Vienna discessi, & Francofurtum ad Mœnum perveni, aliquot stirpes inter segetes agris illi urbi vicinis invētas, in meum hortulum transtuli propter florum elegantiam, anno M.D.XXCIX. Tertio autem post anno, binos ejus bulbos Neapoli accipiebam à Ferdinando Imperato, qui flores duntaxat protulerūt Lugduni apud Batavos, ubi demum quale genus Moly montani esset agnovi: paullo tamen præcocius florere mihi visum est illo, quod in Vngariâ, quod Francofurti observabam: nam & illud Lugdunum adferebam.

Natales.

MOLY NARCISSI FOLIIS.

CAP. XXXVIII.

ALLII odor facit, ut binæ hæ tuberosæ stirpes, ad Moly classem, non ineptè, meo judicio (nam & aliæ accedunt notæ) referri possint.

PRIOR, quina aut sena ex radice promit oblonga folia, plana, succulèta, Narcissi Quinti simplici flore, h. e. Narcissi alterius niveo flore folijs similia, viridia admodum & splendentia, inter quæ cubitalis plerumque exit caulis, nudus, firmus, viridis, striatus, ferens in summo multos flores, sex purpurascens foliolis, totidemque interius staminibus præditos, simul congestos, & veluti globosum caput cõstituentes, quemadmodum in cepa, quibus succedūt trigona capitula, quæ, maturitate dehiscencia, rotundum nigrum semè continere deprehenduntur: radix nodosa est, antè progrediens polygonati modo, extimâ parte globosa, candida, multis tunicis circumvoluta, plurimis albis fibris prædita, & adnatis feliciter se propagans.

Moly Narcif. fol. 1.

Aliud ejus genus est nõ valde absimile, mollioribus & magis cineraceis folijs, dilutioribus etiam floribus. Floret utrumque sub extremum Junium & Julio.

Moly Narcif. fol. 1. altera species.

HABET & Secunda quina aut sena folia, superioris folijs non minus lata, sed breviora, aliquantulum se torquentia, viridia, & splendentia, caulem pedalè, superiore graciliorem,

Moly Narcif. folio 11.

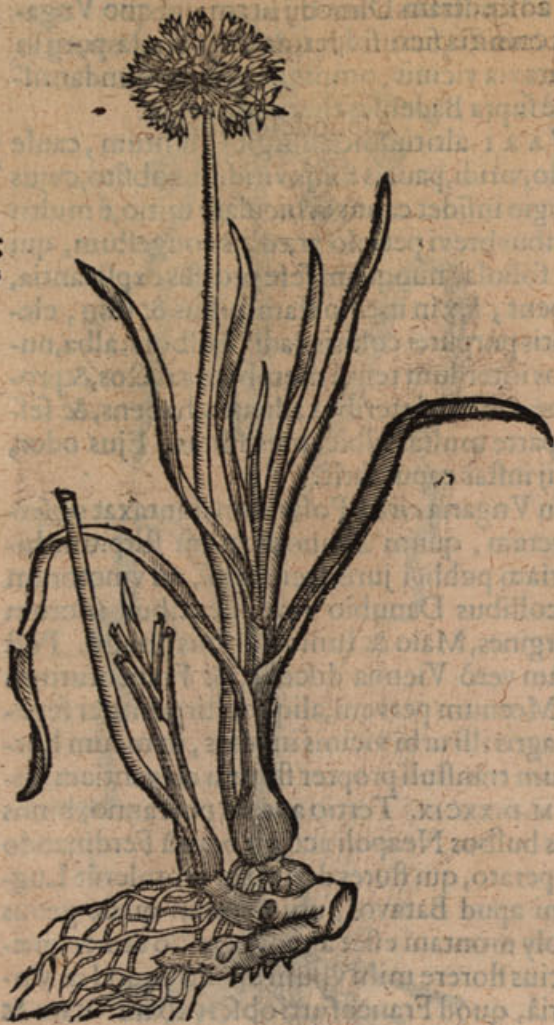
Allium five Moly Narcissinis fol. II.

Moly Narciss.
fol. II. altera
Species.

Natalis.

Bulb. vomitor.

Alum Plinij.

Asphodelus I.

Asphodel. I.

sed non minus firmum, striatum, qui summo fastigio è membranaceâ tunicâ multos flosculos promit, in orbiculare caput simul cõgestos, prioris floribus similes: sed elegantiore purpurâ nitêtes: capitulis & semine cum Priore respondet: similiter & radice, quæ nodosa est, & adnatis in ambitu, non infelicius illâ, sese propagat.

Illius etiam genus invenitur longioribus & angustioribus folijs, neque aded cõvolutis, cauliculis paullo infirmioribus, floribusque multo dilutioribus: in reliquis satis conveniunt.

Vtraque hæc species serius priore genere floret, nempe Julio & Augusto. In omnium radicibus illud peculiare, ut ramosæ tandè & obliquæ fiant, vestigia caulis, præcedentibus annis nati, impressa habentes, Polygonati radicem instar, non aded tamen laxæ.

Nascuntur omnes in Leytenberg supra Manderstorff (ubi tepidæ sunt aquæ, quarum usu multi valetudinem curant, præsertim calculo obnoxij) & alijs montibus urbi Viennæ vicinis.

SECUNDO generi similes plantæ mihi natæ sunt Viennæ Austriæ, semine Lutetiâ misso à doctissimo viro, rerumque naturalium peritissimo Nicolao Rasio, Cheirurgo Regio, Bulbi vomitorij nomine, quia facile vomitum ciet ejus radix præmansa. Eodem etiam nomine aluit in amplissimo, eodemque cultissimo suo horto Cassellis Illustrissimus Cattorum Princeps Wilhelmus. Non desunt tamen, qui Alum, quod Plin. Natur. Hist. lib. xxix. cap. vi. in arvis sponte nasci scribit, esse velint: sed cum ille formam non describat, & Allij genus esse, dütaxat dicat, certi quidpiam statuere difficile est: nisi ab eo, qui fortè periculum fecerit, an aves, eo dõvorato tanquam sopitæ, manu capi possint.

ASPHODELVS. CAP. XXXIX.

ASPHODELVM cum plerique descriperint, hic subijcere nõ erat operæpretium. Quia autem aliquot ejus genera nemini adhuc delineata, cum Hispanicarum stirpium observationes evulgabam, à me observata erât, lectoribus tum gratificaturum putabam, si eorû qualemcumque historiam proponerem: quam denuo hic repeto, quod quædam postea observaverim ad eam stirpem pertinentia.

PRIMVS multa habet oblõga folia, angusta, triangula, & veluti carinata, fungosa & lenta, mucronata: caulem rotundum, lævem, bicubitalem interdû, in ramulos superne fissum, quem à medio ferè sursum vergendo exornant multi stellati sex foliorum flores, coloris intus albi, foris verò nervo purpurascete singula folia secundum longitudinem quasi distinguente (ut Ornithogali flos virescente lineâ distinctus est) totidem quot foliola staminibus medium occupantibus: semen durum, lignosum, rugosum, atrum, & figura triquetra, capitulo orbiculari ferè, sed tribus eminentioribus costis prædito, & ex viridi purpurascete continetur, quod illo per maturitatem debiscente, cadit: floret per partes ut verè dicit Theophrastus, & incipit ab imis.

imis. Radices ab uno capite numerosæ exeunt, oblongæ, exiguis nasis similes, sed inferiore sede crassiores, atque in fibras desinentes, succi plenæ, candicantes, ingrati & acris gustus.

Istius radices videre memini, dum Olyssipone Hispalim proficiscerer, aratro erutas, quæ *Asphodeli* ducentos aut plures ab eodem capite pendentes, eosq; crassos admodum nasis haberent, ut *ingens radice.* quinquaginta aut amplius libras totam plantam pendisse putem. Itaque nihil mirum, si Plinius octoginta simul acervatis sæpe bulbis referat.

Asphodelus II.

Asphodelus minor.

ALTER huic omnino similis, exceptis caule, qui unicus est neque surculosus, & flore, *Asphodelus* qui omnino albus: illius etiam radix non adeò numerosa. *II.*

Sponte sua nascitur uterque editioribus saxosisq; Lusitanix, Hispanix, Gallix quoque *Natales.* Aquitanicæ & Narbonensis locis. Apud Belgas non nisi satus provenit, ut neque in Germania. Floret uterque illic Martio & Aprili: in hortis Maio, & etiam Iunio.

TERTIVS, ut folijs, caule, & floribus satis similis est superioribus, ita radicibus omnino *Asphodelus* differt, quæ non glandulosæ, sed fibrosæ crassæque & numerosæ ex uno capite nascuntur: fo- *minor.* lia Asphodeli, minora, multò angustiora, lentiora, dilutiorisq; sunt coloris, è quorum medio sex aut plures ex eadem radice assurgunt caules cubitales, ramosi, quos siue ordine nascentes stipant flores, superioribus similes, sed minores, medium folium purpurascente vena per longitudinem secante: floribus succedunt triangula capitula, initio viridia, deinde exalbida, in quibus semen rugosum, angulosum, altero minus.

Toto Valentino regno nullus ferè est alius Asphodelus: nascitur & Gadibus ad ipsum pon- *Natales.* tem de Suaço cognominatum, quo insula continenti conjungitur, & plerisque Granatensis regni locis: olim etiam campo illo lapidoso supra Arelatem, Massiliam proficiscens secus semitas colligere memini. Semine, ex Hispanijs à me delato, amicis natus est in Belgica, sed cum frigoris sit impatiens, peribat hieme, eam ob causam annum censebatur, donec me monitore (qui magnas illius plantas hieme virentes in Hispanijs videram) Ill. Ioannes de Brancion unam ex ijs quæ postea semine natæ, fictili inditam cõservaret, quæ aliquot deinde subsequenti- bus annis florens, maturum semen præbuit, quod etiam terræ creditum provenit.

GRÆCIS ἀσφόδελος, Latinis Hastula regia. Plinius caulem cum floribus Albucum nomi- *Nomina.* nat, quem Græcis ἀνθερίκον vocari scribit. Idem Asphodelum aliquibus Heroion appellari tradit, & Dionysio marem & feminam esse. Hispani priorem Gamones vocant; alterum radice fibrosa Valentini Gamonçillos, id est, parvum Asphodelum, Granatenses Cebolla de culebra, hoc est, cepam colubrinam appellant. Patavina schola Asphodelum fistulosum, quod conca- va folia habeat, forsitan. Nihil cum Phalangio commune habet.

Asphodeli facultates ex Dioscoride, Plinio, Galeno petendæ: an verò tertius alicujus in re medica sit usus, à nemine hæcenus intellexi.

Pseudo-asphodelus I.

ASPHODELVN porrò illum flavo flore palustrem, cujus Dodonæus & Lobelius in suis scriptis meminerūt, vel potiùs Pseudo-asphodelum (nam nihil Asphodelo simile habet præter flores, licet Dodonæus caulẽm etiam similem faciat, qui tamen non est nudus, sed multis foliolis sive vaginulis illum amplectentibus donatus) Xyphij folijs aut tenuifoliæ Iridis, aliquando eruebam in palustribus illis ericetis Maldeghemo vicinis secundo à Brugarum urbe Flandriæ celeberrimâ, miliari, Maio mense cum Ill. Viro Carolo à Divo Audomaro, Dn. de Dranoutre, Moerkercke, &c. curru vectus relaxandi animi gratiâ, altero à meo ex Hispanijs reditu anno.

Natales.

Natales.

Pseudo-asphodelus I.

ALTERVM autem Pseudo-Asphodeli genus, folijs illi valde simile, sed per omnia minus, in Snealben, Neuberg, Etscheri, atque alijs pratis montanis, & gramineis collibus, Junio florens & Julio semen proferens observabam, quod superiori conjungendum putavi.

NUMEROSA sunt illi folia, sese mutuo amplectentia ut in superiore, & Iride, angusta, brevissima, viridia, dura, amariusculi, & calidi saporis: è quorum medio cauliculus gracilis egreditur pedalis interdum, aut major, aliquot nonnumquam foliolis inhaerentibus, spicam flosculorum ferens sex foliolis constantium, alterius instar, sed minorum, pallecentis ex herbaceo coloris, & odoris expertium: quibus succedunt trigona capitella, interdum tetragona & pentagona, minutissimum ruffum semen continentia: radix vix corpus habet, sed tenuibus aliquot fibris duntaxat constat.

PSEUDO-ASPHODELI minoris sive pumilionis folio Iridis nomen indidi, ad prioris differentiam qui Pseudo-asphodelus major appellari posset.

COLCHICVM.

CAP. XL.

PLVRA etiam (præter vulgare illud, quod omnibus Germaniæ & Vngariæ pratis obuium est) à me observata sunt Colchici genera, foliorum, florum, & radice amplitudine, vel etiam florum colore, inter se differentia.

Colchic. Pan-
non. alb. flor.
Waldwands.

MVLTORVM florum est Primum genus, quod in quibusdam pratis Viennæ Austriæ vicinis, nec procul à Danubio sitis, inter vulgaris plantas nascens, ante multos annos observabam & eruebam, ut in hortulum transferrem, deinde in pratis arci Starenberg Mag^{ti} Dn. de Heusenstain vicinis, magnâ copiâ inventum est. Septenos enim, denos, aut duodenos, vel etiam plures interdum promit flores lactei candoris, eleganti spectaculo: hujus etiam folia, vulgaris colchici folijs aqualia, sed dilutius virentia, incunte duntaxat vere exeunt: copiosum fert semẽ subrusum in laxis triangulis capitibus: radix, vulgaris bulbo, major, ad Secun-

di tamen

Colchicum Pannon. πολυανθ. alb. flore.

Colchic. Pannonic. alb. flor. semen.

Colch. Byzant. latif. flores. Colch. verfic. flor.

di tamen sive insequentis amplitudinem non
accedens. Istic & pauci bulbi reperti, quo-
rum flores eleganter rubebant.

Huic affine est quod C. V. Lobelius prope
Bristolium & agro Somerseti in Anglia nasci
observabat, cujusque aliquot bulbos, ipse &
Morganus, quum anno millesimo quingen-
tesimo septuagesimo primo apud eos essem,
mihi donarunt: hi à meo reditu terræ credidi
Machliniæ, florem protulerunt, insequente
vere, folia (quæ vulgaris folijs angustiora mi-
hi visa sunt) deinde semen: radix vulgari par.

No vo vere germinat Alterum genus, ter-
naque, aut quaterna producit folia ampli-
sima, Ellebori albi folijs nec formâ, nec ma-
gnitudine valde absimilia, nec illis minus
nervosa, magis tamen viridia, & sese mutuo
amplectentia: Autumno, cum vulgari nume-
rosos fert flores, ut vicenos aliquando obser-
vare meminerim ex eodem bulbo prodeun-
tes, vulgaris quidem floribus forma & colore
propè similes, sed ampliores, crassioreque pe-
diculo subnixos, foris dilutius, interne satura-
tius purpurascens, & tanquam venis qui-
busdâ per folia sparsis, notatos, in quibus sta-
mina ut in vulgari: satis copiosum semen fert
interdum in triangulis, laxis brevibusq; capi-
tulis sive folliculis, triplo crassius vulgari: ejus
radix crassissima, pugni æquans, vel etiam
amplior.

Constantinopoli singulares ejus bulbi bis
sunt

Colchic. rub.
flo.

Colchic. An-
glie alb. flo.

Colchic. latif.
Byzant. pol-
yanth.

Natalis
sunt

sunt allati dum Viennæ vivebam: Generosæ Dn. de Heusenstain, à qua prolem accipiebam: & Generosæ Dn. Vngnadin anno M. D. XXCVIII quum istinc Francofurtum discederem.

Colchic. Lusitanic.

CUM illius flore quandam affinitatem habere videtur flos ejus Colchici, quod Theodoricus Clutius è Lusitania acceperat: nam sex etiam folijs constat purpurei cum albo mixti coloris, & veluti tessellatim (ut in Fritillariæ flore) dispositi, floridioris tamen: umbilicum etiam occupant sex alba stamina, flavis apicibus prædita, & medius stilus in staminula divisus, purpurascens supremâ parte coloris: odor aut nullus, aut valde obscurus. Floret cum reliquis Colchicis.

*Colchic. vici-
bilis.*

TERTIUM genus habeo munere Gen. Dn. de Heusenstain, quæ in cultissimo suo orto suburbano ad Viennam urbem, binos aut ternos alebat, quos, unde adquisivisset, ignorare se affirmabat. Non minus crasso est id bulbo, quàm Primum, vel etiam crassiore: Octobri, paullo seriùs quàm superiora, binos, ternos, aut quaternos producit flores, vulgari breviores, & brevi pediculo innixos, ut vix supra tellurem attollantur, quorum interiora tria folia ex purpurâ quodammodo rubent, aut Hispanici montani floribus concoloria sunt, ut plurimum, exteriora autem tria vel omnino lactei candoris sunt, vel internè mediâ ex parte purpurea, aut crassioribus purpureis venis radiatim distincta, vel purpureis maculis aspersa, omnia verò mucrone magis orbiculato & obtuso quàm in vulgari: hujus folia ineunte vere germinantia, ex viridi purpurascunt, deinde explicata saturatius virent vulgari folijs. Semel duntaxat ejus semen legere memini, prioris semine minus.

*Colchic. latifolia.
Boisfort.*

QUARTUM genus à Boisforto accipiebam anno M. D. XXC. crasso etiam bulbo, quod terræ commissum non modò non floruit, sed prorsus perijt. Scribebat autem ejus florem purpurei coloris esse, qui procul aspicientibus vulgari par appateret, at diligentius observantibus, colores ex albo & purpureo distincti videbantur, satis ad Fritillariæ colorem accedentes: folia item habere ampla, ad terram inclinata. Postea tamen, conspecto Colchici Byzantini, cujus bulbum ad ipsum mittebam, flore, diversum à meo latifolio, suum Colchicum esse monebat. Forsitan verò idem genus erit, cum Lusitanico Clutij.

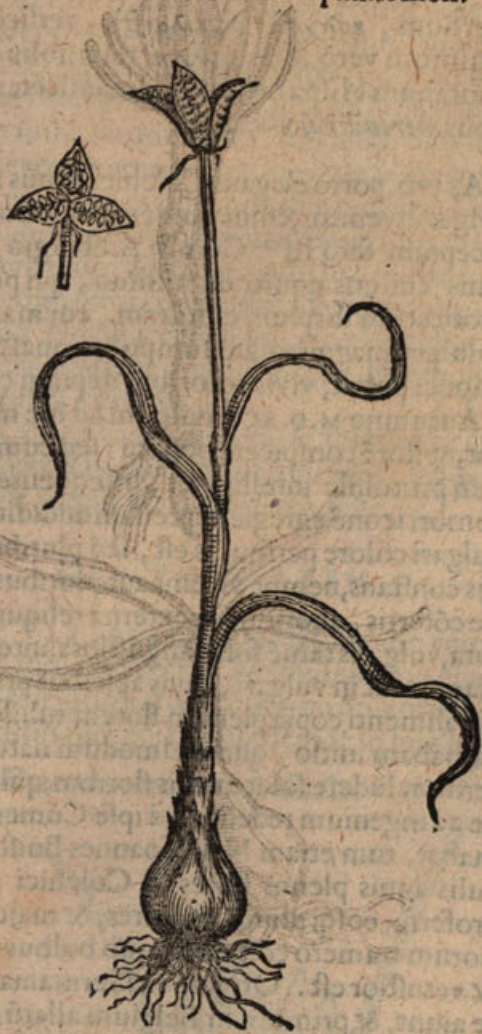
*Colchic. montan.
Hispan.*

QUINTO terna aut quaterna sunt folia digitalis longitudinis, carinata, firma, humi tamen sparsa, saturatius virentia & splendentia, vix semunciam lata, acidi gustus, rufescentem colorem contrahentia dum tabescere incipiunt: flos sine folijs primum exilit Septembri, aliquando etiam Augusto, sex longis, angustis, & ex purpura rubentibus folijs, totidem in medio staminibus constans: hunc statim (præter aliorum Colchici generum morem) folia subsequuntur,

Colchici montani Hispan. semen.

Colchicum mont. min. versicolore flor.

sequuntur, & totam deinde hiemem perdurant, usque in mensem Maium, vel etiam Iunium: radix bulbosa, non magna, multis ex rufo nigricantibus tunicis amicta, intus alba, solida, & cum quadam adstrictione dulcis, longiusculâ sede, quali in ceteris generibus, & adnatis in lateribus se propagans.

Collibus Salmaticæ vicinis, solo valde lapidoso primùm eruebam cum suo caule dodran- Natalis.
tali, firmo, & triangulati capite, in quo semen ex rubro nigrescens sive fuscû, læve, exiguum, subrotundum Maio mense, anno M. D. LXIII. Apud Belgas, apud quos, semine quod natali loco collegeram, natum est, nullum adhuc semen dedisse intelligo. Viennæ autem Austriæ, aliquoties ex meis stirpibus semen collegi, capite inclusum vix terrâ interdum emergente, & inter folia jam languida latente, aliquando digitali & palmari cauliculo innitente, uti etiam Francofurti ad Mœnum, & Lugduni Batavorum.

HVIC non multum ab simile est, quod Iacobus Plateau in suo horto Tornaci alere ad me Colchic. mi-
nus versico-
lore flore.
scribebat, tum folijs, tum bulbo: flores autem differre, quorum omnia quidem folia longa & angusta etiam essent, interiora verò tota alba, exteriora media ex parte viridia, alterâ carni quodammodo coloris.

PAVCOS porrò Colchici bulbos, vulgaris bulbis valde similes Neapoli Francofurtum ad Colchic. Nea-
polis.
me mittebat Ferdinandus Imperatus, qui mihi Lugduni Batavorum demum flores dede- runt, vulgaris floribus non dissimiles, hoc est vel dilute, vel saturè purpureos.

Sed aliud Colchici genus vulgari minus, Salmanticensi agro observabam in altioribus Colchic. pra-
ten. Salman.
pratis, dilutiore flore, atque in nonnullis plantis, lactei omnino candoris, ineunte vere folia duntaxat proferens.

SYRIACVM autem illud, vel Alexandrinum, à nonnullis exhibitum, nihil aliud esse vide- Colchic. Sy-
riac.
tur, quàm Tulipæ genus quale Apennineum forte, cui pictor nimis orbiculata folia tribue- rit, ipsi verò plantæ nimis lata & brevia.

FRANCOFVRTI etiam ex Italia accipiebam semen, vulgaris colchici semini par, cum suo Hermodact.
Syriac.
laxo capitulo, Hermodactyli Syriaci appellatione, quod terræ creditum, necdum germina- verat, quum inde discederem. Sed & Illyricum illud Anguillaræ, nunquam mihi cõspectum.

CETERVM hæc planta Dioscoridi *κολχικὸν* dicitur, nonnullis, ipso teste, *ἐφήμερον* κ, *βολβός* Nomina.
ἀγριος Qui Theophrasti locum Hist. Plant. lib. vi. cap. vi. integrum esse censent, ejus Narcis- sum, sive Lirium nigro flore esse arbitrantur. Hispani *Quitameriendas*, & *Villorita* appel- lant: Germani *Wildsaffran* & *Zeppelose*. Galli nonnulli *Mort au chien*. Primum autem genus, *κολχικὸν λευκάνθεμον πολυανθές*, Græcis: Alterum *κολχικὸν βυζάντιον πλατύφυλλον πολυαν- θές*, Colchicum byzantinum latifolium multiflorum, non incommodè dici posse videtur.

Tertium,

Colchicum pleno flore.

Colchicū πο-
λοφυλάκις.

Στασίς.

Colchicum biflorum.

Colchic. bi-
florum.

Tertium, *κολχικὸν ποικίλων θῆς*, versicolor. Quintum verò, *λεπτόφυλλον*, tenuifolium, & montanum Hispanicum. Salmanticenses hoc genus *merenderas* vocabant.

ALIUD porrò elegans Colchici genus apud Belgas invenitur, cujus quidem cognitionem acceptam fero Illmo Comiti Arébergio, Ordinis Velleris equiti dignissimo, qui præter exoticarum stirpium culturam, cui maximè indulget, magnis etiam sumptibus quascunq; adipisci potest, vivis coloribus depingi curat. Is Autumno M. D. xcv. bulbum ad me mittebat, ut floré conspicere possem: sed cum nulum protulisse intelligeret, insequente Novembri iconè egregiè expressam addidit. Flos vulgari colore persimilis est, sed pluribus folijs constans, nempe vicenis aut pluribus, valde còfertis, quorum sex externa reliquis majora, vulgaris tamè folijs angustiora, inter quæ stamina ut in vulgari, flavis apicibus prædita. Ex alimenti copia plenum florem tulisse existimabam initio, quemadmodum natura interdum ludere solet in alijs floribus, qui deinde ad ingenium redeunt: sed ipse Comes affirmabat, tum etiam N. V. Ioannes Boisot, singulis annis plenos flores id Colchici genus proferre, eosq; plures, majores, & majore foliorum numero còstantes, quo bulbus major & vetustior est. Originè ex Germania ducere aiunt, & primum in Belgium allatū à Rhizotomo, cujus nomen Nicolaus, qui frequenter è Belgio in Germaniā à Nobilibus quibusdam matronis ablegaretur. Sed bulbus anno insequente cum selectissimis alijs stirpibus furto sublatus.

COLCHICVM BIFLORVM.

CAP. XLI.

NOVVM & rarum hoc Colchici genus, mihi sanè, ante annum nonagesimū tertium supra millesimum & quingentesimum, nunquam conspectum, cujus cognitionè acceptam fero doctissimo viro Moyssi Quadrato, qui Autumno præcedente me monebat, verno tempore florés sibi observatū in montano quodam prato, non procul Heydelbergâ, ubi tum domicilium habebat: edoctum tamen ante, similem inveniri plátam, ex Epitome de Plantis C. V. Ioachimi Camerarij inclytæ Reip. Noribergè. primarij medici. Ioannes Müllerus pharmacopæus Francofurtensis etiā asserbat, sibi adolescenti conspectum in pratis Halæ Suevorum vicinis novo vere florens.

PERINDE autem crasso id constat bulbo, ac vulgare Colchicum, ex cujus infimâ parte colis emergit quatuor uncias lógus, ex membranaceo involucro florem promens oblongo pediculo nitentem, vulgaris flori formâ æqualem, sex folijs còstantem, sed minorem, quorum terna externa majuscula, interna autè tria angustiora & breviora, saturatius paulo purpurascencia esse videbantur: nec folia,

nec

nec semen (si quod tulit) observare mihi licuit per morbum; xxv. enim Aprilis ejusdem anni, ex casu luxatum mihi est femur dextrum cum summâ contusione, cujus rei causa toto trimestri decumbendum mihi fuit, malè administratâ curâ à cheirurgis, qui luxatione neglectâ, quam non agnoscentes (quum tamen subindè eos monerem, me luxationem sentire) vel malignè dissimulantes, ad solius contusionis curam animum intenderunt. Veram autem fuisse luxationem, etiam nunc cum magno meo dolore & damno experior: nam & mihi dextrum crus contractum, nec pedem promovere possum, nisi gemino scipione sub axillis fultus, atque quidem non sine cruciatu. Ceterum ad Colchici historiam redeamus, à qua justus animi dolor me avertit. Bini igitur majores bulbi ex ijs qui quaterni Heydelberga ad me mittebantur, florem dederunt sub finem Augusti, paullo ante meum Francofurto discessum: nescio an error commissus à legentibus, quum bulbos è terrâ eruerunt. Majorem porrò bulbum à Moyse accipiebam, cui recens flos adhuc inhærebat, sub extremum Martium, reliquos insequente Aprili. Atque ista ratione, Colchicum biflorum potiùs nuncupandum esset, quàm Vernum.

ILLO ipso autem anno scribebat Iacobus Plateau, Colchicum se habuisse, quod verno tempore flavum florem protulisset: sed bulbum cum eruisset, ut ejus prolem ad me mitteret, utramque corruptum reperiisse. Colchie vern. flavo flore.

CROCVM VERNVM.

CAP. XLII.

MULTIPLEX etiam est Crocum verno tempore flores proferens, folijsque & floris colore valde variat. Nos autem duo ejus primaria genera constituemus: Vnum, latiore folio & legitimi croci autumnis florentis foliorum æmulo, licet brevioris: Alterum, tenuiore & profus junceo: singula deinde in suas species distribuemus. Crocii verni duo genera.

Crocum vern. latifol. alb. flo.

Croc. vern. latifol. purpureo flo.

LATIFOLIUM ergo Prima species, terna & quaterna interdum habet folia latiuscula & breviora, duabus albis venis per eorum longitudinem subtus excurrèntibus prædita, inter quæ prædit è membrana flos brevi pediculo nitens, sex folijs constans albis, imâ parte cum pediculo purpurascens, & in medullis stamina, cum brevi trifido stilo continens: radix bulbosa, candida, tenui cortice amicta, fibrisque candicantibus infimâ sede prædita. Nulla inter reliquas Croci verni species, hæc magis fecunda in edenda sobole. Ejus verò flos interdum variat: nam terna illa exteriora folia, nonnunquam purpurascens venis sunt aspersa, interdum soli foliorum mucrones purpurascunt, aliquando etiam purpureus radius omnia folia secundum longitudinem media secat. Croc vern. latifol. alb. flore. Varietas.

Alterâ similis est folijs, paullo tamen angustioribus, inter folia promens è membrana ceo involucro, ejusdem magnitudinis florem brevi pediculo innitentem, sex folijs constans. Croc vern. latifol. pur. flo. minor.

tem violaceæ ad cæruleum tendentis purpuræ colore, unguibus & summo pediculo saturatiore purpurâ nitentibus: radix alteri similis, & in edenda sobole satis fecunda interdum. Nonnunquam, sed valde rarò, fert utraque hæc, rotundum exalbidum semen in triangulo capitulo.

*Croc. vern.
latifol. verp.
flo. major.*

Perelegans etiam est Croci verno tempore florentis Tertia species, quam ad me Neapoli mittebat doctissimus vir Ferdinandus Imperatus, cum alijs aliquot stirpibus Francofurtum anno M. D. XCII. Ejus verò jam maridi & dudum terrâ eruti bulbum unicū accipiebam, qui sequente vere folia quidem protulit, sed nullum florem. Lugduni porrò Batavorum, cum alijs Croci verno latifolij speciebus florem dedit, illis formâ similem, hoc est, sex folijs constantem, quorum externa tria paullo longiora, interna tria breviora amplectuntur, multo tamen ampliora quàm in secunda specie, licet illis colore nec valde disparia, nec injucūdi odoris, tria stamina continentem alba, magnis flavis apicibus prædita, & inter illa stilum paullo longiorem, extimâ parte in tres quasi tubulos laxiores divisum, aurei coloris: cum flore, è membranaceo, instar reliquorum, involucreo prodeunte, exeunt terna, aut quaterna folia, proximè descripti folijs non dissimilia, paullo tamen longiora: radix bulbosa, superiore major, & ad Quintæ speciei radicis amplitudinem accedens. Ea deinde mihi furto sublata.

Croc. vern. latif. albo versicol. flo. I.

Croc. vern. latif. albo versicol. flo. II.

*Croc. vern.
latifol. alb.
versicolore
flore I.*

Quartæ folia, Croci sativi & legitimi folia satis referunt, nisi breviora essent: inter quæ, binii aut terni prodeunt flores, Primæ & Secundæ speciei floribus majores, sex folijs mucronatis constantes, quorum terna exteriora (quæ pallidula sunt foris) tribus radijs ex atro purpurascens, ab infima basi ad extremum folium ductis striata, internè alba sunt, ut & tora interna tria folia, staminaque in medullis habent Croco montano similia, sed magis pallentem stilum: liberalius hæc semen præbet in triangulis capitibus, rotundum, ex rufo candicans: radix superioribus similis, foris membranâ fuscâ obducta, fibris infimâ sedē donata, & intus alba.

*Croc. vern.
latifol. alb.
versicolore
flore II.*

Illi similem, sed per omnia minorem, ante multos annos in Belgicam nobis mittebat C. V. Alphonsus Pantius Ducis Ferrariæ Medicus, cujus florem interdum octonis & denis folijs præditum habui, Iacobus Plateau etiam duodenis, illiusque iconem ad me mittebat, peculiare genus esse existimans, sed in sequente anno, simplicem sex foliorum florem tulit.

*Natales &
Nomina.*

Primæ, Secundæ, & Quartæ specierum meminit Iosias Simlerus in Helvetiæ descriptione, aitque istic in môtanis inveniri, colore purpureo, candido, & utroque mixto: *Sutrieff* vulgo vocari, & à Iuræ montis incolis (apud quos in supremo jugo etiam nascuntur) *Leifrat*: addit radicem suis esse gratam. Audio & in Baldo monte agri Veronensis provenire. Nascuntur & alijs locis: nam anno M. D. XC. Ferrariâ ad me scribebat doctissimus & diligentissimus stirpium indagator Ioachimus Iungermannus C. V. Ioachimi Camerarij ex sorore nepos, mihique ob morum probitatem, doctrinam, ingenij elegantiâ, & alias animi dotes valde charus, quem etiam non dubito futurum fuisse præclarum lumen Germaniæ, si diutius vivere licuisset: is inquam scribebat, in eâ herbarione, quam, comite Iosepho de Casa buona, Ser^{mi} Ducis Florentini Simplicistâ, ut vocant, ad Tirrheni maris littora instituerat, tres Croci verno differentias invenisse. Ex ijs elegantiore, vel albicantes, vel purpurascens flores proferre, quorum exteriora terna folia crassiores quasdam venas purpurâ saturâ infectas haberent, quæ mirum flori decorem adderent. Reliquas duas majores esse, Croco sativo non inferiores, & utrique florem purpureum: sed in una Colchici floris instar dilutum, in altera à

*Croc. v. vni
varius.*

Croc.

Croc.vern.latifol.duplici flore.

Croc.vern.latif.purp.verficol.flor.

Croc.vern.latifol. flavo flore.

Croci legitimi flore parum diversum. Addebat, Iosephum admonuisse, aliud elegantissimum genus nasci in iisdem pratis circa Liburni portum, quod florem proferret saturatissimam purpuram nitentem, quem, utpote magis serotinum, conspiciere illi non licuisset.

Quinta est, quam Alphonsus Pantius paulo ante mortem mittebat, florem jam marcidum adhuc retinentem, & semen in triangulo capite maturum, ex quo mihi natae plantae, quae tertio anno flores proferre coeperunt: sunt vero ij superioribus ampliores, ad Tertiae speciei florum magnitudinem proximè accedentes, sex etiam folijs praediti, quorum externa tria foris ex candido quodammodo purpurascunt, & saturatissimae, quasque atrè purpuræ tribus vel etiam quinque lineis ab infima parte sursum ascendètibz insignita sunt, internè purpurascunt, interiora vero tria, vel dilutioris, vel saturatioris purpurei sunt coloris, circa unguem tamen, similibus, ut exteriora, radijs insignita: semè in triangulis capitibus subfuscum: folia superioribus speciebus longiora & latiora, Tertiae folijs non valde absimilia, duabus etiam albis lineis subtus distincta: radix paulo amplior: hujus florem etiam octonis folijs interdum luxuriantem habui, quatuor videlicet internis, totidem externis.

Croc. vern. latifol. purp. verfic. flo.

Sextae, quaterna aut plura folia sunt, ad Quintae speciei folia valde accedentia, longiora tamen, & circa exortum latiora, binis candidis venis secundum medium nervum per longitudinem excurrentibus, ut in reliquis Croci speciebus, quae emergere incipientia, florem simul ostendunt, sex folijs, dum explicatus est, constantem, exterioribus mucronatis, internis paululum orbiculatis, flavi coloris, utcunque odoratum, tria longiuscula latiusculaq; stamina dilutius

Croc. vern. latifol. flavo flore.

dilutius flavescentia intus continentem, & longiorem stilum summo fastigio in tria stamina divisum, sativi croci staminibus pænè concolorem: cui succedit, ut in superiore Croci verni specie, membranaceum triangulare capitulum, rotundo rufoq; semine plenum: radix cum superioris radice convenit, vel etiam major est, solida, aliquot candicantibus fibris, sessili parte donata, & aliquot tunicis obvoluta: binos plerumque, ternos, aut quaternos, vel etiã plures profert flores: nulla enim Croci verni species hâc liberalior in producendis floribus.

*Croc. verni.
latifol. an-
veo flore.*

Ejus alia est species, cujus folia paullo breviora, inferiore tamen parte latiora, illius qui niveum fert florem folijs pænè æqualia, flos magis apertus, sex etiam folijs constat altero brevioribus, ferè orbiculato mucrone, coloris prorsus aurei, tria stamina umbilicum occupantia breviora latioraque, stilus alteri similis, summâ parte interdû in quatuor staminula divisus, alterius stilo concolor: florebat mihi anno M. D. XXCIII. & sequentibus duobus, paullo maturius flavo, & multos etiam dabat flores.

*Croc. verni.
latifol. pal-
lido flore.*

Sed & tertia ejus species folia non minùs lata habet, floresque sex folijs magis mucronatis constantes, coloris omnino pallidi, viridibus venulis exteriorum foliorum unguis foris distinguentibus: ceteræ notæ conveniunt.

Omnes has flavi differentias mihi corrumpebat rigida illa hiems anni octogesimi sexti, supra millesimum & quingentesimum, & plures quàm sexagenos bulbos juniores carum semine natos, præter tres aut quatuor qui flavi genus conservarunt.

Croc. vern. latifol. F-v. flore.

Croc. vern. latifol. F-v. flore duplici.

*Croc. verni.
latifol. flavo
vario flo. 1.*

Septima, quinque aut sex habet folia, tenuia instar ferè legitimi croci, infima parte ex purpura nigricantia, e quorû medio unum aut alterum florem promit aurei ferè coloris, legitimi croci odorem nonnihil referentem, sex etiam folijs cõstantem ut reliqua croci genera, quorum exteriora tria paullo angustiora, & magis mucronata, tribus crassiusculis radijs ex atro purpurascens ab imo ad summû, secundû folij longitudinẽ excurrentibus, & multas interdum venas in latera spargẽtib; insignita, terna interiora latiora sunt, & unguis habent foris etiam ex atro purpurascens, pediculum qui florem sustinet, totidem purpurei coloris saturo radijs notatum, quot sunt in flore folia: umbilicum occupant tria flava stamina, inter quæ stilus eminent extremâ parte trifidus, aurei coloris: floribus succedunt crassiuscula trigona capita, aded saturo purpureo colore infecta, ut atra videantur & splendentia, quæ maturitate hiscencia, semen continere conspiciuntur superiori æquale, & magis rufum: radix bulbacea ut in superioribus, sed præter illorum morem multiplici reticulatoque cortice obducta, & multis tenuibus fibris sessili parte, per reticulati corticis maculas se exerentibus, prædita, rarè adnatos bulbos proferens.

*Croc. verni.
latifol. flavo
vario flo. 11.*

Istius alia est species, quæ, nec radice, nec folijs, neque flore differt, exceptis radijs, qui aded late

latè esse spargunt, ut præter oras, totum externorum trium foliorum dorsum inficiant, pediculus etiam florem sustinens, totus ex purpura nigricante splendeat. Vtraque species aliquoties mihi florem dedit duodecim folijs constantem, sex internis aurei coloris, sex externis, purpureis radijs insignitis, deinde Sexagona capitula: interdum etiam gemellos uni pediculo inhaerentes, quibus etiam gemella capita, utraque semine plena.

Florent omnes hæ differentia in eunte Vere, alia alijs maturius, Martio, & Aprilis initio: *Tempus* nulla autem diutius (ob numerum florum subinde nascentium) eâ quæ flavum fert florem, quæ omnium etiam liberalissimè semen præbet.

Quatuor priorum locum natalem jam dixi, & omnes in hortos translatae, domestice factæ *Natales.* sunt, ut & Quinta quam semine natam dixi, & binæ aliæ sequentes. Quarum Sexta primum Germaniæ innotuit post annum M. D. LXXIX. Stephani van Hausen Noribergensis diligentia, qui ejus anni initio Constantinopoli rediens in comitatu Generosi V Ulrichi à Kunigsperg (qui præcedente anno honorarium eò tulerat) in Servia, sive Mœsia superiore, sub Belgrado florentem eruit Martio mense, & paullo post, sub Buda, Fritillariam, cujus supra memini, florètem observavit. Crocum postea & alij, ante à me admoniti, viderunt, istinc Viennam redeuntes, in Thraciâ, non modò flavo flore, sed etiam albo, & subcæruleo: ad eò autem negligentes fuerunt, ut non eruerint, causam prætexentes quòd illis non licuisset, quia properantibus, & iter ad arbitrium Turcarum (qui duces itineris adhibiti) instituentibus Legatis, non sit tutum ex rheda, sive cisio descendere illis in locis, ob Plagiariorum & latronum metum. Flavæ autem variæ pauci bulbi allati anno M. D. XXCVII. Octobri mense, ijq; ad eò maridi & exsuccii, ut verno tempore erutos appareret: nam & flores & folia adhuc retinebant, emptiq; fuerant in foro Constantinopoli. Unus aut alter eorum quos redemeram, & terræ commiseram, prodierunt sequente Vere, unicum duntaxat folium proferentes: & anno demum M. D. XC. & sequentibus, flores quos descripsi mihi tulerunt Francofurti ad Mœnum, & Lugduni apud Batavos.

Croc. vern. angustifol. i.

Croc. vern. angustifol. ii.

ANGUSTIFOLII porrò species Prior, terna, quaterna, aut plura habet folia, longa, viridia, *Croc. vernum angustifol. i.* Crocinis longè angustiora gracilioraque, rotunda & capillaria ferè, inter quæ prodeunt bini aut terni cauliculi, unciales ut plurimum, angulosi, sustinentes flores sex folijs constantes, ut reliquæ species, imâ parte flavescens, intus nonnihil candicans, reliquâ ad cæruleum tendentibus, sive violaceis (inveniuntur & toti candidi) odoratos, quibus insunt staminula: his succedunt folliculi, sive capitella trigona, exile semen fulvescens continentia: radix exiguæ avellanæ magnitudine, duro spadiceoque cortice sive putamine tecta, intus alba, firma, subadstringente gustu.

Alteram, folijs & radice externo cortice illi omnino similem in Beturiæ collibus Lusitaniæ finitimis observabam, paullo minore flore, ex albo purpurascens, vixque è terrâ prominente, atque unum bulbum eruebam florem habentem è foliolis octo compositum, quatuor externis paullo majoribus: radix erat gemina, candida, una super alteram insidens, quarum superior firma, dulcis & edulis erat, inferior flaccida. *Croc. vernum angustifol. ii.*

Croc. vern. angustifol. violaceo flor.

Croc. vernum
angustif. III.

Natales.

Croc. vernum
angustifol.
III.

Vberioribus & crassioribus est Tertia folijs, ijsq; interdum surrectis: flos duarum præcedentiũ flore longè minor, totusq; cæruleus, tribus exterioribus folijs exceptis, quæ foris virescēte colore nonnihil aspersa sunt: hujus radix priori formâ similis, paullo tamè major est, semen etiam crassiusculum.

Frequēs invenitur Gadib⁹ Prior, atque inter Aſindum (vulgo *Medina ſidonia*) & Calpen, locis salubros & apricis. Tertiam duntaxat Gadibus juxta priorem inveniebam Februarij initio: Secundam Januarij.

Ceterum anno M. D. XC. Autumno ad me mittebat diligentiſſimus vir Iosephus de casa bona Ser^m

Etruriæ Ducis Simpliſta, aliquot Croci verni angustifolij bulbos, quorum nonnulli ſequentibus annis verno tempore florem tulerunt. Erant verò illis teraa aut quaterna juncea folia, Priori angustifolio Hispanico modò deſcripto ſimilia, inter quæ uncialis tenuis cauliculus prodibat, membranaceum folliculum ſuſtinens, ex quo floſculus emerſit ſex foliolis conſtans purpurei ſaturi coloris, quibus unguis albis venis diſtincti, & ſtilus ex umbilico prodians: fugax admodum fuit hic flos, utpote qui unico duntaxat die apertus manſerit: radix Hispanici angustifolij radici par, multis tunicis, ſive corticibus duris teſta.

Nomina.

NONNULLI Primum genus, Crocum vernum, ob foliorum & floris cum legitimo Croco ſimilitudinem, vocant: Græcè δὲ χρῶκος ἐαρινός dici poſſet: alij Crocum montanum appellare malunt (aliud tamen montanum Crocum proximo capite dabimus) Turcæ *Zafran* vocant Crocum, & voces addunt *ak, mor, ſari*, quum album, violaceum, flavum colorem exprimere volunt. Alterum etiam genus, Croci verni nomen obtinuit, à floris cum alio formâ, tametſi Croci folia non habeat, ſed tenuia, & planè capillacea. Nomen vulgare Luſitanis Galeciæ vicinis, apud quos etiam naſci quidam illius regionis incolæ aſſerebant, *Nozellas pequeñas*, id eſt, Avellanæ parvæ. Secunda ſpecies incolis *Cebollina*, hoc eſt, parva cepa dicitur, quo ſerè nomine Hispani minores omnes bulbos nuncupare ſolent. Prior ſpecies Anguillaræ obſervata fuiſſe videtur, & Crocum ſilvetre angustifolium ab eo vocari.

Bolbina.
Opitio.
Cyx.

Facultates.

Theophrastus Hiſt. Plant. lib. VI. cap. VII. Leucoium inter eas ſtirpes quæ verno tempore florent, reponit: ſequente verò libro, bulbosa radice conſtare ait, illiq;e adjungit Bolbinam, Opitionem, & Cyicem: quid ſi poſtremarum harum duarum alterum nomen, Croco verno tenuifolio tribuatur?

PORRò latifolij generis radice quidam foris utendum cenſent, illitamq;e publi, urinas crebras atque craſſas elicere, tumores hydropicorum diſcutere, & ſpicula evellere. Angustifolij nullas facultates cuiquam exploratas intellexi.

CETERVM ſæpiùs miratus ſum, nec in Auſtriacis, nec in Stiriacis, neque etiam in Pannonicis montibus, ullum Croci verno tempore florentis genus inveniſſe; tametſi diligenter perluſtrarem: quum Helveticæ Alpes, illis etiam frigidiores, aliquot ejus genera ſponte alant.

CROCVM MONTANVM.

CAP. XLIII.

Croc. mont. I.

TRIA Croci montani genera mihi ſunt cognita: unum, in Luſitaniâ obſervatum: alterum, Bruxellis acceptum: tertium, in Thraciâ natum, & Conſtantinopoli allatum.

PRIMUM, flore eſt ſativi Croci, ſed dilutiore & minore, tribus intus croceis ſtaminibus, & ſtilo luteo ſummâ parte in aliquot ſtaminula diſiſo: folia illi quaterna Crocinis ſimilia, breviora tamen, interiore parte, lineam quandam eandicantem ſecundum longitudinem, exteriori verò, binas tanquam canaliculos ſeu fulcos utrinque ſecundum nervum excurrentes habentia: radix minor quàm in ſativo, candida, plena, & veluti internodijs diſtincta, quia (quod omnibus alijs Croci generibus, gladiolis, & ſilyrinchio etiam accidit) planta florente, ſuperior radice pars augeſcit, inferior autem flacceſcit & minuitur, utraque tamen denſo quodam cortice è multis villis contexto involuta & teſta, tenuibuſq;e fibris per corticem ſe exerentibus, ſeſſili parte donata: ſubdulcis porrò illa eſt initio, deinde ingrati ſaporis.

Croc. mont.
I. II.

ALTERVM, illi ſerè ſimile, florem ſine folijs promit Septembri, unciali aut longiore pediculo innitentem, ſatis odoratum, ſex æqualibus folijs orbiculato mucrone præditis, & ſaturatoris purpurei coloris pæneque violacei, conſtantem, tribus ex umbilico prodeuntibus flavis ſtaminibus, & ſtilo extremum mucronem multifidum, crassiusculumque habente:

nullum

Crocum montanum I.

Crocum montanum III.

nullum adhuc semen mihi observare licuit: nec qui bulbum mittebat, ullam ejus mentionem in epistolâ faciebat radix Prioris radici valde similis, cortice è multis villis contexto involuta, oblongos interdum nucleos satis procul à matre spargens.

TERTII flos inodorus etiam est, vel tenuis admodum & evanidi odoris, senis, ut reliqua croci genera, folijs, quorum interiora terna paullo breviora sunt, omnia autem orbiculato mucrone, albicantis initio coloris, sed in quo deinde, temporis successu, dilutius quidpiam cæruleum perfusum videatur: stamina ex umbilico prodeunt terna, flava, & in medio stilus, sive penicillus in tria vel plura staminula divisus, flavi etiam coloris: flaccescente vel jam marcido flore, quina, sena, rarò plura emergunt in ambitu folia ex tenui membranâ quæ florem initio obvolverat, Croci verni latifolij folijs pænè similia, hoc est, paullo latiora quàm sativi, albâ lineâ singula folia per longitudinem supinâ parte distinguente, & pronâ binis: semen hæctenus nullum observavi, licet multis annis aluerim: radix digitalis, vel etiam pollicaris est crassitudinis, orbiculata ferè, alba, solida, tunica spadicei coloris obducta, multis albis fibris sub eâ nascentibus prædita, quæ florum satis ferax est: nam & ternos, & quaternos, interdum etiam quinos profert flores.

Nascitur Primum in nonnullis Lusitanix rupibus, præsertim ijs quæ non procul à mari absunt, ubi Novembri observabam, & cum suo flore eruebam, anno sexagesimo quarto supra millesimum & quingentesimum, & amicis in Belgium mittebam. Istic etiam Septembri floruit, Viennæ Austriæ & Francofurti ad Mœnum, Octobri, interdum maturius: Maio tulit crassa, angulosa capita, semine plena, quale Croci verni latifolij Quartæ speciei semen est.

Theophrastus lib. vi. Hist. Plant. cap. vii. κρόκον ὀρεινὸν appellat, Latini Crocum montanum & silvestre. Lusitani *Pie de borro*, id est, pedem asininum (quâ de causa nescio) vocabant.

Alterum Croci silvestris appellatione ad me mittebat Nobilis, idemque doctissimus vir Ioannes Boisot, veterè amicitia mihi conjunctus, Francofurtum anno M.D.XCI.

Missum est Tertiû Byzantio anno Millesimo Quingentesimo octogesimo septimo, Octobri mense, *Zafran maby*, hoc est, Croci cærulei, nomine, quod tamen, ut ante dixi, prorsus cæruleo non esse flore, idem mensis declaravit: nam octiduo post quàm terræ commissem, flores proferre cepit.

IRIS BULBOSA.

CAP. XLIIII.

ALIQVOT Plantas in Hispanica mea peregrinatione observabam, quæ licet flore Iridis & Xyridis essent, erutas tamen, bulbacea radice esse deprehendebam, quæ ratio me movit, ut priores Iridis bulbosæ nomine donarem. De illis igitur, & aljs earum semine

postea natis, in quarum flore magna colorum varietas conspicitur, hoc capite agemus: altero autem proximè sequente, de ijs quæ florem Xyridi magis similem habent.

Iris bulbosa latifol. sive I.

Iris bulbosa violac. flo. sive II.

*Iris bulbosa
latifolia.*

PRIOR, sena, ut plurimum, habet folia longiuscula & latiuscula, Hemerocallidis Dodonæi, sive Lili-asphodeli folijs ferè similia, breviora tamen, alternatim invicem amplectètia, mollia, in terram prona, supernè ex viridi pallentia, infernè verò incana: è quorum medio flos exilit, è membranaceo involucro, unicus, odoratus, cæruleus (interdum lactei candoris) novem foliis constans, Iridis figura, quo marcescente, utrinque alij singulares succedūt. Nullus est illi caulis, sed flos longo duntaxat pediculo insidet, ut in Croco: radix bulbosa, candida, avellanæ instar dulcis (nam degustabam) multiplici cortice nigricante involuta, cui (præsertim dum floret) aliquot, præter fibras, crassæ, longæ radiculæ subnascuntur, ut in Hyacinthi radicibus interdum fieri solet.

Natales.

Invenitur in Lusitaniæ Bæticæque collium radicibus, non procul ab Anâ flumine sitis, & copiosè circa Antequeram & Cordubam. In Lusitania porrò Ianuario, in Bætica autem Februario florentem observabam & eruebam: apud Belgas delata (Corduba enim ad amicos Belgas aliquot bulbos mittebam) nondum flores dederat, quum octennio post inde discessi, ad Cæsarem Maximilianum II. profecturus, ideoque nullum semen observare potui: in illis tamen, quas in Hispaniâ eruebam, stirpibus, infimam partem pediculi, qui primum florem sustinuerat, & inter folia reconditam, in rudimentum longi triangularis capituli desinere conspiciebam, multa candida granula continentis: quo argumento adducor, semen Aprili aut Maio maturum istic esse posse.

*Iris bulbosa
II. sive vio-
lac. n.*

CRASSIORE est Altera folio, ac veluti cepaceo, viridiorè, parte interiore carinato sive striato, multisque quasi bulbis argenteis resperso: crasso firmoque caule, quem quaterna aut quina folia amplectuntur: binos ex vaginulis, ut plurimum, promittit flores invicem succedentes, interdum unicum duntaxat, novem folijs constantem, violacei prorsus & elegantissimi coloris, interdum dilutioris, inodorum tamen, quorum tria majora sunt, ad terram inclinata & prona ut in vulgari Iride, & labrorum instar propendentia, tria alia angusta & extima parte bifida alataque ijs incumbunt, usque ad luteam maculam (quæ majoribus pro fimbria est) pertingentia, tria alia surrecta, supremaque parte latiuscula, infima verò valde angusta: floribus succedunt trigona laxaque capita, quibus semen rugosum, fulvescens, erui magnitudine, quod maturum, in capitibus crepitat, si moveantur: radix magna, plurimis membranibus tenacibus, nigricantibus circumvoluta, intus alba, & sessili parte fibris prædita, quæ singulis annis nucleos circa latera deponit. Hujus folia novo Vere demùm germinant.

Quia

Quia C. V. Matthias de Lobel medicus, de re herbaria optimè meritis, hanc Iridem primus Belgis communicaverat, missis ex Anglia aliquot ad amicos bulbis, sponte istic nasci existimabã, & in Angliam profectus anno Septuagesimo primo supra Millesimum & quingentesimum, frustra in agris & collibus requirebam, donec Bristolium quum venissem, ubi Lobelium conveniebam, ab eo intelligerem, istic primùm illi innotuisse, ex hortis, in quibus colebatur, erutam, unde Londinũ amicis misisset. Verisimile est, Hispanicis navibus quæ plerumque Bristolium commeabant, primùm istuc ex Hispaniã aut Lusitaniã delatam.

Natales.

Iris bulbosa III. sive versicolor.

TERTIÆ, quinque aut sex sunt folia angusta & tenuia, cubitalis longitudinis, internã parte striata & candicantia, externa autem rugosa, viridis cum cineraceo commixti coloris, caulem amplexantia cubitalem, interdum etiam majorem, nodosum, unicum plerumque florem, raro binos, è membranaceis vaginulis proferentem, Iridis angustifoliæ floribus forma similem, cujus tria latiora & ad terram inflexa folia, extima parte ampliora sunt, & candicantia, luteaque macula insignita, ea videlicet parte, qua folia his incumbentia, & ligulam occultentia, bifidaque, & in parvas alas reflexa, desinunt, illaque subcærulei ex candido coloris: reliqua tria erecta sunt, oblonga, & dilutius ex cæruleo purpurascencia: totus flos jucundo spirat odore, præmansi coriandri obducti saccharo, sive præparati instar. Flori succedit longum triangulum caput, altero gracilius, neque laxum, semen angulosum, subrufum, continens. Radix bulbosa, candida, subdulcis, spadiceis aliquot membranis involuta, minor superioris radice, & illã liberalius nucleos producens, quibus facillimè feri potest.

Iris bulbosa III. sive versicolor.

Est verò hæc vel brevior latiorque flore, & illo dilutior, aut saturior, maculã etiam illã in propendentibus labrorum instar folijs brevior, vel angustior & longior: ac labris illis similiter dilutioribus aut saturioribus, illisque interdum adeò saturis ut violacei appareat,

Varietas.

nihilque in illis albi conspiciatur, sed cæruleus duntaxat color ambiens flavam illam maculam, quæ in hoc genere longior ut plurimum esse solet. Rursus quæ latior est flore, plerumque liberalior est angustiflorã in binis floribus producendis, breviorque siliquam, sive trigonum caput, & æqualis ubique crassitudinis habet: angustifloræ autem longior est, & infimã parte gracilior siliqua. Item latifloræ radix, brevior & crassior est: alterius, longior & gracilior. Istam autem varietatem, satiatione conciliatam esse, non dubium est.

Pincia, quæ vulgo *Valladolid* nuncupatur, Hispaniæ urbe, primum data mihi fuit hæc planta à Ioanne Ioigny viro optimo & humanissimo, natione Gallo & istic Architecto, qui hortulum peregrinis stirpibus satis instructum ponere ædes habebat, à quo, nonnullis Castellæ collibus sponte nasci intelligebam. Floret in hortis Iunio cum Gladiolo, aut paulò maturius: semen sub extremum Iulium & Augusto maturum est.

Natales.

Quid porro in hoc flore & quibusdam alijs mihi contigerit anno Nonagesimo secundo supra millesimum & quingentesimum, hoc loco adscribendũ existimavi. Is enim, ut propter magnam humiditatem à frequentibus imbribus, ferax fuit proferendis amplioribus solito floribus, eorumque nonnullis geminato foliorum numero: ita multas stirpes, quæ singulari caule, eoque non ramoso ut plurimum esse solent, πολυκλωνους reddidit. Nam habui Tuliparum plantas, quæ vel unico, vel binis, ternis, quaternis, etiam quinis ramis (singulis suam florem sustentibus, ut capite de Tulipa diximus) caulem præditum tulerunt: multas Xyphij stirpes, quæ unico, aliquot quæ binis quatuor vel quinque floribus ornatis: plurimas Iridis bulbosæ quæ binis vel ternis, binas quæ quaternis floribus fuerunt onustæ. Summo enim caulis fastigio innati bini ex iisdem vaginis emergentes, quemadmodum in Secundo genere solent, alter alteri succedentes, in nonnullis etiam tertius: Aliæ, præsertim versicolores latifloræ saturiores, præter geminos illos flores in summo caule natos, ex singulari vaginã infra illos sitã, & altera sequente, singulares produserunt ramulos, teretes, geniculatos, sustententes binas vaginas, è quibus emerferunt singulares flores (ut in subjecta icone videre licet) primarijs non minùs elegantes, & perinde odorati. Habui etiam anno *xcvii*. multas Iridis bulbosæ plantas, quæ quaternos flores tulerunt.

Annus M D XCII. multiflorus.

Iris bulb. versicolor πολυκλωνους.

Multos

Iris bulbos. versicolor πολυχλωρος.

Iris bulbosa flavo flo. sive v.

Tulipa bul-
bifera.Iris bulbosa
111. sive
lutea.

Varietas.

Natales.

Iris bulbosa
v. sive ca-
erulea.

Natales.

Multos etiam dedit is annus Tuliparum bulbos in infima ala (quod succi & humoris abundantiae tribuo) nascentes.

QUARTA, jam dictae Tertiae per omnia ferè similis, brevior tamen est caule, gracilioribusque & ex viridi pallefcentibus folijs: flos unicus, interdum bini, contractiores, latiores tamen, ex vaginulis summo cauli inhaerentibus prodeunt, lutei coloris, inodori, mediae inter secundum & tertium genus magnitudinis, quemadmodum & siliqua, seu caput trigonum, in quo semen superiori simile continetur: radix tertij generis radici similis, quae nucleis, non secus ac illa, propagatur.

Sed haec in flore quandam etiam differentiam habet, licet exiguam: nam invenitur latiore aliquantulum, saturatioreque & magis rutilante aureo colore, radice item brevior & crassior, membranacea praeterea illa vagina, unde primum folia emergunt, sanguineo colore, à summis vaginae oris in inferiorem illius partem radiatim desinente, magis infecta est, quam illius, quae dilutiore est flavo colore; nam illa interdum sanguineo hoc colore caret. Vtriusque autem, quemadmodum & Tertiae, folia ante hiemem germinare solent.

Nascitur pingui solo, & petrosis collibus ad Tagum sitis supra Olyssipponem, ubi eam eruebam Decembri anno M. D. LXIII. cum aliquot alijs rarissimis stirpibus, & inde ad amicos in Belgium mittebam. Floret paullo maturius Tertio genere, eodem ferè quo secundum tempore: brevi tamen se mutuo consequuntur, & interdum simul florere conspiciuntur.

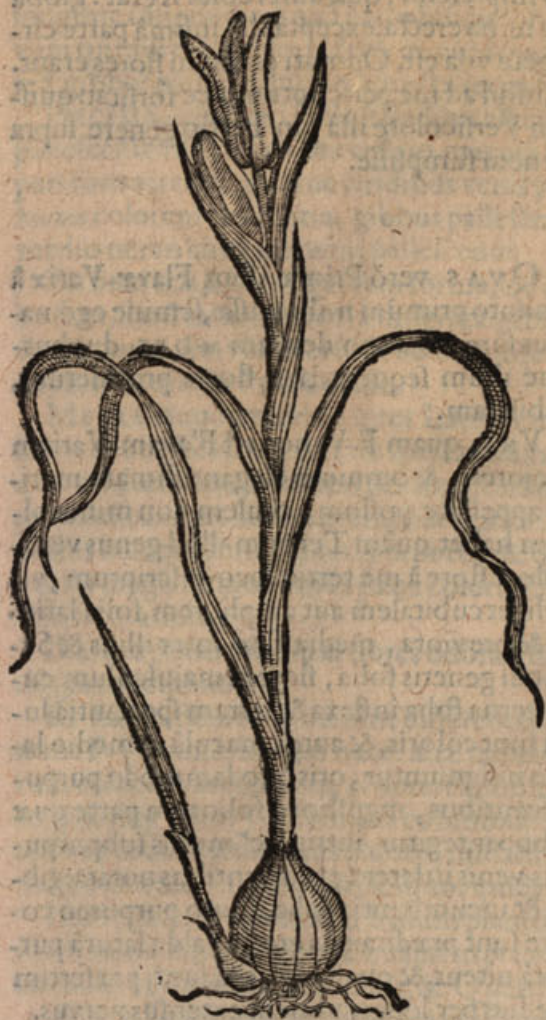
QUINTA mihi primum inspecta est Lugduni Batavorum anno supra millesimum & quingentesimum, nonagesimo quarto. Nihil verò ea differt caule, folijs, & forma floris, ab Iride bulbosa, cujus flores versicolores, folius floris color diversus est. Nam novem, ut ille, folijs constat, quorum terna inflexa & terram spectantia, caeruleum habent colorem, venis saturatioribus à medio folio in latera excurrentibus distinctum, & ab illo ad unguem usque, maculam flavam satis latam, medium folium per longitudinem secantem: terna illis incumbentia & gibbosa ejusdem etiam sunt coloris, paullo tamen dilutioris: tria surrecta folia magis satura, odor pæne florum Tiliae: binos autem, ternosve in eodem caule fert flores, qui reliquarum Iridum bulbosarum floribus magis sunt serotini, ijsque marcidis demum aperiuntur sub initium Julij. Floribus succedunt triangula oblonga capita, ut in versicolore Iride bulbosa.

E Lusitania porro hoc Iridis bulbosae genus, paucos ante annos, primum in Belgicam delatum fertur.

Sequente autem anno, è tribus bulbis ab amico acceptis, unus florem longè elegantiorum jam descripto tulit, amplioribus labris nempe constantem, tribusque folijs surrectis latioribus, gibbis

Irid. bulbosæ v. semen.

rem notam habent, quod milvinorum unguium instar contrahantur: quod etiam aliorum Iridis generum floribus evenit.

CÆTERVM sunt & aliæ Iridis bulbosæ species, non ex quidem aliunde invec̄tæ, sed semine apud Belgas natæ, quarum historia prætermittenda non videtur, eam ob causam, superioribus adijciendas esse existimavi.

PRIMA igitur Versicoloris quoddam genus est, à superioribus diversum, non folijs, caule, aut radice, his enim cum Tertio aut Quarto genere convenit, sed floris colore: quia tria ejus folia ad terram inclinata, sive labra, flava sunt, & Quarti generis folijs propendentibus labiorum instar ferè similia, magnâ tamen aureâ maculâ in prominente & reflexo labro insignita, ad quam ab infimo folij ungue intrinsecus excurrunt aliquot venæ quodammodo purpurascens; tria autem gibba & illis incumbentia, dorso & alis pallent, lateribus candicant; tria verò sursum erecta, ex albo subcæreulea sunt, hoc est, albicantis sunt coloris, quem subcæreuleæ saturatiores vel dilutiores venæ distinguunt.

ALTERIVS terna inflexa folia pallent, & labrum habent flava maculâ insignitum, à qua ad unguem usque angustiora sunt, ut in ceteris generibus, & internè quibusdam venulis purpurascens distincta sunt; tria gibba folia ligulam regentia ἀγρολευκου sunt coloris, vel albicant, summo tamen gibbo pallescente; terna surrecta exalbida sunt, nervus tamen per longitudinem excurrès flavescit. Vtriusque flores odorati, Tertij generis supra descripti florum instar: radix etiam non minus quàm in illo fecunda producendis nucleis.

Illas habui munere Ioannis Boisot anno M. D. XXXVI. quadriennio verò post, tres alias communicabat, quæ insequente anno hos flores protulerunt.

PRIOR, quæ erit illius Tertium genus ab ipso acceptum, latiore, breviorèque fuit flore, cujus terna inflexa folia, lato & propendente sunt labro, mediâ aureâ maculâ (quam albus orbis ambit) insignito, per oras crispo, cæreulei coloris, à maculâ autem usque ad unguem folij, extenditur nervus extrinsecus virescens, intrinsecus pallidus, multis purpureis venis in latera excurrentibus, tria gibba alataque folia purpurascens sunt coloris, gibbus albicans, alæ cæreuleæ; tria sursum erecta folia, ex cæreuleo purpurascunt.

ALTERA, sive ejus Quarta, florem habuit, cujus terna folia terram spectantia, flavi sunt coloris, aureâ maculâ labrum occupante, à qua ad infimos ungues, interiore parte sparset sunt quædam venæ dilutius purpurascens; folia ijs incumbentia exalbida sunt, præter medium nervum ad extremum folium excurrentem & gibbum, qui pallidi sunt coloris; surrecta terna folia, infimâ parte ex cæreuleo purpurascens venis sunt distincta, supernâ candicant.

TERTIÆ,

gibbis etiam amplioribus, totumque adeo florem multo saturatiore purpurâ nitetem, & magis expansum, idem tamen qui in altero odor: caulis præterea circum nodos quibus folia inhærebant, ex purpurâ nigricabat.

PRIORI, latifoliæ cognomen dedi, à foliorum, præ reliquis, amplitudine, & cæreuleæ sive purpureæ, à floris colore: Hispani, vel *Lirio* simpliciter, vel *Lirio espadañal*, Cordubenses, *Lirios azules*, appellant, hoc est, Lirium, Lirium ensiformem, & Lirium cæreuleum. Alteram, violaceam cognominavi, Lobelius cum Pena Hyacinthum Poëtarum esse censet, vulgare hujus nomen nullum scio. Tertiam angustifoliâ versicolorem sive variam nominavi; Hispani *Lirio illyrico* appellabant. Quartæ à floris colore, Flavæ, sive Luteæ cognomen indidi: Lusitani, *Reyllabuey*, vocabât. Quintæ, quum mihi sponte nascès non sit observata, nullum nomen vulgare intellexi: sed qui hortorum culturâ delectantur Batavi, Lusitanicæ cognomen dederant.

De illarum autem viribus & facultatibus, nihil compertum habeo, aut ab alijs traditum accepi.

Omnium porrò istarum floribus, illius præsertim quæ vario est flore (quia, ut opinor roscedum quendam succum in lateribus exsudent) formicæ mirum in modum sunt infestæ. Præterea omnium istarum, tam illarum quarum mentionem fecimus, quàm subsequentiū flores marcescere jam incipientes, hanc peculiar-

*Iridis bulbosa
versicolor.
classis 11.*

I.

II.

III.

III.

- v. **TERTIÆ**, sive Boifoti Quintæ flori, terna incurva sive inflexa folia, prorsus lactei candoris fuerunt, præter maculam illam medio labro impressam, quæ aurei coloris erat: gibba præterea folia illis incumbentia, alba fuerunt, ut & terna erecta, exceptâ illâ infimâ parte circa unguem, quæ tenuè quidpiam subcæruleum habere visa est. Odorati etiam hi flores erant. Ex cujus generis semine natæ sint hæ varietates, nihil ad me perscriptum, nec forsitan quispian tam exactè observavit: odor tamen qualis in Versicolore illâ, in Tertio genere supra descriptâ, me in suspicionem adducit, ex illo originem sumpisse.

Iris bulbosa F-v h.c. i. classis tertie.

Iris bulbosa.
versicolore classis
III.

QVÆS verò Primæ illius Flavæ-Variæ à Boifoto primùm mihi missæ, semine ego natus sum, & anno demum MDXC. duobusque illum sequentibus, flores protulerunt, subijciam.

VNA, quam F-V, hoc est Flavam-Variam majorem, & omnium elegantissimam merito appellare possum, caulem non minus altum habet, quàm Tertium illud genus versicolore flore à me tertio loco descriptum, videlicet cubitalem aut ampliorem, folia latiora & breviora, media ferè inter illius & Secundi generis folia, florem majusculum, cujus terna folia inflexa & terram spectantia lutei sunt coloris, & aureâ maculâ in medio labro insigniuntur, oris quodammodo purpurascens, angustiore foliorum parte quæ gibbo integitur, intrinsecus multis subpurpureis venis in latera excurrentibus notata: gibba & incumbentia folia, diluto purpureo colore sunt prædita: tria erecta valde saturâ purpurâ nitent, & quasi violacea sunt, præsertim medius per longitudinem extensus nervus.

ALTERA etiam F-V, & latiflora, sed paulo humilior, terna ad terram inflexa folia flavi coloris habet aureâ maculâ insignita, à qua, ad infimum folij unguem, multis purpurascens venis interiore parte sunt distincta: gibba folia quodammodo purpurascunt, nervum tamen subflavum habent, tria folia erecta purpurei sunt coloris.

- III. **TERTIÆ** F-V. floris forma eadem, & terna illa folia inflexa flavi coloris, aureâ maculâ insigniuntur, quæ verò parte bifidis & gibbosis illis folijs integuntur, radijs obsolete purpurascens distincta sunt: surrecta terna folia ex cæruleo purpurascunt, medius autem per longitudinem excurrentis nervus, flavescens est coloris: & tria alijs incumbentia, obsolete, cui flavi quidpiam permixtum est.

- IIII. **F-V. Quarta**, etiam latiflora, terna inflexa folia pallida habet, aureâ maculâ insignita, quæ autem parte camerato folio integuntur, purpurascens venis sunt distincta: gibba folia, etiam purpurascunt: tria verò erectiora folia, cæruleum habent colorem.

- v. **QVINTÆ** F-V, quæ angustiflora est, tria ad terram spectantia folia, flava sunt, aureâ etiam maculâ medio labro insignita: & incumbentia illis folia candicant, nervus tamen eminentior, quodammodo ἀχρόλευκος: sursum assurgentia folia exalbida sunt, imâ parte subcæruleis quibusdam venis leviter distincta.

- VI. **SEXTA** F-V, etiam angustiflora, & humilior, non valde abfimilem matri, hoc est, Primæ à Boifoto missæ, habuit florem: sed quibusdam notis secundæ ab ipso acceptæ respondentem, ut media quædam species inter utramque censi possit.

- VII. **LATIFLORA** est, & elatior Septima F-V, cujus inflexa folia habent latiora labra, flavi coloris, aureâ maculâ insignita, quæ verò parte gibbis folijs integuntur, ad unguem usque interius ex cæruleo purpurascunt: gibba & alata folia etiam purpurascens sunt coloris, gibbo tamen dilutiore: surrecta folia latiuscula sunt, & illis magis purpurascunt, cæruleique quidpiam admixtum habere videntur.

- VIII. **HUMILIOR**, latiflora tamen, est Octava F-V, cui terna terram spectantia folia flava sunt, aureâ maculâ majusculâ notata, internâ parte quæ cameratis bifidisque folijs tegitur, purpurascens radijs in latera excurrentibus distincta: gibba cristataque folia, purpurei cæruleo commixti sunt coloris, ipso gibbo ex purpura flavescens: erectiora folia, cærulei purpuræ permixti sunt coloris.

ANGUSTIFLORA, sed humilior etiam, est Nona F-V. cujus trium foliorum terram spectantium labra longiora sunt & pallida, orisq̄ aliquantulum purpura/centibus, maculâ aureâ longiore insignita, reliquâ parte bifidis folijs tectâ, internè purpurascente, præter mediû nervum qui aurei est coloris, foris ex viridi pallescentis: gibba cum suis alis cristatis folia, purpurea, gibbus paullo dilutior: surrecta terna folia, purpurâ saturatiore nitent.

IX.

DECIMA, ejusdem ferè altitudinis est cum superiore, ejusq̄ terna folia ad terram prona, pallescente sunt labro, brevi flavâ maculâ in longos radios desinente infecto, angustior folij pars foris virescens, internè viridibus venis prædita: alata & bifida folia, exalbida sunt, ad *ωχρολευκον* colorem tendentia, gibbus pallescens: terna folia quæ sursum attolluntur, alba sunt, medio nervo circa unguem pallescente.

X.

VNDECIMÆ, eadem quidem forma, sed dissimilis prorsus color: nam terna inflexa folia alba sunt, flavâ tamen maculâ insignita: gibba his incumbentia, purpurascunt: tria sursum erecta purpurei, seu violacei sunt coloris: breviter non multum ab similibus est Angustifoliæ versicolori saturæ, in Prima classe.

XI.

MEDIA quodammodo inter Latifloram & Angustifloram est Duodecima, eaq̄ elatior, labris trium foliorum terram spectantium ex albo purpura/centibus, aureâ maculâ notatis, quæ medium etiam folium per longitudinem secans, ad infimum usque unguem angustior protenditur, ejus latera interioribus venis purpureis distincta: folia cristata & bifida illis incumbentia, diluti purpurei, & quasi ad rubedinem tendentis sunt coloris, gibbo paullo magis saturo: similis præne coloris sunt surrecta folia, eorum tamen unguis aliquantulum saturatiore.

XII.

Istarum porro omnium flores odorati sunt, & Tertij generis floribus versicoloribus, odoris gratia respondent.

Et hæc quidem summæ sunt differentiæ Iridum bulbosa radice præditarum, quæ mihi semine F-V. primæ Boisoti natæ: aliæ tamen etiam natæ, sed quarum colores proximè ad istarum colorem accederent: propterea, minimè huc inferendas putavi. Nam in tantâ varietate, quis singularum discrimina commodè verbis exprimere queat? In flavæ autem & Purpureæ violacæ semine natis plantis, nullam hæcenus varietatem observavi, sed omnes maternum colorem retinuerunt, & illum quidem intensiorem vel remissiorem.

Summa varietas in Irid. bulbosis semine natis.

Illud præterea in istarum Iridum plantis semine natis observabam, plurimarum vaginam illam initio emergentem, è qua, ut in primo descriptis exeunt folia, rubri sive sanguinei coloris radijs esse infecta, non secus, ac Quarti generis primæ speciei in prima Classe vaginulam.

SED & Decimum tertium genus semine mihi natum, quod florem demùm tulit anno supra millesimum & quingentesimum nonagesimo quarto, quadriennio videlicet postquam semen telluri creditum. Cubitali verò assurgit caule, nodoso & geniculato instar aliarum Iridum hujus generis, quem ambiunt lōga & angusta folia, carinata ut in superioribus reliquis: summus caulis sustinet florem reliquis formâ similem & novem folijs constantem, sed colore diversum: nam terna majora labro propendente prorsus cærulea sunt, tumente maculâ aurei coloris à medio labro ad infimum folij unguem discreta, his incumbentia, fornicataq̄ & alata folia, saturæ purpuræ colore sunt, ligulamque tegunt, terna surrecta, oblonga, angusta, saturâ purpurâ (cui rubedo levis admixta) nitent: odor tenuis, nec ad eas quæ versicolore sunt flore suavitatem accedens: capitula trigona longaq̄ instar capitum versicoloris, quæ tamen nullum semen tulerunt: radix bulbosa ut reliquarum Iridum bulbosarum, plurelque nucleos ad latera generans.

XIII.

Floruit primo anno circiter quindecim dies ante illas quæ cæruleo & flavo sunt flore: altero cum iisdem, Junio videlicet.

Huic prorsus similem Hispali accipiebam anno M. D. XCVI. ab eruditissimo viro D. Simone de Tovar Hispalensi Medico, ut ex ejus flore quem insequentis anni Maio dedit, observare potui: an verò semine ipsi nata esset, aut aliunde missa, nihil adscribebat.

SUPERIORIBVS annis, ut ante dictum est, in Flavæ Iridis bulbosæ semine natis plantis nullam varietatem observaveram: at anno M. D. XCVII. cum in hac, tum alijs insignè varietatem habui. Nam anno nonagesimo tertio supra millesimum & quingentesimum seorsim in diversis pulvinis Flavæ, Albæ, F-versicoloris semina terræ commisi sub finem Novembris; natæ ex ijs plantæ nec loco moræ, quarto post anno flores protulerunt; ex Flava quidè, aut flavos prorsus, aut flavos quorû surrecta folia aut pallebant aut exalbida erant, vel cærulea erant, vel fuligine infecta cum fornicatis folijs; ex F-versicolore autem, flavos, flavos item quorum surrecta folia alba erant, vel initio labra habentes flava aureâ maculâ insignita, deinde flavus ille color maculam ambiens cæruleum colorem prorsus contraxit, folia fornicata & surrecta saturâ purpurâ nituerunt, vel etiam alios illis persimiles, quorum tamen flava labra oras auream maculam ambientes habuerunt virescentis ex cæruleo coloris. & alios matri similes: ex Alba verò pallidos, surrecta folia alba aut exalbida habentes, aut ex cæruleo purpurea, aut matri propemodum similes. Quam varietatem producent reliquæ plantæ illis seminibus natæ, indicabit dies.

Quotidiana varietas in Iridibus bulbosis semine natis observatur.